

ՅԱՐԵՆ ԺԱՆԵԿԻ

ՏՆՉՈՄԵՆ ԵՎ ՄՈՅՆԵՐ

წიგნი დაიბეჭდა თურქეთის თანამშრომლობისა და
აღორძინების სააგენტოს (TIKA) ფინანსური
ხელშეწყობით

T.C. Başbakanlık Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nın
(TIKA) maddi katkısıyla basılmıştır.

ნათელა თაყაი

ანტიკვარიატის

რეკლამის ნომერი და პიესა

თარგმანი თარგმანით ლია ჩლაიძე

0005-8660
საქართველოს
საბჭოთავო
საგარეო
საინფორმაციო
სამსახური

“კავკასიური სახლი”
თბილისი
2004

საქართველოს
საბჭოთავო
საგარეო
საინფორმაციო
სამსახური

ილია ჭავჭავაძის

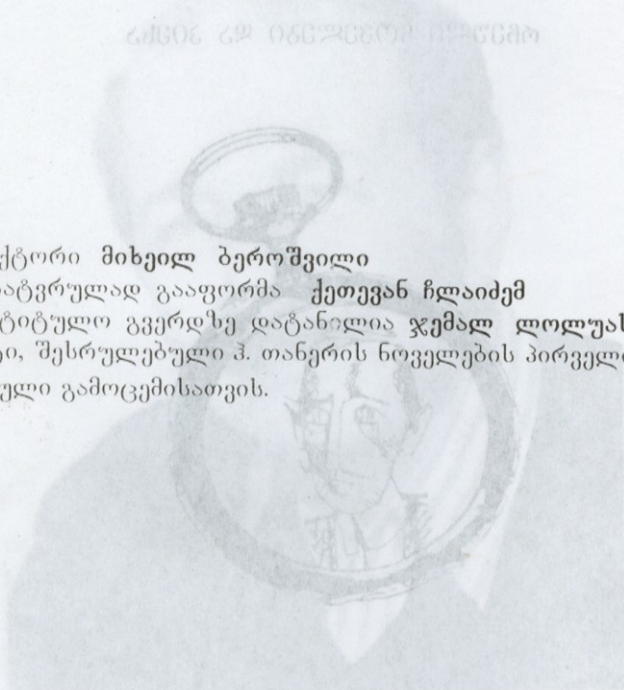
ქვეყნის დრო

საქართველოს იმერეთის

რედაქტორი მიხეილ ბეროშვილი

მხატვრულად გააფორმა ქეთევან ჩლაიძემ

სატიტულო გვერდზე დატანილია ჯემალ ლოლუას
ნახატი, შესრულებული კ. თანერის ნოველების პირველი
ქართული გამოცემისათვის.

საქართველოს იმერეთის

K 247330
3

საგაბ-2000
საქართველო

საქართველოს იმერეთის

ISBN 99928-71-69-5

საქართველოს
საგაბ-2000
საქართველო

წინათქმა

(დაწერილია პ. თანაირის ნოველის პირველი ქართული გამოცემისათვის)

მე რომ მკითხოთ, მთარგმნელის დეაწლი მწერლის დეაწლის ოდენაა, ხშირად უფრო მნიშვნელოვანი და სასარგებლოც კი — დიდი საქმეა, მიაკვლიო მსოფლიოს რომელიმე კუთხეში თავის ხალხთან, თავის ენაზე მოსაუბრე მწერალს, აღმოაჩინო მასში კაცობრიობისათვის სასარგებლო რამ და მიიტანო იგი საკუთარ ხალხამდე, ჩასწვდე მწერლის ენის სიღრმეს, ნიუანსებსა და დიდის რუდუნებით გადაიტანო იგი შენს ენაზე.

დიდად შემცდარა, ვინც მთარგმნელის თავგანწირულ შრომას ღირსეულად არ აფასებს.

მთარგმნელი ხომ ორი ხალხის შემაერთებელი ხილია! მწერლები ვერასოდეს გადავუხდით ჯეროვან მადლობას ჩვენს ამ კეთილისმყოფელებს, აუდიტორიას რომ გვიფართოებენ და სხვადასხვა ხალხში მეგობრებს გვძენენ. ხოლო მკითხველები მათგან ისევე ვართ დავალებულნი, როგორც ჩვენი მასწავლებლებისაგან. კულტურის ეს კთილი მოციქულნი ხომ ახალ-ახალ სარკმელებს გვიხსნიან გონების თვალსაწიერზე.

ჩემი მოთხრობების ქართულ ენაზე თარგმნას ჩემთვის განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს — ჩემი წინაპრები ქართველები იყვნენ. ჩვენს ოჯახში უფროსები ქართულად ლაპარაკობდნენ, ხშირად აწვდენდნენ ხმას საქართველოს, იცავდნენ ქართულ ადათ-წესებს.

შარშან, როცა პირველად ჩამოვედი საქართველოში, უცნაური გრძნობა დამეუფლა: თითქოს ადრეც ვყოფილიყავი აქ. ქართველი ერი, ქართული ყოფა, ქართული მუსიკა ახლობლად ვცანი.

ჰალდუნ თანერი (1916-1986)

ჰალდუნ თანერი XX საუკუნის თურქული ლიტერატურის გამორჩეული სახელია. იგი 1916 წ. დაიბადა ქ. სტამბოლში. მამამისი – აჰმედ სელაჰათინ ბეი სტამბოლის უნივერსიტეტის საერთაშორისო სამართლის პროფესორი იყო. მან დიდი ღვაწლი დასდო თურქეთის ეროვნულ-განმათავისუფლებელ ბრძოლას ოკუპანტების წინააღმდეგ. ანტანტის მიერ ოკუპირებულ სტამბოლში აჰმედ სელაჰათინი თურქეთის დამოუკიდებლობის სამართლებრივი დასაბუთებით გამოდიოდა. ძლივს გადაურჩა 1920 წლის რეპრესიებს. იგი 1921 წელს გარდაიცვალა. მაშინ ჰალდუნ თანერი ხუთი წლისა იყო და, როგორც თავად წერს, "ობლობამ დადი დაამჩნია მგრძობიარე ბავშვის სულს". დაობლებულ ბავშვზე მზრუნველობა დედის ოჯახმა ითავა. კარგი აღზრდა მისცეს. საშუალო განათლება გალათასარაის ფრანგულ ლიცეუმში მიაღებინეს. ეს იყო ყველაზე პრივილეგირებული ევროპული სასწავლებელი თურქეთში. შემდეგ გერმანიაში ჰაიდელბერგის უნივერსიტეტში სწავლობდა ეკონომიკასა და პოლიტიკურ მეცნიერებებს, მაგრამ იქ ტუბერკულოზით დაავადდა და იძულებული გახდა, საშობლოში დაბრუნებულიყო. დაამთავრა სტამბოლის უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტი გერმანული ენისა და ლიტერატურის განხრით. 1954-57 წლებში ჰალდუნ თანერი ავსტრიაშია, რეჟისორის ხელოვნებას ეუფლება. დაბრუნებული სტამბოლის უნივერსიტეტსა და ჟურნალისტიკის ინსტიტუტში კითხულობს გერმანული ლიტერატურისა და ხელოვნების ისტორიის კურსებს, საკუთარი რუბრიკა ("წერილები სირაქლებას") აქვს გაზ. "თერჯუმანში" – აქვეყნებს სტატიებს კულტურის საკითხებზე.

ჰალდუნ თანერის ნოველების პირველი კრებული ("გაუმარჯოს დემოკრატიას!") 1949 წ. გამოვიდა და დიდი მოწონება დაიმსახურა. მალე საერთაშორისო აღიარებაც მოვიდა – 1952 წ. გაზ. "პერალდ

ტრიბუნის" მიერ გამართულ საერთაშორისო კონკურსში მისმა ნოველამ "აწვიმდა შიმშილს" პირველი ადგილი დაიკავა.

ჰალდუნ თანერი არაერთხელ მიუჩნევიათ წლის საუკეთესო ნოველისტად თურქეთში. როცა 1954 წ. დაარსდა საით ფაიკის სახ. უმაღლესი ლიტერატურული პრემია თურქეთში, თანერი მისი პირველი ლაურეატი გახდა.

1973 წელს კი იტალიაში იუმორისტთა საერთაშორისო კონკურსში ნოველისათვის "სანჩოს გასეირნება" უმაღლესი ჯილდო – "ოქროს რტო" დაიმსახურა.

ჰალდუნ თანერის პიესები დიდი წარმატებით იდგმებოდა არა მხოლოდ თურქეთის სცენებზე.

3. თანერის სიცოცხლეში სტამბოლის ერთერთ ფეშენებელურ უბანში, რომელსაც ბეიოღლუ ჰქვია, იყო ერთი პატარა თეატრი – „სირაქლემის თეატრი“. ამ თეატრის ხელმძღვანელი, რეჟისორი და დრამატურგი ჰალდუნ თანერი იყო.

ბედნიერი შემთხვევით გავიცანი იგი, როცა მოსკოვში მოწვევით მყოფი ორი დღით თბილისშიც ჩამოვიდა – ჩემი წინაპრების მამულების დასაბრუნებლად ჩამოვედიო, – ხუმრობდა.

ღიახ, თანერის წინაპრები თავდგირიძეები ყოფილან – ქობულეთელი ბეგები. რუსეთ-ოსმალეთის ომის დროს გადასულან თურქეთში. იქაც მაღალი მდგომარეობისათვის მიუღწევიათ და როგორც მისი ნოველების პირველი ქართული გამოცემისათვის დაწერილ "წინათქმაში" აღნიშნავს, დიდხანს არ გაუწყვეტიათ კავშირი საქართველოსთან.

არისტოკრატიზმი, ევროპული აღზრდა-განათლება ის საფუძველია, რომელზედაც დგას ჰალდუნ თანერი – ნოველისტი, დრამატურგი, პუბლიცისტი, რეჟისორი, პედაგოგი.

ითვლება, რომ 3. თანერი იუმორისტი მწერალია, მაგრამ მკვლევართა ერთ ნაწილს მიაჩნია, რომ "მის ნოველებში სევდა სჭარბობს სიცილს". თუმცა, დავამატებდით – სიცილს კი არა – ღიმილს, ადამიანისადმი დიდი სიყვარულით ნასაზრდოებ თანაგრძნობის ღიმილს. ღიახ, თანერი არასოდეს იცინის. იგი სევდიანი ღიმილით გვესაუბრება ღრმად ფილოსოფიურ საკითხებზეც კი. იგი ღიად, პირდაპირ არ ამბობს სათქმელს. მის ნოველებში მთავარია ის ბევრისდამტვეი ქვეტექსტი, რომელსაც მწერალი ტუნწი, მაგრამ

ზუსტი ფსიქოლოგიური დეტალებით ქმნის. ის არ გვეუბნება, რომ ამ ქვეყნად ყველაფერი ურთიერთკავშირშია. მხოლოდ მისთვის დამახასიათებელი ნატიფი იუმორით გვიყვება, როგორ ჩაიხედა სტამბოლში ერთმა ბებერმა ჯაგლაგმა სარკეში და ამის გამო როგორ შეიცვალა რამდენიმე ადამიანის ცხოვრება სტამბოლში, სან-პაულუში, ჰამბურგში...

ნოველაში "სიამოვნებით" სამეცნიერო საბჭოს სხდომა მიმდინარეობს. მწერალი საბჭოს წევრებს თითო-ოროლა ფრაზით წარმოგვიდგენს, მაგრამ ვხვდებით, რომ საბჭოს ორმოცდახუთი წევრი გათითოკაცებულია, ყველა სათავისოდ ფიქრობს, თუმცა ძალღონეს არ იშურებს, ეს ფიქრი საქვეყნო ინტერესებზე ზრუნვად წარმოაჩინოს. საბჭო სამი კანდიდატის გაპროფესორების საკითხს იხილავს. ბებერმა არც კი იცის, ვინ არიან ეს კანდიდატები. სულთ გერმანიოდღეს მხოლოდ ის უნდა, პრინციპულ ადამიანად გამოჩნდეს. ვერა და ვერ გადაუწყვეტია, მისცეს თუ არა ხმა კანდიდატს, რომელიც ხან ეთნოგრაფიის კათედრის წევრი ჰკონია, ხან – წინა აზიის ენების კათედრისა. თუმცა რამდენჯერმე მოისმინა, პალეონტოლოგიაო. მოისმინა, მაგრამ არ დაიმასხოვრა, რადგან ამას პირადად მისთვის არა მოჰქონდა რა.

კითხულობთ ნოველას და ხვდებით, ეს მხოლოდ სამეცნიერო საბჭოს სხდომა არ უნდა იყოს. და ამ დროს მწერალი ერთ ფრაზას წამოგაშველებთ: "პარლამენტურ ტრიუკებში ისე გაიწაფნენ, პოლიტიკოსებიც კი უკან მოიტოვეს, დეპუტატები მაინც ყოფილიყვნენ! თუმცა, აქაც არ არიან ნაკლებ ხეირში".

ჰალდუნ თანერი თურქეთის პარლამენტის – მეჯლისის წევრიც იყო და სტამბოლის უნივერსიტეტის სამეცნიერო საბჭოსიც!

ჰალდუნ თანერის ნოველების კრებული ქართულად პირველად 1972 წ. გამოვიდა. მას "თორმეტს აკლია ერთი წუთი" ერქვა. იმდენად დიდი ინტერესი გამოიწვია, რომ 40 000-იანი ტირაჟით გამოცემული წიგნი რამდენიმე დღეში გაიყიდა.

კრებული, რომელსაც ახლა ვთავაზობთ მკითხველს, შვესებულია ახალი თარგმანებით – რამდენიმე ნოველითა და ძალზე პოპულარული პიესით "ქემანელი აღის ამბავი". ეს პიესა ათეული წლების მანძილზე არ ჩამოსულა თურქეთის სცენიდან, ევროპის ქალაქებშიც დაიდგა. მე იგი 1988 წელს ვნახე სტამბოლის "მუნციპალურ თეატრში".

უკვე აღარც "სირაქლემის თეატრი" იყო და აღარც – ჰალდუნ თანერი, მაგრამ მისი პიესების მიხედვით მის მიერვე დადგმული სპექტაკლები სხვა თეატრებში აგრძელებდა ცხოვრებას და მათზე მოხვედრა ძველებურად ჭირდა.

არაერთხელ აღუნიშნავთ, რომ ჰალდუნ თანერის ნოველების ენა ისეთივე დახვეწილია, როგორც მათი ავტორი. მაგრამ ერთი მისი გმირების მეტყველებაც ნახეთ! როგორი ღვარჯნილი ოსმალურით ლაპარაკობს მირალაი ბეი ("შფლობელი კალმისა და მახვილისა"), ჟარგონით მეტყველებენ სინექლის მთის ბოგანოები ("ქეშანელი ალის ამბავი"), მაგრამ როგორ "ამაღალფარდოვანებენ" თავიანთ სიტყვებს, როცა სურთ, თავი მოაჩვენონ ვისმე.

ძალიან ძნელი იყო 50-იანი წლების სტამბოლურ ჟარგონში გარკვევა. მხსნელად აწ გარდაცვლილი ლაზი ქალბატონი გულიზარ ჭელიძე მოგვევლინა. იგი სწორედ ამ წლებში ცხოვრობდა სტამბოლში და კარგად იცოდა ეს ჟარგონი. დიდი მადლიერებით თუნდა აღუნიშნოთ: ფასდაუდებელი იყო მისი სამსახური მთარგმნელისათვის, რომელიც ძალიან ეცადა, შემოენახა ორიგინალის სტილი.

პიესა სიმღერების ხარჯზე ოდნავ შევამოკლეთ.

კრებულს "აწვიმდა სტამბოლს" დავარქვით და ამას ორი მიზეზით ვამართლებთ. პირველი: მას ნოველა "აწვიმდა შიშპანეს" იწყებს. უპრიანი იქნებოდა, მისი სათაურის გამოტანა კრებულის სახელწოდებად, მაგრამ ქართველ მკითხველს "შიშპანე" არაფერს ეტყოდა. ამიტომ გავაფართოვეთ ერთი პატარა ქუჩის საზღვრები. თუ შიშპანეს აწვიმდა, აწვიმდა სტამბოლსაც. მეორე: ჰალდუნ თანერი სტამბოლელია, სტამბოლელები არიან მისი გმირებიც, თუ არ ჩავთვლით პატარა სანჩოს, ანკარის ქუჩებში რომ დაცუნცულებს და ფრთამოტეხილ იზნექელ ყარყატს. სტამბოლს დასტრიალებს მთელი მისი შემოქმედება.

"ქართველი ხალხი... ახლობლად ვცანიო", – წერდა თანერი 1971 წ. იმედია, ქართველი მკითხველიც კვლავ გულთბილად მიიღებს მის შემოქმედებას.

ლია ჩლაიძე
თბილისი. 2004 წ. 20.11.

ავივიდა 'ვიზაანის'

რჩეული ნოველები

I. ქუჩა სტამბოლის ერთ-ერთ ცენტრალურ უბანში.

აწვიმა და შიშკანეს!

ერთ ამერიკელ ფოტოგრაფს თავისი აპარატის ობიექტივი ცხენის თვალით შეუცვლია და ისე გადაუღია ნაირ-ნაირი სურათები. ამ სურათებიდან ჩანს, რომ თურმე ცხენის თვალი საგნებსა და ადამიანებს ერთნახევარჯერ დიდად აღიქვამს, ვიდრე სინამდვილეშია. ვიდრე სინამდვილეშია-მეთქი, ვამბობ, უფრო სწორი კი იქნებოდა, მეთქვა: ვიდრე ისინი ადამიანს ეჩვენება, რადგან საკითხავია, ჩვენ კი ვხედავთ საგნებს თავიანთი ჭეშმარიტი ზომით?

გამოჩნდა ვიღაც გერმანელი სწავლული, რომელმაც გამოიყენა ამერიკელი ფოტოგრაფის აღმოჩენა და განაცხადა: "ამრიგად, სამყაროს აღქმა გადიდებული მასშტაბით არის მიზეზი, რამაც დაუკარგა ცხოველებს საკუთარი ღირსების გრძნობა და ჯერ კიდევ პრეისტორიულ ხანაში აქცია ისინი კაცთა მოღვმის თვინიერ მსახურებად".

არ ვიცით, ფოტოგრაფმა ამ ცდისათვის რომელი ცხენის თვალი გამოიყენა, მაგრამ, ვფიქრობ, გერმანელი მეცნიერის ჰიპოთეზა დიდი — დიდი, იმ ჯაგლაგებზე გავრცელდეს, რძეს, წყალსა და ნაგავს რომ ეზიდებიან და ცხენთა პროლეტარიატს ქმნიან, თორემ, აბა, ერთი, ალა ხანის ტაიჭებიცა ნახეთ, ბრწყინვალე საჯინბოებში რომ ცხოვრობენ და მოვლა-პატივი არ აკლიათ! ამ არისტოკრატთა შთამომავლობას ხომ ლორდთა გენეალოგიის სიზუსტით ადგენენ? რა საფიქრებელია, თითქოს კაცი მათაც გადიდებულად ეჩვენებოდეთ?! გადიდებული იქით იყოს, ალბათ, ბუნებრივი ზომითაც ვერ აღგვიქვამენ. მაღალ საზოგადოებაში მიღებულთ ჩვენ პაწაწინა და უსუსურნი ვერვინებით, თითქოს

1. ქუჩა სტამბოლის ერთ-ერთ ცენტრალური უბანში.

შებრუნებული ღურბინდით გვიყურებენო.

ასეა თუ ისე, ჩვენი მოთხოვნის გმირი ერთი ნაგვის მზიდავი ჯაგლაგია, სწორედ იმათი ჯიშისა, ყველაფერს რომ ერთნახევარჯერ დიდად ხედავენ. ახლახან შეუსრულდა ოცი წელი და ოცდამეერთეში გადადგა. ცხენისათვის ოცი წელი დაახლოებით იმდენივეა, რაც ადამიანისათვის სამოცი-სამოცდახუთი. ამ ჯაგლაგს სახელად კალენდერს¹ ეძახიან. მუნიციპალიტეტის სანიტარულ განყოფილებაში მუშაობს ჯერ კიდევ იმ დროიდან, როცა სტამბოლის მერი მუჰიდინ ბეი იყო. საწყალს უკვე მიუღწევია საპენსიო ასაკისათვის და რა გასაკვირია, რომ საგნები ერთნახევარჯერ კი არა და, ორჯერ დიდადაც ეჩვენებოდას. მისი მოქმედება მიმდინარეობს დაახლოებით დღის სამ საათზე, კალენდერის ყოველდღიური მოღვაწეობის ტერიტორიაზე — შიშკანზე. ვილაც მუშას დიდი სარკე გაუდვია მხარზე და მიაქვს. აი, კალენდერმა ამ სარკეში თავისი გამოსახულება დაინახა. რა თქმა უნდა, დაინახა უფრო დიდად, ვიდრე სინამდვილეში იყო (ანუ, ვიდრე ჩვენ ვხედავთ), დაინახა და დაიჭიხვინა. ეს ჭიხვინი შეიძლება ორი მიზეზით აიხსნას: (1) კალენდერმა სარკეში თავი იცნო და ამ არსებამ, ირგვლივ ყველაფერს გადიდებულად რომ აღიქვამდა და ამიტომ ეგონა, პატარა და უმწეო ვარო, ბოლოს და ბოლოს საკუთარი ღირსება იგრძნო. (2) მაგრამ ეს რომ დავასკვნათ, ისიც უნდა დაუშვათ, რომ კალენდერს მანამდე არასოდეს დაუნახავს თავისი თავი, რაც შეუძლებელია. ასეთი ხანგრძლივი სიცოცხლის მანძილზე და თანაც ასეთ დიდი ქალაქში, როგორც სტამბოლია, უეჭველად დაინახავდა სარკეში თუ არა, კოდის წყაროში, მდინარეში, ქუჩაში დამდგარ გუბეში მაინც. ის კი არა, ვინ იცის, რამდენჯერ ვეღარ მოუწყვეტია ნალვლიანი მხერა გუბის ზედაპირზე არეკლილი საკუთარი გამოსახულებისათვის, რომელსაც ოდნავ არხევდა მსუბუქი ნიავი, რამდენჯერ მოხიბლულა, როცა დაუნახავს, რარიც

1. მოხეტიალე ღერვიში; მწირი.

ეხამებოდა ქულა ღრუბლებით მოფენილ ლურჯ ცას წყლისკენ დახრილი მისი თავი.

მაგრამ სულ სხვაა სარკეში დანახული. გუბეში არეკლილი გამოსახულება იმას ჰგავს, ტრიბუნაზე მდგარი ორატორების პორტრეტები რომ იბეჭდება გაზეთებში — ქვემოდან ზევით გაფართოებული. ასეთი რაკურსით გადაღებულ სურათებში კაცი, და, რასაკვირველია, ცხენიც, უფრო წარმოსადეგი ჩანს. სარკე კი, მოგეხსენებათ, არას დაგიდევთ ოპტიკურ ოინებს, არ მლიქვნელობს, ავსა და კარგს შეუფერადებლად უჩვენებს.

ამრიგად, ცხენი შეჩვეული იყო საკუთარი თავის მალალმხატვრულსა და რომანტიკულ პოზაში ხილვას და სარკის ყინულივით ციემა რეალიზმმა ამიტომაც დასცა თავზარი.

ვერც ცხენი და ვერც კაცი სიბერეს იოლად ვერ ეგუება. ერთსაც და მეორესაც მუდამ ჰგონია, იგივე ვარ, სულაც არ შევცვლილვარო. კალენდერიც ფიქრობდა, ისევე ის კვიცი ვარ, პირველად რომ მოვედი მუნიციპალიტეტშიო, მაგრამ დღეები გადიოდა, წელი წელს მისდევდა, შიშქანეში ნაგავი არ ილეოდა. ამასობაში კი ახალგაზრდობის წლები თვალსა და ხელს შუა გაუქრა და ერთ მშვენიერ დღეს ბელისწერამ სარკეში ჩაახედა. ჩაახედა და ლამის ჭკუაზე შეშალა: ნუთუ ეს მე ვარო, — გაიოცა — ნუთუ ეს დაჩაჩანაკებული და უძლური ჯაგლაგი კალენდერიაო? — იკითხა.

თუ კალენდერმა სარკეში თავი იცნო და ასეთმა ფიქრმა გაუეღვა, შესაძლოა, ამიტომაც დაიჭიხვინა.

ბ) პოლიციელები, მეღუქნეები და სხვანი ამ ვერსიას უფრო იზიარებენ: — ცხენმა სარკეში თავი ვერ იცნო, ეგონა, ეს სხვა ცხენია, ჩემსავით ნაგვის ფორანში შებმული, უცხო და მტრულად განწყობილი, ჩემკენ მოდის და საცაა, გადამთელავსო. ამ შემთხვევაში მისი ჭიხვინი თავდაცვის ინსტინქტად უნდა მივიჩნიოთ. ისიც არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ ზემოთ დასახელებული მიზეზის გამო, მოწინააღმდეგე ერთნახევარჯერ დიდად მოეჩვენებოდა, თუმცა, გაჩენის დღიდან ხომ ყველა ცხენი დიდად ეჩვენებოდა? მაშასადამე, შეჩვეულიც უნდა ყოფილიყო

და რისღა შეეშინდებოდა?

ბოლოს და ბოლოს, გნებავთ პირველი ვერსია მიიღეთ, გნებავთ — მეორე. სულერთია. წედან რომ ოპტიკურ წვრილმანებზე გაგვივრძელდა სიტყვა, არც ისაა მთავარი. მთავარი მერე მოხდა. კალენდერმა დაიჭიხვინა.

რა იყო ეს ჭიხვინი? შიშის, გაოცების, გულგატეხილობისა თუ სხვა რომელიმე რეფლექსის გამოხატვა, არ ვიცით, მაგრამ ეს კია, კალენდერმა დაიჭიხვინა და, როგორც დამფრთხალ ცხენებს სჩვევიათ, უკან-უკან დაიხია. ადგილი თავკევე იყო. ნაწვიმარ ქუჩაზე ფორანი დაცურდა, ტროტუარზე ახტა, ელექტრომაღაზიის ვიტრინას დაეჯახა და ზრიალით ჩამოიღო ძირს.

ვინმე სხვა ამერიკელმა ვერ გაუსწრო თავის თანამემამულეს და ცხენის ყურის ნიჟარიდან მიკროფონის გაკეთება ვერ მოიფიქრა. ამიტომ არ ვიცით, როგორ აღიქვამს ცხენი ბგერებს, ალბათ, ძალზე ძლიერად, რადგან მინის მსხვრევებისა და ვიტრინიდან გადმოვარდნილი ასსანთლიანი ნათურის გასკდომის ხმამ ცხენი სულ მთლად დააფრთხო. კალენდერმა ფორანი გაიტაცა და გავარდა.

სწორად მაშინ მოხდა, რაც მოხდა.

* * *

სან-პაულოდან ფირმის ელვა დეპეშა რომ მიიღო, ართინ მარგუსიანს თავგზა დაეხსნა. ფირმა დადგენილ ფასს მთელ ოც პროცენტს აკლებდა და ისიც როდის? როცა საჯარო ვაჭრობის დაწყებას წუთებიღა აკლდა. ართინ მარგუსიანი უქედოდ და უპაღტოდ ქუჩაში გამოვარდა. რა დროს შოფრის ძებნა იყო! თავად მიუჯდა საჭეს და გააქროლა. «ასტვაც, ბარკევედე ანდრანიკე აჭებარელოვ მეზვენასი ჩიმისთინე»¹, — ფიქრობდა გზაში. ანდრანიკი, მისი ქვისლი და კომპანიონი, გრიგორიანი იყო, თვითონ — კათოლიკე, მაგრამ კარგად მოდიოდნენ ერთმანეთში. ახლაც საჯარო

1. ღმერთმა ქნას, ანდრანიკმა არ იჩქაროს და სისულელე არაფერი ჩაიდინოს (სომხ.).

ვაჭრობაზე თავის ნაცვლად ის გაეგზავნა.

მარგუსიანმა მოოქროვილ საათზე დაიხედა. ჯერ კიდევ შეიძლებოდა, იმედი ჰქონოდა კაცს: ბაზრობის დაწყებამდე მთელი თხუთმეტი წუთი რჩებოდა. «ანდრანიკ, ძმაო, ცოტაც მოითმინე». პოლიციელსაც ახლა მოუნდა გზის გადაკეტვა! ართინ მარგუსიანს წამები წლებად ეჩვენებოდა. როგორც კი პოლიციელი შებრუნდა, გაზი ჩართო და ისე მკვეთრად მოაბრუნა მანქანა, თვითონვე გაუკვირდა. „მინც რა კაცია ეს ლორენცო“, – თავისთვის ლაპარაკობდა მარგუსიანი – „გავინილა, უკანასკნელ წუთებში ფასის დაკლება და ისიც რამდენით! Vingt pour cent!, ფანდი რამე არ იყოს“.

მანქანის მინაზე წვიმის წვეთები გაჩნდა. „ესლა მაკლდა“, – აბუზღუნდა ართინი და რომელიღაც ღილაკიც ხელში მოხვდა, იმას დაჭირა თითი. მინაზე არაფერი შეცვლილა. თურმე გაბარიტული განათება ჩაურთავს. ახალბედა შოფერი, რომელსაც ჯერ მართვის ნებართვაც არ ჰქონდა, ვერ დაიკვეხნიდა მანქანის ყველა საიღუმლოს ცოდნას. ახლა სხვა ღილაკი მოძებნა. თითქო ჯიბრზე, ამჯერად მოსახვევის მაჩვენებელი ნათურა აინთო. მარგუსიანი ჯიუტი კაცი გახლდათ (ბირჟაზე მიღწეულ წარმატებებსაც სწორედ ამ თვისებას უმაღლოდა): მესამე ღილაკიც ჩართო. მადლობა ღმერთს! ძლივს მიაღწია საწადელს! მინის საწმენდი პატარა ჯაგრისები, აქამდე გულგრილად რომ უცქერდნენ პატრონის გასაჭირს, მეტრონომის ტემპით ამოძრავდა და გულმოდგინედ დაიწყო მინის წმენდა. წარმატებით გახარებულმა მარგუსიანმა დღისით, მზისით, ნათურებგაჩახჩახებული მანქანით თეფებაშიზე⁵ შეუხვია. „ყველა ყველა და, ერთიც ვნახოთ, ამ ჰურსანტაყით ვიზარალო? ... ძველი ფასით საკომისიოს რამდენს ავიღებდი?“
Trois fois quatre, douze milles იქნება, sept fois douze huit cent quarante. Si le prix d'achat est abaissé de vingt pour cent, le bénéfice en diminuera d'autant.²

K247330

1. ოცი პროცენტი (ფრ.).
2. სამჯერ ოთხი – თორმეტი ათასია, შვიდჯერ თორმეტი – რვაას ორმოცი. თუ შესასყიდმა ფასმა ოცი პროცენტით დაიკლო, სესაბამისად საკომისიოც დაიკლებს (ფრ.).

საქართველოს
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ართინ მარგუსიანი, როცა ნერვიულობდა, სამ ენაზე ფიქრობდა ხოლმე: თურქულზე, სომხურსა და ფრანგულზე. ცოტაოდენი ინგლისურიც იცოდა, მაგრამ, ცოდვა გამხელილი სჯობს, ინგლისურის საღერღელი მხოლოდ სიგარის მოწვევისას აეშლებოდა ხოლმე. გაიღიმა: „ჯერ დაიბინე და სიზმარი მერე ნახე, შვილოსა. ძველი ფასი ვაჭრობის შანსს გიტოვებდა, ახლა კი მოგება განადღებული გაქვს. როგორ გაუკვირდებათ ანდრანიკს, ალი თომარს, ქამილის კაცებს, ანესთის, გევორქ ქავაფიანს, ნაილის?!“

– ბატონებო, შემიძლია ერთი plaisanterie ჩავიღინო, – ვეტყვი და დეპეშას ბაირადივით ავაფრიალებ – ბატონებო, ტყუილად ნუ გაირჯებით, ასეთი ფასი დღემდე არც კი გაგვეგონებათ!”

ამ ფიქრებში იყო მარგუსიანი, როცა მანქანის მინაში მწვანე ფონზე თეთრად დაწერილი უზარმაზარი ციფრი 515 დალანდა. ციფრი უფრო და უფრო იზრდებოდა... იზრდებოდა... ბოლოს რალაცამ შემზარავად დაიჭახუნა და თვალის დასამხამებაში ყველაფერი წყვდიადმა შთანთქა.

* * *

– ვხედავ, ეს უპატრონო ისარივით გამოვარდა, – ყვებოდა ვატმანი – რაც ძალი და ღონე მქონდა, დავამუხრუჭე, ძლივს გადავურჩი უბედურებას. რა ვიცოდი, უკან რა ხდებოდა! არა, დასწყევლოს ღმერთმა, მაინც სად მოძვრებოდა!

მგზავრებიც ამასვე ამბობდნენ. მართალია, დამუხრუჭებების დროს კარტებივით მიეწყვნენ ერთმანეთს, მაგრამ მაინც ერთხმად ამტკიცებდნენ, ვატმანი არაფერ შუაშიაო: – მენავგის ჯაგლაგი გიჟივით შემოვარდა ლიანდაგზე. ტრამვაის კი უკან მომავალი მანქანა დაეჯახა და დამნაშავე შოფერი. მორჩა და გათავდა! გამოცდილი შოფერი რომ ყოფილიყო, ასე კულზე არ გამოებმოდა, ანდა მოასწრებდა მანქანის შეჩერებას, როცა ტრამვაი დაამუხრუჭა. პოლიციამ ტრამვაი უნდა გაუშვას და ამ რეგვენ შოფერს მოუაროს.

ნიც ლივინსკი ამტკიცებდა * * * "იმოტაცების ილუბრუმოსადე

ტრამპკაების გრძელი მწკრივი გაჩნდა. იღვინ და იცდიდნენ. მეჩვიდმეტე ტრამვაი ბეიოლლუს კაიმაკამის¹ რეზიდენციის წინ იდგა. წვიმამ იმატა. ქასიმფაშადან ყვაკების გუნდი აფრინდა, ჩხავილით გადაუარა საფინანსო სამმართველოს შენობას და გაუჩინარდა.

სუჰეილ ერბილს ყველაფერი აღიზიანებდა და ცუდ ხასიათზე აყენებდა: ყვაკები, წვიმა, ჭყლეტა ტრამვაიში, ფანჯრებზე დაცემული წვიმის წვეთები, განსაკუთრებით ვაგონში გამდგარი ტენიანი ქსოვილის სუნი. ამიტომ ბაქანზე გამოვიდა, ყალიონს მოუკიდა, ასანთი ქუჩაში გადაავლო და იქაურობა მოათვალიერა.

კაიმაკამის რეზიდენციის წინ ექვსი ტაქსი იცდიდა. კიბეებზე მექორწინებები გამოჩნდნენ. ნეფე შუახნის კაცი იქნებოდა, ხაკერდისსაყელოიანი პალტო ეცვა. დედოფალს — პატარა, კოხტა გოგონას — გამჭვირვალე პირბადე ებურა.

„ნეტა, რატომ იფარებენ პატარძლები პირბადეს?“ — გაიფიქრა სუჰეილმა. გოგონას ლამაზი თაიგული ეჭირა, მალმალ ზეცისკენ იყურებოდა. ეტყობა, გაგონილი ჰქონდა: ქორწილის დღეს წვიმიანი ამინდი ბედნიერების მომასწავებელიაო, მაგრამ ვერ გაებდა და ვერ ეთქვა ხაკერდისსაყელოიან პალტოში გამოწყობილი მეუღლისათვის.

„ეს ხანუმი, სიხარულის ცრემლებს რომ ვერ მალავს, პატარძლის დედა იქნება“.

ნეფე-დედოფალი წინა მანქანაში ჩასხეს, იქვე ჩააწყვეს ყვაკილების კალათები. ნათესავ-მეგობრები სხვა მანქანებში ჩამორიგდნენ. სულ ბოლო მანქანა სუჰეილ ერბილის ტრამვაის გასწვრივ იდგა. მასში სამი ქალი და ერთი მამაკაცი ჩაჯდა. ჩანდა, მამაკაცი ის-ის იყო მოსწრებულად იხუმრა — ერთი ქალი გულიანად კისკისებდა:

— ოი, ღმერთმა ვიშველოთ, სიძებატონო, არ გამაცინეთ?!

„ყოველ ქორწილში ხომ უეჭველად არის ასეთი

1. ადმინისტრაციული ერთეულის მმართველი.

ენამოსწრებული სიძებატონი“, – გაიფიქრა სუჭეილ ბეიმ.

მანქანები თვალს მიეფარა. სუჭეილ ერბილმა ამოიოხრა: წვიმიან ამინდში უფრო მწვავედ განიცდიდა სიმარტოვეს. „რა იქნება, მეც მქონდეს პატარა, მყუდრო ბინა, მყავდეს ამისთანა პატარა ხანუმი – ზრდილი და სათნო, მორცხვი, იოლად რომ წითლდება. სხვას არას ვინაღვლი. ფარდებიც კი ჩამოვამეგებინე, რომ წვიმა არ დამენახა. საში ოთახი, მეტი არ მინდა. ერთიც სამზარეულო. ცოლი სამზარეულოში ყავას ხარშავს და თან ღიღინებს... მთელი ჩემი არსება, ირგვლივ ყველაფერი სიცოცხლით სუნთქავს...“

სუჭეილ ბეიმ კვლავ ამოიოხრა. ტრამვაის წასვლას პირი არ უჩანდა. „ხუთი წუთიც რომ შევყოვნდე, გემი გამასწრებს“. ტრამვიდან ჩამოვიდა, პალტოს საყელო აიწია, ხელები ჯიბეებში ჩაუწყო და ჩქარი ნაბიჯით წავიდა.

მართალია, სუჭეილ ერბილი ოთხმოცდასამ კილოგრამს იწონიდა, მაგრამ ძალზე გულჩვილი და მგრძნობიარე ყმაწვილი გახლდათ. თუმცა, აქაოდა, მამაკაცს გულჩვილობა არ უხდებაო, ცდილობდა უხეშობითა და სიმკაცრით შეენიღბა იგი. ოცდა-თორმეტი წლისა ჯერაც უცოლოდ დადიოდა. ბევრ ქალთან ჰქონდა რომანი, მაგრამ ვერა და ვერ გადაწყვიტა რომელიმე მათგანთან ბუდის დადება. ახლა ხედავდა, როგორ უთხელდებოდა თხემზე თმა და მწარედ განიცდიდა. „მივდივართ, უკვე მივდივართ“, – ნალვლიანად იტყოდა ხოლმე. ანკარის ადვოკატთა კოლეგიის წევრი იყო. თვეში სამას-ოთხას ლირას იღებდა.

ეს სუჭეილ ერბილი ახლა შიმშქანეს დაღმართზე ჩამოდიოდა.

* * *

„რაკი ამ სუნსა ვგრძნობ, ალბათ, ცოცხალი ვარ“, – გაიფიქრა ართინ მარგუსიანმა, როგორც კი ცხვირში ეთერის მკვეთრი სუნი მოხვდა. „შეიძლება, დავშავდი, მაგრამ ცოცხალი ვარ და მთავარი ესაა. დანარჩენს მოველემა. მძიმე ჭრილობაც რომ იყოს, ეშველება. ნეტავ, მართლა მძიმე ხომ არ არის?“ განძრევას ვერ ბედავდა. ფრთხილად გაახილა თვალი. გარშემო ყველაფერი სქელ ბურუსს

დაეფარა. ყურებში საშინელი ხმაური ედგა. ვიღაც ხელს უხვევდა.

— გონს მოვიდა! გონს მოვიდა! — იყვინა ვიღაც ქალმა. მარგუსიანს ეცნაურა ეს სიტყვები. „ნეტავი, რას უნდა ნიშნავდეს „გონს მოვიდა“? უეჭველად მიხვდება, უნდა მიხვდეს. „გონს მოვიდა“. რა არის ამაში გაუგებარი! რასაკვირველია, არაფერი. იცის კიდეც, რას ნიშნავს, მაგრამ ახლა აზრისთვის თავი ვერ მოუყრია. „ისევ უგრძობლად ვარ, ნეტავი?“ ბურუსში ძლივს გაარჩია: ვიღაც მისკენ დახრილიყო და ელაპარაკებოდა. მარგუსიანმა ვერაფერი გაიგო. ნათქვამი სხვამ გაუმეორა. აი, იმან, ხელს რომ უხვევდა. მაინც ვერაფერს მიხვდა, გარდა იმისა, რომ ხშირად მეორდებოდა ერთი სიტყვა — „ნებართვა“. ჰოო, ნებართვა... არც ეს სიტყვა ეუცხოვება, მაგრამ, დასწყევლოს ღმერთმა, რა მოსდის?!

ხელს რომ უხვევდა, ის კაცი ირგვლივ მყოფთ მიუბრუნდა:

— კიდევ გაუკეთებ ადრენალინს.

მკლავში ნემსის ჩხვლეტა იგრძნო თუ არა, მარგუსიანმა მაშინვე გაიფიქრა: „სულაც არა ვარ უგრძობლად, ეგ არის, მთლად ვერ გამოვრკვეულვარ!“

მანქანის გარშემო თავშეყრილი ხალხი ერთხმად ყაყანებდა:

— შეხედეთ, შეხედეთ, როგორ დაღეწილა! საწყალს ცოდვები მოსწევია!

— უკანა ნათურებიც რომ აუნთია!

შემთხვევის ადგილზე ორმა პოლიციელმა და კომისარმა მოირბინეს. მოწმეთა დაკითხვა დაიწყო. ელექტრომაღაზიის პატრონმა ზარალის ცხელ-ცხელი აქტი გამოაფრიალა და კომისარს წარუდგინა. მაღაზიის კართან თეთრსაწვიმრიანი ქალიშვილი იდგა. წელან, ვიტრინა რომ დაიმსხვრა, ისიც მაღაზიაში იყო და აბაჟურს არჩევდა. ახლა გამყიდველის დაბრუნებას ელოდა. ამ დროს თვალი მოჰკრა სუჰეილ ერბილს.

სუჰეილ ერბილს ქუჩაში დატრიალებული ბანალური სცენები და ავარიები ისევე ჰგვირდა ზიზღს, როგორც წვიმა და ტენიანი

პალტოს სუნი. არც ბრბო, არც პოლიციელები, არც დაღეწილი მანქანა და გონდაკარგული შოფერი არ იპყრობდა მის ყურადღებას. გადაჭრა ხალხით გაჭედილი ქუჩა და ბანკისაკენ წავიდა.

თეთრსაწვიმრიან ქალიშვილს ბარემ ერჩია, სუჭეილ ერბილს პირველს შეემჩნია იგი, მაგრამ, როცა მან ისე ჩაუარა, რომ არც კი შეუხედავს, ველარ მოითმინა და შეეხმინა:

— სუჭეილ ბეი! — და თავისი საქციელისა შერცხვა. ტუჩზე იკბინა, თვალები დახარა.

— სერაფ, შენა?

— მე გახლავართ, — გოგონამ თავი ასწია და თვალებში შეხედა. სუჭეილ ერბილს ყელში რაღაცამ თბილად მოუღიბინა. „ღმერთო, კიდევ უფრო დამშვენებულა. მაგრამ ეს გული რატომ მიფართხალებს, თითქოს ამოვარდნას ლამობსო?“

— თქვენ ანკარაში ბრძანდებით, არა? — ჰკითხა სერაფმა.

— დიახ, სამსახურის საქმეებზე ჩამოვედი და ოთხშაბათისათვის გავბრუნდები.

— კარგია...

გოგონას თეთრი საწვიმრის საყელოდან ლამაზად მოუჩანდა ყელი, სიცივისაგან ლოყები დასწითლებოდა. დიახ, ეს ის სერაფი იყო, ხუთი წლის წინათ რომ იცნობდა სუჭეილი. „სულაც არ შეცვლილა“, — გაიფიქრა.

— მოგწონთ ანკარა? კმაყოფილი ხართ იქაურობით? — ჰკითხა სერაფმა და ქუდი გაისწორა, სუჭეილს თითები დაანახვა.

„ბეჭედი არ უკეთია, ესე იგი, არ გათხოვილა, არც დანიშნულა“.

სუჭეილმა ამერიკულ ყაიდაზე გაიღიმა — მარცხნივ მიბრიცა ტუჩები.

— მარტოხელა კაცისათვის სულ ერთია, სად იცხოვრებს: ანკარაში, სტამბოლში, იზმირში, ნიუ-იორკში, პარიზსა თუ ბარსელონაში, თანაც როცა წვიმს.

— წინათ ასე არ ლაპარაკობდით, — გაუღიმა გოგონამ.

როცა იღიმოდა, ორივე ლოყაზე ფოსოები უჩნდებოდა. ძალიან უხდებოდა. სერაფმა ეს იცოდა და, როცა მამაკაცებს, ან საცოლე ვაჟების დედებს ელაპარაკებოდა, წამდაუწუმ იღიმოდა ხოლმე.

„მართლაც, ასე არ ვლაპარაკობდი. რა თავქარიანი და ტუტუცი ვიყავი! წავიდა ჭაბუკობის წლები, როცა, ოღონდ როგორმე თავი გამოგვეჩინა და, ხან შემარჯვენეობას ვიბრალდებით, ხან – მემარცხენეობას, ხან რასისტები ვიყავით, ხან – თურანისტები, ხან ანარქისტობაზე ვდებდით თავს, ხან – იდეალისტობაზე. რა ამპარტავნები ვიყავით! გვეკვლავდა რომელიმე გოგოს სიყვარული, მაგრამ, არავინ შეგვაძინოსო და, ათასნაირად ვინილბებოდით. მე მაინც რა ზევით-ზევით მეჭირა თვალი! მეგონა, მინისტრიც ისე იოლად გავხდებოდი, როგორც – სტუდენტთა ორგანიზაციის ხელმძღვანელი. ახლა კი, ნახეთ, რა გამოვედი – ანკარის კოლეჯის ერთი უბადრუკი ადვოკატი“.

– აქეთ დადექით, მანდ სველდებით, – თქვა ქალიშვილმა და ხმაში ისეთი სინაზე ჩააქსოვა, რომ სუჭეილს კინოში ნანახი მოსიყვარულე მეუღლე თუ გულთბილი მოწყალების და გაახსენდა.

სერაფს ეამაყებოდა თავისი კეთილი გული და ქალური სინაზე. ამასწინათ „მელექში“ ერთი საზღვარგარეთული ფილმი ნახა: ქალმა სიყვარულითა და მზრუნველობით უხეში, გზასაცდენილი განგსტერი გამოასწორა და საზოგადოებისათვის სასარგებლო კაცად აქცია. თავადაც ასეთ ქალობაზე ოცნებობდა. მართალია, სუჭეილი განგსტერი არ იყო, მაგრამ უხასიათობა არ აკლდა, მუდამ გაუგებარ რაღაცეებზე ლაპარაკობდა; უნივერსიტეტის გოგოებს თავს არ უყადრებდა, ბიჭებს გაუთავებლად ეკამათებოდა სახელმწიფო სისტემასა თუ სოციალურ პრობლემებზე.

– რა ვქნა, ასეთი ვარ, – თქვა ერთხელ სუჭეილმა – არ მიყვარან ეს ეგოისტები, თავის გამოჩენის მეტი რომ არაფერი ახსოვთ. მეჯავრებიან და, ძალაა?

მაშინ სერაფმა ცალი წარბი ასწია და მრავალმნიშვნელოვნად ჰკითხა:

– ყველა გეჯავრებათ? უკლებლივ ყველა?

სუჭეილმა არ უპასუხა, ვერ უპასუხა, სიწითლემ გადაუარა. სერაფი ყველაფერს მიხვდა. სუჭეილს რომ ფუჭი სიამაყე არ გამოეჩინა და ეთქვა ის ერთადერთი სიტყვა, რომელსაც სერაფი

სასოებით ელოდა, ის ერთადერთი ორმარცვლიანი სიტყვა, ამ უხეშე ყმაწვილს ანატოლიაში კი არა და, დედამიწის მივარდნილ კუთხეშიც კი გაჰყვებოდა ქალი. მაგრამ ყმაწვილმა ის ერთი სიტყვა ვერ თქვა.

– რამ დაგაფიქრათ?

– არაფერმა.

– მაინც რაზე ფიქრობდით?

– რა ვიცი, ვერ გეტყვით.

– გახსოვთ, მაშინ ჩვენი საუბარი ჩხუბით დამთავრდა.

– როდის?

– აი, მაშინ.

ართინ მარგუსიანი უკვე კარგად გამოერკვა. გამოერკვა რომელია? ადრენალინმა ძალზე ალაგზნო კიდევც.

– თავი დამანებეთ! გამიშვით! ჩემს ქვისლს დაუურეკავ და მერე, სადაც გინდათ, წამიყვანეთ! – ყვიროდა, რაც ძალი და ღონე ჰქონდა.

– ჯერ განყოფილებაში წამოდით და მერე დარეკეთ.

ართინმა პოლიციელს თავისი მინაჩალეწილი და გასისხლიანებული საათი აჩვენა:

– აი, ნახე, ხუთ წუთში ბაზრობა დაიწყება. ხმა თუ ვერ მივაწვდინე, დავიღუპები. ფეხებს დაგიკოცნი, ეფენდი, გამიშვი!

პოლიციელი დაფიქრდა. მარტონი რომ ყოფილიყვნენ, ალბათ, დათანხმდებოდა, მაგრამ იქვე კომისარი და მეორე პოლიციელი ეგულებოდა, გარშემოც ამდენი ხალხი იყო. „რა დროს გულჩვილობაა, ესლა მაკლია, ამ ჩორობაჯის¹ ინტერესებზე ვიზრუნო“, – ფიქრობდა.

– გაუშვი, თუ ძმა ხარ, ვინ იცის, რა ემართება. იქნებ, ფულს კარგავს ან სულაც კოტრდება, – გამოესარჩლა ვიღაცა.

პოლიციელმა დაინახა, რომ კომისარი მათკენ წამოვიდა.

1. შეჭამანდის გამკეთებელი და გამყიდველი. დაცინვით ასე მოიხსენიებენ თურქები მდიდარ ქრისტიანებს.

წარბი შეკრა, მკაცრი გამოძეტყველება მიიღო და მის მუნდირს რომ ეკადრებოდა, ისეთი რიხით დაიღრიალა:

– ჩემს საქმეში ნუ ერევით!

შემდეგ მარგუსიანს მიუბრუნდა და უბრძანა:

– აბა, მეგობარო, განყოფილებაში!

მაგრამ მარგუსიანი უკვე კომისარს ჩავარდნოდა ფეხებში.

* * *

სუჭილი და სერაფი თითქოს შიშვანეზე არ იყვნენ, თითქოს მათ გარშემო არაფერი ხდებოდა. არ ესმოდათ, როგორ ევედრებოდა მარგუსიანი პოლიციელს, როგორ განუწყვეტლივ რეკავდა ტრამპაის ზარები, როგორ იკარგებოდა მათი ხმა ქუჩის გუგუნში.

– ეგებ, მართალი ხართ, – ამბობდა სერაფი – ეგებ, მართალი ხართ, მაგრამ ზოგჯერ თქვენს ახლობლებზეც ხომ უნდა იფიქროთ, ხომ უნდა გაიგოთ მათი სატკივარი?

მარგუსიანი მთელი ხმით გაჰყვიროდა:

– ჰო, კარგი! გავიგე! დავეჯახე, ჩემი ბრალია, არც ნებართვა მაქვს! დამსაჯეთ, ციხეში ჩამსვით, რაც გინდათ, ის მიყავით, ოღონდ დამარეკვინეთ! თქვენი ჭირიმე, დამარეკვინეთ!

– მართალი ხართ, დამნაშავე ვარ, მაგრამ თავად განსაჯეთ, როგორ უნდა მომეწერა? მითუმეტეს, როცა იმ ექიმის ამბავიც გავიგე.

გოგონამ გადიკისკისა.

– ნედიმი? როგორ გამაცინეთ! ვინ გითხრათ? მოუტყუებიხართ. ჯერ ერთი ჩემი ბიძაშვილია. მეორეც...

– ძმაო, ცოტა უკან დასწი ეგ მანქანა! ეგრე, ეგრე, ცოტაც! ეყოფა! აბა, ახლა ამ მანქანას მივაწვეთ და მეორე ქუჩაზე გადავაგოროთ!

– არ მომწონს ეს საქციელი.

– მაშ, ჩემი არ გჯერათ?

– არა, არ ძვერა. ეს რა მიზეზია?

– მე მოვალე ვარ კანონი დავიცვა, სხვა ჩემი საქმე არ

არის.

– რა გაუთავებლად აყვირებ, ძმაო, მაგ მანქანას! გზა თუ არ არის, თავზე ხომ არ გადამახტები?!

– სიკვდილმისჯილსაც კი უსრულებენ უკანასკნელ სურვილს. ადამიანები არა ხართ? სინდისი სულ გაყიდეთ?

– უსინდისოცა ხარ და უსინდისოს შვილიც! როგორ ბედავ პოლიციის შეურაცხყოფას!

– 182, დაგეძინა? მწვანე შუქია!

– არც მიფიქრია, ისე.

– რა ისე, ბარემ დაამთავრეთ. სულ არ გეხერხებათ ტყუილი, სუჰეილ ბეი.

– ჯემალ ალაბეი! ჯემალ ალაბეიი!

– რომელი იაკუთი? ინგლისური ფილოლოგიის ფაკულტეტზე რომ სწავლობდა?

– გზა მომეცი, ძია! ფრთხილად! აბა, გამატარე!

– კაფე? რას ამბობთ? არ შესმის.

– აქ... აქ ხმაურია, სადმე კაფეში...

– სამი წუთი დარჩა, ბატონო კომისარო, ოჯახი მექცევა!

– კაფეში შევიდეთ და იქ გავაგრძელოთ საუბარი. კინოში ხომ არ შევსულიყავით?

– კინოში? – სერაფს ერთმა აზრმა გაუელვა: „სუჰეილს იმ ფილმზე წაიყვანს, განგსტერი რომ გამოსწორდა“.

– დედამ რომ არ იცის?

– აქედან დაურეკეთ და უთხარით. კინო რომ დამთავრდება, მე თვითონ ჩავაბარებ თქვენ თავს დედათქვენს.

ამ ბოლო ფრაზამ სერაფს გულში იმედის შუქი ჩაუყენა.

ხალხი ნელ-ნელა დაიშალა. ტრანსპორტი უწყვეტ ნაკადად წამოვიდა. კალენდერი, რომელიც თავისი ფორნით მეზობელ ქუჩაზე გადაეყვანათ, კედლის ძირას მიმდგარიყო და შარდავდა.

ართინ მარგუსიანის მუდარამ ბოლოსდაბოლოს კომისარს გული მოუღბო.

— შენც რა აურზაური ატეხე?! წამო, დარეკე და გაათავე იცოდე, მოკლედ მოჭერი!

წინ ართინი, უკან — პოლიციელები და კომისარი ეცნენ ტელეფონის ჯიხურს, მაგრამ იქ სერაფს უკვე ჩაებღუჯა ყურმილი და დედამისს ელაპარაკებოდა. ართინი ბარემ კი გამოჰკვლევდა ქალიშვილს ყურმილს და აკრეფდა თავის ნომერს, მაგრამ რა ექნა ამ ყმაწვილისათვის, კედელივით რომ აღმართულიყო მის წინ და უდროოდ დროს გამოჩენილ დაუპატიჟებელ სტუმარს ბუღალავით უბრიალებდა თვალებს?

ართინმა სხვა ტელეფონის მოძებნა დააპირა, მაგრამ კომისარმა მასთან ერთად ჯიხურიდან ჯიხურში სირბილი საკუთარი ღირსების შელახვად მიიჩნია:

— აბა, წამოდი ახლავე! მეტი საქმე აღარა მაქვს?

ერთხელ კიდევ შეევედრა ართინი, ერთხელ კიდევ მოლბა კომისარი, მაგრამ სერაფი ისევ ელაპარაკებოდა დედამისს. სხვა გზა არ იყო, მიაშურეს მეორე, ორასიოდე მეტრით დაშორებულ ჯიხურს. მაგრამ მარგუსიანმა მხოლოდ ზუმერის სუსტი ხმა გაიგონა. საათზე დაიხედა, ზუსტად ოთხის თხუთმეტი წუთი იყო. პირი გააღო, უნდოდა ეთქვა: „გათავდაო“, მაგრამ მხოლოდ სტვენა აღმოხდა, ისეთი, თითქოს დიდი წნევის ქვეშ მოქცეული ორთქლი გამოუშვესო და მეორედ შეუღონდა გული.

* * *

შიშჰანეზე, სადაც ეს ამბავი მოხდა, ნოემბერი იდგა. სან-პაულუში კი იმავე თვის იმავე დღეს, განედების სხვადასხვაობის გამო, გაზაფხული მძლავრობდა. ამას გარდა, შიშჰანეზე, ცენტრალური ბანკის წინ, საათი 16 საათსა და 30 წუთს უჩვენებდა, მაშინ, როცა "ლორენცო და ვაჟიშვილის" ფირმის კედლის ელექტროსაათზე 13 საათი და 30 წუთი იყო. მაგრამ იმ დღეს საოცრად ემთხვეოდა ერთმანეთს სტამბოლისა და სან-პაულოს ამინდი: იქაც დილიდან თქორავდა, რაც მოხუც ლორენცოზე ძალიან ცუდად მოქმედებდა. ლოგინიდან მხრის საშინელი ტკივილი აჰყვა. ტკივილი მარჯვენა ბეჭის ქვეშ იწყებოდა, ორად იყოფოდა,

ერთი ნაწილი კისრისკენ მიდიოდა, მეორე მარცხენა ბეჭს უვლიდა და იდაყვამდე აღწევდა. ლორენცომ მინერალური წყალი დაისხა. ექიმმა ურჩია, ტკივილების დროს ასპირინის აბები და ბეკომპლექსი მიიღეო. მართალია, ამ წამლების შემდეგ ტკივილი ცოტათი უამდებოდა, მაგრამ ოფლად იღვრებოდა ხოლმე.

მეორე ოთახში ტყვიამფრქვევივით კაკანებდა საბეჭდი მანქანა. სევირა მარონო ლორენცომ ცხვირსახოცი ამოიღო, დაცვარულ შუბლზე გადაისვა და მინის ტიხარს იქით გასძახა:

– ეი, პედრო, რა ისმის სტამბოლიდან?

მის ვაჟს, პედროს თავი ხელებში ჩაერგო და არგენტინელ მოცეკვავე კონჩიტა მონტენეგროზე ფიქრობდა. ეს ქალი წუხელ ბარში ენახა და დღესაც თვალწინ ედგა მისი ხორბლისფერი ფეხები. საბეჭდი მანქანის კაკუნშიც ესმოდა იმ ტრომბონის ხმა, სოლოდ რომ ასრულებდა რუმბას: „კუმპან, კუმპან, კუმპან-ჩერო, ჩერო“.

– შენ გეუბნები, პედრო, გძინავს?

– რა ბრძანეთ?

– კიდევ არ მოსულა მარგუსიანის დეპეშა?

– არა, მამა.

– ეტყობა, ცუდად აქვს საქმე. მეტი რა ვქნათ, ისედაც ბოლო წუთებში ოცი პროცენტით გავაიაფეთ. ნამდვილად სძინავთ იმ ოხრებს! სად ჯანდაბაში გავვზავნო ახლა ამოდენა საქონელი? დამრჩა და ეგ არის.

ტყუილად არ წუხდა მოხუცი ლორენცო. გემებს უზომო ყავა მოეტანათ და გემმისადგომის ქვეშ, საწყობებში ცლიდნენ.

საბეჭდი მანქანა გაჩერდა. წუთით სიჩუმე ჩამოვარდა, ისმოდა, როგორ სკდებოდა ჭიქაში ჩარჩენილი მინერალური წყლიდან ამოსული გაზის ბუშტები.

ლორენცომ წყალი გადაკრა და ახლა, ფიქრებში წასული, ცარიელ ჭიქას ხელში ატრიალებდა.

პედრო წამოდგა, მამას მიუახლოვდა:

– გახსოვთ, ჰამბურგიდან ვინმე ალოის მორგენროტმა სამსახური რომ შემოგთავაზათ? მაშინ არ მიიღეთ, რადგან ნისიად

იწყებდა საქმეს, თუმცა მყარი გარანტია კი ჰქონდა. იქნებ მისტერ მარგუსიანის პარტია მისთვის გაგვეზავნა?

მოხუცმა ლორენცომ შვილს შეხედა:

— ბრავო, ეს კარგად მოიფიქრე!

* * *

— ერთი კიდევ, მამა, შენი ჭირიმე, ერთი კიდევ! — ეხვეწებოდა მამას პატარა ჰელგა.

ალოის მორგენროტს გაზეთ „ფრანკფურტენ ცაიტუნგის“ ძველი ნომრებისაგან ბავშვისათვის ოთხი იალქნიანი ნავი გაეკეთებინა. შვილის თხოვნით კიდევ დახია ძველი გაზეთის კომერციული განცხადებების გვერდი. მეტს რაღას გამოჩნებოდა კაცი ამ გაცრეცილ ფურცელს!

ჰელგას გვირილისფერი თმა შუბლზე ჩამოშლოდა, იატაკზე იჯდა და ნავებს უშვებდა ზღვაში, რომლის მაგივრობასაც მის ფანტაზიაში ძირს დაფენილი დახეული ნოხი ეწეოდა.

„კიდევ კარგი, ჰელგა სხვა ბავშვებივით არ გიჟდება ფაიფურის თოჯინებზე“, — ფიქრობდა მორგენროტი.

დანჯღრეულ რადიომიმღებში სმეტანას „გაყიდული საცოლის“ უვერტურას უკრავდნენ.

ალოის მორგენროტმა ერთი ნავი კიდევ გააკეთა, ნოხზე დადო და ფანჯარასთან მივიდა.

წინა ღამით გადაუღებლად თოვდა. თოვლს დაეფარა ჰამბურგის ნანგრევები. მორგენროტმა დიდხანს უყურა მათ შორის აღმართულ ბლოკით ნაგებ ახალ შენობებს. ახალი ნაგებობების ყურებისას გულში იმედის ნაკერწკალი აუკიაფდებოდა ხოლმე. დარწმუნებული იყო, ადრე თუ გვიან, მისი ცხოვრების ნანგრევებზეც აღიმართებოდა ახალი შენობა, მისი ცხოვრების ხე ახალ ყლორტებს ამოიყრდა, მის წამებასაც მოეღებოდა ბოლო, უეჭველად მოეღებოდა. აკი ბიბლიაში წერია: „ყოველივე ჟამი დანერგვად და ჟამი აღმოფხვრად დანერგულისა, ჟამი წყლულებად და ჟამი კურნებად, ჟამი დარღვევად და ჟამი შენებად, ჟამი ტირილად და ჟამი სიცილად, ჟამი გოდებად და ჟამი განცხრომად“.

– დედა როდის მოვა? – აწუწუნდა ჰელგა.

– საცაა მოვა.

ფრაუ მორგენროტი ბაზარში იყო წასული. ალოის მორგენროტის მეუღლე ჰამბურგის მკვიდრი იყო, თვითონ კი – ორმოცდაათი წლის წინათ ჩეხოსლოვაკიიდან გადმოსახლებული ებრაელის შვილს – ჯერაც ვერ მოენანიებინა ეს „ცოდვა“. ჯერ იყო და, დამთხვეული ჰიტლერი, მერე – მეორე მსოფლიო ომის საშინელებები, ქვეყნიდან ქვეყანაში სირბილი, უფულობა, რამაც საკუთარი ოქროს კბილებიც კი გააყიდვინა. ავადმყოფობა, შიმშილი, გაჭირვება. დამთავრდა ომი, დაბრუნდა ჰამბურგში და რა დახვდა? მართალია, გადაურჩა თავისი მეგობრების ხვედრს და საკონცენტრაციო ბანაკში არ ჩაუყრია ძვლები, მაგრამ უმუშევრობამ წელში გაწყვიტა. აბა, ერთი, კაპიტალი ჰქონდეს! ბევრი არა, სულ რაღაც ოცი ათასი მარკა. ნახავდით, როგორ შემოაბრუნებდა წალმა თავის ცხოვრებას. მაგრამ კაპიტალი არ ჰქონდა და კომისიონერობაც იმიტომ გადაწყვიტა. ახლა დღე ისე არ გავა, თავიდან ბოლომდე არ ჩაიკითხოს კომერციული განცხადებების გვერდი. ყველა გახეთს კითხულობს, რაც მისთვის ნაცნობ ენაზე გამოდის. მერე მიუჯდება ნაჭირავენ საბეჭდ მანქანას და უგზავნის და უგზავნის წერილებს სავაჭრო ფირმებს – თავის სამსახურს სთავაზობს.

კარზე დააკაკუნეს.

– დედა მოვიდა, დედა მოვიდა! – ტაში შემოკრა ჰელგამ.

მაგრამ ფრაუ მორგენროტს გასაღები ჰქონდა და რატომ უნდა დაეკაკუნებინა? ალოის მორგენროტმა კარი გააღო და ფოსტალიონს შეეჩხა.

– გამარჯობათ, ბატონო მორგენროტ!

– გავიმარჯვოთ!

– დეპეშაა ბრახილიიდან.

– რას ბრძანებთ?!

მორგენროტი ჯერ მთლად გაფითრდა, მერე გაწითლდა. საჩქაროდ ჩაიკითხა დეპეშა. თვალებს არ დაუჯერა, მეორედ წაიკითხა, მესამედ.

— ძლივს! — წამოიძახა გახარებულმა და ფოსტალიონს. სამახარობლოდ ნახევარმარკიანი მიაჩენა.

ფოსტალიონს მისგან ერთი ფენინგიც არ ახსოვდა და ახლა იფიქრა, საწყალი, ჭკუაზე გადასულაო.

ამასობაში კი მორგენროტს გულში ჩაეკრა თავისი გოგონა და ცრემლმორეული ეუბნებოდა:

— ახლა კი გიყიდი თოჯინებს, ყველაზე ლამაზ თვალსუჭუნა თოჯინებს.

* * *

შიშჰანეზე ნოემბრის წვრილი წვიმა ცრიდა. ჰაერში გამდგარ ნესტის სუნს საკვამურებიდან ამოსული ბოლის სუნი ერეოდა. დღესაც, როგორც ორი დღის წინ, ქუჩა სველი იყო და ფეხი ცურავდა. ოღონდ ახლა ზენა ქარი ქროდა.

კალენდერი დილიდანვე უგუნებოდ გამოიყურებოდა. დარბაისლური ნაბიჯით ჩამოდიოდა შიშჰანეზე და მძიმედ მოაგორებდა ნაგვით სავსე ფორანს. უეცრად კვლავ დაინახა საკუთარი თავი. ამჯერად უკვე იმ სარკეში, ახლახან რომ დაეყენებინა მერიას შიშჰანეს მოსახვევში. დაინახა, რა თქმა უნდა, ერთნახევარჯერ დიდად, ვიდრე სინამდვილეში იყო (ანუ — ვიდრე ჩვენ ვხედავთ), მაგრამ არ დაუჭიხვინია...

დიახ, არ დაუჭიხვინია.

აქ კვლავ შეიძლება გაჩნდეს ორი მოსაზრება:

ა) კალენდერმა იფიქრა, ჩემს სიცოცხლეში ერთხელ ჩავიხედე სარკეში და მაშინაც მეორედ მოსვლა დატრიალდა. გავივლი ჩემთვის, რაც არის, არის, ღირს კია ჩემი სიფათის დანახვაო?

თუ ეს ვერსია სწორია, უნდა ვირწმუნოთ, რომ ცხენებს, ადამიანებისა და მაღალი განვითარების მაიმუნების მსგავსად, მწარე გამოცდილება გაკვეთილად გამოადგებათ ხოლმე, მათაც შესწევთ უნარი, გადონ ლოგიკური ხიდი წარსულსა და აწმყოს შორის.

ბ) ან არა და — რაც ჭკუასთან უფრო ახლოსაა — ეგებ, სულაც ჩხუბი დაგახდა მუნიციპალიტეტის საჯინბოში

ადგილისათვის, კარგად ველარ გამოიძინა, ცუდ ხასიათზე იყო, ამიტომ ჭიხვინი და აურზაურის ატეხვა დაეხარა.

მოკლედ, არ დაიჭიხვინა და ეს ფაქტი ფიზიოლოგიური მიზეზითაც ისევე სარწმუნოდ შეიძლება აიხსნას, როგორც ფსიქოლოგიურით.

რომელი ვერსიაც არ უნდა მივიღოთ, მთავარი ის არის, რომ კალენდერს არ დაუჭიხვინია. ალმაცერად შეხედა თავის გამოსახულებას, იბრუნა პირი და, მის ასაკს რომ შეეფერებოდა, ისეთი სიღარბაისლითა და მედიდურობით გააგრძელა გზა.

თორმეტს აკლია ერთი წუთი

როგორ დამეწყო, როდის დამეწყო, არ ვიცი. ეს კი მახსოვს, ცხრა წლისა ვიყავი, ავადმყოფობის პირველი ნიშნები რომ ვიგრძენი.

სტუმრები გვყავდნენ. ბაღში ვისხედით. ერთმა ხანში შესულმა კაცმა საათი იკითხა. საათი არავის აღმოაჩნდა. ჩემმა სიძემ შინ შეირბინა გასაგებად.

— ოთხის ოცდასამი წუთია, — წამოვიძახე მოულოდნელად. ეს სიზუსტე თავდაპირველად არავის გაჰკვირვებია: თუ თვალს ადევნებ გემების მიმოსვლას ბოსფორის სრუტეში, შეგიძლია, დრო წუთის სიზუსტით დაადგინო. მაგრამ როცა ნახეს, რომ სრუტეში არავითარი გემი არ ჩანდა, გაოცებისაგან თვალები ჭყვიტეს.

— როგორ მიხვდი?

— რა ვიცი, ერთბაშად მომადგა ენაზე.

— შემთხვევით მოუვიდა, გეთაყვა, — თქვა ცხონებულმა მამიდაჩემმა, — ხდება ხოლმე, იტყვი და დაემთხვევა.

— რასაკვირველია, დამთხვევაა. ასეთები ხდება? — კვერი დაუკრეს სხვებმაც.

რა იოლად იცილებენ ხოლმე ადამიანები თავიდან ამბებს, რომლებიც მათი აზრების ჩვეულებრივ მსვლელობას არ ეგუება! ერთხმად დაასკვნეს, რომ ეს გამოცნობა უბრალო შემთხვევითობა იყო. ყველამ დაიჯერა, ლამის მეც დავიჯერე... კიდევაც დავიჯერებდი, რომ...

მას შემდეგ ორ კვირასაც არ გაუვლია. ერთ დამეს ოფლში გახვითქულს გამომეღვიძა.

— პირველს აკლია ხუთი წუთი, პირველს აკლია ხუთი წუთი, — ვლულულელებდი ძილმღვიძარი.

ავდექი, სინათლე ავანთე, პაპისეულ ძველ კედლის საათში მართლაც პირველს ხუთი წუთი აკლდა.

რატომ გამეღვიძა? საიდან მომელანდა, რომ პირველს ხუთი წუთი აკლდა? ეგებ, სიზმარში ვნახე? ან, იქნებ ბურანში მყოფს მომეჩვენა? ცოტაც და, საათმა ერთხელ დარეკა. თითქო თავში

დამკრესო, ერთბაშად გამოვფხიზლდი. არა, ეს უკვე შემთხვევითი ვერ იქნებოდა. თავბრუ მეხვეოდა, ყურები მიწიოდა, გაურკვეველმა შიმშა შემიპყრო. იმ წუთში პირველად ვიგრძენი ტიკტიკი საათისა, რომელიც თურმე ჩემში მუშაობდა და მე კი არ ვიცოდი. ეს ტიკტიკი არ ჰგავდა ჩემი გულისცემის რიტმს, თორემ ასე აღარ გავოცდებოდი. იგი არც ჩემი ჯიბის საათის ხმას ჰგავდა: უფრო მძიმე და სავსე იყო. სწორედ ისეთი, დიდი ქანქარა რომ გამოსცემს. ნამდვილი კოშმარი იყო. ავდექი, ხელ-პირი დავიბანე. ის რიტმი ისევ ყურებში მედგა. ცარიელ ოთახში გავედი და ჩავიკეტე. ამაოდ. საცვლების ამარა გარეთ გამოვვარდი. ზღვის ტალღები სანაპიროს ჯებირს ეხეთქებოდა და მისი ხმა საოცრად ემთხვეოდა იმ რიტმს, ჩემში რომ დაბუდებულიყო. „ნამდვილად ვაფრენ“, – გავიფიქრე. ცივმა ოფლმა დამასხა. გონება დაგვარგე. მომცვივდნენ, მომასულიერეს, მეკითხებოდნენ, ცარიელ ოთახებში რას ეძებდი, ან ეზოში რა გინდოდაო? ხმას არ ვიღებდი. საერთოდ, ძალიან მეშინია ავადმყოფობისა და ექიმებისა. ახლა კი დავრწმუნდი, ვგიჟდები-მეთქი და გაჩუმება ვარჩიე. არ გავამხელ, რა მჭირს, იქნებ, თავისით გამიაროს. თურმე ნუ იტყვი, ცუდად მოვქცეულვარ. რომ მეთქვა, ეგებ, მაშინვე ელონათ რამე და მშველდებოდა.

მერე, როცა პირველი შიში გამინელდა, ამ აღმოჩენამ ცოტაოდენი სიამოვნებაც კი მომანიჭა. სკოლაში ხმა გავარდა: შეუძლია, დრო ისე გაიგოს, რომ საათს არ დახედოსო. ვისაც საათი ჰქონდა, ჩემზე ასწორებდა, ვისაც არა და – მე მეკითხებოდა, რამდენი წუთი დარჩა გაკვეთილის დამთავრებამდეო. უფრო მოხერხებულები კი უცხო ბიჭებთან სანადლეოს დებდნენ და ფულს იგებდნენ.

უნივერსიტეტში რომ შევედი, დროის შეგრძნება უფრო გამიძაფრდა. წუთებს კი არა და, უკვე წამებსაც ზუსტად აღვზუსტავდი. ერთხელ, მძლეოსნობაში შეჯიბრების დროს, რვაას მეტრზე რბენის შედეგი ქრონომეტრისტებზე უმაღლ მე განვსაზღვრე. ეს ამბავი გაზეთებშიც დაიბეჭდა და ერთი იმ დროის სახელგანთქმული ფსიქიატრის ყურამდე მივიდა. ფსიქიატრმა მომძებნა, რამდენიმე შეკითხვა მომცა და საათი გამომაცნობინა.

შემდეგ კი სამედიცინო საზოგადოებაში ჩემ შესახებ მოხსენება წაიკითხა.

არასოდეს დამავიწყდება ეს მოხსენება. იგი ასე იწყებოდა: „აღმოჩნდა ზედმიწევნით განვითარებული სმენა და დროის გამოცნობის ისეთი უნარი, რომელიც მეექვსე გრძნობას უახლოვდება“.

მე კი მერჩია, ეს მოვლენა მემკვიდრეობის გავლენით აეხსნათ. სულ გადავხსრიკე ჩემი გენეალოგია. ვერაფერი ვიპოვე. არა და, დარწმუნებული ვარ, ჩემს წინაპრებში უეჭველად იქნებოდა ვინმე დროსთან, საათთან დაკავშირებული – მესაათე, თუნდაც საათების მომმართველი, თორემ, მთელი დანაშაულის გადაბრალება ჩემს ოთახში დაკიდებულ კედლის საათზე, როგორც ამას ექიმი სჩადიოდა, დაუსაბუთებლად მიმაჩნდა.

ჩემს ოთახში, სწორედ საწოლის პირდაპირ, ჩემი პაპების პორტრეტებს შორის წინააპრთაგან დარჩენილი კედლის საათი კიდია. ქვეყანაზე რომ გავჩნდი, ყურში პირველად მისი ხმა მომხვდა. ჩემი ბავშვობისა და ჭაბუკობის დღეებსა და ღამეებს ამ საათის ტიკტიკი აღნუსხავდა. ჩემი ცხოვრება რომ კინოფილმი ყოფილიყო, მისი მუსიკალური ფონი ეს ტიკტიკი იქნებოდა. ჩემი ცხოვრების რიტმიც ხომ ისეთივეა, როგორიც ამ საათის ქანქარისა: მძიმე და სავსე. ჰოდა, ექიმიც ასკვნის: ვინაიდან მე დაჯილდოებული ვარ ზებუნებრივი სმენით, ჩემმა ქვეცნობიერებამ გრამფირფიტასავით ჩაიწერა და შეინახა ამ ქანქარის რხევის რიტმი. ახლა კი ამ ტემპს ვგრძნობ და რეზონატორივით ვიმეორებ. ერთი სიტყვით, ცოცხალ საათად ვიქეცი და კედლის საათთან შეწყობილად ვმუშაობ.

ამ დღეში ჩავარდნილს ისღა მიკვირდა, ჩემი კედლის საათივით ყოველ თხუთმეტ წუთში რომ არ ვრეკავდი.

ცუდად, ძალიან ცუდად არის საქმე. ცოტაც და, ყოველგვარ საზღვრებს გადავცდები და მარტო მაშინ კი არა, როცა მკითხავენ, უკითხავადაც, სატელეფონო ცენტრის „მოლაპარაკე საათივით“ დავიწყებ ყოველი გავლილი წუთის შეუჩერებლად ჩამოთვლას. ექიმს ეს ამბავი აინუნშიაც არ მოსდის. ფსიქიატრისათვის საათად

ქცეული ადამიანი ისეთივე ჩვეულებრივი ამბავია, როგორც კაცი, რომელსაც თავი ცხენი, მატარებელი ან მწიფე მსხალი ჰგონია. შეშლილობაც ასე იწყება. აბა, რომელი ექიმი ეტყვის თავის პაციენტს პირში: „შენ ურევ, ძმაო“.

– გონს მოდი, საქიფ ეფენდი, – ვაფრთხილებ ჩემს თავს. ეს სენი თუ საკუთარი ნებისყოფით არ დათრგუნე, ექიმი, წამალი, მთავონება არას გიშველის. მტკიცედ გადავწყვიტე: მორჩა, დღეიდან თავს ვანებებ დროის გამოცნობას. აქამდე საათი არა მქონია, რაში მჭირდება-მეთქი, ვფიქრობდი. ახლა კი ვიყიდე, ახალი მოდისა – თვეებსა და დღეებსაც რომ უჩვენებს. თუ არ დავხედე, არ ვპასუხობ. სამი-ოთხი კვირის განმავლობაში ერთხელაც არ შემშლია. მერე კი... მართალი უთქვამთ, „ჩვეულება რჯულზე უმტკიცესიაო“, როგორც კი საათს იკითხავდა ვინმე, მაშინვე ზეპირად ვპასუხობდი. ცოტა არ იყოს, გულში შიშიც შემეპარა: ერთიც ვნახოთ და, უვარჯიშობით დამიჩლუნგდეს ეს იშვიათი უნარი? ხანდახან, დღეში ერთხელ ან ორჯერ, როცა ნებისყოფა მღალატობდა, კვლავ ვიწყებდი დროის გამოცნობას. რა მექნა, საათზე დახედვაც მეზარებოდა. რამდენჯერმე თავის მოტყუებაც ვცადე. აი, ახლა არ დავფიქრებდი და ისე, ალაღბედზე ვიტყვი, რომ რვა საათი და თხუთმეტი წუთია. დავხედავ საათს – სწორად მითქვამს. მართლაც, ცხრის თხუთმეტი წუთია. რა გინდა, რომ ქნა? მაინც ვიგებ ზუსტ დროს.

ერთხელ – ის დღე სამუდამოდ დამამახსოვრდა – ქადიქოიში მუნიციპალიტეტის საათის ქვეშ გავიარე. ვიფიქრე: მოდი, ერთხელაც მოვიტყუებ თავს და ვიტყვი, რა დროა-მეთქი. "შვიდი საათი და თხუთმეტი წუთია", – ვთქვი ჩემთვის. შევხედე საათს – შვიდი საათი და ოცდაერთი წუთი იყო. თვალებს არ დავუჯერე. "საქიფ ოზდამარ, – ვუთხარი ჩემს თავს, – ჩაიწერე, ძმაო, დავთარში დღევანდელი თარიღი. დღეს ის ბედნიერი და ღირსსახსოვარი დღეა, როცა შენ ნორმალურ ადამიანთა რიგებში ჩადექი". მაგრამ ხანმოკლე იყო ჩემი სიხარული: ვიღაც მუშამ საათს კიბე მიადგა და მექანიზმში ჩხირკედელაობას მოჰყვა. თან ბუზღუნებდა: ისევ ათი წუთით წასულა წინ ეს ოხერიო.

რამდენ ექიმს არ მივმართე, ყველა მამშვიდებდა, საშიში არაფერი. ღმერთმა ქნას!

– გამივლის? – ვეკითხებოდი.

– ვინ იცის? თუნდაც დარჩეს, რას გიშავებთ, პირიქით, სასარგებლოც კია.

ჰოო... სარგებლობას ვერ უარყოფ. ჯერ არც ერთხელ არ დამგვიანებია მატარებელზე, ან გემზე. საღამოთი, რა დროსაც არ უნდა დავწვე, დილით, როცა მინდა, მაშინ ვიღვიძებ, თითქოს ჩემში მალვიძარა საათი დაუყენებიათო. ჯერ არ მახსოვს, რადიოს მიერ გამოცხადებულ საათს ჩამოვრჩენილიყავ, ან წინ გამესწროს. ეს, მართლაც, კარგია, მაგრამ როდემდე შეძლებს ჩემი მეხსიერება, ჩემი ქვეცნობიერება, მგრძნობიარე ანტენასავით სუფთად და ცოცხლად დაიჭიროს დრო? ნუთუ ერთ მშვენიერ დღეს არ გადაიტვირთება ჩემი აკუმულატორი?

– დაივიწყე დრო, ყურადღებას ნუ მიაქცევ, რაში გაინტერესებს, რომელი საათია? – მეუბნება ჩემი ექიმი.

კარგი, დაივიწყებ, მაგრამ საქმე მართლ დრო როდია. რა ვუყო იმ რიტმს, ჩემში რომ დაბუდებულია? ვთქვათ, აღარ ვიფიქრე საათზე, მაგრამ ყველგან რომ ჩემს რიტმთან შესაბამისობას ვეძებ, ამას რაღა ეშველება? უდიდეს სიამოვნებას მგვრის ყველაფერი, რაც კი ქანქარის რიტმს მომაგონებს: ცხენის ფეხის ხმა, ავეჯში ჩაბუდებული ჭიის ჭრიჭინი, ონკანიდან ჩამოსული წყლის წვეთების ხმა, მატარებლის ბორბლების ხმაური, ქვაფენილზე მიმავალი კოჭლი მოხუცის ნაბიჯები... ეს ხმები, როგორი დაღლილიც არ უნდა ვიყო, მასვენებს, მოწყენილს მამხიარულებს, მაგრამ ამ რიტმის დარღვევა საშინლად მაფორიაქებს. როცა გემი გაივლის, ზღვა აბორგდება და ტალღები უფრო სწრაფად ეხეთქება ნაპირს, ნერვიულობა მიჰყრობს, ადგილს ვეღარ ვპოულობ, მუშაობას ვწყვეტ, გონება მერევა. თუ ვზივარ, უეჭველად წამოვხტები, თუ მძინავს, გამეღვიძება და ეს იმიტომ, რომ ტალღებს შორის ჩვეულებრივი ინტერვალი ირღვევა. ჩქარი მდინარეც უკარგავს კაცს საათის რიტმს. სამი წლის წინათ ერთ ქალაქში ვცხოვრობდი. ქალაქს მდინარე ჩამოუდიოდა. როგორც კი

გაზაფხულდებოდა და მდინარე აღილდებოდა, წონასწორობას ვკარგავდი, ისეთი მოუსვენრობა მეუფლებოდა, რომელსაც მხოლოდ ჩამორჩენილი საათი თუ განიცდის. ისე გამიჯდა მთელ არსებაში ქანქარის რიტმი, რომ ნაბიჯებსაც მას ვუწყობ. ამიტომ არის, რომ ვინმესთან ერთად ქუჩაში სიარული არ შემიძლია. საცოლესაც ამან გამყარა. მე რომ ერთ ნაბიჯს გადავდგამდი, ის ორნახევარ ნაბიჯს ადგამდა. ორი ან სამი რომ გადაეღვა, კიდევ ავიტანდი, მაგრამ ორნახევარი, ორნახევარი! აბა, ასეთი ადამიანის სულის რიტმი როგორ შეეწყობოდა ჩემსას?!

რად მიეყვარს დასავლური მუსიკა? იმიტომ, რომ ყოველ მელოდიაში მეტრონომის თვლასა ვგრძნობ. იმ დღეს ბალკანეთის რომელიღაც რადიოსადგური ბეთჰოვენის მერვე სიმფონიას გადმოსცემდა. სიმფონიის მეორე ნაწილი, რომელიც მეტრონომის რიტმული ტემპით არის დაწერილი, თითქო მეტრონომის გამოძგონებლის – მალცელის პატივსაცემად დაუწერიათო, ჩემი საყვარელი Allegretto scherzando იმ ოხრებმა rubato-დ არ დაუკრეს?! მიწოდდა, ვწვდომოდი რადიოს და ძირს დამეხეთქებინა.

ყველაზე მეტად გაჩერებული საათები მიხუთავს სულს. როცა თოფქაფის¹ მუზეუმში ვარ ხოლმე, არ შემიძლია, არ შევიდე საათების განყოფილებაში. მაგრამ შევალ თუ არა, სუნთქვა მეკვრის, ვიხრჩობი; მაშინვე გარეთ უნდა გამოვვარდე. რაოდენ ძვირფასი და ხელოვნების როგორი შედევერიც არ უნდა იყოს, გაჩერებული საათი მაინც ჩამქრალ შუქურასა ჰგავს. თუმცა გაჩერებულ საათსაც აქვს თავისი ღირსება: დღე-ღამეში ორჯერ უჩვენებს ზუსტ დროს.

ზამბარა მარტო საათის ძირითადი ნაწილი კი არ არის, არამედ – ცხოვრებისაც. განა ყოველი ჩვენგანი სხვადასხვანაირად მომართული საათი არა ვართ? რა არის ჩვენი ცხოვრება, თუ არ ავსება და დაცლა? ხანში შესული კაცის სიკვდილი ზამბარის გაშლაა, ახალგაზრდის სიკვდილი – ზამბარის გაწყვეტა. განა აღზრდა, კულტურა, ასე თუ ისე, არა ჰგავს მოსამართ მექანიზმს?

1. ისტორიული მუზეუმი სტამბოლში.

როგორც მოგვმართავენ, ისე ვსაუბრობთ, ისე ვიქცევით. ზოგი ჯერ ისევ თურქეთის დროით მუშაობს, ზოგი კი გრინვიჩის ან სან-ფრანცისკოს დროზე გადასულა. ზოგი წინ მიდის, ზოგი ჩამორჩება. თუ რომელიმე ჩვენგანი წინ გაუსწრებს სახელმწიფო დროს, ანუ სტანდარტულ სიზუსტეს, საათების მთავარი რეგულატორი, რომელსაც კანონი ეწოდება, აგვიყვანს და უკანვე გადაგვსვამს. არ გაგულისდეს, თორემ სულაც გაგვაჩერებს! თუ ვინმე ჩამორჩა, მინდოდა მეთქვა, წინ გადასწევს-მეთქი, მაგრამ როგორ გეკადრებათ! ჩამორჩენილები ვის ახსოვს?! ჩვენი ქვეყანა ხომ სავსეა საათებით, რომლებიც ეზანის¹ დროით მუშაობენ.

ამას სიტყვის მასალად როდი ვამბობ. ადამიანები ყველაფერში ჰგვანან საათებს. ალბათ, კიდევ გაგეცინებათ, მაგრამ მოცალების შუამს ჩემი ყველაზე საყვარელი გასართობი ადამიანების საათებისათვის მიმსგავსებაა. ვუყურებ ჩემს ნაცნობებს, ნათესავებს და ვფიქრობ, როგორი საათი იქნებოდა-მეთქი. ანდა, შევჩერებივარ საათს და ვცდილობ, წარმოვიდგინო, კაცი რომ იყოს, როგორ ხასიათს გამოიჩენდა. ავიღოთ, მაგალითად, ჩემს ოთახში დაკიდებული კედლის საათი. მე მისი თანდასწრებით „მამბოს“ ვერ დაუუკრავ, ვერც ქალს გადავეხვევი. ასე მგონია, მისი მიწის მიღმიდან პაპაჩემი მითვალთვალებს. როცა რადიოში „ითრიდან“ ან „დედე ეფენდიდან“ უკრავენ რამეს, საათი თავის სტიქიაშია და ისე მედიდურად გადმოგვყურებს, თითქოს თვალში ვეპატარავებითო.

"ვინ იცის, – ვფიქრობ, – ერთ დროს რა დარბაისლური საათების ბატონკაცური რეკვა მოუსმენია და ახლა ჩვენი ქარაფშუტა საათების ბავშვური ტიკიტკით თავი აქვს მობეზრებული-მეთქი". ამ საათს რომ საუბარი შეეძლოს, ალბათ, დივანის² მაღალფარდოვანი ენით ილაპარაკებდა. აკი ისე რეკავს, თითქოს არუზს³ კითხულობსო.

1. მუსლიმთა ლოცვად მოწოდება, რომელსაც საგანგებო პირი (მუეზინი) ასრულებს დღეში ხუთჯერ.

2. დივანის ლიტერატურა, კლასიკური ლიტერატურა.

3. გრძელ და მოკლე ხმოვნების მონაცვლეობაზე დამყარებული აღმოსავლური ლექსის ფორმა.

სასტუმრო ოთახში კამოდზე რომ საათი გვიდგას, დიდდაჩემის ნამზითვი ყოფილა. დიდდაც რომ საათად წარმოვიდგინო, უეჭველად ასეთივე ფაქიზი, კოპწია და თვალისმომჭრელი იქნებოდა.

იცით, პოლიტიკოსები რას მაგონებენ? ძველ მომღერალ საათებს თოფქაფის მუზეუმში რომ მინახავს – გინდა საზეიმო მუსიკით შეგხვდებიან, გინდა სამგლოვიარო მარშით გაგაცილებენ.

ამას წინათ სამსახურში ჩვენი შეფის თავთან დაკიდებულ საათს ვაკვირდებოდი. საათი უხმოდ მუშაობდა და ვფიქრობდი, ერთ მშვენიერ დღეს ჩვენი შეფი რომ საათად იქცეს, ალბათ, ასევე იმუშავებდა – ჩუმად, უხმაუროდ. ვერც კი გაიგებ, თუ მუშაობს. შეხედავ – დიდი ისარი გაუნძრევლად დგას. მეორედ შეხედავ და, უკვე ერთ წუთს გაურბენია.

აი, მუსიკოსები კი მართლა მეტრონომებივით მუშაობენ. განსაკუთრებით – დირიჟორები. ისინი ხომ ხან ტოსკანინიში, ხან კარაიანიში, ხან კი ფურტვენგლერში განსახიერებული მეტრონომები არიან.

მეტრონომს საათთან შედარებით ერთი უპირატესობა აქვს: შეგიძლია შეანელო ან ააჩქარო ტემპი. ასწევ სიმძიმეს, ტემპი შენელებს: ტიკ... ტაკ... ტიკ... ტაკ... დასწევ – აჩქარდება: ტიკტაკ... ტიკტაკ... ნეტავ, საათებზეც შეიძლებოდას ასეთი ტვირთის დაკიდება. იმ დღეს ჩემს ექიმს გავანდე ეს სურვილი. გაეცინა.

– რაო, ახლა ჟამთასვლის შენელებაც მოინდომე?

მერედა როგორ! უწინ არა მქონია ამის სურვილი. ამ ბოლო ხანს გამიჩნდა. ახლა დამეუფლა შემფოთება საათისა, რომელიც გრძნობს, საცაა ზამბარა გაეშლება. ეგებ, ამოდ ვშიშობ. ეგებ, ჯერ არ გაიშალოს ჩემი ზამბარა, მაგრამ, ერთიც ვნახოთ და, გაწყდეს?! აქედან მოდის ჟამთასვლის შენელების, აღსასრულის უკან გადაწვევის დაუოკებელი სურვილიც.

ყოველთვის მაშინებდა ნაადრევი სიკვდილი: ამისი ხომ ყველას ეშინია. მერე რატომ? ბევრი ვიფიქრე და მივხვდი: იმიტომ, რომ სისხლსავსე ცხოვრებით არ ვცხოვრობთ. რას ვგულისხმობ სისხლსავსე ცხოვრებაში? – გიყვარდეს, უყვარდე, ერთობოდე, განცხრომას ეძლეოდე? – არა. ჭიანჭველასავით თავაუღებელიც

შრომობდე, რაღაცას ქმნიდე, შვილებს ზრდიდე, საზოგადოებისათვის სარგებლობა მოგქონდეს? – ესეც ცარიელი სიტყვებია! სისხლსავსე ცხოვრება ნიშნავს ერთს – გრძნობდე დროის გასვლას.

ჩემ ხომ დროში ვცურავთ, მაგრამ მაინც ვერა ვგრძნობთ მის სვლას. ის კი გადის, გადის და მხოლოდ იმასღა ვიგებთ, რომ უკვე გასულა. ამასაც თმაში ჭაღარა, შუბლზე გაჩენილი ღარები, წელკავი, ავადმყოფობა და სიკვდილი გვაგებინებს. მაგრამ თუ მოვახერხებთ და შევიცნობთ დროის სვლას მანამდე, ვიდრე იგი კი არ გასულა, არამედ მხოლოდ მიდის, და მიდის ჩვენგან შეუქმნევლად, თავიდან ავიცილებთ უამთავრელით გამოწვეულ ყველა უსიამოვნებას.

იცით, ეს სად აღმოვაჩინე? – გემბანზე, ერთ ახალწლის ღამეს ქაღიქოში მიმავალმა. პალტოში გახვეული გემის კიჩოსთან ვიჯექი. ერთხანს წამთვლიმა. მერე ერთბაშად გამოფხიზლდი და – „თორმეტს აკლია ერთი წუთი“, – ვთქვი ჩემთვის. სანთურა ავანთე, საათს დავხედე. სწორია. წამების მაჩვენებელი ისარი 60-ს მიუახლოვდა, ერთი სუსტად დაიჩხაკუნა და თორმეტი საათი შესრულდა. დღეების აღმნიშვნელ კადრში ოთხშაბათი ხუთშაბათმა შეცვალა. 31 დეკემბერმა გადაიწია და მის ადგილზე 1 იანვარი გაჩნდა. საათი წლებს არ უჩვენებდა, მაგრამ მე ვიცოდი – 1952 წელი გათავდა და 1953 დაიწყო. და ეს ყველაფერი პაწაწინა წამის მარიფათი იყო.

წუთი წუთს მისდევს, წუთები უსასრულობაში გადადის. ოთხშაბათს ხუთშაბათი მოაქვს, ხუთშაბათს – პარასკევი. ნოემბერი დეკემბრად იქცა, დეკემბერი – იანვრად, იანვარი თებერვლად იქცევა, თებერვალი კი – მარტად. ჩვენც ვაპობთ დროს, როგორც ეს გემი – სიბნელეს და წინ მივიწვევთ. საით? იქით, სადაც არ არის დრო. გამოჩნდა საიდუმლოებითა და უკუხით მოცული მოპირდაპირე ნაპირი. ნელ-ნელა ვუახლოვდებით. ნეტა ეს გემი გაჩერდებოდეს, ანდა, უკეთესი, უკან-უკან წავიდოდეს. საათებისა და წუთების მაჩვენებელ ისრებს გზა აებნოდეს და უკუღმა დატრიალდებოდეს. დღეების მაჩვენებელ კადრშიც ხუთშაბათი ოთხშაბათმა შეცვალოს, თვეებიც ბოლოდან აითვალოს. რა იქნება,

დაიწყოს ბოლოდან მოძრაობა: აწმყოდან წარსულისაკენ, ახლიდან ძველისაკენ, შედეგიდან მიზეზისაკენ? დაიწყოს-მეთქი, ვაძბობ, მაგრამ გამოვა რამე? გემი რომ უკან-უკან წავიდეს, ნაპირი, რომელსაც მივადგებით, ამჯერადაც განა ის ქვეყანა არ იქნება, საიდანაც წამოვედით? გინდა წინ წადი, გინდა — უკან. სულერთია, ადრე თუ გვიან მაინც მიადგები ხმელეთს, რამეთუ ამქვეყნად ყველა ზღვას აქვს ნაპირი. რამეთუ, შეუძლებელია დროის სვლის შეჩერება. დრო მაინც გავა, რაც უნდა კარგად ვგრძნობდეთ მის გასვლას. გემი კიზკულესის სანახებთანაა. აი, სალაჯაქს ვუახლოვდებით, ესეც სელიმიე, მწვანე შუქი რომ მოჩანს, იქ ჰაიდარფაშას ყურეა, ეს ლურჯი ნათურა კორდონ ბლოზე არ ანთია? გემმა მოუხვია. აი, ქადიქოის ნავსადგომი.

სხვადასხვანაირი მგზავრობა არსებობს: ერთი — გავლილი გზის ყოველ ნაბიჯს რომ უკვირდები და განსჯი, მეორე — ზიხარ პირველი კლასის კაიუტაში, გაზეთის კითხვაში გართული და ერთბაშად გაიკვირვებ: „ოჰ, უკვე მოვსულვართო“.

როგორ ჰგავს ჩვენი ცხოვრება ამ პირველი კლასის კაიუტაში გაზეთის კითხვაში გართული კაცის ცხოვრებას! წუთების ყადრს მხოლოდ ახალი წლის მოახლოებისას ვივებთ. მის გასვლას მხოლოდ იმ ღამეს ვადევნებთ თვალს ყურადღებით. ისიც 11,55-დან 12 საათამდე. ჩვენი ფიქრით, ეს წუთები ძველ წელიწადს ასრულებს და ახალს იწყებს. მაგრამ დადგება თუ არა ახალი წელი, კვლავ ჩავდივართ კაიუტაში და ისევ გაზეთის კითხვას ვიწყებთ. სინამდვილეში კი, რომელი დღის რომელი საათია, რომ ძველ წელს არ ასრულებდეს და ახალს არ იწყებდეს? რატომ ისეთსავე ყურადღებას არ ვაქცევთ ყოველი დღის ყოველ საათს, ყოველ წუთს, ყოველ წამს? რომ დავივიწყოთ ყველაფერი და ვიფიქროთ თითოეული წამის გასვლაზე, დრო, რომელიც შფოთიანი ნიაღვარივით მიქრის, ვაკე მინდორზე მღოვრედ მიმავალ მდინარედ იქცევა. ვიმეორებ: მთავარია, ყოველ წამზე გავამახვილოთ ყურადღება. იკითხავთ, ეს როგორ მოვახერხოთ? — მოგახსენებთ: სრულიად ჩავიძირთ საათის ხმაურში. ყველაზე სწორი გზა დროის, და აქედან გამომდინარე, ცხოვრების შეცნობისა, არის

საათების გარემოცვაში ცხოვრება. აბა, სცადეთ: დაგმანეთ ოთახის კარ-ფანჯარა, გულაღმა წამოწეით, თვალები შავი ნაჭრით აიხვიეთ. განიღვენეთ თავიდან ყოველგვარი ფიქრი და მთელი გულისყური საათისაკენ იქონიეთ, უსმინეთ მის ტიკტიკს, იფიქრეთ დროის სვლაზე, იმაზე, რომ ცხოვრობთ, რომ ხართ გემი, აპობთ დროს, მიიწვეთ წინ, აქეთ-იქით სხლტებიან და იკარგებიან თქვენი ცხოვრების წუთები.

სწორედ ამიტომ დავიწვე საათების კოლექციის შედგენაც. აუქციონებზე, ანტიკვარულ მაღაზიებში ვყიდულობდი ყველა ჯურის საათს: წვრილზამბარიანებს, ელექტროსაათებს, სარქისოვის ძველ, ვერცხლისხუფიან საათებს. ის კი არადა, იმ დღეს ქუჩის უზარმაზარი საათი მოვათრიე შინ, ტრამვაის პარკში რომ ეგდო, როგორც გამოუსადეგარი.

დილაობით ოცდათხუთმეტ საათს ვმართავ. საღამოს, შინ დაბრუნებული, გულაღმა წამოვწეები და ყური მათკენ მიჭირავს. აღვიქვამ ყოველ წუთს, ყოველ წამს, წამის ყოველ უმცირეს ნაწილს და მთელი სისრულით ვგრძნობ, რომ ვცხოვრობ. როგორც სარკის კედლებიან ოთახში იქმნება ფართო სივრცის შთაბეჭდილება, ასევე საათების ტიკტიკი თითქოს აჩერებს დროს და, თუ იგი აქამდე თითებშუა წყალივით გვეპარებოდა, ახლა ხელშესახები ხდება.

ყოველი საათი თავისებურად მუშაობს: ზოგი ჩქარ-ჩქარა, ფათა-ფუთით, ზოგი დინჯად, აუჩქარებლად. ზოგი ქალივით მიცქრიალებს, ზოგი დაოთხილი გარბის, ზოგის რიტმი ბამბის საპენტიასს მოგაგონებთ, ზოგი კი ისე ურტყამს, როგორც — მჭედელი უროს. ერთის სიტყვით, ჩემი ოთახი ოცდათხუთმეტი საათის ნაირ-ნაირი ხმით არის სავსე.

აი, — ვამბობ, — ერთი წუთი გავიდა... ორი წუთი გავიდა... სამი წუთი... ოთხი, ხუთი, ექვსი... თხუთმეტი წუთი... და ჩემმა გულქვა კედის საათმა საზეიმო კლასიკური მელიოდით გააცილა თხუთმეტი წუთი, რომელიც ჩემს ცხოვრებას მოაკლდა.

კვლავ ტიკტაკ, ტიკტაკ, ტიკტაკ, ტიკტაკ
გავიდა ოცი წუთი... ოცდასამი... ოცდახუთი... ნახევარი

საათი და, ისმის მეორე მელოდია, რომელიც ზეიმობს ნახევარი საათის გასვლას.

და როცა ნახევარი საათიც გადის, საათის სიხარულს საზღვარი აღარა აქვს და გახარებული იმით, რომ ჩემი სიცოცხლის კარგა მოზრდილი საათი გადასანსლა, აერთიანებს იმ მელოდიებს, წელან რომ ნაწყვეტ-ნაწყვეტად უკრავდა.

და ძინ... ძინ... ძინ...

როგორც კი გაისმის პირველი „ძინ“, თითქოს დირიჟორის ნიშანზე, დანარჩენი საათებიც — დიდი და პატარა — ერთად აიშვებს თავს: ერთნი — მეხანძრეთა ზარივით: ლინგინ, ლინგინ... მეორენი — თითქოს კარზე რეკავენო: ზიირთ... ზოგი მედიდურად, ზოგი მშვიდად... გუგულიანი საათის პატარა ჩიტიც რას ჩამორჩება? — გუ, გუ, გუ...

ამ აურზაურის შემდეგ კვლავ სიწყნარე დაისადგურებს: ტიკტაკ... ტიკტაკ... ისევ გადის ერთი წუთი, სამი წუთი, თხუთმეტი...

ბოლოს და ბოლოს, ან გავვიყუდები, ან მივალწევ საწადელს: შევიცნობ დროს და დავტკბები ცხოვრებით. გავთავისუფლდები სიკვდილის შიშისაგან, იმაზე ფიქრისაგან, რომ ერთხელაც იქნება, გაიშლება ჩემი ზამბარა, ან სულაც გაწყდება.

მაგრამ თურმე მესამე შესაძლებლობაც ყოფილა მოსალოდნელი. მე კი მანამდე არ მიფიქრია. თავდაპირველად მეორე შესაძლებლობა უფრო ძლიერად მეჩვენებოდა. ყოველ საღამოს, სამსახურიდან დაბრუნების შემდეგ ტიკტიკში გატარებული ორი საათი მეხმარებოდა, უფრო ღრმად ჩაწვდომოდი ფამთასვლას. მას კოსმოსურ სიმშვიდეში გადავყავდი.

სამსახურიდან შვებულება ავიღე. თუ აქამდე დღეში ორ საათს ვანდომებდი დროის შეცნობას, ახლა თორმეტი საათი დავუთმე. ოთახში ჩაკეკტე. ოცი დღე არ გამოვსულვარ. ჯიუტად ვაგრძელებდი ექსპერიმენტს.

ჩემი შვებულების უკანასკნელი დღე იყო. დამის თორმეტი საათი ხდებოდა. სავარძელში ვიჯექი და ვთვლემდი. ყოველთვის, როცა ასეთ დროს გამეღვიძებოდა ხოლმე, პირველად დროს ვიგრძნობდი. მაგრამ ამჯერად მოხდა წარმოუდგენელი: გავიღვიძე

და საათი არც კი გამსხენებია. კარგი ნიშანია! საათებს შევხედე. ყველა საათზე თორმეტს ერთი წუთი აკლდა, მაგრამ ტიკტიკი არ ისმოდა. ვიფიქრე, გაჩერებულან-მეთქი, მაგრამ, არა. მუშაობდნენ: კედლის საათის ქანქარა მარჯვნიდან მარცხნივ მოძრაობდა, მჭედელიც ურტყამდა გრდემლზე უროს... თორმეტი საათი შესრულდა, მაგრამ თითქოს პირი შეუკრავთო, არც ერთი არ რეკავდა. ვინ იცის, იქნებ, რეკავდნენ კიდეც, მაგრამ მე ვერ ვგრძნობდი. ვინ იცის რას ჰქვია! ძალიან კარგადაც რეკავდნენ. ვხედავდი, როგორ ურტყამდა ხარზე ბერკეტი, როგორ გამოფრინდა და შეფრინდა გუგული, მაგრამ ხმას არ იღებდნენ. თვალი დავხუჭე და ჩემს შინაგან ხმას მივაყურადე: ჩემი ქანქარის რიტმი სადღაც დაკარგულა. შევწუხდი. ჩემს დღეში ჩავარდნილი ნორმალური კაცი დაასკვნოდა, რომ დაყრუვდა, ან გაგიჟდა. მე კი ვიფიქრე, მოვკვდი-მეთქი.

ექიმი მარწმუნებს, ცოცხალი ხარ, არ მომკვდარხარო, რომ მომკვდარიყავ, ამეებს ხომ ვეღარ დაწერდიო. ექიმებისაც აღარაფერი მჯერა. რაკილა არ მესმის საათების ხმა, რაკი ვეღარ ვგრძნობ ქანქარის რიტმს, ესე იგი, მე უკვე გაჩერებული საათი ვარ.

თუმცა, ვინ იცის, იქნებ, სწორედ ახლა ვუჩვენებ ზუსტ დროს?!

სანჩოს გასაქირება

ცუქ ცუქ ცაქ!

ცუქ ცუქ ცაქ!

იგი მზიან ტროტუარზე მიცუქცუქებდა, თან საკუთარი ნაბიჯების რიტმით ტკბებოდა. აქეთ-იქით იხედებოდა, გამვლელებს აკვირდებოდა, უნდოდა, მათ თვალებშიც იგივე სიამოვნება ამოეკითხა და ამით უფრო სრული ნეტარება განეცადა.

სიცილ-კისკისით ჩაურბინა სამმა გოგონამ. სუნით იცნო. კონსერვატორიის საბალეტო კლასის სტუდენტები იყვნენ. ჰულიასთან მოდიოდნენ ხოლმე, ვიდრე იგი სტიპენდიას მიიღებდა და ლონდონში წავიდოდა. მზერა გაეყოლა გოგონების კანკებს: "ნეტავ, ამ ფეხებსაც ჰულიას ფეხებივით ძილშიც ბალეტის პოზა აქვთ?"

ცუქ ცუქ ცაქ!

ცუქ ცუქ ცაქ!

გერმანიის საელჩოს ჭიშკართან გრაფს მიესალმა. გრაფს თავისი ხშირი ბლანი უკანასკნელ მოდაზე დაუყენებია: წელქვემოთ გაუკრეჭინებია, წელზემოთ ლომის ფაფარივით აუწეწვინებია. თეთრი უღვაშებიც ფელდმარშალ ფონ მაკენზენს მიუგავს. უხდება კიდევ ტროტუართან საელჩოს "მერსედესი" იდგა. მძლოლი და მებაღე წინა მარცხენა საბურავს ბერავდნენ. საბურავი გაიბერა, გაიბერა და პირვანდელი სახე დაიბრუნა. გრაფი და კონსული უკანა სავარძელზე მოკალათდნენ. ოთხმა საბურავმა სპეციალური მანქანებისათვის დამახასიათებელი მედიდურობით გაისრიალა ასფალტზე.

ცუქ ცუქ ცაქ!

ცუქ ცუქ ცაქ!

რა სჯობს კარგ ამინდში სეირნობას!

ერთი, მოდით და ნახეთ, ტროტუარი რა ღღემია! არა და, ადამიანებისა არ იყოს, ძაღლების ხასიათი, კულტურა, აზროვნება, ცხოვრების ნირი მჭიდროდ არის დაკავშირებული ტროტუართან.

ჯერ ერთი მოიჯარადრე მოიპარავს მასალას...

ცუქ, ცუქ, ცაქ!

მერე გზა გაფუჭდება...

ცუქ, ცუქ, ცაქ!

მერე ფეხი გადაბრუნდება...

ცუქ, ცუქ, ცაქ!

მერე ტვინი გადაბრუნდება...

წესრიგი აირ-დაირევა...

სხვა მოიჯარადრეებიც დაიწყებენ მასალის პარვას...

ცუქ, ცუქ, ცაქ!

მოედანზე, იქ, სადაც პარლამენტის შენობისაკენ მიმავალი ქუჩა იწყება, ჰედის შეეფეთა. ამ თეთრ ფინიას ნაღვლიანი თვალები აქვს და, როგორც ყოველთვის, ახლაც თავზე ლურჯი ლენტის წაუკრავს. ჰედის ქალბატონი ზამთარს სან-მორისში ატარებს, ზაფხულს – ბიარიცში, მაგრამ მაინც ასანთის ღერებივით წვრილი ფეხები აქვს და ისტერია სჭირს. ერთმა ციურიხელმა ფსიქიატრმა ურჩია: ნერვები რომ აგეშლებათ, იყვირეთ, იჩხუბეთ, ბოლმა ძაღლზე დაიცალეთო. ქალიც ასე იქცევა და ცოტათი მართლაც მომჯობინდა, მაგრამ საბრალო ჰედი დაავადდა. ქუჩის ძაღლებმა რა იციან ჰედის გასაჭირი? წამდაუწუმ თვალებს რომ აპაჭუნებს და უკანაღს იქნევს, ცუდად უსაღებენ, ავტორღიალებიან ხოლმე.

ცუქ, ცუქ, ცაქ!

ცუქ, ცუქ, ცაქ!

ცუქ, ცუქ!

ცუქ, ცუქ!

ფიქრში გართულმა სანჩომ ვერც კი გაიგო, როგორ დარჩა მისი "ცუქ, ცუქ"-ი "ცაქ"-ის გარეშე. ორჯერ ადგილზე შემოტრიალდა და შემდეგ თავდაღუნული უკან გავარდა. ჰულიას მამა გაჩერებულიყო და ვილაცას ელაპარაკებოდა. ნეტა, ეს ვილაა? პირველად ხედავდა ამ შარვალს. ეტყობოდა, კარგი მკერავის ნახელავი იყო, მაგრამ ტოტები ჩამოსძენძოდა. ეს ფეხსაცმელებიც, მართალია, ევროპული ჩანდა, მაგრამ ისე იყო მოქცეული, მესტებს დამსგავსებოდა. სანჩომ თავი ასწია და აქლემის ბეწვის პალტო და მაღალი ქუდი დაინახა. მაშინვე მიხვდა, რომ ეს კაცი

პროვინციული ქალაქის ადვოკატი უნდა ყოფილიყო, დეპუტატად ახლახან არჩეული. ისე გაცხარებით ლაქლაქებდა, მიხვდებოდით, ან პოლიტიკაზე მსჯელობდა ან ვიღაცას ლანძღავდა. ჰულის მამას კრინტი ვერ დაუძრავს. არა და, ეტყობა, ჩასაფრებულია, უნდა, ადვოკატის ლაპარაკში ჰაუზა იპოვოს და ჰულისათვის ვალუტის გამოყოფაზე სიტყვა ჩაურთოს. სანჩომ ტროტუარის კიდესა და ორი მამაკაცის ოთხ ფეხს შორის წრიალი დაიწყო, აქაოდა, მოშარდვა მომინდა და მეტის მოთმენა აღარ შემიძლიაო. ბოლოს მივიდა და ადვოკატს შეჰკრინა მაგრამ იგი ისე იყო გართული, არაფერი გაუგია. „ღმერთო, რა ყბედია, რა ყბედი!“

ნამდვილად არსებობს ტელეპათია. გაახსენდა ალთესი და შეხვდა კიდეც, მაგრამ ეს ტელეპათიის ბრალია, თუ ჰიქმეთ ბეის ჩიბუხის სუნისა, რომელიც ერთ კილომეტრზე იგრძნობა?

ალთესმა, ჰიქმეთ ბეის წმინდა სისხლის პაკისტანურმა მწვევარმა, შტეფსელი ალოკა, დენმა დაჰკრა და მას შემდეგ კულის რიკიდან ბარძაყის სახსრამდე მწარე ტკივილები ტანჯავს. როგორ გამხდარა საწყალი! თვალეში სხივი ჩაჰქრობია, ბალანი ჩამოსჩეჩვია, მამისეულ დიდი ჟაკეტში გამოხვეულ წყალმანკიან ბიჭს დამსგავსებია. ნამდვილად ახლაც საავადმყოფოდან მოდის. როგორია? ლონდონში, კერძო კლინიკაში, საკეისრო გაკვეთით მოევლინო ქვეყანას და ახლა ჰეჯეთეფეს საბეითლო სკოლის პოლიკლინიკაში ქუჩის მაწანწალა ძაღლების უკან საათობით იდგე რიგში? მგონი, ალთესს ეს ამბავი ავადმყოფობაზე მეტად აწუხებს.

ჭკუა უნდა გქონდეს, ჭკუა! მთავარია, ჯანმრთელად იყო, კარგად იყო და სადაც გინდა, იქ იყავი, შვილოსა!

ცუქ! ცუქ! ცაქ!

ცუქ! ცუქ! ცაქ!

ტუქ!

ეტყობა, ვალუტის საქმე მოგვარებულია! ჰულის მამა კარგ ხასიათზეა, უსტვენს და ქოლგა, აქამდე ცომის საბრტყელებელი ჯოხივით რომ მოჰქონდა, ახლა ტარით უჭირავს, ყოველ ორ ნაბიჯზე აიქნევს და ტროტუარზე აბჯენს. როცა სანჩოს "ცუქ,

ცუქ"-ებს ყოველ ოთხ ტაქტში ერთხელ ქოლგის "ტუკ"-ი უერთდება, ნაბიჯების თანაფარდობა სინკოპურ რიტმს იძენს.

ცუქ, ცუქ, ცაქ!
ცუქ, ცუქ, ცაქ!
ტუკ!

გუვენპარკის წინ ბელგიის საელჩოს მწვერებს შეხვდა. მათ, როგორც ყოველთვის, ახლაც ფორმიანი შიკრიკი ახლდათ. ეს ორი და – იზაბელა და მირედა – მარტო დიპლომატიური კორპუსისა კი არა, მთელი ანკარის საძალღეთის მაღალ საზოგადოებაში ცნობილი თავქარიანი ლამაზმანები არიან. ანკარის ციხესიმაგრის, ახალგაზრდობის პარკის ხიდის, ულუსის მოედანზე მდგარი ძეგლისა თუ ოპერის თეატრის ფონზე გადაღებული მათი ფერადი ფოტოები ხშირად ამკობს ძაღლების საერთაშორისო ჟურნალების ყდებს.

სანჩოს რომ ჩაუარეს, ძლივს შესამჩნევად მიესალმნენ. თვალებმოწკურულები, მუცელშეზნექილები, გრძელფეხებიანები, გეგონებათ, კი არ მიდიან, მიცეკვავენო. სანჩომ მათ შორიდანვე მოჰკრა თვალი და მღელვარება დაეუფლა, მაგრამ, ვითომ სხვა მხარეს ვიხედებოდი და მხოლოდ მაშინ შეგნიშნეთ, როცა გამისწორდითო – გულგრილად მიესალმა დებს. მათ ძაღლის ლოსიონს შერეული თავიანთი სპეციფიკური სუნი დატოვეს. სანჩოს ხის ძირას მისვლა მოუნდა, მაგრამ გადაიფიქრა. ეს საქციელი ვერ შეაფერა თავის წელანდელ მედიდურობას: "ვინმე დამინახავს და იტყვის, საცა ხეს იპოვის, ყველგან ფეხსა სწევსო".

ცუქ, ცუქ, ცაქ!
ტუკ!
„სხვა რამეზე უნდა ვიფიქრო... სხვა რამეზე უნდა ვიფიქრო!“
ცუქ, ცუქ, ცაქ!
ტუკ!

როგორც კი ქოლგა მიწას შეეხებოდა, სანჩო სველ დრუნჩს ზევით სწევდა, ცოტაც და, დრუნჩის მოძრაობას მოკაუჭებული კუდის ქიცინიც ააყოლა: პირველ ტაქტში კუდი მარცხნივ, მეორე ტაქტში – კუდი მარჯვნივ. მალე სხვა ვარიანტიც შეიმუშავა:

ორჯერ ზედიზედ მარცხნივ, ორჯერ ზედიზედ მარჯვნივ. გამძლელები გაკვირვებით უყურებდნენ. სანჩოს უნდოდა, უფრო გაეოცებინა ისინი და ამ უცნაურ მოძრაობას მთელი სერიოზულობით აგრძელებდა, თან სიცილს ძლივს იკავებდა, როცა ხედავდა, რომ გიჟი ეგონათ.

ერთბაშად თვალი მოჰკრა სემირამიდას. ბატონი სახელმწიფო მრჩევლის ყავისფერმა ბულდოგმა ენა გამოყო და ცხვირის წვერი აილოკა. თავისი ჭკუით, სანჩოს დასცინა. ამ დროს თვითონ ისეთი კუბოკრული ჟღერდა ეცვა, მის ბეწვს სულაც რომ არ უხდებოდა. ფეხებზეც რუხი ბოტები წამოუცვამს, თუმცა წვიმას არ აპირებს. „მასხარად შენი თავი აიგდე, ზიზილ-პიპილავ!“

ცუქ! ცუქ! ცაქ!

ტუკ!

უცნაური ქარი ამოვარდა, ისეთი, გათენებისას რომ იცის. მზე ხან მოეფარებოდა, ხან ისევ გამოანათებდა.

წითელი ჯვრის შენობის წინ კასტორი დაინახა. მან ჯერ გაკვირვებით შეათვალიერა სანჩო, შემდეგ – წყრომით. თვალეები დახუჭა, ისევ გაახილა, თითქო ერჩია, სიზმარში ყოფილიყო. კასტორი ძალზე დახვეწილი ჩაო-ჩაოა, თუმცა პროტოკოლის წესებს პატარაობიდან როდია ნაზიარები, კარგა დიდობაში აქვს წიგნებით გაზეპირებული, როგორც ახლანდელ მინისტრებს, სენატორებსა და პროვინციულ დიპლომატებს. მაგრამ როცა გაბრაზებულია, ავიწყდება და ვეღარ მალავს დედამისის – მეცხვარის ნაგაზის ვულგარულ ჟარგონს. სანჩომ, კასტორს რომ ჩაუარა, მის ჯიბრზე თავის ოინებს ღრენაც დაურთო.

სწორედ ამ დროს მოპირდაპირე მხარეს დილის მეცადინეობიდან დაბრუნებული პოლიციის ნაგაზები გამოჩნდნენ. ძალზე ღონივრები და კარგად მოვლილნი იყვნენ. სანჩომ შენიშნა ისინი, მაგრამ ერთბაშად ვეღარ შეწყვიტა ოინბაზობა, ითაკილა. კოლონის თავში მიმავალი ორი ნაგაზი უცებ შეჩერდა. აქ რაღაც ამბავიაო, – იფიქრეს და ეჭვით აათვალიერეს სანჩო. ამ ბოლო დროს მათ ყველაფერზე ეჭვი უჩნდებოდათ. ისინი რომ შეჩერდნენ, მთელი კოლონა შედგა და წინ მიმავალ, შავულვაშა პოლიციელს

მიაჩერდა, მის ბრძანებას ელოდებოდნენ.

სანჩოს ყველა ძალი უყვარდა: ყრავილი ძაღლების მითოლოგიური წინაპრის – ცერბეროდან მოკიდებული, მისიონერ სენბერნარებით დამთავრებული; ერთგულების კლასიკურ მაგალითად ქცეული იორქშირელი ლესით დაწყებული – ანაფართალის სამიკიტნოების უპატრონო ქოფაკებით დამთავრებული. სანჩო ყველას უძებნიდა რაიმე ღირსებას, მაგრამ ვერ იტანდა ორი ჯიშის ძაღლს – მონადირესა და პოლიციის ნაგაზს – მათ, რომლებიც პატრონს წინ დაუგდებენ მსხვერპლს და უკანა ფეხებზე ჩაცუცქდებიან. ეს მუდამ მოწყალების მომლოდინე მათხოვრები, ეს მახეზღარები, სხვისი თევზის მლოკველნი, სანჩოს აზრით, ჩირქსა სცხებენ ძაღლთა მოდგმას. სანჩო ვერ მაღავდა, უფრო სწორედ, არ მაღავდა ამ სიძულვილს და ამიტომ მისი შეხვედრა მონადირე ან პოლიციის ძაღლებთან ყოველთვის ღრენით თავდებოდა.

ცუქ! ცუქ! ცაქ!

ცუქ! ცუქ! ცაქ!

ღღღრრ, ტუკ!

ცუქ! ცუქ! ცაქ!

ცუქ! ცუქ! ცაქ!

ღღღრრ, ტუკ!

პოლიციის ნაგაზები ადგილზე გაქვავდნენ. რვავემ ერთად დაიღრინა. სანჩო უახლოვდებოდა მათ. ინტუიცია ჰკარნახობდა: გეყოფა, მორჩიო, მაგრამ მამაკაცური თავმოყვარეობა აქეზებდა: გააგრძელე, ყურადღებას ნუ მიაქცევო. თვალები დახუჭა, რაც მოხდება, მოხდესო – იფიქრა. რაკი დაიწყო, თავს მოიკლავდა და აღარ შეწყვეტდა. მართლაც არ შეუწყვეტია.

ძაღლების მწვრთნელმა შავულვაშა პოლიციელმა ბრძანა:

– მარშ!

მწკრივში ჩამდგარმა ძაღლებმა გზა გააგრძელეს, თან იღრინებოდნენ. მხოლოდ ერთი, ჯგუფის ბოლოს მიმავალი ყლადი ნაგაზი მობრუნდა და სანჩოს თვალს არ აშორებდა, თითქოს უნდა დაიმანსოვროს და მარტოს რომ მოიგდებს ხელში, ჯავრი იყაროსო.

ნაგაზები თვალს მოეფარნენ. სანჩომ შვებით ამოისუნთქა. კიდევ კარგი, თორემ ამ დილაადრიანად ათათურქის ბულვარის ხალხმრავალ ადგილზე პოლიციის ძალებთან ჩხუბი საგრძნობლად შეარყევდა მის რეპუტაციას.

გადატანილი ძღველვარების გამო გული გადმოვარდნაზე ჰქონდა. ამიტომ ველარ უწყობდა ფეხს ჰულის მამას. კიდევ კარგი, იგი გაზეთის გამყიდველთან შეჩერდა.

დილის გასეირნების პირველი ეტაპი გორემის ქუჩაზე იწყებოდა და სწორედ ჯანმრთელობის დაცვის სამინისტროს კუთხეში, გაზეთის გამყიდველთან მთავრდებოდა.

ჰულის მამამ ერთი ჟურნალი და ორი გაზეთი იყიდა, შემდეგ თავისი ფეხსაცმელები ბოშა მწმენდავს მიანდო. ამოდრავდა ჯავრისები. ჰულის მამამ გაზეთი გაშალა და კითხვა დაიწყო. ამ დროს ქუჩის მეორე მხარეს ჩამწკრივებული სამწვადეების მხრიდან ხახვის სუნით გაუღენთილმა ქარმა დაუბერა და გაზეთი მოიტაცა. სანჩო გაიქცა და გაზეთს თათი დაადო. სწორედ იმ ადგილზე, სადაც სანჩომ დააბიჯა, ფინანსთა მინისტრის ფოტო იყო დაბეჭდილი. კაცს სახე მოედრიცა, აქაოდა სანჩოს თათმა მატკინაო, სინამდვილეში კი იმითომ იღრიჯებოდა, რომ ამერიკული დახმარება ეცოტავებოდა.

ბოშა ბიჭმა ჰულის მამას ფეხსაცმელები ხავერდით გაუპრიალა. ამ საქმეს რომ მორჩნენ, მოპირდაპირე ტროტუარზე გადავიდნენ და ქავაქლიდერესაკენ გასწიეს.

ბარიქანის სასტუმროს წინ შემთხვევით – სანჩოს ინტუიციას ამ შემთხვევითობისა მაინცადამაინც არ სჯერა – სელმინ ხანუმსა და მის ყავისფერ დანიურ ღოგს – დიოგენს შეხვდნენ. სელმინ ხანუმს შარვალი ეცვა, ზემოდან – ალპინისტური სქელი სვიტერი, ფეხზე – სპორტული ფეხსაცმელი. ერთად გააგრძელეს გზა. დიოგენი, როგორც ყველა ღოგი, უადრესად თავდაჭერილი. ძაღლია. სანჩომ იგი სელმინ ხანუმთან წვეულებაზე, მაგიდის ქვეშ გაიცნო. სუფრაზე მხიარულად საუბრობდნენ, სელმინ ხანუმმა მაგიდის ქვეშ მარცხენა ფეხსაცმელი წაიძრო და თავის მშვენიერ ფეხს ასვენებდა. ჰულის მამამაც ფეხი მის ფეხთან მიაჩოჩა. ქალმა

წინდისამარა ფეხი უკან გასწია. კაცმა მეორე ფეხიც მიუახლოვა და ქალის ფეხი თავის ფეხებს შორის მოიმწყვდია. დიოგენმა და სანჩომ ერთმანეთს გადაჰხედეს. ქალს მუხლი უცახცახებდა. ჰულის მამამ ორივე მუხლი მაგრად მოუჭირა ქალის მუხლს. სანჩომ დაიჭირა სელმინ ხანუმის ფეხსაცმელი, მის ბალთას ეთამაშებოდა და თან თვალს არ აშორებდა დატყვევებულ მუხლს! დიოგენმა ფეხებს ზურგი შეაქცია, დაწვა, თავი თათებზე დაიღო და თვალები დახუჭა. როცა სატაცური მოართვეს, ჰულის მამას ხელსახოცი დაუვარდა, ასალებად დაიხარა და თან სელმინ ხანუმის პატარა ტერფს ხელი მოუთათუნა. ამ დროს სანჩომ ჩაიდინა ის, რაც თავის სიცოცხლეში არ ჩაუდენია – ჰულის მამას ხელზე უკბინა. კაცმა შეჰყვირა, მაგრამ არა ტკივილისაგან, არამედ მოულოდნელობისაგან. ეს ისეთივე წარმოუდგენელი რამ იყო მისთვის, როგორც წვიმის მიწიდან ცაში ასვლა იქნებოდა. მაგიდის ქვეშ შეიხედა, მაგრამ სანჩოს მოესწრო, წაეღო სელმინ ხანუმის ფეხსაცმელი და მიმალულიყო. ამოდ ეძებდა სელმინ ხანუმი მაგიდის ქვეშ თავის ფეხსაცმელს. დაღუნვაც ეუხერხულებოდა. სანჩო ტახტის ქვეშიდან უთვალთვალებდა. ერთბაშად კეფაზე ცხელი სუნთქვა იგრძნო. დიოგენი ზურგზე თათს უსვამდა, თან კბილებით ფეხსაცმელს თავისკენ ეწეოდა. სანჩომ წინააღმდეგობის გაწევა დააპირა, მაგრამ ვეღარ გაუძლო ვედრებით სავსე თვალებს, დაუთმო ფეხსაცმელი და უზარმაზარმა დოგმა – მოთმინების დიდმა, ოთხფეხა განსახიერებამ – ფეხსაცმელი სწორედ იმ დროს დაუღო ფეხებთან თავის პატრონს, როცა მარწყვის ჭამა მოათავეს და სტუმრებმა აშლა დააპირეს. სანჩომ დაინახა, როგორ გაცურდა ქალი ჭირის ოფლში.

აი, ახლა ის დიოგენის გვერდით მიაბიჯებდა და ამ ამბავს იხსენებდა. რით აიხსნებოდა დიოგენის მაშინდელი საქციელი? მოვლენებისადმი ფილოსოფიური მიდგომით, თუ გამოძულებული ჩვევით? ვინ იცის, რამდენჯერ ჩავარდნილა მსგავს სიტუაციაში? ერთხელ და სამუდამოდ შეიძინა რეფლექსი. ეს კითხვა მოსვენებას არ აძლევდა სანჩოს და ახლა, როცა მათ უკან ის ოთხი ფეხი ისევ ერთად იყო, უნდოდა, ეკითხა დიოგენისათვის. დარწმუნებული

კი არ იყო, რომ გულახდილ პასუხს მიიღებდა. მაინც აპირებდა კითხვას, მაგრამ სწორედ ამ დროს ჰულისას მამა და დიოგენის პატრონი ერთმანეთს გამოემშვიდობნენ.

ცუქ, ცუქ, ცაქ!
ტუკი?

რა იქნა ტუკი?

რა იქნა ტუკი?

სელმინ ხანუმიან ერთად ხუთასი მეტრის გავლა ნაკლებ სასიხარულოა, ვიდრე ჰულისასათვის სტიპენტის განაღდება?

რა იქნა ტუკი?

რა იქნა ტუკი?

სანჩომ დაკარგა "ტუკ"-ის იმედი და "ცუქ, ცუქ, ცაქ"-ს დასჯერდა. "თუ საჭირო იქნება, მე "ცუქ, ცუქ"-ების გარეშეც იოლას გავაღ, მაგრამ ჰულისას მამა შეეღევა მათ? ამ ქვეყნად ყველაზე უმადური არსების — ადამიანისა და ყველაზე ერთგული და კეთილშობილი ქმნილების — ძაღლის ოდინდელი მეგობრობა იმაზე კი არ არის დამყარებული, რომ ძაღლებს ვერ გაგვიძლია უადამიანებოდ, არამედ იმაზე, რომ ადამიანებს ვჭირდებით ძაღლები".

ცუქ, ცუქ, ცაქ!

"ეს არის თავიდათავი".

ცუქ, ცუქ, ცაქ!

"ეს არის თავიდათავი!".

"ღირსი კია ადამიანი ჩვენი ერთგულებისა? ეს არის საკითხავი, თქვენ გგონიათ დიოგენს ასე იმიტომ უყვარს სელმინ ხანუმი, რომ სულ ერთგულებას გვიქადაგებენ? ჰა-ჰა-ჰა! ნუ გამაცინეთ".

ცუქ, ცუქ, ცაქ!

ნუ გამაცინეთ.

ერთგულება ჩვენ ვგჭირდება, ძაღლებს, რათა შევინარჩუნოთ მორალური სრულყოფილება, თავიდან ავიცილოთ შინაგანი გახრწნილება, მოვიპოვოთ სულის სიმშვიდე, ზომიერება.

ადამიანი მხოლოდ საშუალებაა!

ცუქ, ცუქ, ცაქ!

ადამიანი მხოლოდ საშუალებაა!
მეტი არაფერი!

ადამიანები კი – როგორც საერთოდ სჩვევიათ – ყველაფერს უკუღმა წარმოაჩინენ ხოლმე. იქამდეც მიდიან, რომ ხშირად თავიანთ თვისებებს ჩვენ მოგვაწერენ. რა სავალდებულოა დიპლომატის ძალღი და სნობი იყოს? სამხედრო მოხელის ძალღი სულაც შეიძლება მოაზროვნე აღმოჩნდეს. ამასწინათ ერთი პროფესორის ძალღი გამომიტყდა, ბიბლიოთეკის გზა არ ვიცი და ლამის სირცხვილით დავიწვაო. იმის მტკიცება, რომ ძალღებს არ შეიძლება ჰქონდეთ პატრონისაგან განსხვავებული ღირსებები, ნიშნავს – დააკნინო ისინი და ადამიანს გაუთანაბრო.

ცას სქელი ღრუბელი გადაეკრა. ჩანქიას მხარეს ჩამობნელდა, ძლიერი ქარი ამოვარდა, გაიელვა, დაიქუხა. ჰულიას მამამ ნაბიჯს უმატა.

ცუქ, ცუქ, ცუქ, ცაქ!

ცუქ, ცუქ, ცუქ, ცაქ!

სანჩოს სიამოვნება ჩქარი სიარული. კიდეც გაიელვა.

რა სჯობს ახლა ტყეში ყოფნას? მიდიხარ და შენ ფეხქვეშ გამხმარი ფოთლები შრიალებს: ყვითელი, ყავისფერი, წითელი, სპილენძისფერი, მწვანე, იისფერი. თანაც თუ მარტო ხარ!

ცუქ, ცუქ, ცუქ, ცაქ!

ჰულიას მამა წვიმას გაურბის. რა მოუვიდა ამ კაცს? წუთის წინათ როგორი თავდაჯერებული იყო, როგორ მედიდურად მოაბიჯებდა?!

წვიმა არ მოვა. სანჩოს რა გამოეპარება? ცოტაც და, ქარი ამ ღრუბლებს გადარეკავს, მაგრამ რას იზამ? მას შემდეგ, რაც კაცი ორ ფეხზე დადგა და ამის გამო ინტუიცია დაკარგა, მარტო ჭკუის იმედადღა დარჩა. ნახეთ, სულ უბრალო ამბებშიც კი ველარ გარკვეულა. საკმაო ჭკუაც ვერ იშოვა და ინტუიცისაკენ დასაბრუნებელი ხიდებიც დაწვა. დარჩა ასე, შუაში გამოკიდებული. საფრთხე არ ელის. ის კი მოკუნტულა და გარბის. საკმარისია, ორჯერ დაიქუხოს, ორჯერ გაიელვოს, რომ ის უკვე გარბის.

ცოტათი გაუჭირდება და, მაშინვე გარბის.

გაიქეცი, შვილოსა, გაიქეცი!

გაიქეცი, შვილოსა, გაიქეცი!

მჭიდროდ კეტავს დარაბებს. თავს აფარებს ილუზიებსა და მოგონებებს. ან თავაწყვეტილ ორგებში ფლანგავს ცხოვრებას.

გაიქეცი, შვილოსა, გაიქეცი!

გაიქეცი, შვილოსა, გაიქეცი!

ჰულიას მამა პირველი მიიჭრა ჭიშკართან, ბალი გადაირბინა. კბეზე ავარდა, თავისი გასაღებით გააღო კარი. სასტუმრო ოთახში რადიო იყო ჩართული. სქელ ხალიჩაზე გაიარეს. ჰულიას დედას მათი მოსვლა არც კი გაუგია. ვილაცას ერთობ კეკლუცად ეტიკტიკებოდა ტელეფონით. ერთბაშად შენიშნა მოსულები და შეცბა, ყურმილი დააგდო, მივიდა და ჰულიას მამას აკოცა. ეს რა კარგად მოუგონიათ — ყოველთვის, როცა ჰულიას მამა შინ ბრუნდება, ჰულიას დედა კოცნით ეგებება, თითქოს ამას მათი სიყვარულის გამყარება შეეძლოს.

საჩინო იატაკზე დაცუცქდა, უკანა თათით ყური მოიფხანა, ჯიქურ შეხედა ჰულიას მშობლებს, რაღაცის თქმა დააპირა, მაგრამ გადაიფიქრა, სავარძელზე შეხტა და ფანჯარაში გაიხედა. ჩანქაიას მხარეს ზედიზედ გაიელვა, თითქოს, ამ გორაკებს უკან დიდი დევი კვესსა კრავს, მაგრამ ვერა და ვერა მოუკიდებია პაპიროსისთვისო.

იზნიქელი¹ ყარყატი

ამბობენ, კაჭკაჭს რომ ენა აუცრათ, მჭერმეტყველებაში თუთიყუშსაც უკან მოიტოვებსო. ალბათ, გაზეთშიც წავიკითხავთ: ასეთი ოპერაციის შემდეგ ერთი კაჭკაჭი ტელევიზიით გამოვიდა და უნაკლო დიქციით შეასრულა ამერიკის ჰიმნი.

გამოგიტყდებით, დიდად არ მაინტერესებს კაჭკაჭის მჭერმეტყველების ამბავი, მაგრამ აი, ყარყატს რომ ლაპარაკი შეეძლოს, შეჭველად ვკითხავდი რასმე მისი აღმსარებლობისა და მსოფლმხედველობის შესახებ.

ჰაჯი² ყარყატი ფრინველებში ყველაზე მართლმორწმუნე მუსლიმად არის მიჩნეული. მას რალაც იდუმალი კავშირი უნდა ჰქონდეს მუსლიმ წმინდანებთან, ამიტომაც სდარაჯობს მათ სავანეებსა და საძვალეებს. ხოლო, როცა აფრიკიდან მოფრინავს და რელიგიური ძეგლების თავზე თავაფს³ ასრულებს, ესეც, თუ გნებავთ, მისი ჰაჯიობის ნიშანია. თუმცა, ჩვენში დარჩეს და, ისიც მინახავს, რომ ყარყატები კიოლნის კათედრალს არანაკლები სასობით დასტრიალებენ, ვიდრე სულეიმანიუს⁴.

იქნებ, ეს ყარყატები პროტესტანტები არიან, პეტრე-პავლეს ტაძარს რომ გადაუფრენენ, ისინი – კათოლიკეები? იქნებ, ტრაფალგარის მოედანს იმპერიალისტი ყარყატები დაჰფრენენ და კრემლის ქონგურებზე კომუნისტი ყარყატები სხდებიან? უფრო სწორი იქნება, თუ ვიტყვით: ყარყატებს სულაც არ აინტერესებთ იდეოლოგიური საკითხები. ისინი მხოლოდ ხელოვნების ტრფიალნი არიან და უცხო ქალაქში ჩასულ ამერიკელ ტურისტებს ჰგვანან, ხელში ცნობარებს რომ დაიჭერენ ხოლმე და მოედებიან ისტორიულ ძეგლებს.

ერთი ჩემი მეგობარი ბეითალი მარწმუნებს: ყარყატები იმიტომ ირჩევენ მაღალ შენობებს, რომ უკეთესად გამოჩნდნენ ქვემოდანო.

1. ქალაქი ჩრდილო-დასავლეთ ანატოლიაში.
2. მაჰმადიანი, რომელმაც მექა მოილოცა.
3. რიტუალური გარშემოვლა.
4. მეჩეთი სტამბოლში.

მეჩეთებსაც ამიტომ დასტრიალებენო.

თუ ასეა, მაშ ყარყატებს გაძორჩევით რატომ უყვართ ემირ სულთანნი, ისა ბეი, ეიუბ სულთანნი?¹ სტამბოლის უბნებს ღერბები რომ შეურჩიოს კაცმა, ეიუბის ღერბზე უეჭველად ყარყატი იქნებოდა გამოსახული. შემოდგომობით, გადაფრენის დროს, ყარყატები თავიანთი გუნდიდან ყველაზე ბებერს ეიუბში ტოვებენ ხოლმე და ეიუბელები ამას დიდ პატივად მიიჩნევენ.

— რა, ეფენდი, არ იცი, რომ ყარყატები ნამაზსაც² კი ასრულებენ? — მკითხა ერთხელ ეიუბელმა ნაცნობმა.

სხვა ყარყატებისა რა მოგახსენოთ, მაგრამ ეს იზნიქელი ყარყატი, რომელზედაც ახლა ვიამბობთ, იმათი გვარისაა, ვინც ნამაზს არ ასრულებს. ის კი არა და, ამასწინათ რამაზანში³ საქვეყნოდ შეექცეოდა ჭიაყელებს. მისი მედიდური გარეგნობა, სიარულის მანერა — გადადგამდა ორ-სამ ნაბიჯს, გაჩერდებოდა და ჩაფიქრდებოდა — ეჭვებით შეპყრობილ და პესიმისტურად განწყობილ ფილოსოფოსს უფრო მოგაგონებდათ, ვიდრე მართლმორწმუნე მუსლიმს. მას ვოლტერისა და შოპენჰაუერის მიმდევრებთან უფრო მეტი უნდა ჰქონოდა საერთო, ვიდრე მუსლიმ წმინდანებთან...

ყარყატმა ყურადღებით დაათვალიერა გზის ორივე მხარე. როცა დარწმუნდა, რომ მანქანა არ მოდიოდა, არც ურემი ჩანდა, არც სახეღარი, მძიმედ წამოვიდა ჩვენსკენ. ისე მოლახლახებდა, როგორც ვერცხლის ბუნიკიან ჯოხზე დაყრდნობილი კუზიანი სენატორი. სასტუმროს ეზოში ვსაუბრობდით. ყარყატმა იქვე მზიანი ადგილი შეარჩია, დადგა და მოჰყვა თავისი გაყვითლებული და გაქუცული მკერდის ქექვას.

— შეხედეთ, რა ლამაზია! — წამოიძახა ერთმა გოგონამ, მეორემ კი ამასობაში თავისი საქმით გართულ ყარყატთან სურათის გადაღება დააპირა, მაგრამ მიუახლოვდა თუ არა, ყარყატი ხტუნვა-ხტუნვით გაეცალა იქაურობას. მაშინდა მივხვდით, რომ საბრალოს

1. სტამბოლის უბნებია.

2. მუსლიმთა ლოცვა.

3. მთვარის კალენდრის მეცხრე ოვე, როცა მუსლიმები მარხულობენ.

ფრენა არ შეეძლო. ოთხმა სტუდენტმა თავს დაუარა, ალყა შემოარტყა, მაგრამ ყარყატმა მშვენივრად იცოდა ეზოს ყველა შესასვლელ-გასასვლელი და იოლად დაუსხლტა მათ ხელიდან. პროფესორმა რის ვაი-ვაგლანით მოუკიდა ჩიბუსს, ნაფასი დაარტყა, ასანთი გადააგდო და ჩაილაპარაკა:

— საკვირველია, რატომ ვერ დაფრინავს?

— სიბერის ბრალია, — დაუსვა დიაგნოზი გერმანელმა პროფესორმა.

— რამდენი წლისა იქნება? — მიუბრუნდა კორპისქუდიანი დოცენტი საბარგო მანქანის შოფერს.

— არც ისე ბებერია. რა ვუყოთ, რომ ბუმბული აღარ შერჩა. ფრთა აქვს მოტეხილი და იმიტომ ვეღარა ფრენს. საბრალო, პატარა ბარტყი იყო, დედამ რომ ბუდიდან გადმოაგდო.

— ზუსტად ისე, როგორც ჰერამ ჰეფესტო, თუმცა, პარღონ, ის დედამისს არ გადმოუგდია, მამამ გადმოაგდო მიწაზე — ზევსმა, — ჩაერია საუბარში ერთი სათვალღიანი ყმაწვილი, რომელიც მითოლოგიაში წერდა დისერტაციას.

ყვითელსვიტერიანი გოგონა შოფერს მიუახლოვდა.

— გეხვეწებით, მითხარით, რატომ გადმოაგდო დედამ თავისი ბარტყი?

— რატომ გადმოაგდებდა? დედალ ყარყატებს ასე სჩვევიათ. თუ სამი ბარტყი გამოჩეკეს, ერთს უთუოდ ბუდიდან გადმოაგდებენ. ცუდია, რომ მაშინვე არ მოკვდა. საწყალი, ტელეგრაფის ბოძზე დაეკიდა. მეჰალვე მუსა ავიდა და ჩამოიყვანა. ფრთა სულ მოჰგლეჯოდა. ტყავზელა ეკიდა. გვეგონა, მოკვდებოდა, მაგრამ, ღვთის მადლით, მოძვობინდა. თუმცა, ხეიბრად კი დარჩა, ვეღარა ფრენს.

— შემოდგომაზე რას შვრება, როცა სხვა ყარყატები მიფრინავენ?

— რას იზამს? რჩება. სამი წელია, ჩვენთან არის. მოშინაურდა. დაეხეტება დუქნიდან დუქანში. ხელოსნებს უყვართ. ზამთრობით ხაბაზებს მიეკედლება ხოლმე და გააქვს თავი.

ყვითელსვიტერიან გოგონას ვერა და ვერ ეპატიებინა დედა

ყარყატი სათვის ასეთი გულქვაობა:

— ყველა დედა ყარყატი ასეთი გულცივია? სად იყვნენ მამა ყარყატი, და-ძმები? რატომ არ დაუშალეს?

გოგონა, ყარყატთან სურათის გადაღება რომ უნდოდა, გაკაწრული თითიდან სისხლს იწოვდა, თან თავისთვის ლაპარაკობდა:

— რაც მართალია, მართალია, ძალიან შეშეცოდა. რომ მცოდნოდა, არ გამოვეკიდებოდი. აკი ალაჰიც არ შეშეწია და არ დამაჭერინა?! ყარყატი კი ამ დროს მედიდურად დასეირნობდა სასტუმროს კედლის გასწვრივ. თითქოს, ეს საუბარი მას არ ენებოდა. ისე ეჭირა თავი, იფიქრებდით, რომ უნდოდეს, უთუოდ გაფრინდება, მაგრამ თუ არსად მიფრინავს, მხოლოდ იმიტომ, რომ არცა აქვს ამის სურვილი. წინ კატამ გადაუარა. ყარყატმა ქედმაღლურად გადახედა. ამ მზერაში აშკარად იხატებოდა უპირატესობა, რომელსაც ეს ცით მოვლენილი არსება გრძნობდა უბადრუკი მიწიერი ქმნილების მიმართ. კატა შიშით აიბურძგლა, შეხტა ჩარდანზე და მოკურცხლა. ყარყატმა — აქაოდა, კატა დავაფრთხეო — ამაყად მიაშურა სანაგვეს.

ნელი სიო ოდნავ არხევდა ჭადრის ფოთლებს. სადღაც ჩიტმა დაიჭიკჭიკა და გაჩერდა. ყარყატმა თავი აიღო და ცას მიაჩერდა. ჩვენც ავიხედეთ. მაღლა, სულ მაღლა ძლივს გავარჩიეთ ყარყატი, რომელიც მოტორგამორთული თვითმფრინავივით ეშვებოდა — უხმოდ და სწრაფად. ჩვენს ყარყატს რომ მოუახლოვდა, ოდნავ შეარხია ფრთები და კვლავ ცაში აინავარდა, გაუჩინარდა. ხეიბარმა ყარყატმა ერთხანს თვალი გააყოლა, მერე ისევ სანაგვეს მიუბრუნდა და დაწყებული საქმე განაგრძო.

წუთსაც არ გაუვლია, ერთი ბავშვი აყვირდა:

— შეხედეთ! შეხედეთ!

იგივე ყარყატი ნელა ეშვებოდა ციდან. დაეშვა, დაეშვა, ისე დაბლა ჩამოვიდა და ისე ახლოს გადაუქროლა თავზე ჩვენს ხეიბარს, მგონი შეეხო კიდევც.

ამ დროს წარმოუდგენელი ამბავი დატრიალდა: ეს გაქუცული ყარყატი აწრიალდა, აფაფხურდა, თითქო აფრენას ლამობდა. ბოლოს

ერთი გაიბრძოლა, რაც ძალი და ღონე ჰქონდა, შემოკრა ფრთები და მოსწყდა მიწას. ერთი, ერთნახევარი მეტრით კიდევაც აიწია, მაგრამ მაშინვე ქვასავით წამოვიდა, მარცხენა გვერდზე დაენარცხა და ნაგვის ორმოში გადაგორდა.

სუნთქვაშეკრულნი თვალს ვადევნებდით მის ვარდნას. თქმა არ უნდა, მტკივან ფრთაზე დაცემამ გაამწარა, მაგრამ საჩქაროდ წამოხტა, წელში გასწორდა, ერთი შეიბერტყა, მტკვერი დაიყრევინა, რამდენიმე მუჭა ბუმბულიც თან მიაყოლა და, ვითომც აქ არაფერიო, უხმოდ და ამაყად გაეცალა იქაურობას. იმ სტუდენტმა, ლამაზ კბილებს რომ იჩიჩქნიდა, ჩაილაპარაკა:

– შეხედეთ, როგორ ააცუნცრუკა ეს ბებრუხანა იმ დედალმა ყარყატმა.

ჩოფურა მეყავემ წყრომით გაჰხედა მიმავალ ყარყატს:

– საქმე გააკეთა და გასამრჯელოც მიიღო! სულ ასე სჩადის ეს უნამუსო, ესა! ვითომ არ იცის, რომ ვერ აფრინდება! ხალხი დაინახა და წამომიწყო ოინები, იფიქრა, თავს შევაცოდებო. აკი კიდევაც უმასპინძლდებიან გოგონები! უწინ ასეთი როდი იყო. რაც ამ ხელოსნებს დაუძმაკაცდა, სულ ხელიდან წავიდა.

ეს ჩოფურა მეყავე დროული კაცია, მაგრამ შოფერს მასზე უკეთ სცნობია ყარყატი: – „თავს შევაცოდებო“, რა სათქმელია! ყარყატი ერთი ამაყი ფრინველია და უძალ სიკვდილს ამჯობინებს, ვიდრე თავს შეაბრალებს ვისმე. სირცხვილია, ღმერთმანი, რა იოლად მივაწერთ ხოლმე ადამიანები სხვა სულდგმულთ ჩვენს ნაკლს.

– ოინები რა შუაშია? იქნებ, ის ყარყატი იცნო და იმიტომ მოუნდა აფრენა? ეგებ, სულაც დედამისი იყო, ან მმა, რომელიც მაშინ ბუდეში დარჩა? – თქვა იმ გოგონამ, ყარყატთან სურათის გადაღებას რომ აპირებდა.

– არა, დედა როგორ იქნება? – არ დაეთანხმა ყვითელსვიტერიანი გოგონა, ახლახან დედა ყარყატის გულქვაობაზე რომ ლაპარაკობდა, – მას დედაშვილური გრძნობის ნატამალიც რომ გააჩნდეს, საკუთარ ბარტყს ბუდიდან როგორ გადმოაგდებდა? კორპისქუდიანმა ღოცენტმა წკიპურტით მოიცილა მუხლზე

აცოცებული ხოჭო, წამოდგა და თქვა:

– ერთ მფრინავს ვიცნობ, ოფიცერია, პენსიაზე გასული. წარმოგიდგენიათ? ეთაკილებოდა ფეხით სიარული და დარდით ავად გახდა. მართლაცდა, ადვილია, სივრცეში მონავარდე ლადი ფრინველისათვის ასე ეზო-ეზო ხეტიალი?

– გალიაში დამწყვდეული ბულბული, დაჭრილი არწივი... რამდენი ლექსი დაწერილა მათზე! არა, ბატონო ასისტენტო? თქვენ ცოტათი ლიტერატორიც ხომ ბრძანდებით? – მომიბრუნდა მეორე ჯგუფის ხელმძღვანელი პროფესორი, რომელიც ის-ის იყო შემოგვიერთდა.

– დიახ, ბატონო, მართალი ბრძანებაა, – ვთქვი მე.

– თუ არ ვცდები, ბოდლერს უნდა ჰქონდეს ერთი ასეთი ლექსი, – ჩაერია საუბარში მეორე დოცენტი – რა ჰქვია იმ ლექსს?

– "ალბატროსი". მშვენიერი ლექსია, – უპასუხა ფრანგული კოლეჯის სტუდენტმა, გაიხსენა იმ ლექსის რამდენიმე სტრიქონი და იქვე თარგმნა თურქულად.

– მეორე ასისტენტსაც ამ მომენტისათვის შესაფერი რაღაც გაახსენდა:

– ნიცშეს როგორა აქვს? – "ჩემი გონება ამბობს "დიახ", სიამაყე – "არა", პარდონ, "ჩემი გონება ამბობს: "არა", სიამაყე – "დიახ", თუ რაღაც ასეთი... ყარყატის ინსტინქტებიც ასევე ამბობენ: "დიახ", სესაძლებლობები – "არა".

ვერ გეტყვით, ყარყატიც ასე ფიქრობდა თუ არა, არ ვიცი, ნიცშეს უხდიდა ხარკს, თუ ბოდლერს ეთაყვანებოდა, ვერც ის გამიგია, სწორად ვიქცევით, თუ არა, როცა ცხოველებსა და ფრინველებს ადამიანურ გრძნობებს მივაწერთ ხოლმე? ერთი რამ ვიცი: ყარყატს ფრენა არ შეეძლო. რომ შესძლებოდა, სხვა ყარყატებივით იქნებოდა თავის დედალთან გალაღებული, არ დამაფიქრებდა თავის ბედზე და არც მოთხრობას დამაწერინებდა, თუმცა ვერ ვიტყვი, რომ ამ შემთხვევაში უფრო ბედნიერი იქნებოდა, რადგან ყველა სურვილის იოლად შესრულება სიცოცხლეს აზრს უკარგავს.

ის იყო ამის თქმას ვაპირებდი, რომ პროფესორმა პირიდან ჩიბუხი გამოიღო და თქვა:

— კმარა ამდენი ყაყანი, საქმეს მივხედოთ! გერმანელმა პროფესორმა ქალაღი და კალაღი მოიძარჯვა, კარგა ხანს იწვალა, ვერ იქნა და ვერ გამოყო ერთმანეთისაგან აკლადმების გამოსაკვლევადა და ჯამეების დასათვალიერებლად გასაგზავნი ჯგუფები. ბოლოს, როგორც იქნა, ფეხზე წამოდგა, ჩაახველა და გვარები ამოიკითხა. ორი ჯგუფი შეიქმნა. პირველი გზას გაუდგა, მეორეც წასასვლელად ემზადებოდა.

მე კი იზნიქის ამ მშვენიერ დილას მინდოდა, გულაღმა წამოვწოლილიყავი ბალახზე, მეცქირა უძირო, ლურჯი ცისათვის და ოცნებაში დამეხატა ფრინველების გადაფრენა. შემდეგ კი ჭილოფზე ფეხმორთხმულს დაჭრილ ყარყატზე მოთხრობა დამეწერა. მინდოდა, მაგრამ ილლიაში ამოვიჩარე გაბრიელ დიცისა და ოტო ღორნის წიგნები და უგუნებოდ ავედეგნე ექსკურსიას.

იქნებ ასეც ჯობდა. რომ დავრჩენილიყავი, ჩემს თავში უკვე ხორცს ისხამდა დიდი მოთხრობა, რომელშიაც ერთმანეთს ვადარებდი დაჭრილი ყარყატის მძიმე ხვედრსა და ადამიანის ბედისწერას. მოთხრობის ფინალიც მზად მქონდა: "ყოველივე ამათა. ადამიანიც, როგორც არ უნდა ეცადოს, რა სიმაღლეზეც არ უნდა აფრინდეს, ბოლოს მაინც ამ დაჭრილი ყარყატივით დაენარცხება მიწას. ასეთია ჩვენი ბედი — ვიცით, რომ ვერ ავფრინდებით, მაგრამ მაინც ვფაფხურობთ".

ღიან, მე დავწერდი ერთ უხეირო, ცრემლიან მოთხრობას, რომელიც არავის არაფერში სჭირდებოდა, მაგრამ პროფესორმა გამიყოლა და ვეღარ დავწერე. მთელი ის დღე მაჰმუდ ჩელების მეჩეთის კარის წარწერის, იაკუბ ჩელების სავანის შემკულობისა და ხილუფერ ხათუნის ხანაგის კაპიტელის დათვალიერებას მოვანდომე. ხვალ კი ისმაილ ბეის აბანოს განიკვეთი უნდა ჩავინახო.

ორი მეზობელი

ვინც საქმის თავიდათავი მიზეზი არ იცის, ჰგონია, მტრობა ინდაურების გამო დაიწყო. შეცდომაა, მიუტევებელი შეცდომა! ინდარუების საკითხი მხოლოდ ის ერთი წვეთი იყო, რომელმაც ფიალა აავსო.

სარაილი ხანუმი თითქოს მართალი იყო. გაგონილა, დღისით, მზისით ინდაურები წაასხან და მეზობელმა ვერ დაინახოს?

— დაინახა, რასაკვირველია, დაინახა, — ამტკიცებდა სარაილი ხანუმი, — დაინახა, მაგრამ ჯიბრზე ხმა არ ამოიღო.

იფაქათ ხანუმმა ქურდი მართლაც დაინახა, მაგრამ თვალი მოარიდა, ვითომ არ დამინახავსო, შებრუნდა და შინ შევიდა.

მაგრამ იფაქათ ხანუმს იქნებ ჰქონდა ამ საქციელის მიზეზი? დიახ, იფაქათ ხანუმმა შური იძია თავისი ქათმების გამო. განა სარაილი ხანუმი არ იყო, ქათმის ჭირის დროს განზრახ რომ გამოუშვა ეზოში თავისი ავადმყოფი ქათმები?! მას შემდეგ სამი თვე გავიდა, მაგრამ იფაქათ ხანუმს ჯერაც არ დავიწყებია ეს ამბავი, ანდა როგორ დაავიწყდებოდა, როცა ზედიზედ დაეხოცა ლეგორნის ჯიშის ორგულა კვერცხის მღებელი მშვენიერი დედლები! სწორედ ამიტომაც ახლა ნიშნის მოგებით ამბობდა:

— ძალიანაც კარგი მიქნია, ეგრე მოუხდება, აღარას დაუეკლებ, ამდროულა ქალი ინდაურების მწყემსად დაუუდგები. მოუაროს თავის ქონებას და აღარავინ მოჰპარავს.

თუმცა, როგორც მოგახსენეთ, ინდაურების საკითხი ის ერთი წვეთი იყო, რომელმაც ფიალა აავსო. სინამდვილეში კი მათ ბედის ვარკსვლავებზე გაჩენის დღიდან ზავი არ წერებულა.

რამდენადაც იფაქათ ხანუმი ძუნწია, იმდენად სარაილი ხანუმი ხელგამლილია. ერთი სეჯადედან¹ არ დგება, მეორეს ლოცვა-ვედრება არაფრად ეპიტნავება. თვალ-ტანადობითაც სულ სხვადასხვანაირები არიან: იფაქათ ხანუმი ერთი მოლეული, თხუნელასავით ქალია. სარაილი კი — ძალალი, ტანადი, სურმით

1. პატარა ნოხი, რომელზედაც იჩოქებენ მუსლიმები ლოცვის დროს.

თვალეზმობხატული – ძველი დროის ჩერქეზის ქალს მოგაგონებთ. იფაქათ ხანუმი ხედავდა, რომ მისი ახალი მეზობელი ჯანმრთელი ქალი იყო, არც რევმატიზმი აწუხებდა, არც წელკავი (თუმცა ერთი ასაკისანი იყვნენ) და შურით გულზე სკდებოდა. სარაილი ხანუმს კი ის შურდა, რომ იფაქათს, ამ უბრალო წრის ქალს საკუთარი სახლი ჰქონდა. თავად კი კარიდან კარზე დაეხეტებოდა და მუდამ ბინის ქირას იხდიდა.

როცა სარაილი ხანუმი მათ მეზობლად გადმოვიდა, იფაქათ ხანუმი ეახლა და ახალმოსახლეობა მიულოცა. სარაილი ხანუმმა კი დარბაზობით არ უპასუხა. ასე სჩვეოდა: ყველას როდი უყადრებდა თავს. არც მაღავდა თავის სიძულვილს იმათ მიმართ, ვინც სასახლის კარზე არ გაზრდილიყო. უბრალო ხალხს „ქლაქელებს“ ეძახდა, და დასცინოდა. ახალი რეჟიმის დაუძინებელი მტერი იყო, ძველ დროს მისტიროდა და წამდაუწუმ იმეორებდა: თავი ფეხებად იქცა და ფეხები თავადო. ის კი არადა, ზოგჯერ ჩვენს ლიდერებსაც უკადრისად იხსენიებდა: მათი უდიდებულესობა ეს ჩვენი უნახავისშვილებიო, – იტყოდა ხოლმე.

ასეთი შეხედულებების პატრონი, რასაკვირველია, თავს არ გაუყადრებდა იფაქათ ხანუმს – უბადრუკი მეკარის ცოლს. იფაქათ ხანუმი ერთი უპრეტენზიო ქალი იყო, მეზობლის კუდაბზიკობა თვალში არ მოსდიოდა და ზურგს უკან კიდევ კიცხავდა:

– ნეტავი რას იპრანჭები, შე დამთხვეულო, დიდი ამბავი, თუ სულთან რეშადს ხელებს აბანინებდი. ყურები წაიღო: „სასახლეში ასე ვჭამდით, სასახლეში ასე ვერთობოდით!“ წავიდა, ხანუმ, ის დრო. ახლა სხვაა, ახლა რესპუბლიკაა!

მაგრამ იდეოლოგიური საკითხი ამ სხვადასხვა მსოფლმხედველობის ადამიანთა დამაბული ურთიერთობის მხოლოდ ერთი, მეორეხარისხოვანი მიზეზი იყო. მათ სიძულვილს უფრო რთული და ღრმა საფუძველი ჰქონდა. მე მგონი, მათ შორის apriori არსებობდა შური და ამიტომ ყოველდღიური ცხოვრების წვრილმანებში გულის მოსაოხებელ საბაბს იოლად პოულობდნენ.

მაგალითად: სარაილის ბაღში დიდი ლეღვის ხე იდგა. იფაქათ

ხანუმს კი მხოლოდ ორი კომშის ხე ედგა. თითქოს ჯიბრზე, იფაქათ ხანუმს ქრონიკული კუჭმეკრულობა ჰკლავდა და კომში არ ეჭმებოდა. ექიმმა ურჩია, უზმოზე ლელვი ეჭამა და ახლა, როცა ხედავდა, როგორ იდგა სარაილი ხანუმი თავისი ხის ქვეშ და ლელვს შეექცეოდა, გულზე სკდებოდა, თითქოს კარგად მყოფს ლელვის ჭამა აკრძალული ჰქონოდა.

— ჯიბრზე აკეთებს, გეუბნებით, ჯიბრზე აკეთებს, — ამტკიცებდა იგი.

— გეჩვენებთ, იფაქათ ხანუმ, ჯიბრი რა შუაშია, ქალი თავის ბაღში თავის ხილს შეჭამს, მაშ რას იზამს. თქვენც ნუ შეხედავთ, ყურადღებას ნუ მიაქცევთ, — ვამშვიდებდი მე.

საბრალო ქალი მორჩილად მისმენდა, მიჯერებდა და ერთ-ორ დღეს მოსვენებული იყო. მაგრამ მერე ისევ გაჩნდებოდა რაიმე საბაბი და ყიამეთი ატყდებოდა. მეც რა მექნა, სულ დარაჯად ხომ ვერ დავუდგებოდი?!

როცა იფაქათ ხანუმს ვაშოშმინებდი, ჰაჯი ბეი, ღმერთმა მშვიდობა მისცეს, სარაილი ხანუმის მოთვინიერებას ცდილობდა.

— ქალბატონებო, ნუ ჩხუბობთ, ნუ კადრულობთ, არ არის მოსაწონი უთანხმოება მეზობელთა შორის.

მაგრამ აკი მოგახსენეთ, სარაილის ასე იოლად ვერაფერს შეასმენდით. ინდაურების საკითხმაც სწორედ მაშინ იფეთქა, როცა ცივი ომი მიმდინარეობდა. იგი ჰგავდა ორ დიდ სახელმწიფოს შორის დიპლომატიური ურთიერთობის გაწყვეტას, როცა ეს სახელმწიფოები ომის მიჯნაზე დგანან და საზღვრებთან დაკავშირებულ უმნიშვნელო საკითხს განხეთქილების საბაბად იყენებენ.

— ომი კი მოახლოებულ არჩვენებამდე, თოთხმეტ მაისამდე, რამდენიმე კვირით ადრე დაიწყო. იმ დილას იფაქათ ხანუმს პამიდვრის ნერგები მოერწყა, საადრეო კიტრები დაეკრიფა და ბალიდან ბრუნდებოდა. ამ დროს დაინახა, რომ სარაილი ხანუმმა კიბეზე ჩამოირბინა. ხელში გაზეთი "ჯუმპურიეთი" ეჭირა.

— სარაილი ხანუმი და ასეთი სირბილი? სარაილი ხანუმი და გაზეთი? წარმოუდგენელი ამბავია! იფაქათ ხანუმმა, ჩემი არ

იყოს, იგრძნო, რომ აქ რაღაც იმალებოდა. საკითხიც მალე გარიკვა: სარაილი ხანუმის სიძე, ლიცეუმის დირექტორი, აღმოსავლეთის რომელიღაც ვილაეთს¹ სახალხო პარტიის დეპუტატად წამოეყენებინა.

ამის გამგონე იფაქათ ხანუმი მთლად გალურჯდა, ცხვირ-სახოცი კბილებით დაგლიჯა, დაალო პირი და მოჰყვა ლანძღვა-გინებას. ეს საცოდავი, ღვთისმომშისი ქალი მთელი ათი წუთი მძვინვარებდა და ბობოქრობდა. რა სიტყვები არ დახარჯა! ავსიტყვაობაში მასთან ეროვნული პარტიის ლიდერებიც კი ვერ მოვიდოდნენ.

– რაო, ქვეყანაზე კაცი გაწყდა? – ყვიროდა გამწარებული, – სახალხო პარტიის ლიდერებს თავის ნაცვლად ბოლოკი ადგათ? სარაილის სიძეც ფადიშაჰის მომხრე იქნება. ახლავე უნდა წავიდე და პოლიციას შევატყობინო.

– დამშვიდდი, იფაქათ ხანუმ, თავს გაუფრთხილდი, ხომ იცი, მაღალი წნევა გაქვს, მოკვდები, – ვუუბნებოდი მე.

– გაჩუმდით დეიდა, არავინ გაგიგოთ, თორემ პენსიას მოგიხსნიან, – აფრთხილებდა ნათესავი ქალი, მაგრამ იფაქათ ხანუმს აღარაფერი ესმოდა, მეგონა, სულს გააფრთხობდა, მაგრამ რა სათქმელია, მეორე დილას ისევ თავიდან დაიწყო.

მოკლედ, საქმე გაიჩინა: კარდაკარ, ქუჩა-ქუჩა დადიოდა და ყველას ეხვეწებოდა:

– შვილებს გაფიცებთ, თქვენი ქმრების სიცოცხლეს, თქვენი მამების მზეს, ნუ მისცემთ ხმას სახალხო პარტიას!

ისე შემოსწყრა სახალხო პარტიას, რომ როცა ისმეთ ინენუს თეთრმა მატარებელმა ჩაიარა და მთელი ერენქოის ბაყლები და ნოქრები გარეთ გამოეფინენ, ფანჯარასთანაც კი არ მისულა, სამზარეულოში ჩავიდა და ნივრის რჩევა დაიწყო.

ამ დროს კი სარაილი ხანუმი ვარდივით იფურჩქნებოდა. ახლა უკვე "უნახავისშვილების" თავგამოდებული დამცველი გახდა. არჩევნები ახლოვდებოდა და მეზობლებიც აძლიერებდნენ

1. მსხვილი ადმინისტრაციული ერთეული ძვ. თურქეთში.

თავიანთ პროპაგანდისტულ მოღვაწეობას.

მოთმინებით ველოდით, რით გათავდებოდა საქმე, რომ ერთ ხუთშაბათ დილას საბრალო იფაქათი შინ უგრძობელი მოიტანეს. სისხლი გამოუშვეს, ნემსი გაუკეთეს, არაფერმა უშველა. ექიმმა კეფა მოიფხანა:

– დაიბარეთ სტამბოლიდან ამისი მონაგარიო, – თქვა და წავიდა.

მთელ დღეს სასთუმალთან ვუსხედით. საღამო ხანს თვალი გაახილა და იკითხა:

– გავიდა?

– ვერა, – ვუპასუხე, – ვერ გავიდა. სახალხო პარტია მთლიანად გააშავეს.

და თქვენ წარმოიდგინეთ, ბატონებო, ამ ორმა სიტყვამ გააკეთა ის, რაც ვერც ექიმმა შეძლო და ვერც წამალმა.

სამ დღეში ფეხზე იყო.

გარწმუნებთ, დემოკრატიულ პარტიას ასეთი უჩინარი ქომაგებიცა ჰყავს. თანაც იფაქათ ხანუმი ერთი უანგარო ქალია – ფიქრადაც არ მოსდის, ამ სამსახურისათვის გასამრჯელო მოითხოვოს. მთავრობას დეპუტატობას არ ეღაპება და მინისტრობას. არც სტრასბურგის საბჭოზე უჭირავს თვალი და არც სტამბოლის მუნიციპალიტეტის წევრობაზე. მისი სურვილი ერთ ფურცელ ქაღალდს არა სცილდება. ამ ქაღალდს დემოკრატიული პარტიის შტამპი უნდა ამშვენებდეს და ორიოდ სტრიქონი წარწერა იფაქათ ჰანუმის დამსახურებას აცნობდეს მკითხველს.

ეს ქაღალდი ფოსტალიონმა მთელი უბნის დასაწახად უნდა გადასცეს მას. იფაქათ ხანუმი ქაღალდს ეზოშივე გახსნის და მედიდურად გაჰხედავს სარაილი ხანუმის სახლს.

ეს არის და ეს. იმედი მაქვს, დემოკრატიული პარტიის მოღვაწენი ამ წყალობას არ დაამადლიან. ვიცვი, მათ ამჟამად აღარ სჭირდებათ იფაქათ ხანუმის ლოცვა-კურთხევა, მაგრამ კაცნი ვართ, ერთი დღეც იქნება...

ბანქოს დასტაში

ბანქოს დასტაში ყველაზე ძალიან ის ქალაღი მიყვარს, ზედ რომ The Jolly Jocker აწერია და ქარაფშუტა, ცოტათი ჯამბაზი თუ გრძნეული, მაგრამ მხიარული, სიცოცხლით სავსე, სიმპათიური ყმაწვილი ახატია. რა საწყენია, რომ ჯოკერს ქანასთას, ქუმქანსა და რემის გარდა არც ერთ თამაშში არ იყენებენ. არადა, როგორ ელფერს, დინამიურობასა და ხალისს შესძენდა მათ!

Jolly Jocker იქით იყოს და, დასტაში ყველაზე პატივცემული ქალაღდები ხომ ტუზებია, თუმცა მე ისინი სულაც არ მეპიტნავენებთან და ამის გამხელა არც მეთაკილება. ალბათ, იმიტომ, რომ ტუზი არასოდეს ვყოფილვარ და არც ვიქნები.

რაც მართალია, მართალია, ოთხივე ტუზს მეფური თვითკმყოფილება და ფადიშაჰური ქედმაღლობა მოსავს. ზოგიერთ დასტაში ხომ ისე იფხორებებთან, ნულარ იტყვიოთ.

ყვავის ტუზს უბედურების მომასწავებელი რაღაც ახლავს. თქმა არ უნდა, მისი სასახლის კარზე არაერთი შავბნელი ინტრიგა იხლართება. ვინ იცის, იმავე სასახლის მიწისქვეშა დილეგებში ყოველღამ რამდენი თავი გორდება მიწაზე.

ჯვრის ტუზი ბიზანტიის უფლისწული მგონია.

ამათზე მეტად ჩვენ გულის ტუზი გვენათესავება. იგი ნამდვილად ოსმანთა დინასტიის წარმომადგენელია.

აბა, კარგად დააკვირდით აგურის ტუზს, თუ ნამდვილი სელჩუკი სულთანია არ იყოს! – ნატიფი, მოხდენილი, თავაზიანი. თითქოს ჯიბრზე, სწორედ მისთვის დაუტყვებებიათ სახელმწიფო დამღა. თუმცა ეს დამღა ვერას აკლებს მის დიდებულ იერს. პირიქით, კდემასა და მომხიბვლელობას მატებს.

სურათებებანი ქალაღდებიდან – ყველას აგურის ქალი მირჩევენია. ხორცსავსე, თეთრი გოგონაა. უნივერსიტეტს ვინ ჩივის, საშუალო სკოლა ძლივძლივობით დაამთავრა. ლიცეუმზეც კი არ უფიქრია, მაგრამ სხვა სიკეთე აქვს – იცის ჭრა-კერვა, ქარგვა, ქსოვა: მოკლედ, ძალიან მარჯვეა, მთელი ოჯახია და ის.

მართალია, გოგობაში უბნის ბიჭებთან მიმოწერა ჰქონდა, მაგრამ რა მოხდა? ბავშვური თავქარიანობა იყო. აი, თუ გათხოვდა, უბადლო ცოლი იქნება. დარწმუნებული ვარ, ქმარს ბრძნული მუსაიფით თავს არ შეაწყენს. ეგეც არ იყოს, ასეთი ქალები კარგი დედები დგებიან ხოლმე. მეტი რაღა გინდათ?

თუ ამ ქალს შეირთავთ, თქვენი ცოლისძმა, აგურის ვალეტი იქნება — ზრდილი, თავაზიანი და მოკრძალებული ყმაწვილი. მათი მამა, აგურის პაპა, კეთილი, გულლია კაცია. კარგი ანეგლოტები იცის და, როცა ყვება, ყველაზე მეტს თვითონ იცინის. თუ ძალიან გამხიარულდა, მოსაუბრეს მხარზეც დაჰკრავს ხოლმე ხელს. უბრალო, ალალი ხალხია. სწორედ ასეთ ოჯახში მინდა დასიძება.

რაც შეეხება ჯვრის ქალს, უფრთხილდით! მისგან ათასი ვერაგობაა მოსალოდნელი. ასეთი წყნარი და გულუბრყვილო რომ ჩანს, არ მოტყუვდეთ! ნეტავ იცოდეთ, რა თვალთმაქცია, რა კახპაა! ქალაღზე რომ ხედავთ, ეს მისი საზეიმო პოზაა. ამ უცოდველი კრავის გამოძეტყველებას მაშინ იღებს, როცა სურათის გადასაღებად მიდის, ანდა კვირა დღეს, ეკლესიაში როცა მობრძანდება.

ისე კი, უბნის ჭორებს თუ დავუჯერებთ, თურმე რაღას არა კადრულობს ყვავის ვალეტთან. უცხო ხალხში კი თავი ისე უჭირავს თითქოს ბუზიც არ აფრენოდეს.

ჯვრის ვალეტმა მშვენივრად იცის თავისი დის კაიქალობა, მაგრამ ხმას არ იღებს. სამაგიეროდ დაც ყომარის ვალებს უხდის და არ ამხელს, როცა მას შინიდან რაღაც-რაღაცეები გააქვს და ყიდის. მათი მამაც კარგი ძაღლია. ამდროული კაცი ისევ ავხორცობს და ყომარბაზობს. ერთი დღეც არ ყოფილა ფხიზელი.

მოკლედ, ერთმანეთს ვერაფერს წამოსძახებენ.

გულები არისტოკრატთა ოჯახია. კარგი ცხოვრება აქვთ გამოვლილი. მერე რა, რომ ახლა, ცოტა არ იყოს, დაქვეითდნენ. მათ მამას დიპლომატის პოსტი ეკავა. თუ არ ვცდები, კონსულიც კი იყო. ძველებური, სტამბოლური — მაღალფარდოვანი და გართიბული თურქულით მუსაიფობს. ძიძებისა და მადმუაზელების ხელში განებივრებული მისი ასული ხუთი წელია, ინგლისური ფილოლოგიის ფაკულტეტზე სწავლობს და ჯერაც არ

დაუმთავრებია. ვერც დაამთავრებს. დილიდან დაღამებამდე საბაყლოში ჰა-ჰა-ჰა-ჰა, ჰი-ჰი-ჰი-ჰი-ს უნდება, საღამოს კი ყმაწვილებთან ერთად კინოში დაბრძანდება შვილისნახევრიან სენსზე. მისი ძმისას თუ იკითხავთ, ერთი შეწვით, მეორე წასცხეთ – ისიც ფერებაში გაზრდილი, ჩიტის რძით გამოკვებილი ფუნთულა, უწვერული, გოგოსავით ლამაზი ბიჭია. საუკეთესო სასწავლებლებში მიაბარეს, მაგრამ არ ისწავლა. ახლა ვიღაც გზასაცდენილ ტიპებს გადაჰყრია. ღმერთმა იცის, იქნებ ჰერონისაც ეწვეა. ისეთი ამღვრული თვალებით იყურება, კარგი დღე არ უნდა ადგეს.

ასეთ კეთილშობილ მამას რომ ასეთი უგვანო შვილი გამოუვა, ძალიან საწყენია, ძალიან საწყენი.

ყვავები ერთი სომხური ოჯახია. გელიქვაშაში¹ ცხოვრობენ. მამა კათოლიკე მღვდელია. ხავერდოვანი ბას-ბარიტონი აქვს. ვაჟი მაჰმუდვაშაში² გალანტურიით ვაჭრობს. ზემოთ მოგახსენეთ მისი და ჯვრის ქალის ოინები. უფროსი და – ყვავის ქალი – შავკვრემანი, შავთვალწარბა ქალია. საკმაოდ ტემპერამენტანია და ლამაზი, მაგრამ რა გამოვიდა? სულ ლოცვა-ვედრებაშია, მეტისმეტად ღვთისმშობსავია. გულზე ჯვარი ჰკიდია, ერთი წუთით არ იშორებს. რომ გაიგოს თავისი ძმისა და ჯვრის ქალის ამბავი, სირცხვილით დაიწვება. ისეთი "წმინდანია", ოდნავ ეროტიკული სიზმარი რომ ნახოს, უთენია აბაზანას მიიღებს, განიწმინდება, დაითრუნავს ხორცს და ცოდვების მოსანანიებლად ლოცვად დადგება. არცთუ ახალგაზრდაა, ორმოცი-ორმოცდახუთი წლისა იქნება. ელოდება ბედს – ვინმე სერიოზულ, ღირსეულ კაცს. ღმერთმა ხელი მოუპართოს³.

-
1. სტამბოლის უბანია.
 2. სტამბოლის უბანია.
 3. ყვავის ქალს ლიტერატურაში სახელი აქვს გატეხილი, – თავაშვებული, გაქნილი, ოჯახების დამანგრეველი ქალიაო, მაგრამ ნუ დაიჯერებთ, ცილის წამებაა. თუ მისი სათნო სახის მიხედვით იმსჯელებთ და ყურადღებას არ მიაქცევთ იმას, რომ ჩვენს ქალაქებზე მისი ნომერი ჯვრის ნომერს ემთხვევა, უეჭველად დამეთანხმებით (ავტორის შენიშვნა).

სურათებიანი ქაღალდების შემდეგ პირველად ათიანები და ცხრიანები უნდა ვახსენოთ. უსურათო ქაღალდთაგან მხოლოდ მათ აქვთ მნიშვნელოვანი თამაშებში მონაწილეობის უპირატესობა. სწორედ ამიტომ აწერია მათ გარეგნობას გულუბრყვილო მედიდურობა და ბრიყვული ამპარტავნება. ამიტომაც, მოდით, მათ მდაბიოთაგან დაწინაურებული ვეზირები ვუწოდოთ.

ცხრიანებს რაღას ვეტყვოდი?

ესენი იმასაც სჯერდებიან, რომ არისტოკრატ ქაღალდებს ემსახურებიან. არისტოკრატი ქაღალდები ცხრიანებს დიდად არად მიიჩნევენ, მაგრამ თავიანთთან თამაშის ნებას აძლევენ და ამით სხვა ქაღალდებისაგან გამოარჩევენ. ჰოდა, მართალი ვიქნებით, თუ ცხრიანებს სასახლის კარისკაცებად ან მსახურებად ჩავთვლით. ისინიც ხომ თავს მიწამდე იხრიან თავიანთი ბატონების წინაშე, ხალხს კი სასახლის რიკულებს მიღმიდან ცხვირაბზეკით გადმოჰყურებენ.

დაბოლოს, ჯერი მიდგება ექვსიანებსა და მათ მომდევნო ქაღალდებზე. დიდებულ ბეზიქსა და პოკერზე რომ აღარაფერი ვთქვათ, ისინი ისეთ უბადრუკ თამაშშიც კი არ მონაწილეობენ, როგორც მზარეულობანაა. უმწეონი და საცოდაენი თამაშს შორიდან უთვალთვალებენ. მეტყვიით, ფინაქლსა და ქანასთაში ხომ თამაშობენო. მერედა, ამას თამაში ეთქმის? ეს უბედურები იშვიათად თუ შემოიძურწებიან ბრწყინვალე კოზირების საჯირითო მოედანზე და მაშინაც სხვებს ფეხებში ედებიან, ხელს უშლიან, ყველა თავში უტყაპუნებს, მუჯღლუგუნებს სთავაზობს.

ასეთ მონაწილეობას, სათამაშო მაგიდის მწვანე მაუდზე მხართეძოზე წამოწოლას ვამჯობინებდი. ერთი სიტყვით, ეს ქაღალდები ბანქოს დასტის პარიებია¹. მათ არსებობას ერთი მიზანი აქვს – სხვა ქაღალდებს ზემოთ ასასვლელ საფეხურებად გამოადგენ. თუ ქვედა საფეხური არ იქნა, ზედა საიდან იქნება?

ყოველთვის მაწუხებდა ექვსიანებისა და მათი მომდევნო

1. ინდოეთის ერთ-ერთი უდაბლესი კასტის ადამიანი, მოკლებული ყოველგვარ ადამიანურ უფლებას.

ქალაქების ასეთი უნუგემო მდგომარეობა. ესეც არ იყოს, ქალაქის დასტაში გამეფებული ეს ფეოდალური თვითნებობა როგორ შევაგუოთ ადამიანის უფლებათა დეკლარაციას?

ჰოდა, ბანქოს სპეციალისტად როცა ვითვლებოდი, ვცდილობდი, გამოძევონებინა ახალი თამასი, რომელიც ამ ქალაქებს პარიების მდგომარეობიდან იხსნიდა, თანასწორუფლებიანობას მიანიჭებდა. ამით ბანქოს დასტას აიძულებდა, აპყლოდა ჩვენი ეპოქის დემოკრატიულ ფენის ხმას. ვფიქრობდი, ისეთ თამაშს უნდა მივაგნო, რომელშიც ტუზები თავიანთ ჭეშმარიტ მნიშვნელობამდე — ერთიანებამდე დავლენ, ხუთიანები შეძლებენ ქალების გაჭრას, ოთხიანები — ვალეტებისას და რომელიმე საცოდავი სამიანი ოთხივე პაპას წამოიკიდებს-მეთქი.

მაგრამ არაფერი გამოვიდა, ბატონებო.

ტუზების ყალბი ამპარტავნობა — აქაოდა, ჩვენა ვართ, რაცა ვართო, პაპების მედიდური იერი, რომელსაც მათ აძლევს გრძელი წვერი, კვერთხი და ნაჯახი, შიშის ზარსა სცემს ამ უხეირო, ცინგლიან, მოლეულ ქალაქებს. საცოდავები ხელის აღმართვას ვეღარ ბედავენ.

რაც გინდათ დაარქვით ამას — თავდაცვის, სიმხდალისა თუ სიმდაბლის კომპლექსი, მაგრამ ვერაფერს ხდებიან — ხელიდან არ გამოუდით.

რა დღესაც ამაში დავრწმუნდი, იმ დღიდან უარი ვთქვი ახალ თამაშებზე, ძველებზეც ხელი ავიღე. ახლა პასიანსლა ვშლი. ისიც იმიტომ, რომ იქ ყველა ქალაქი თანასწორუფლებიანია.

ოთხნი მართ კატერზე

ელნათურის მკრთალი შუქით განათებულ გემბანზე ოთხნი იყვნენ: ქერათმიანი ქალი, ნედლი ხორცის სუნით გაჟღენთილი ყასაბი, მელიოტი პროფესორი და პირში ჩიბუხგაჩრილი ყმაწვილი. ოთხთავეს უკანასკნელ გემზე დაჰკვიანებოდათ. საჩქაროდ გადაუხადეს კატერის ნამძინარეკ კაპიტანს ხუთ-ხუთი ლირა და გემბანზე ავიდნენ.

ახლა, როცა კატერი მიქროდა და მიაპობდა ჩამუქებულ წყალს, ქერა ქალს ფეხი ფეხზე გადაედო, უდარდელად აბოლებდა სიგარეტს და ბოლს მედიდურად უერთებდა ღამის გრილ სიბნელეს. შავგვრემან ყმაწვილს ქალის მუხლის-თავებისთვის დაედგა თვალი, ფიქრით კი იმ ქალთან იყო, წელან ბარში რომ დასცილდა. პროფესორს ის სტატია უტრიალებდა თავში, ახლახან ტრამვაიში რომ წაეკითხა, ყასაბი კი ნუშს შეექცეოდა და თან ახალ ფაქტურაზე ფიქრობდა: „ყარამანი რომ ასორმოცდაათ ლირას ითვლევინება, კიდევ ჰო, მაგრამ ამ დაღლაჯის რალა მოეპრიანა, რომ მოუწერია, ასოთხმოცი ლირაო“.

ბნელი ღამე იყო, ცაზე ვარსკვლავები არ ჩანდა. ზღვა ოდნავ ირხეოდა. პატარ-პატარა ტალღები დროდადრო ეხეთქებოდა გემბანს და მუშამბაგადაკრულ სკამებზე წვრილ შხეფებად იმსხვრეოდა. კატერმა უკან მოიტოვა მოდა, ქალამიში და გეზი უფლისწულის კუნძულებისაკენ აიღო.

ქერა ქალს შესცივდა. ადგა, აფრიალებული კაბის კალთები ხელით დაიჭირა და კაიუტისაკენ წავიდა. მაგრამ, შევიდა თუ არა, თავბრუ დაესხა: კაიუტაში დამწვარი ბენზინისა და გახურებული რკინის სუნი იდგა. ქალმა სარკმელი გამოაღო, დაჯდა და ახალ სიგარეტს მოუკიდა. ჩამლიჯას მადლობიდან ცას დროდადრო სერავდა ორი პროჟექტორი. ქერა ქალმა თვალი გააყოლა პროჟექტორის სხივს. ფიქრებში წავიდა.

ერთბაშად გვერდით ციციანათელამ ჩაუქროლა. ცოტაც და, უამრავი ციციანათელა მიჰყვა ერთმანეთს. ქალი უაზროდ მისჩერებოდა ამ საოცარ არსებებს, კუპრივით შავ წყალში რომ იძირებოდნენ. მაგრამ უცებ კვლავ ეცა გავარვარებული რკინის სუნი და დამდურულივით წამოხტა. კაპიტნის კაიუტის ღრიჭოდ დარჩენილი კარიდან კვამლის თხელი ჭავლი გამოდიოდა. ქალმა სახელური მოსწია, კარი გაიღო. კაპიტანი და მეზღვაური ჩაცუცქულიყვნენ და ოფლში გახვითქულნი რაღაცას წვალობდნენ. ქალს თავზარი დაეცა და კივილით გარეთ გაიჭრა:

– ვიწვით, გვიშველეთ, ვიწვით!

თვალის დახამხამებაში გემბანზე ყველაფერი აირია. ქალმა კაიუტის კარი ღიად დატოვა. გამოვარდა კვამლი, იქაურობა დაიფარა. თვალთან თითს ვერ მიიტანდი. გაოგნებულ ყასაბს მინდერი¹ ჩაებლუჯა. პროფესორს მოესწრო და ერთადერთი მაშველი რგოლი კისერზე ჩამოეცვა. ქერა ქალი კი ჩაბლაუჭებოდა ყმაწვილს, რომელსაც შიშით ჩიბუხი გავარდნოდა.

– მიშველეთ, გადამარჩინეთ, მე ცურვა არც კი ვიცი, – ევედრებოდა.

– არც მე ვიცი, – აკანკალებული ხმით ჩაიბურტყუნა ყმაწვილმა, მაგრამ ტყუოდა, ისეთი ცურვა კი იცოდა, ნახევარ საათს გაეძლო წყალზე, ოღონდ მარტოს.

იმედგაცრუებული ქალი ახლა ყასბისაგან ელოდა შველას, მაგრამ ის ხელაპყრობილი ღმერთს ევედრებოდა, ამ ხიფათს გადამარჩინე და სამ ცხვარს დაგიკლავო.

ყველაზე უმწეოდ პროფესორი გამოიყურებოდა. სულ ცოტა ხნის წინ კი გმირად მოჰქონდა თავი. სწორედ ამ დილას, ლექციაზე, სოკრატე ასხენა: – სოკრატე სიცოცხლეს არად აგდებდა, თუმცა ჭეშმარიტი ფილოსოფოსისათვის ეს იოლი საქმეა, მეც ღიმილით შევხვდებოდიო სიკვდილს. ყველაზე

1. ვიწრო, მოგრძო ბალიში, იატაკზე დებენ და ზედ სხდებიან.

საოცარი ის იყო, რომ ამაში სტუდენტებიც დააჯერა და თავისი თავიც. მთელმთონე ყველაზე ადრე იცნობდა

ქალი უკვე მეზღვაურს ეკვროდა ბანჯგვლიან მკერდზე: — თუ ღმერთი გწამთ, ნუ დამტოვებთ, გეხვეწებით, არ მიმატოვოთ!

ამ დროს კატერის კიჩოდან კაპიტნის ხმა მოისმა:

— თქვენ, ეი, რა ამბავში ხართ მანდ, რას წრიალებთ, კატერი არ გადააბრუნოთ!

ამ უხემ ნათქვამში რაღაც დამამშვიდებელიც იყო: იქნებ, კიდეც ჩააქრეს ხანძარი? ალბათ, ჩააქრეს. უეჭველად ჩააქრეს, თორემ კაპიტანი ამათ დასატუქსავად ვერ მოიცლიდა. არც მეზღვაური გადაღვრიდა მათარაში ჩარჩენილ წყალს.

— ეს რა ხალხს გადავეყარეთ, — ბუზღუნებდა კაპიტანი. პროფესორმა სამართლიანად ჩათვალა კაპიტნის წყრომა. საყულო გაისწორა, ჩაახველა და ის იყო, უნდა ეთქვა, მართლაც, რა პანიკაა, ბატონებო, დავწყნარდეთო. დიახ, დააპირა, მაგრამ კიდეც კარგი, არა თქვა: მაშველი რგოლი ხომ ისევ კისერზე ეკიდა!

ძრავამ ერთხანს ითუხთუხა, რამდენჯერმე ჩაქრა, ბოლოს მხიარულად ამუშავდა, კაპიტანი კაიუტაში შებრუნდა. თან გულიანად შეუკურთხა წყეულ კატერსაც და ამ ხმაურიან მგზავრებსაც. თუმცა, მგზავრებს ეს არაფრად ჩაუგდიათ: რამდენიც უნდათ ლანძღონ და აგინონ, თუნდა სცემონ კიდეც. ხომ გადარჩნენ და!

მეზღვაური განზე გამდგარიყო და ხალათის სახელოთი ოფლს იწმენდა. ჩანდა, კაპიტანზე მეტი ჯაფა მას დასდგომოდა.

რამდენიმე წუთში ყველაფერი მიწყნარდა. ქარმა გემბანიდან კვამლი და სიკვდილის შიში ერთად. გადარეკა.

ელნათურის მკრთალი შუქით განათებულ გემბანზე კვლავ ოთხნი იყვნენ, თავ-თავის ფიქრში გართული ოთხი კაცი.

ქალი თითქმის დამშვიდებულიყო და, ალბათ, სიგარეტსაც

გააბოლებდა, მაგრამ ხელები უთრთოდა. პროფესორი თავის ფუნთუშა ცოლსა და ლოყაწითელ შვილებზე ფიქრობდა. აქამდე არასოდეს უგრძენია მათ მიმართ ასეთი სიყვარული. ყასაბს კი თავისი სადარდებელი გასჩენოდა: რა ექნა, როგორ მოეტყუებინა საკუთარი სინდისი და როგორ შეეწირა ღმერთისათვის ორი ცხვარი შეპირებული სამის ნაცვლად. მაგრამ მალე იპოვა გამოსავალი. ის კი არადა, როცა ბუიუქ ადას შუქურა გამოჩნდა, ცხვრების რაოდენობა ერთამდე დაიყვანა. იმასაც ყურბან ბაირამზე¹ დაკლავდა.

კატერიდან ჯერ პროფესორი გადმოხტა, მას შავგვრემანი ყმაწვილი მიჰყვა. გახარებული ყასაბი ბავშვივით მიკუნტ-რუშებდა. გემბანზე ქერა ქალიღა დარჩენილიყო. ტალღა კატერს არწევდა და მას გადმოხტომა ვერ გაუებდნა. მეზღვაურმა ხელი შეაშველა, მაგრამ ქალი როგორ შეეხებოდა ამ ჩამოგლეჯილ და ოფლის სუნით აქოთებულ ვიგინდარას! უხერხულად გადმოხტა და მალალ, წვრილ ქუსლებზე შემდგარი იქაურობას გაეცალა – სიამაყისა და მედიდურობის განსახიერება.

1. მუსლიმური დღესასწაული, როცა სამსხვერპლო პირუტყვს კლავენ.

აუქციონი

თითქმის არც ერთ გამოფენა-ბაზრობას არ ვაკლდები: სურათებისა, იქნება, ქანდაკების, კერამიკისა თუ ხელსაქმის ნიმუშებისა. თქვენ გგონიათ, ვყიდულობ რამეს? — როგორ გეკადრებათ! მხოლოდ მივიღივარ, შევჩერებივარ გასაყიდად გამოდგმულ საგნებს და გული სიბრაღულით მევსება. უკვე გაყიდული ნივთების დანახვაზე ხომ სიცოცხლეს ვათავებ. ცალკე რომ გადაღებენ უკვე გაყიდულ სურათს, ნოხს, ლარნაკს და თანაც მყიდველის მისამართს მიაკიდებენ, აქაოდა, სხვა აღარავინ მოხიბლოსო, ბოღმა მახრჩობს. მე თუ მკითხავთ, ნაყიდ ნივთზე საკუთარი იარლიყის მიკერება, ვისიც არ უნდა იყოს იგი — ადვოკატის, ინჟინრის, მოიჯარადრის, ექიმისა თუ ვაჭრის — მეტიმეტი პატივმოყვარეობაა. თითქოს უნდათ გითხრან: „ხედავ ამ ლარნაკს ჩემი სადარბაზო ბარათის გვერდით რომ დევს? ის მე ვიყიდე, ძმაო, მე, მშენებლობის მოიჯარადრემ, მავანმა და მავანმა. ჩემი მისამართი ბარათის მარცხენა კუთხეში წერია: აიასფაშა, გუნურის სახლის ესა და ეს სართული. ჩემი ტელეფონის ნომერია ოთხმოცდაცხრამეტი ათას ცხრაას ოთხმოცდათექვსმეტი. ლარნაკი უკვე ჩემია, წავიღებ შინ და რომელი ყვავილიც მომეპრიანება, იმას ჩავღებ. უკვე ჩემია და ძალიანაც რომ მოინდომო, ვეღარ იყიდი, ეფენდი, ინანე და იწყევლე თავ-ბედი“.

აი, ის ლარნაკიც გაიყიდა და მე დარღით აღარა ვარ: რატომ ადრე არ მოვედი, რატომ არ ვიყიდე, ვიდრე სხვა დაეპატრონებოდა? აკი დავაპირე კიდევ, მერე რატომღა გადავიფიქრე? ახლა იმ ღვთის გლახამ იყიდა და შენ იწუხე, რამდენიც გენებოს.

არადა, გუშინწინ გვერდით რომ ჩავუარე, ჯერ კიდევ უპატრონო იყო და ამიტომ ზედაც არ შევხედე. არც მის სილამაზეს მოვუხიბლივარ და არც სხვა რამ ღირსებას. თუმცა, რომ მომწონებოდა კიდევ, მაინც არ დავაცხრებოდი, ვიტყვოდი: "აქ არა დგას? როცა მინდა, მაშინ ვიყიდი, რა მეჩქარება — მეთქი. გამოფენის პატრონიც მაძალბება: დამიჯერე, ძმაო, იყიდე, საცოდაობა იქნება, ისეთ ვინმეს ჩაუვარდეს ხელში, ამისი ყადრი არ

გავეგებოდესო. საბრალო ლარნაკიც თითქოს მოუთმენლად ელოდა, როდის ვიყიდდი, მაგრამ რაკი მაძალებდნენ, თავპატიყს ვიდებდი, ათას სისულელეს ვიძიზეზებდი: „ცოტათი გახუნებულია, თანაც ნაპირები დაშაშრული აქვს, როგორც კი წყალს ჩავასხამ, საღებავი დასკდება და ასძვრება, გამოუწვავია. ერთ-ორ წელიწადში ლაქიც აღარ შერჩება.

იმ ლარნაკს რომ აქებდნენ და ისიც მუდარით შემომცქეროდა – ნურავის დაუთმობ ჩემს თავსო, დრო ვიხელთე და იქაურობას გავეცალე. გუნებაში თავიც ვიძართლე; მაინც ვერ ვიყიდდი, თვის ბოლოა და ფული არა მაქვს.

გაუძარჯვოს თავისუფლებას!

* * *

კარგი ერთი, ნუ დარდობო, – მეტყვით, მაგრამ რა ვქნა?! იცის კია იმ მყიდველმა ლარნაკის ყადრი? შესაფერ ადგილზე მაინც დადგამდეს. ნახეთ, ხელში დაჭერაც ვერ მოუხერხებია. ისე უჭირავს, როგორც წერა-კითხვის უცოდინარს – გაზეთი. სადაც არ უნდა დადგან, საბრალო ლარნაკი ყველგან ზედმეტი გამოჩნდება. მერე როგორი სიფრიფანაა! ბროლივით არის. ის ოხერი რას მოუვლის? ისედაც ბზარი ჰქონდა და ახლა სულაც გატყდება და ეგ არის!

მე რომ მეყიდა, ციმციმ წავილებდი, საწერ მაგიდაზე დავდგამდი, თვალისჩინივით გავუფრთხილდებოდი, შიგ ყვავილებს არ გამოვლევდი.

ერთი ხელის გაწვდენა და, ლარნაკი ჩემი იქნებოდა, მაგრამ ნებით ვაქციე ზურგი და სხვას დავუთმე. ახლა კი ასე მგონია, თითქოს ძალით წამართვეს.

ჰოდა, ჩემი ხასიათის კაცისათვის აუქციონზე უფრო ნერვების ამშლელი სხვა რა იქნება?

რა არის აუქციონი? – რა და, გულის ხეთქა, როცა ვილაც ასწევს ფასს, ასწევს და, თუ უცებ ვერ გადაწყვიტე, თვალსა და ხელს შუა ავაცლის საქონელს. იქნებ ეს მაკავებდა, რომ აქამდე არ მიმიღია მონაწილეობა აუქციონში.

საერთოდ შურიანი არა ვარ. გოეთეს უბრძანებია: "სხვათა უბედურების გაზიარებას ბევრი არა უნდა რა, საქმე ის არის, სხვისი ბედნიერება გახარებდესო". ჩემს ნაცნობ-მეგობრებს რომ ჰკითხოთ, უეჭველად გეტყვიან, რომ მე ყველაზე გულწრფელად და სულელურად მიხარია სხვების სიხარული. სწორედ სულელურად. ამ ქვეყნად, სადაც ყველა ერთმანეთს მტრობს, ლაფში სვრის, მახეს უგებს და თვალებს უბრძანებს, ჩემს საქციელს სისულელეც ეთქმის და უფრო მეტიც.

მაგრამ სულ სხვაა აუქციონი. მე თითქოს აუქციონისათვისა მაქვს შემონახული ჩემს საქმიანობაში, ჩემს ცხოვრებაში გამოუყენებელი შურის მთელი მარაგი. ეს გრძნობა შური არც არის, მაგრამ სხვა, უფრო შესაფერი სახელი არ მოგვეპოვება და ამიტომ ვარქმევ შურს. შური ხომ ეგოიზმის შედეგია. მე კი საკუთარი თავი არც მახსოვს, უღირსი კაცის ხელში ჩავარდნილი ნივთი მენახება, ეგ არის და ეგ გაგაგებინეთ, რისი თქმა მინდოდა? მგონი ვერა, მაგრამ მაინც გავაგრძელოთ ჩვენი მოთხრობა.

* * *

მოზრდილ ოთახში ფეხის მოსანაცვლებელი ადგილი არ იყო. ოფლად ვიდვრებოდით, თუმცა გარეთ საკმაოდ გრილოდა. სკამზე შემდგარი აუქციონერი რაც ძალი და გღონე ჰქონდა, გაჰყვიროდა:

„ნომერი 77! ბანქოს სათამაშო მაგიდა ოთხი რბილი სავარძლით! პლასტიკატისა! ფასი ასთხუთმეტი ლირა! ვიწყებთ ასი ლირიდან!“

მიმოვიხედე. ესენი მდიდრები ჩანან: ბეწვის საყელოიან პალტოებში გამოხვეული ბატონები, ქურქიანი ქალბატონები, ახლადდაქორწინებულები და დანიშნულები — ოჯახის შექმნა რომ დაუპირებიათ. ნეტა, მე რაღას გავრეულვარ ამათში?!

გვერდით კარგად ჩაცმული ორმოცდაათიოდე წლის ჭაღარა კაცი მიდგას, პირში ჩიბუხი გაუჩრია, ინგლისელი ლორდით გამოიყურება. დროდადრო ისე გადმომხედავს, როგორც ლუქს კაიუტაში მოკალათებული ბატონი — გემბანის მგზავრს. თვალებით

მეუბნება: – ვინ ხარ, ვის დაჰკარგე ხარ, რისთვის მოსულხარ, ადრე რატომ არ შემხვედრიხარ აქ? ჯიბეში რამდენი ვიდეკასეტაა, მყიდველი არაფრისა ხარ. კვირის გაზეთში განცხადებას წაიკითხავდი და იფიქრებდი – ეს აუქციონი რაღაა? ადექი და მოხვედი. მოსვლით კი მოსულხარ, მაგრამ წვერი ველარ გაიპარსე? დღევანდელ დღეს წვერგაუპარსაობა გაგონილა? აი, ევროპაში კვირა დღეს უბრალო მუშაც კი ზრუნავს თავის გარეგნობაზე. შენი ბედი, რომ ბევრი ხალხია და ვერ ვხედავ, როგორი ფეხსაცმელი გაცვია. ალბათ, ძველი და ჭუჭყიანი. ისე, დარცხვენილი კი ჩანხარ. კარგი, ჯანდაბას, რაკი მოხვედი, დარჩი, ათვალიერე აქაურობა. რაო? რა თქვი? მე ვინა ვარ? ამას ჩემი თამბაქოს სურნელება უნდა გეუბნებოდეს. ამ თამბაქოს ინგლისში განსაკუთრებული წესით ამზადებენ – შიგ თაფლსა და ღვინოს ურევენ. ჰო, მართლა, ეს ჩიბუხი ლივერპულში ოთხ გირვანქა სტერლინგად ვიყიდე. მაშ რა გეგონა? ყველა კაცს რაიმე ხელობა აქვს. ჩემი ხელობაც ფულის შოვნა და კეთილი ცხოვრებაა. შენ ერთი მოფილოსოფოსო ყმაწვილი იქნები. იცოდე, სწორედ შენისთანები არ* მეპიტიანებებიან. ფულის შოვნის შნო არა გაქვს და თავს იმით ინუგეშებ, რომ ფულიანებს დასცინი და ზიზღით უყურებ. თავად ჭკუა-გონება სიტყვის ჯამბაზობაზე რომ არ გაგეფლანგა და მომგებიან საქმეს მოჰკიდებოდი, კვირა დღეს ასეთი სიფათით არ გამოგვეცხადებოდი. ერთი მითხარი, თუ შეგიძლია ერთმანეთისაგან განასხვაო Wilhelm Kempff-ისა და Gieseking-ის დაკრული Woldsfein-sonat-ი? მე კი შემიძლია. თუ იცი, რომ როსტიფის სულ სხვა გემო აქვს, როცა ვერცხლის დანა-ჩანგლით შეექცევი? აბა, რა განსხვავებაა კალვადოსსა და ბრენდის შორის? ანდა, "კადილაკი" უკეთესი მანქანაა თუ "როლს-როისი?" ხედავ? განზრახ გაძლევ იოლ შეკითხვებს, მაგრამ შენ მაინც ვერ მპასუხობ. ცხოვრების თავი და ბოლო კი სწორედ ამ წვრილმანებშია, სწორედ იმაშია, რომ განასხვავო მათი raffinement¹. მე ასეთ რამეებში განსაკუთრებული ალლო მაქვს. გატყობ, ჩემი

1 დახვეწილობა (ფრ.).

ნათქვამისაც ბევრი ვერაფერი გაიგე.

– მშვენივრად გავიგე. მართალი ხარ, არიან ადამიანები, რომელთაც სწორედ შენისთანა მილიონერები ეჯავრებათ – განათლებულები, დახვეწილები, რომ იციან, როგორ ჩაატანონ გემო ცხოვრებას. თორემ სხვებს გულგრილად უცქერიან. "შერე რა, რომ მილიონერია, მაინც ხეპრეაო", – ფიქრობენ. მაგრამ შენ ნუ გეშინია, ჩემო მეგობარო, მე არც განათლებული მილიონერი მეჯავრება, არც გაუნათლებელი.

ამასობაში კი აუქციონერი, რომელსაც სახელად ფორთოხალი რქმევია, გაჰყვირის:

– ნომერი 78! ამერიკული ტექნიკის საოცრება! მონტგომერის მარკის ავტომობილური დივან-საწოლი სათადარიგო ლეიბებით. 800 ლირა ღირს. 700 ლირიდან ვიწყებთ!

– შვიდასი!

– ათი!

– თხუთმეტი!

– ოცი!

– შვიდას ოცი!

– ოცდაათი!

– ორმოცი!

– ათ-ათი მოუმატეთ, ბატონებო, სწრაფად, სწრაფად!

– ორმოცდაათი!

– სამოცი!

– შვიდას სამოცს ვიდლევი!

– ოთხმოცდაათი!

– აი, ყოჩაღ!

– ოთხმოცდათხუთმეტი!

– ას ათი!

– რვაას ათზე ვართ!

– რვაას ოცდახუთი!

– ოცდაათი!

– ოცდათხუთმეტი!

– რვაას ოცდათხუთმეტი! მონტგომერის სავარძელი... იშლება,

საწოლადაც გამოიყენება!

— რვაას ორმოცი!

— სამოცი იყოს!

— სამოცდაათი!

— ოჰ, თქვენა ხართ, ალბერტ ბეი, გამარჯობა!

— გაგიმარჯოს!

— სამოცდათხუთმეტი!

— ოთხმოცი!

— ოთხმოცდაათი!

— ოთხმოცდათხუთმეტი! როგორა ხარ, ჰაფიზ?

— კარგად. შენა?

— ცხრაასი!

— ცხრაას ათი! — იყვირა ვილაც თმააბურძენილმა მსუქანმა კაცმა.

— ცხრაას ათი! კიდევ ხომ არავინ მიუმატებს?

— ცხრაას ათი ერთი! ცხრაას ათი ორი! ვყიდი! ვყიდი! ჰიქმეთ ბეი, თქვენ ხომ არ ინებებთ?

— ჰიქმეთ ბეი ეს ინგლისელი ლორდი ყოფილა, ჩემს მეზობლად თაფლიან თამბაქოს რომ ეწეოდა. ყველა მას მიაჩერდა.

— გნებავთ, ჰიქმეთ ბეი? ვყი... მელს...

— ჰიქმეთ ბეიმ უსიტყვოდ შეათამაშა მარცხენა წარბი, ამით ანიშნა, ფასი ასწიეო.

— ცხრაას ოცი!

— ამჯერად ყველა თმააბურძენილ კაცს მიაჩერდა, ისიც სულ გაიფოფრა:

— ცხრაას ოცდაათი! — იყვირა რაც ძალი და ღონე ჰქონდა.

— აუქციონერმა ჰიქმეთ ბეის გადახედა. მანაც ისევ შეათამაშა მარცხენა წარბი: — აუწიე!

— ორმოცი! — ყვირის აუქციონერი და ისე უხარია, თითქო თავად მოემატებინოს ფასი.

— ორმოცდაათი! — ყვირის თმააბურძენილი, თან მაძლის ბიბილოსავით წითლდება. ჰიქმეთ ბეი მარცხენა წარბს ათამაშებს.

— სამოცი! — აცხადებს აუქციონერი.

თმააბურძენილს ნერვები ღალატობს, თავს ძლივს იკავებს და კბილებს შუა ცრის:

– გაუშვი, წაიღოს!

მონტგომერის სავარძელი ჰიქმეთ ბეის დარჩა. ეტყობა, გამოცდილი კაცია – როგორ მშვიდად გადაიტანა ბრძოლა, როცა თმააბურძენილი ნერვიულობით მთლად გალურჯდა; როგორ სათითაოდ ჩამოიცილა მეტოქეები და პირისპირ დარჩა იმასთან, ვინც ყველაზე მეტად შეეპყრო გამარჯვების წყურვილს. როგორ შესცივინებდნენ აუქციონერები. მისი მეტოქე მთელი ძალით რომ იჭაჭებოდა, ჰიქმეთ ბეი ოდნავ ათამაშებდა მარცხენა წარბს და ისე ანიშნებდა: „აუწიე!“ „ასწიე!“ არც მერე გამოუხატავს სიხარული, როცა გაიმარჯვა. გულგრილად ჩაუთვალა ფორთოხალს ფული, რაღაც უჩუჩრულა და წავიდა. თურმე, ამ სავარძლის საყიდლად ყოფილა მოსული.

ჰიქმეთ ბეი აქაურობის ხშირი სტუმარი უნდა იყოს. მას სახელით მიმართავენ, იციან რა უნდა, რა – არა. დაკვირვებული ვარ, აუქციონში სწორედ ასეთი უხმაურო, თავის თავში დარწმუნებული ადამიანები იმარჯვებენ. მათ კარგად იციან, რა იყიდონ, რამდენი გადაიხადონ.

ერთბაშად ვიღაც ფუნთუშა ქალს მოვკარი თვალი. ჩემ პირდაპირ კედელთან იღვა და ილიმებოდა. მგონი, მე მილიმის. მგონი კი არა, ნამდვილად მე მილიმის. ჰიქმეთ ბეი აქ რომ იყოს, ვიფიქრებდი, ეს ღიმილი იმას ეკუთვნის-მეთქი. მიგბრუნდი, ჩემ უკან მდგომნი შევათვალაიერე, ისინი აინუნშიც არ არიან. ქალს ჩემს საქციელზე გაეცინა და მომესალმა. სალამზე ვუპასუხე და... ღმერთო ჩემო! ახლალა ვიცანი! ის არის, ნამდვილად ის! სალაჯაქში რომ ვცხოვრობდი, სახლის პატრონს ერთი გოგონა ჰყავდა. აღარ მახსოვს, რა ერქვა, ფაპრუნისა თუ ნურუნისა. აი, თურმე კაცს პირული შეყვარებულის სახელიც კი ავიწყდება. ერთხელ კიდევ შევხვდი ათი წლის წინათ. ჰაი, გიდი, რა წერწეზა გოგო იყო! კასრს არ დამგვანებია?! ჩამოვსხდებოდი ხოლმე ნავმისადგომის კიდეზე და ერთმანეთს სენტიმენტალურ ლექსებს ვუკითხავდით. მეოცნებე გოგონა იყო.

ორი — მინდა ქმარი ავად მყავდეს, სასთუმალთან ვუჯდე და ვუვლიდეთ, — იტყოდა ხოლმე. ნეტავი, მართლა ავად რომ გაუხდეს ქმარი, ერთ ჭიქა წყალს თუ მიაწვდის? თუმცა ამის ქმარს ავად რა გახდის? ალბათ, ისიც ლოყებდაჟღაღა და მოლიმარი კაცია. ფაქრუნისას ხელებზე ეტყობა, დიდი ჯაფა არ უნდა ადგეს. ნამდვილად მზარეული ჰყავთ. იქნებ სულაც რესტორანში სადილობენ? ეთი აბიძგე მსჯელთა წმინდა მოღვაწე

ჩემი ფუმფულა სატრფო ისევ მილიმის. ასეთი ჭყლეტა რომ არ იყოს, მომიხლოვდებოდა. გვერდით ყმაწვილი ქალი უდგას. რაღაცას მანიშნებს მასზე. ნახეთ, თუ მისი ქალიშვილი არ იყოს! ათი წლის წინათ რომ შემხვდა, პატარა გოგონა ახლდა. ეჰ, პირველი სატრფოს გასათხოვარ ასულს რომ ნახავ, მაშინდა მიხვდები, რომ დაბერებულხარ! იხილ მთლიან — სიბრ —

ჩემმა ყოფილმა სატრფომ თავისი ქალიშვილი ჩემკენ მოახედა. მანაც ყურადღებით შემათვალისწინებდა და თავაზიანად მომესალმა. ფაქრუნისა მრავალმნიშვნელოვნად მილიმის. ორმოცს მიღწეული იქნება, მაგრამ მის თვალებს ძველებური სხივი ისევ შემორჩენია.

თვალებით ვსაუბრობთ: ე მთლიან გულს — სიბრ —

— გახსოვს? მოვიტოვებ ნიჭის ნიჭს ადგილზეც ვისც

— რა დამავიწყებს. იხილ მთლიან ეთი აბიძგე მსჯელთა წმინდა მოღვაწე

— აი, შე... იხილ მთლიან ეთი აბიძგე მსჯელთა წმინდა მოღვაწე

ფაქრუნისას ცალი თვალი მტვერსასრუტისაკენ უჭირავს — ემინია, მისი გაყიდვა არ გამოეპაროს. ტანს იხილ მთლიან

უკვე ვნანობ. რალა მაინცადამაინც დღესა ვარ წვერგაუპარსავი და მოუწესრიგებელი. აი, შეხვდი თუ არა ძველ სატრფოს! შეიძლება, მართლა ისვენებ, როცა თავისუფლად გაცვია, წვერს გაიპარსავ თუ არა, ეგეც შენი ნებაა, მაგრამ იქ, სადაც მოსალოდნელია ძველ სატრფოსთან შეხვედრა, უეჭვლად გამოწკეპილი უნდა მიხვიდე. თუნდაც იმისათვის, რომ ჩრდილი არ მიაყენო შენი სატრფოს ღამაზე მოგონებებს, წარსული სანანებლად არ გაუხადო. მის ქმარზე უკეთ თუ არა, უარესად არ უნდა გეცვას, თმაჭადარა, ჯანგატეხილი არ უნდა ჩანდე, სიბრაღულს არ უნდა იწვევდე. ფაქრუნისას, რასაკვირველია,

ვებრალები. „ეჰ, ეს კაცები, — ფიქრობს ჩემი სალაჯაქელი მშვენიერი — დახეთ, როგორ უსაქმურად დაეხეტება, რას დამსგავსებია, წვერიც მოუშვია. მე რომ შევერთე, გზაზე დავაყენებდი, ავად თუ განდებოდა, მოუველიდი (აკი გითხარით, სულ ავადმყოფის მოვლას ნატრობდა), არადა, ამის ამ დღეში ჩაგდება ჩემი ბრალია. ალბათ, სხვას რომ გავყვევი, იმიტომ აიყარა გული ცხოვრებაზე“.

თავის ასულს ჩემზე რაღაცას ეუბნება. ისიც იცინის. დედა კი ხელით მანიშნებს — ნახე, ჩემი შვილი საცაა ჩემსიმაღლე განდებო.

— ღმერთმა გაჩუქოს, ჯეირანივითაა, შენა გვაგვს!

— ოჰ, შე თვალთმაქცო, — მპასუხობენ მისი თვალები და ისევ მტვერსასრუტს უბრუნდებიან.

— ერთი! — ყვირის ჩემი სალაჯაქელი სატრფო.

— ასოცი! — ამბობს აუქციონერი და ჩემი სატრფოც მაშინვე უმატებს:

— ერთი!

— ასოცდახუთი!

— ერთი! — კვლავ ყვირის ფაჰრუნისა.

ესეც ტაქტიკაა. მაგრამ ჰიქმეთ ბეისთან სად მოვა! არც მასავით ათ-ათს უმატებს, არც წარბებით ანიშნებს, ყვირის, რაც შეუძლია. ისე, კარგა ძუნწი ჩანს. უცებ გამოაცხადა:

— არა ვყიდულობ, წაიღონ.

ახლა სხვები უმატებენ:

— ას სამოცდათხუთმეტი!

— ოთხმოცი!

— ოთხმოცდახუთი!

— ოთხმოცდაათი!

ერთბაშად ისევ ჩაერია:

— ერთი!

აკი აღარ ვყიდულობო? თავი მოაჩვენა, აღარ ვყიდულობო, მეტოქეებს სიქა გააცალა და ისევ მონინდომა. ესეც საქმის ცოდნაა.

ასე იყო, თუ ისე, მტვერსასრუტი მას დარჩა. ყოჩაღ,

ფაპრუნისა! ესეც ჰიქმეთ ბეისნაირი მყიდველი ყოფილა, მტკიცე გადაწყვეტილებით მოსული. მერე რა, რომ სხვადასხვა მეთოდებით მუშაობენ, მთავარი შედეგია!

ფაპრუნისამ ჩანთა გახსნა და ბეი გადაიხადა. თან აქეთ-იქით მიმოიხედა, აბა, თუ მიყურებენო. სწორედ რომ ვალის¹ ცოლია. აღმოსავლეთის რომელიღაც პროვინციის ვალის ცოლი. მის ამპარტავნობას ოდნავადაც ვერ ანელებს ვერც ყალბთვლიანი ბეჭედი და ვერც ყურებში გაყრილი იაფფასიანი საყურეები.

აუქციონერი სკამიდან ჩამოხტა. უკვე შეიძლება მეორე ოთახში გასვლა. იქ მცირეგაბარიტიანი ავეჯი იყიდება.

– რა მოულოდნელი შეხვედრაა!

– მართლაც!

– რა ხანია, ერთმანეთი არ გვინახავს.

– ათი წელი, საერთოდ კი თხუთმეტი წელი იქნება, რაც აღარ შევხვედრივართ.

– რას მეუბნებით! ეჰ, როგორ მიდის დრო! თითქოს გუშინ იყო.

– მაშ!

– კიდევ წერთ ლექსებს?

– რას ბრძანებთ, რაღა დროს ლექსებია.

– იქნებ შთავგონების წყარო დაგიშრათ? – მკითხა ფაპრუნისამ და პომადით მოთხუპნული კბილები გამოაჩინა.

ესეც ჩემი შთავგონების წყარო!

– ალბათ.

დავაპირე დამემატებინა, რაკი გნახეთ, ალბათ ისევ დავიწყებ წერას-მეთქი, მაგრამ გათხოვილ ქალს, თანაც ამხელა ქალიშვილის პატრონს ვეღარ შევებდე.

ქალიშვილმა კი ამასობაში ვიღაც ნაცნობი ნახა და მხიარული მუსაიფი გაუბა. ეტყობა, ახლანდელი გოგოებივით ესეც გვარიანი ქარაფმუტაა.

1. პროვინციის მმართველი თურქეთში, გუბერნატორი.

– დადიხართ ჩვენს მხარეში?
– არა, მას შემდეგ აღარ ვყოფილვარ. ჩემდაუნებურად ხმაში ინტიმური ტონი გავურიე.

– რატომ? – მკითხა მან და ხელოვნური წამწამებით დაშვევნილი თვალები მოწკურა. მივუხვდი. ახლა ის დროა, ამოვიოხრო და იმავე ტონით ვთქვა: – არ ვიცი. ასეც მოვიქეცი:

– ალბათ, ძველ მოგონებებთან დაბრუნებისა მეშინია.

აი, კიდევ ერთი ნაწყვეტი სამამულო კინოფილმიდან. მაგრამ ფაქრუნისას გული აუჩუყდა, ისე აუჩუყდა, რომ...

– გამოგიტყდებით, მეც ხანდახან ამასვე ვგრძნობ.

შემეშინდა, ახლა გულის გადაშლა არ დაიწყოს-მეთქი. მივხვდი, ამ სენტიმენტალურ საუბარში მტკვერსასრუტი უნდა ჩამერთო:

– ძალიან იაფად კი ჩაიგდეთ ხელში.

ფაქრუნისა უცებ გამოერკვა:

– გასულ კვირას უფრო იაფად გაიყიდა. ისე, ცოტათი კი მომატყუეს, მაგრამ რას იზამ? ამერიკელებმაც ისწავლეს ჩვენი ბაზრის კურსი. ადრე აქ რას არ ნახავდი.

ეტყობა, არც ფაქრუნისას აკლია გამოცდილება. შეიძლება, აქ იაფად ყიდულობს და სხვაგან ძვირად ყიდის. ზოგი მოხერხებული ქალი ამასაც არ ერიდება. თითქოს მიხვდა, რასაც ვფიქრობდი:

– ფუსუნს ვათხოვებთ, რაღაც რაღაცეებს ვუმზადებთ. მაცივარს ვეძებ. აქ იყო, მაგრამ – ნახმარი. ნიზამეთინი ამბობს, ახალი ვიყიდოთო, მაგრამ ისე გაძვირდა, რომ... ერთი თუნუქის ყუთია და ცეცხლის ფასი ადევს. მე ძველი მირჩევნია. თქვენ რას ყიდულობთ?

– მე? მე ლერწმის ხის გარნიტური... ხო, ერთი გარნიტურია ლერწმის ხისა. ვიფიქრე, ვნახავ-მეთქი.

სად მე და სად ლერწმის ხის გარნიტური! მაგრამ იმ წუთში ჩემს ღირსებას ასეთი ტყუილი სჭირდებოდა. უფრო სწორად, ჩემსას ისე არა, როგორც მის ღირსებას, დიახ, სწორედ ფაქრუნისას ღირსებას.

– მაგრამ არ მომეწონა (სხვა გზა არ იყო, ასე უნდა

დამემთავრებინა უკვე ნათქვამი ფრაზა).

– მართალი ხართ, – მიპასუხა ჩემმა ფუნთუშმა სატროვომ, – დიდი არაფერია. მეც არ მომეწონა. გასულ კვირას ინჟინერმა ილჰამი ბეიმ და მისმა ცოლმა ძალიან ღამაში ბამბუკის გარნიტური იყიდეს, სხვას არაფერს ყიდულობთ?

– არ ვიცი, ვფიქრობ.

თვის ბოლომდე ათი დღეა და ჯიბეში სამოცდათერთმეტი ლირა მიდევს. აბა, მე რისი მყიდველი ვარ?!

მაგრამ, განა შეიძლება ხელცარიელი წავიდე იქიდან, სადაც ფაჰრუნისას და მის ქალიშვილს წვერგაუპარსავი და მოუწესრიგებელი შევხვდი? ქალს, რომელსაც თხუთმეტი წლის წინათ ვუყვარდი, ამერიკულ აუქციონზე კვირა დღეს დროის მოსაკლავად მოსულ უსაქმურ ავარად ვერ ვეჩვენები.

მაგრამ რა ვიყიდი, რა?

მე ვერ ვიყიდი „რევერის“ მარკის რადიოლას, რომელიც ორი ათას შვიდასი ლირა ღირს. ვერც „გიბსონის“ მაცივარს ორიათას ხუთას ლირად, ვერც ორიათას ლირიან საწერ მაგიდას და ვერც სამფეხა სავარძელს ათას ხუთას ლირად; ვერც გასაშლელ დივან-საწოლს, ათასი ლირა რომ ღირს; ვერც ვერცხლის დანა-ჩანგალს ვიყიდი და ვერც ბროლის ჭიქებსა და სევრის ფაიფურის სადილის სერვიზს.

დიდი-დიდი კლასიკური მუსიკის ერთი-ორი ფირფიტის ან რამდენიმე წიგნის ყიდვა შეეძლო. ამ ნივთების პატრონი ამერიკელია, თანაც საქმოსანი. მის ბიბლიოთეკაში უეჭველად იქნება დეილი ქენიგის წიგნები. დავუკრავ ფირფიტებს და ვისწავლი, როგორ გავარჩიო ერთმანეთისაგან Wilhelm Kempff და Giesecking-ი, გადავშლი წიგნებს და თავიდან ავიცილებ ტვინის ჭყლეტას, ვისწავლი, როგორ მოვახმარო ჭკუა-გონება სარფიან საქმეს, რომ გავმდიდრდე და ერთი წლის თავზე აქ გასართობად კი არ მოვიდე. არამედ – მონტგომერის სავარძლის, ბამბუკის გარნიტურის, მატისისი მიბაძვით დახატული სურათების საყიდლად.

ღიახ, რამე უნდა ვიღონო, უნდა გავერიო აუქციონში და ვიყიდი რამე, რაზეც ფული მეყოფა. მაგრამ ამ დროს ყური

მოკვარი, რომ ფირფიტები ბითუმად გაიყიდებოდა. ასე, რომ მისი ყიდვის იმედიც გადაიწყდა.

დაიწყეს წიგნების გაყიდვა.

ფორთოხალმა გამოაცხადა:

– ლიტრეს ხუთტომიანი ლექსიკონის ბოლო გამოცემა! სამოცი ლირა ღირს. ორმოცდაათიდან ვიწყებთ!

კარგა ხანია, ლიტრეს ლექსიკონს ვეძებ. ახლა ვიყიდი და ერთი გასროლით ორ ჩიტს მოვკლავ.

– ორმოცდათხუთმეტი! – დავიძახე. ჩემი ხმა ჩვეულებრივზე ძლიერი მოძეწვენა. ყველამ მე შემომხედა. ხუმრობა საქმეა? აქამდე ჩუმად იდგა და ახლა რამხელა იყვირაო. ცუდად ჩაცმული კია, მაგრამ რას გაიგებ? ზოგჯერ სწორედ ასეთი შეუძმნეველი გარეგნობის ადამიანები არიან, გაფრენილ წეროს თვალს რომ გამოსთხრიან ხოლმე. ნეტა ვინ არის? მდიდარი არ უნდა იყოს. ფულიანი თუა, წელან რომ სამი ათას ცხრაას ლირად სასადილო ოთახის გარნიტური გაიყიდა, ის ვერ იყიდა? რას ჩააცვიდა ამ ლექსიკონს, ლამაზი მაინც იყოს. ვითომ ანტიკვარული რამეა? ნამდვილად ბუკინისტი იქნება.

– იძლევიან ორმოცდათხუთმეტ ლირას. ღირს სამოცი, ხუთტომიანი ლექსიკონი!

– სამოცდახუთი!

გაგონდებათ, კინოფილმებში რომ არის ხოლმე – ვინმე ბევრ ფულს მოიგებს, დაიხვავებს წინ და უცებ გამოაცხადებს, ერთ მილიონ ფრანკს ჩამოვდივარო. კაცები შურით უყურებენ, ქალები – ალტაცებით. მეც აქეთ-იქით არ ვიხედები, მაგრამ ვგრძნობ, რომ მიყურებენ. ერთი წამით ფუნთუშა სატრფოს სიყვარულით გამთბარი მზერაც დავიჭირე და კვლავ გავაბით თვალებით საუბარი:

– პოეზიის ინტერესი აღარ შეგრჩენია, მაგრამ, გეტყობა, ლექსიკონები ძველებურად გიტაცებს.

– რა ვქნა, ჩემო ფაჰრუნისა, რაც შენ წახვედი, სხვა რაღა დამრჩენია?

– სამოცდაათი! – დაიძახა ამ დროს ვიღაცამ. თითქოს პატარა ჰიქმეთ ბეიდ ვიქეცი. აუქციონერმა ჩემი სახელი არ

იცის, მაგრამ ფასის ყოველ მომატებაზე მეც ისე მომჩერებია, როგორც ჰიქმეთ ბეის მიშტერებოდა ხოლმე. მის თვალში მე ჰიქმეთ ბეი ვარ და იმედს ვერ გავუტრუებ:

— სამოცდათერთმეტი!
— თორმეტი.
— ცამეტი.
— თხუთმეტი!
— ოთხმოცი! — დავიძახე მე.
— ოთხმოცი! — გაიმეორა აუქციონერმა, თან მოწინებით გადმოძხვდა.

— ოთხმოცი! ვყიდი! ვყიდი! გავ... — და სიტყვა შუაზე გააწყვეტინეს.

— ოთხმოცდაათი! — დაიძახა ვიღაცამ უკანა რიგებიდან. ყველანი მისკენ შებრუნდნენ. ეს იყო ერთი ჰაჯი ალა¹, რომელიც გაზეთსაც კი ვერ წაიკითხავდა ხეირიანად. ლექსიკონი რაში უნდოდა? მაგრამ დაინახა, ფასს ვუწევდით და იფიქრა, რამე ძვირფასი ნივთი არ იყოს და ხელიდან არ წამივიდესო.

მთელი ჩემი ცხოვრება ასეა: — ვყიდი! ვყიდი! — ყვირის აუქციონერი და ეს-ეს არის, უნდა დაიძახოს გავყიდუო, რომ ვისიმე უხეში ხმა შეაწყვეტინებს: ოთხმოცდაათი! და პირში ჩალაგამოვლებული ვრჩები. ყველა ბედნიერს მისჩერებია. ისიც, თუმცა წერა-კითხვა არ იცის, თვალსა და ხელს შუა მაცლის წიგნებს, რომლებზედაც წლები მიოცნებია და რომლებიც უკვე ჩემად დამიგულებია. წაიღებს, მაგრამ განა წასაკითხად უნდა? არა. ხან კარს დაუღებს, ხან იატაკზე ერთმანეთზე დაალაგებს და ზედ შედგება, რომ თაროს მისწვდეს.

ჩემი ფუნთუშა სატროფო და მისი ქალიშვილი გვერდით მიდგანან. ძალზე დამწუხრებულები არიან.

მაპატიე, ფაჰრუნისა, ორმოცდაათი ლირა რომ კიდევ მქონოდა, უეჭველად ვიყიდდი. სამოცლირიან ლექსიკონში ორასსამოცსაც გადავიხდიდი, ოღონდ შენ გაგხარებოდა. მაგრამ რას იზამ, თვის

1. ასე უწოდებენ მდიდარ, მაგრამ გაუნათლებელ გლეხს.

ბოლოა.

ლიტრეს ხუთტომიანი ლექსიკონი ხელიდან ხელში გადავიდა და ჰაჯი ალას დაკოჟრილ თითებში მოხვდა, იმანაც წამოიკიდა და წაიღო. სულ ასე მეპართება: ვუწევ ფასს, ვუწევ, ბოლოს მაინც ხელცარიელი ვრჩები, რაღა ახლა გავიმარჯვებდი!

უცებ დავმშვიდდი. იქნებ, ჯობდეს კიდეც, უმატო ფასი, უმატო, ბოლოს კი აღარ იყიდო და იმის სეირს უყურო, ვისაც ნივთი დარჩება. აი, თუნდაც ეს ჩასუქებული ქალი, რომლის თვალში ერთხელ კიდეც დავმარცხდი იმის გამო, რომ წიგნები ვერ ვიყიდე, განა ის ნივთი არ იყო, რომელსაც მე ფასი ავუწვი, ავუწვი და მერე სხვას დავუთმე? ვნანობ? რა სათქმელია! პირიქით, ახლა მებრალება კიდეც ის მყიდველი.

ლატაკის თვითდამშვიდება? სულაც არა, ამ აუქციონზე ყველაზე ბედნიერი კაცი მე ვარ. მდიდარი რომ ვყოფილიყავი და ის წითელი ხის გარნიტურული მეყიდა, რა გამოვიდოდა? ბეის გადავიხდიდი და აუქციონის დამთავრებას დაველოდებოდი.

ვთქვათ, ვიყიდე ეს მაგიდა, სკამები, ბუფეტი, უკვე გადავიხადე, ფაქტურას ხელი მოვაწერე და ახლა დგას უკვე გაყიდული საქონელი, თან უაზრო მდიდურობით გაგრძნობინებს: დამინახე, ვილაც დამეპატრონა, ჩემი მომავალი უკვე განაღებული მაქვსო.

ღიან, რომ მეყიდა, ხომ უნდა დამეცადა აუქციონის დამთავრებამდე, მერე ფული გადამეხადა და ჩემი ქონება შინ წამეღო. მიდი და ეძებე ძუშა, საბარგო მანქანა. ისინიც გაიგებენ, რომ გიჭირს და მამასისხლად დაგიფასებენ. მერე მანქანა გემით გალმა ნაპირზე გადაიტანე! მიიტან შინ კვევს და ახლა მისი დასადგმელი ადგილი ეძებე! იძულებული გახდები ძველი ავეჯი ჩალის ფასად გადაყარო. ვიდრე ნივთებს შეეჩვევი, კარგა დრო გავა. თანდათან რამე ნაკლსაც აღმოუჩენ და ერთ მშვენიერ დღეს კიდეც ინანებ: რა ჩავიდინე, ეს რამ მაყიდინაო.

ახლა კი თავისუფალი ვარ, როცა მინდა, გავალ აქედან და წავალ. ხელები – ჯიბეებში, ფული – ქისაში, არც მუშებთან დავა და არც შოფრებთან დავიდარაბა. ჩემი ძველი მაგიდაც კარგად მყოფნის. კაცმა რომ თქვას, ის ბუფეტიც სულ დაფხაჭნილი იყო, ის ტანტი ძალზე ჭყეტელა ჩანდა. არც საწერი მაგიდა იყო დიდი ბედენა. ლიტრეს ლექსიკონსაც ყდა შემოხეული ჰქონდა.

იმის გამო, რომ არასოდეს არაფერი მიყიდა და არც არა დამიბეგებია, ახლა ნებისმიერი ნივთის ყიდვა შემძლია, თავისუფალი არჩევანის უფლება მაქვს და იმათზე ბედნიერი ვარ, ვინც უკვე აირჩია.

ამ ფიქრებში რომ ვიყავი, ერთბაშად მივხვდი — დღემდე არც ერთ აუქციონში არ გავრეულვარ რამის ყიდვის დიდი სურვილით, არასოდეს დამიწყია ბრძოლა მტკიცე გადაწყვეტილებით — უეჭველად გამემარჯვა.

ახლა კი ნათლად დავრწმუნდი — თუ მოვინდომებდი, კიდევაც ვიყიდდი, ფასს აუწევდი, ვითვალთმაქცებდი, მაგრამ მაინც ვიყიდდი. მე კი მხოლოდ ფასის მომატებას ვჯერდები, არაფერს ვყიდულობ და აუქციონზე გასართობად მოსული უსაქმური ვარ, თუმცა ყველაფერს ხელმოცარულობასა და სიღარიბეს ვაბრალებ.

ასე ფასის მომატება-მომატებაში ნივთს რომ ხელიდან ვუშვებ და მერე ვწუხვარ, დღემდე მოვეკიდე კია რამეს სერიოზულად? ერთიც ვნახოთ და, აუქციონერებმაც და მუშტრებმაც პირი შეკრან და საქონელი, რომელსაც ფასი აუწეო, ხელში შემატოვონ, რას ვიზამ? ვიყიდი, გამეხარდება, თუ შევედავები, როგორ თუ მასხარად მივღებთ-მეთქი?

უნდა გამოვტყდე, რომ სწორედ ასე მოვიქცევი. ასე არ ავარიდე თავი ლარნაკის ყიდვას? ასე არ ჩამოვიშორე აუქციონერი და მთელი ჩემი სიცოცხლე ასე არ ვიცილებდი ყველა საქონელსა და ყველა აუქციონერს? და ახლა, ცხოვრების შუა გზაზე — შუა გზა რომელია, თითქმის დასასრულს ერთადერთი ჭეშმარიტების შეცნობა მოვახერხე: მე აუქციონში მონაწილე კაცი ვარ და თუ აქამდე რამეზე ხელი მიმიწვდა, მხოლოდ ოდნავ შევხებოვარ, რათა ძალევე გამეგდო ხელიდან და თავისუფლება შემენარჩუნებინა.

— ოცდახუთი!

რალაცას ყიდიან. ჩემი სალაჯაქელი სატრფო კვლავ ჩაერია:

— ერთი!

— ოცდაათი!

— ერთი!

— ორმოცი! ორმოცი!

— ერთი!

— ორმოცდახუთი! გნებავთ, ჰაფიზ ბეი?

— რვა! — უპასუხა ჰაფიზ ბეიმ.

— არა ვყიდულობ, — თქვა ფაჰრუნისამ, — არა ღირს, წაიღოს!

— ვაძლევ ჰაფიზ ბეის, ორმოცდამეიდად ვყიდი, ვყიდი, ვყი...
— ორმოცდაათი! — დავიძახე მე, თუმცა არც კი ვიცოდი რა იყიდებოდა. ისევ დამიწყეს ყურება. ფაჰრუნისაც გაოცებულა. ჰაფიზ ბეი დაიბნა.

— ორმოცდათხუთმეტი!

აუქციონერმა მე გადმომხედა.

— სამოცი! — კვლავ მოვუმატე.

— სამოცდახუთი!

— სამოცდაათი!

— ოთხმოცი!

აუქციონერი ამაყობს ჩემით. ჰაფიზ ბეი გაჩერდა. სხვა რა გზა ჰქონდა?

ისე სძელინგს არ გახარებია ჯო ლუისის ნოკაუტში ჩაგდება, როგორც მე გამეხარდა ეს გამარჯვება.

— ვყიდი ოთხმოც ლირად! ვყიდი! ვყიდი! ვყიდი! გავ...ყი...დე!

გაყიდე, გაყიდე, ბატონო აუქციონერო! და მეც ჩემს სიცოცხლეში ერთხელ მაინც ვიყიდი რამეს!

ფული გადავიხადე და საქონელი მივიღე. თურმე რკინისფენებიანი საფერფლე ყოფილა. საფერფლე ავიღე და ფაჰრუნისას მორიდებით ვუთხარი:

— თუ შეიძლება, მიიღეთ ეს საჩუქარი თქვენი მშვენიერი ქალიშვილისათვის.

ფაჰრუნისას თვალები გაუბრწყინდა:

— როგორ გეკადრებათ!

— გთხოვთ, ნუ გამაწბილებთ.

— ძალიან წუხნდებით, თუმცა თქვენ სომ ჩემს ქალიშვილს ნათესავად მოხვდებით მამის მხრიდან.

— დედის მხრიდან, — გავუსწორე მე.

პირნაბრუნებ პალატოში გამოხვეული, ნაღვლიანი ღიმილით გავეცალე იქაურობას. დარწმუნებული ვარ, კვლავ მოვალ აუქციონზე და კვლავაც არაფერს ვიყიდი.

ALLEGRO MA NON TROPPO

დერეფანში კაცი თვალთან თითს ვერ მიიტანდა, აქ ელნათურა რატომღაც ყოველთვის გადამწვარი იყო. კარზე მიკრული სადარბაზო ბარათის წასაკითხად ან ასანთი უნდა აგენტოთ, ანდა დარაბა ყურთამდე შეგელოთ და ოთახიდან გამოსული სინათლით გესარგებლათ. მხოლოდ მაშინ გეარჩევდით: Stephan Alexandrovich Linovsky. Professeur du violon¹. სტამბოლი, პერა.

სხვა აღარა დაგრჩენოდათ რა, მოწიწებით უნდა მოგეხდათ ქული.

მე ყოველთვის გამსგავსებდი ერთმანეთს ამ გამოხუნებული, ბუზებისაგან დალაქავებული სადარბაზო ბარათისა და მისი ძეგლობელის ბედს. ამ მუყაოს პატარა ნაჭრიდან თითქოს წარსულ დღეთა დიდება და ბედნიერება მოედინებოდა, ვინ იცის, — ვფიქრობდი ხოლმე ჩემთვის, — რა არ უნახავს და განუცდია ამ სადარბაზო ბარათს, ვინ იცის, რამდენი თავადის მეუღლის გული აუძგერებია ტკბილად, ან კამელიების თაიგულში ჩადებული რამდენჯერ დაუტოვებიათ ოპერის რომელიმე პრიმადონას ჰუდრის სუნით გაჟღენთილ მაგიდაზე?!

მაშინ ხომ ქვედა კუთხეში სტამბოლი არ ეწერებოდა? ალბათ, — მოსკოვი ან პეტერბურგი.

თვალწინ მიდგება მოქარგულ ლივრეაში გამოწყობილი ლაქია. იგი სადარბაზო ბარათს ვერცხლის სინზე დებს, გაატარებს პრიალა სვეტებიან დერეფნებსა და ჭერმოხატულ დარბაზებში და მთავრდება შეზღონვზე წამოწოლილ დიდ ქალბატონს, რომელმაც ეს-ეს არის, ქმარი სანადიროდ გაისტუმრა. ქალბატონი დახედავს ბარათს და წამოხტება:

— ოჰ, სტეფან! სტეფან! როგორც იქნა! ახლავე ამოიყვანეთ! არ გესმით?! ჩქარა! ან, თქვენ შეგიძლიათ დამტოვოთ, — მიუბრუნდება

1. ვიოლინოს მასწავლებელი (ფრ).

ფარეშს.

– ეჰ, საბრალო, ბედშავო ქალაღლო, განა როდისმე იფიქრებდი, რომ ერთ მშვენიერ დღეს თარღაბაშიში, მადამ როზის პანსიონში იპოვიდი თავშესაფარს და შმორის სუნით აყროლებული დერეფნის სიბნელეში ჩასთვლემდი, უბადრუკი და უსიხარულო?

ამ ფიქრებში წასული კართან ვდგავარ, ოთახიდან ახალბედა მოსწავლის მიერ გაუბედავად აღებული ნოტები ისმის. ამ ნოტებს შორის ვარჩევ ლივონსკის ხმას:

– Entnez!

ხელში ვიოლინოს ყუთით, იღლიაში ნოტებამოჩრილი ფეხაკრებით შევდევარ.

ლივონსკი, როგორც ყოველთვის, შანდლებიან როიალს უზის და გრძელი, გამხმარი თითებით რიტმს ჰკარნახობს, ზოგჯერ კი ხელებზე ჩამოაყრდნობს თავის ყვითელ, მუშის მსგავს სახეს, მისტიკურ პოზას მიიღებს (ამით ძალზე ხიბლავს ხოლმე გოგონებს) და მოსწავლეს უსმენს.

როცა მოსწავლე გაკვეთილის დაკვრას მოათავებს, ლივონსკი წამოდგება და ჯიბეებში ხელებჩაწყობილი ოთახში ბოლთასა სცემს.

– Non, ça ne va pas. Mademoiselle ვარუშიან?, არ იქნება. Double corde ძალიან ცუდია, Et vos staccatos? Presto vivace ძალიან ნელია, არა, ევენდი, ასე დაკვრა არ ივარგებს. Vivace, vous comprenez? viva-ce – ესე იგი, ცოცხლად, უფრო ცოცხლად, ძალიან ცოცხლად.

Double corde staccato, presto vivace – აი, საძი ფრაზა. რომელთაც უცებ გადაჰყავხართ მუსიკის ღვთაებრივ სამყაროში. როგორ მიყვარდა ეს მუსიკალური ტერმინები! განსაკუთრებით Allegro ma non troppo, როცა მას ვამბობდი, მეგონა, იტალიურად ვსაუბრობდი, მეგონა, ცოტაც და, ვერდის, პუჩინის გავუტოლდები-მეთქი, სიბრალოლით ვუყურებდი ჩემი სკოლის ამხანაგებს, ამ ტერმინებს ისე რომ ხმარობდნენ, როგორც მოხვდებოდათ. აზრი არ ესმოდათ და მნიშვნელობა. რას გაიგებთ, თქვენთვის ღმერთის მხოლოდ ფეხბურთის

1. შემობრძანდით (ფრ.).

2. არა, არ გამოდის, მადმუაზელ ვარუშიან (ფრ.).

მატიჩი გაუჩენია – "გალათასარაი" – "ფენერი", ჩემთან სად მოხვალთ?
– ვფიქრობდი ხოლმე.

ლივონსკის ოთახში მაღალი კულტურისა და დახვეწილი ხელოვნების ატმოსფერო სუფევდა. როიალზე წარბშეჭმუხვნილი ბეთჰოვენის ბიუსტი იდგა, კედელზე ეკიდა ფანქრით ნახატი ესპანური პეიზაჟი. იქვე, ჩამოცვენილი ბათქაშის დასაფარავად ანა პავლოვასა და ფრედერიკ შოპენის პორტრეტები ეკიდა. ისინი გვერდიგვერდ დაეკიდათ და კაცს ცოლ-ქმარი ეგონებოდა. და ნოტები... ნოტები როიალზე, ნოტები ეტაჟერზე, მაგიდაზე, ტახტზე და სკამებზედაც კი, და ბოლოს, "კოლუმბიას" მარკის გრამოფონი. ამ გრამოფონით კვირაში ერთხელ ვისმენდით მუსიკას, რომელსაც თან ახლდა მაესტროს ახსნა-განმარტება. მაესტრო ფიქრობდა, რომ მუსიკოსისათვის ვირტუოზების ფირფიტების მოსმენა ისევე აუცილებელია, როგორც მხატვრისათვის სურათების გალერეის დათვალიერება. მართლაცდა, აბა, მისი ბრწყინვალე კომენტარის შემდეგ მოგესმინათ სიმფონიური პასტორალი! სულ სხვა რამ იყო! თითქოს იგრძნობდით მოახლოებულ ქარიშხალს, თითქოს თქვენს თვალწინ გაიეღებოდა და დაინახავდით, დამფრთხალი ქალები ნაკადულში სარეცხის რეცხვას როგორ ანებებენ თავს და ხმაურით გარბიან.

სიმფონიური პასტორალის ფირფიტა ყველაზე უკეთ იყო შემონახული. დანარჩენები ან ხშირი ხმარებით წაშლილიყო, ან მზეს დაეგრიხა. თუნდაც ბეთჰოვენის მეხუთე საფორტეპიანო კონცერტის ფირფიტა – ნემსი ერთ ადგილს მიაღწევდა და რომ გაოჩნდებოდა, ფეხს ვედარაფრით მოაცვლევინებდით; ანდა მანონის არია გალი კურჩის შესრულებით: დადებდნენ თუ არა ფირფიტას, გრამოფონში ქარიშხალი ამოვარდებოდა და ისე არხევდა ამ განუმეორებელი მომღერლის ხმას, თითქოს ვიღაცას მხრებში ხელი ჩაუვლია და მთელი ძალ-ღონით ანჯღრევსო. მე შეცინებოდა, მაგრამ როგორც კი მათილდას თვალებს შევეფეთებოდი, მაშინვე სერიზულ გამომეტყველებას ვიღებდი – ვიცოდი, აქ ხუმრობას არ მაპატიებდა.

მატილდამ ჩვენსავით თხუთმეტი წლისამ როდი დაიწყო ვიოლინოზე სწავლა – რვა წლისა უკვე ლინოვსკის მოწაფე იყო.

თანაც ყველაზე ნიჭიერი მოწაფე. დანარჩენები გროშ-კაპიკად არ ღირდნენ. ჩემზე უარესებიც კი იყვნენ, თანაც უმეტესობა გოგოები. მერედა, რა გოგოები! საულვამეზე ღინღლი რომ ამლოდათ. აქ იყო სქელი, დაბალთებობიანი სირანუში, იყვნენ ანაიდა და ადელაიდა – იუველირის ქალიშვილები, სულ ორი ბიჭი ვიყავით – მე და ილჰანი. ილჰანი ერთი დოღღნო ბიჭი იყო, გოგოებს ზედაც არ უყურებდა, დაუკრავდა თავის გაკვეთილს და წავიდოდა. მე არ მომწონდა, გოგოები რომ ვიოლინოს უკრავდნენ. ვიოლინო რა გოგოს საქმე! თუ მაინცდამაინც დაკვრა უნდათ, ფორტეპიანოზე დაუკრან.

მაგრამ მატილდა სულ სხვა იყო! ის დოღის ან ზურნის დაკვრასაც კი დაიმშვენებდა, ჩამოიჭიმავდა შალის ჯემპრს, გამოაჩენდა პატარა მკერდს და ისე წავიდოდა როიალისაკენ, რომ, გაკვეთილი იქით იყოს და, მარტო ამის სანახავად ღირდა საათში ოთხი ღირის გადახდა. ზაფხულობით ხომ, ნულარ იტყვიო, უწინდებოდ და მოკლესახელოიანი კაბით რომ დადიოდა!

როგორც კი ზღურბლზე გადმოაბიჯებდა, მასტიკის, ყავისა და ჰაპიროსის სუნით გაჟღერებული ოთახი გაზაფხულის სურნელებით ივსებოდა. მატილდას მამა იტალიელი იყო, დედა, მგონი, ბერძენი. ალბათ, აქედან მოდიოდა მისი უპირატესობა დანარჩენ „წმინდა სისხლის“ მადმუაზელებზე.

მატილდას ჩემდამი მხოლოდ ის მეგობრული გრძნობა უნდა ჰქონოდა, რომელიც ხშირად უჩნდებათ ხოლმე ერთი მანესტროს მოწაფეებს. მე კი, მე უბედურს ეს წყვეული გოგო სიზმარშიაც არ მცვილდებოდა.

ზოგჯერ ქუჩაში ვხვდებოდით ერთმანეთს. უფრო სწორად, ვიცოდი, როდის ეწყებოდა გაკვეთილი და იმ დროისათვის, ვითომ შემთხვევით, შევეჩენებოდი ხოლმე. ის უფლებას მაძლევდა, გვერდით გავყოლოდი. გული ყელში მებჯინებოდა, ჩემი ორი ღერი ფრანგულით საუბრის გაბმას ვცდილობდი. მაგრამ მალე შემომელეოდა ფრანგული სიტყვები და თურქულს ვიშველიებდი:

– მადმუაზელ მატილდა, ნახეთ ამ კვირას "მელექში" ახალი სურათი?

– Non!, – მომიგებდა იგი და ისე მომართავდა ტუჩებს,

1. არა (ფრ.).

თითქოს უნდა დაუსტვინოს, ან ცხელ წვესს შეუბეროსო. ღმერთმა დასწყევლოს შენი non, — ვამბობდი ჩემთვის.

— Pourquoi?¹

— Parce que je nai-pas u le temps.²

— არასოდეს გცალია?

მატილდა მუქ თაფლისფერ თვალებს სივრცეს გაუშტერებდა და ნახევრად სერიოზულად, ნახევრად ხუმრობით მეტყვოდა:

— Je ne sais pas³.

— რა უცნაური გოგონა ხართ, მადმუაზელ მატილდა.

— Vous trouvez?⁴

— Si, si ... დიახ.

ის-ის იყო, საუბარი აეწყობოდა, რომ მადამ როზის ფერგადასულ სახლს მივაღებოდით ხოლმე. რალა უნდა მექნა, უკვე ნახევრად ბნელ კიბეზე ავდიოდით. ზოგჯერ ჩამოვრჩებოდი და ვტკებოდი მისი ფეხების ცქერით. წყრებოდა, თვალებს მოწკურავდა და თავისი გამოხედვით თითქოს მსაყვედურობდა: "ხომ ვიცი, რასაც ფიქრობ, გრცხვენოდეს, ამას შენგან არ მოველოდი". როგორ დავიმორცხვებდი ხოლმე! თან საკუთარ თავზე ვბრაზობდი. "რა მოხდა, ბოლოს და ბოლოს, კაცი არა ვარ?! ამის შემდეგ მორცხვობას დავძლევ და იდაყვზე ხელს წავავლებ".

სწორედ იმ ხანებში, სკოლაში კინოფილმი გვაჩვენეს. ფილმში ერთმა ჩემისთანა გალეულმა ბიჭმა გამბედაობა მოიკრიბა — რაც იქნება, იქნებაო, — თქვა და თავის სატრფოს ტუჩებში აკოცა და, თქვენ წარმოიდგინეთ, გოგონა სულაც არ გაჯავრებულა. პირიქით, გაიღიმა და თქვა: — ოკეი, ჰარი, მეც სწორედ ამას ველოდი, დღესაც რომ არ გეკოცნა, ვიფიქრებდი, ლაჩარია, — მეთქი და ჯეკს

1. რატომ (ფრ.)?

2. იმიტომ, რომ არ მცალია (ფრ.).

3. არ ვიცი (ფრ.).

4. ასე გგონიათ (ფრ.)?

გაყვებოდი ცოლად.

ასე აღმოვაჩინე ქალის მანამდე უცნობი ხასიათი და ერთი სული მქონდა, ვიდრე ჩემს სატრფოს გამოვცდიდი. აი, ავალთ ახლა მესამე სართულის კიბის ბნელ მოსახვევზე, მე წელზე ხელს მოვხვევ და ვაკოცებ ვარდის ფურცელივით ტუჩებში. თუმცა არა, ტუჩებში არა. მხოლოდ ლოყაზე ან კისერში, იმ ადგილზე, სადაც მუშკივით თმები თავდება. ნეტავი იმ ფილმის გოგოსავით მოეწონება თუ გაჯავრდება და სილას გამაწნავს? ერთი წამით ვგრძნობ ჩემს ტუჩებზე მისი კანის მომლამო გემოს და ლოყაზე – მის სილას.

ალბათ, როგორ უხდება გაჯავრება ამ ოხერს, ამას! ფეხებს დამიბაკუნებს, ნესტოებს დაბერავს და დამიყვირებს:

– თქვენ ვინა გგონივართ! ჩემთვის ჯერ არვის უკოცნია. Vous comprenez?¹

– Oui, m-lle, je comprend. Excousez moi? ნებისყოფად მიღალატა, თითქოს ჰიპნოზი გამიკეთესო, უმწეო ვიყავი, როგორც ქარიშხლის მიერ გატაცებული ფოთოლი.

ვიდრე რომანებიდან ამოკრეფილ და დაზეპირებულ საბოდიშო ფრაზებს ჩემთვის ვიმეორებდი, კიბე თავდებოდა, დერეფანში შევდიოდით და უკვე კარებში აღმოვჩნდებოდით ხოლმე.

ოთხშაბათობით ყველანი თავს ვიყრიდით ვირტუოზთა ფირფიტების მოსასმენად. ვიდრე ლინოვსკი სამზარეულოში ჭურჭელს რეცხავდა, ჩვენ საუბრით ვერთობოდით. ჩვენი მთავარი ორატორი სირანუშია. ძალზე ყბედია. ხმას არავის გვალებინებს, სულ თვითონ ლაპარაკობს: „აბღულ ჰაქ ჰამიდმა "ეშბერი" ერთი სომეხი პოეტისაგან გადმოიღო. არა, გენაცვალეთ, ყველაზე კარგი პოეტი უილიამ საროიანია. რუბენ მამულიანმა ყველა რეჟისორს აჯობა“. ის კი არა, და დიუმას "სამი მუშკეტერის" დარტანიანსაც სომხად აცხადებდა.

მატილდა უსმენდა ამ ყაყანს და ილიმებოდა. ილიმებოდა

1. გაიგეთ (ფრ.)?

2. ღიახ, მადმუაზელ, გავიგე, მაპატიეთ (ფრ.).

დღეოფლის მედიდური დიმილით, ასე ძალიან რომ შვენოდა. შემდეგ თავს მკვეთრად აიქნედა, ოქროსფერ თმებს უკან გადაიყრიდა, ეტაჟერთან მივიდოდა და ჟურნალებს ათვალიერებდა.

გოგოები იტყოდნენ იმ მთისას, ამ ბარისას და ბოლოს ჯერი ლივონსკიზეც მიდგებოდა — რატომ არის მუდამ ასე მოწყენილი. რატომ არასოდეს იღიმება?

ათიფეთი (მამამისი ექიმია) წუხს:

— ნეტავ ტუბერკულოზი არ ჰქონდეს, ნახეთ, როგორ დღითი დღე ყვითლდება.

ილჰამი ერთი თითით აწყობს როიალზე ახლახან ნასწავლ ტანგოს, თან თავის დიაგნოზს სვამს:

— რა უნდა ჰქონდეს, კაჟივით არის.

სირანუშიც ამ აზრისაა:

— ნოსტალგიაა და სხვა არაფერი. ხომ იციტ, მუსიკოსები ზედმეტად მგრძნობიარები არიან, — ბრძანებს ის. თან "ლ" ბგერას მაგრად გამოთქვამს.

აქ კი მატილდა თავს ანებებს ჟურნალებს და საუბარში ერევა, თან ხელში გულის ფორმის მედალიონს ათამაშებს, რომლითაც დედიკოს სურათს დაატარებს.

— არა, არა, — ამბობს ის, — *it est un petit geni mignon*¹, არც თუ დიდი, მაგრამ მაინც გენიოსია და ნაღვლობს, რომ მისი არ ესმით.

ამ დროს "მცირე ყაღიბის გენიოსი", სახედაძმარებული და წარბშეჭმუხნილი, ხელების მშრალეებით სამზარეულოდან ოთახში შემოდის. ტანზე აცვია შავი ჰიჯაკი, მუხლისთავებთან გამობერილი გაცვეთილი შარვალი. ფეხთ — თავისი განუყრელი თეთრი გეტრები. მას აინუნშიც არ მოსდის, რომ მშვენიერი ამინდია, რომ ოთახში გაზაფხულის მოახლოებით სისხლანქეფებული გოგონები ცქრიალებენ.

ჰა, გაიცინე, ერთხელ მაინც გაიღიმე, ადამიანო! როგორ გეკადრებათ! რომ უნდოდეს კიდევ, არ გამოუვა. დარწმუნებული

1. ის პატარა გენიოსია, რომელსაც არ აღიარებენ (ფრ.).

ვარ, მის სახეს დიდი ხანია, ღიმილი დაავიწყდა. განსაკუთრებით – ამ დაღლილ ცისფერ თვალებს. ისინი თითქოს გეკითხებიან: "იშრომე, ისწავლე, დაძაბე მთელი ძალ-ღონე, ისწრაფე ხელოვნების მწვერვალებისაკენ! და რისთვის? – იმისათვის, რომ საათში ოთხი ლირის საფასურად გამები ასწავლო საშუალო სკოლის ჭორფლიან მოწაფეებს?"

თითქოს საპასუხოდ მოკუმულან მისი დამჭკნარი, ლურჯი ტუჩები:

– რას იზამ, ძმაო, ეს ყოფილა ჩვენი ხვედრი, ასეთია ქვეყანა, უმადურნი არიან ადამიანები.

გოგონები დაჟინებით სთხოვენ მაესტროს, რომ დღეს ფირფიტების ნაცვლად თავისი დაკვრა მოგვასმენინოს. ისიც ხათრს აღარ უტეხს მათ და თანხმდება.

მაესტრო ჩვენსავით ერთბაშად, ფათაფუთით როდი იწყებს დაკვრას – საგანგებოდ ემზადება: ნელა, აუჩქარებლად იღებს ბუდიდან შალის ნაჭურში გახვეულ ვიოლინოს, რომელიც მისთვის უჩუქებია ესპანეთის ელჩს პეტერბურგში. მოირგებს მხარზე, დააყრდნობს ზედ გამხმარ ნიკაპს, ნეკით აიღებს ხემს, ერთხანს ჰაერში ავარჯიშებს ხელის მტევანს, ბოლოს თვალს მიაპყრობს ოთახის კუთხეს – სინამდვილეში კი ღმერთმა იცის, მოგონებათა რომელ ზღვაში ჩაიძირება და იწყებს კონცერტს. უკრავს დიდი გატაცებით, მთელი არსებით, განსაკუთრებით glissando-ს დროს ისე ასწევს მარცხენა წარბს, რომ გოგონები ოხვრას ვერ იკავებენ. რამდენჯერ გაემხდარვარ მოწმე, თუ როგორ იფრქვეოდა ალტაცების ცრემლები მოსწავლეთა თეთრ წინსაფრებსა და ოფლის სუნით აქოთებულ შალის პერანგებზე.

მასწავლებელი თანდათან ექსტაზში შედის. აი, გაიღიმა შოპენის პორტრეტმა, პავლოვა ადგილზე ველარ ჩერდება, საცაა ჩარჩოდან გადმოფრთხილდება, როიალზე შედგება და აცეკვდება. ჯადოქრული ხემის ყოველი აჩქევა, თითქოს ჩვენც მიწოდან გვიტაცებს, ღრუბლებში გვახვევს, ცას გვაახლოებს... ქვემოთ აღარ ჩანან ნაგვის ფორნები, აღარ დარბიან წინდებჩაჩაჩული ქალები, ცხვირწინ აღარ გვაქვს ეს ნაცნობი უბანი, რომლის ყოველ კუნჭულში მათხოვრები დაყრილან.

შორს, ცხრა მთას იქით, დარჩა სახურავზე ხავსმოდებული უბადრუკი ქონხახები პაწაწინა აივნებით, რომლებზედაც გრძელტოტებიანი საცვლებია გამოფენილი.

მეტი რაღა საბუთი ვინდათ, რომ ხელოვნება მაგიაა.

ლივონსკი, როცა თვეში თუ წელიწადში ერთხელ ამ დალოცვილ კონცერტებს მართავდა, ალბათ, საკუთარ პედაგოგიურ მიზნებსაც ისახავდა: მართლაცდა, ყოველ ჩვენთაგანს კვლავ ერთი ცეცხლი ედებოდა: ნეტავ როდისმე ჩვენც შეგვაძლებინა ასე დაკვრა! ოჰ, ნეტავ თუ შევძლებ ასე დაკვრას, ნეტავ ასე ამატირებინა მსმენელები! და თუ ვერ ავატირებ, არ გავაცინო მაინც!

დადგა ის დღე, როცა კონცერტი უნდა გაგვემართა. ერთი საჩვენებელი მუსიკალური საღამო, რომლის მსგავსსაც ხშირად მართავენ ხოლმე პედაგოგები რეკლამის მიზნით.

პროგრამაში პირველ ნომრად მოცარტის რომელიღაც კვარტეტი, შემდეგ კი ამ მოტკბო წყალივით კონცერტს ცოტა გემო მაინც რომ მიეცეს, შიგადაშიგ ათიფეთისა და ილჰამის სოლო გამოსვლებს ჩაუერთავთ. მერე ჩვენი მათილდას ჯერიც დადგება. კონცერტის მთელი სიძიძიე მის სუსტ მხრებს აწევს და ამიტომ, როგორც გამონაკლისი, მათილდას მაესტროს ძვირფას ვიოლინოზე დაკვრის ნება ეძლევა. სულ ბოლოს, კონცერტის დასკვნით ნაწილში, დიდებული ფინალი molstuosო: თხუთმეტი ვიოლინოსაგან შემდგარი ჩვენი ორკესტრი შეასრულებს „არლენ-ზელის“ სუიტას. დირიჟორობს თვით Stephan Alexandrovitch Linovsky.

დიდი შემოქმედებითი ციებ-ცხელება გვადგას: კვირაში, სულ ცოტა, სამჯერა გვაქვს გენერალური რეპეტიცია. კინოთეატრ "მაჟიკში" სახელდახელო სცენა მოვაწყვეთ და ახლა დეკორაციებს ვამზადებთ.

გაზაფხული იყო და, ალბათ, ამიტომ ჩვენი მასწავლებელიც მოსულიერებულიყო. ის მარტო რეპეტიციებს როდი ხელმძღვანელობდა. მიზანსცენებს გვკარნახობდა, დეკორაციებსაც იგონებდა, ერთი სიტყვით, ყველა წვრილმანში ერეოდა. ის კი არადა, მოსაწვევი ბარათების ტიტულიც თავისი ხელით დაწერა 1914 წლიდან

შემონახული გუაშით. თუმცა, ამ წლების მანძილზე, ალბათ, ნამდვილად განვითარდა აფიშების მოხატვის ტექნიკა.

ხალხი არა გვეოფნიდა და მოსაწვევი ბარათების დაბეჭდვა მე მომანდევს. მეც ყოველდღე თავიდან ბოლომდე ვზომავ ანკარის პროსპექტს¹; ერთ მესტამბეს მუყაო არ ეშვება, მეორემ – ვარაყის საფასურში ლამის დიდელამისის გამზითვება გვთხოვოს. ასე რომ, ჩნდება საშიშროება: ბარათები დროულად ვერ დაიბეჭდება, და მე დალოთხილი გავრბივარ მაესტროსთან.

მაესტროს ოთახში გრამოფონი უკრავს. ჩემი დაკაკუნება არავის ესმის. ერთხელაც ვაკაკუნებ, მერე ჩვეულებისამებრ, ფრთხილად ვაღებ კარს და გაუბედავად შევდივარ. ოთახში გამეფებულ საღამოს ბინდბუნდში პირველად ლივონსკის მეჩხერთმიან თავს ვარჩევ. არასოდეს დამავიწყდება: ფანჯარასთან მიდგმულ სავარძელში ჩამჯდარს მუხლებზე მატყლდა დაესვა და ჩაჰხვეოდა. მისი მარჯვენა ხელი გოგონას კისერზე შემოსჭდობოდა, მარცხენა კი თემობზე შემოსალტვოდა კობრასავით. მატყლდას ოქროსფერი თმები სავარძლის საზურგეზე გადაშლილიყო. თვალები დახუჭული ჰქონდა და ბაგეები, ბაგეები... მე რმ მეგონა, ჯერ ვერავის გაუბედავს-მეთქი მათი შეხება, ეს ნაზი ბაგეები ბებრის საზიზღარი სუნთქვით იყლინებოდა.

თავბრუ დამესხა, ფოთოლვით ავცახცახდი. გრამოფონი ბეთპოვენის კონცერტს "ში ბემოლ მაჟორს" უკრავდა. იქვე კი ერთმანეთს ჩახვეული გოგონა და ბერიკაცი ძაღლებივით მძიმედ ქმენდნენ.

გაბრუნება დავაპირე, მაგრამ პუპიტრის ფეხს წამოვედე და... სწორედ ამან გამოაფხიზლა შეყვარებულები ტკბილი ბურანიდან. ლივონსკიმ ქალიშვილი თვალის დახამხამებაში ისროლა კალთიდან, წამოხტა და ვითომ გაკვეთილს აგრძელებსო, ენის ბორძიკით იკითხა:

1. პროსპექტი სტამბოლში, სადაც მოთავსებულია სტამბები და გამომცემლობები.

– Eh bien, oui! ... – რაზე შევეჩერდით?

და ახლავს გაახსენდა გრამოფონი.

– C'est ça, m-lle, – მითხარით, რა ტემპში სრულდებოდა ეს ნაწარმოები?

– Allegro... ma non troppo, – უპასუხა მათილდამ, რომელიც ჯერაც ვერ წამომდგარიყო იატაკიდან.

ამ დროს კი ადაჟიო იყო, თანაც ფირფიტის დაზიანებულ ადგილას ჩავარდნილი ნემსი ერთსა და იმავე სამ ტაქტს იმეორებდა.

მინდოდა მეცინა, მეხარხარა, მაგრამ ვერ მოვახერხე. ცრემლები მომდიოდა. უმწეოდ მიმოვიხედე. ლივონსკის ვიოლინო როიალზე დაგდებული თავახდილი ყუთიდან ბრიყვული გამოძეტყველებით მომჩერებოდა.

იმ საღამოდან ვიოლინოს ზურგი ვაქციე. ვლოცულობდი, როგორმე დამევიწყებინა Allegro ma non troppo.

მე ხომ ბავშვი ვიყავი, გამოუცდელი, ამ ქვეყნისა არაფერი გამეგებოდა. კარგა ხნის შემდეგ კი, როცა თმა უკვე შემითხელდა, მივსვდი: არსება, რომელსაც ქალი ჰქვია, ვიოლინოსავით კი არადა, ვიოლინოზე უფრო ჭირვეული ინსტრუმენტია, რომელიც თავის სილამაზეს, თავის ღირსებებს მხოლოდ ვირტუოზებისათვის იმეტებს.

ისე, კაცმა რომ თქვას, ქალი თავისი ვიწრო მხრებითა და განიერი თეძოებით, განა ვიოლინოს არ მოგაგონებთ?

1. მაშ, ასე (ფრ.).

სიამოვნებით

სულათ გერმანიოლლუმ თავისი "შევროლე-63" (სტაჟირებიდან რომ დაბრუნდა, მაშინ ჩამოიყვანა) ნახშირის გროვასთან დააყენა, ნატის ხელთათმანები წაიძრო, მანქანა ჩაკეტა, წვიმდა და ამიტომ ჩქარი ნაბიჯით გადაკვეთა ეზო და ფაკულტეტის შენობაში შევიდა.

ორშაბათობით ზედიზედ ორი ლექცია ჰქონდა. ამის გამო სამშაბათობით მუავე გუნებაზე იყო ხოლმე. დღეს კი ისიც დაერთო, რომ წუხელ როტარის კლუბის ვახშამზე ზედმეტი დალია. გეგმას აწყობდა: ნაშუადღევს ცოტას წავუძინებ, მერე გრილ შხაპს მივიღებ და "პარკ ოტელის" ბარში მისტერ პრიეტს შევხვდებიო.

სწორედ ამ დროს დარეკა ამ ალაპის რისხვა ტელეფონმა! ვინც არ უნდა იყოს კანდიდატი, ახლა, ამ გაბრაზებულ გულზე, სიამოვნებით ჩაუგდებს შავს!

როგორც კი მესამე სართულზე ლიფტიდან გამოვიდა, რაგიფ ავმარს შეეჩეხა. ეტყობა, ლიფტზე იყო მიყურადებული, ელოდებოდა.

— მაღლობა ღმერთს, რომ მობრძანდით, ბატონო. მეგონა, ვერ გიპოვიდით და ძალიან შემეშინდა. თქვენს იმედად ვარ.

— შენი პროფესიორობის საკითხი გასულ სხდომაზე არ განიხილეს?

— კვორუმი არ შედგა, ბატონო.

— თუ კვორუმი არ შედგა, ნეჯათი როგორღა ჩავარდა?

— კენჭს რომ უყრიდნენ, მე, როგორც სტაჟიანი დოცენტი, სხდომას ვესწრებოდი, მაგრამ, როცა ჩემს კანდიდატურას იხილავდნენ, გარეთ გამოვედი. ამიტომ სხდომას ერთი კაცი დააკლდა და კვორუმი აღარ შედგა.

— ნეჯათი შესულიყო.

— ნეჯათი სტაჟიანი დოცენტი რომ არ არის?.. სხდომას როგორ დაესწრებოდა?

რაგიფ ავმარის ხმაში ცუდად შენიღბული სიხარული იგრძნობოდა, ვერაგული სიხარული. აშკარა იყო, რომ გასულ

სხლომაზე ნეჯათს შავი ამან ჩაუგდო, რათა შტატი თავად დარჩენოდა.

სედათ გერმიანოლლუმ შეათვალღერა მის წინ ატუზული პროფესორობის კანდიდატი. ამ უშნოდ გამოჩორკნილ ყმაწვილს, ყოველთვის სამ ღილზე შეკრული, უკან შეხსნილი პიჯაკი რომ აცვია და ზოლიანი "პეპელა" უკეთია, დღეს მოკრძალებულად ჩაუცვამს, ისე, როგორც ეკადრება სამეცნიერო საბჭოს, სადაც მისი გაპროფესორების საკითხი იხილება. კოტიტა თითები ერთმანეთზე გადაუჭდვია და ლაპარაკის დროს კისერს ხან მარჯვნივ მოიღერებს, ხან — მარცხნივ. თავს ისაწყლებს, მაგრამ არაფერი გამოსდის — წარმოსადეგი გარეგნობა ხელს უშლის.

სედათ გერმიანოლლუს გული დასწყდა, რომ გასულ კვირას გაშაგებული ნეჯათი საბჭოს წევრი არ იყო, სედათი დღეს სიამოვნებით ჩაუგდებდა რაგიფ ავშარს შავს. იმიტომ კი არა, რომ კვორუმის გამო შეაწუხეს და მოიყვანეს. ღმერთმა ზომ იცის, რომ მხოლოდ ამის გამო არა! იმის გამოც, რომ მისი სულის სიღრმეში მბჟუტავი სამართლიანობის გრძნობა შურისძიებას მოითხოვდა.

ამ დროს სხლომათა დარბაზიდან საქიფ ოზბაშარი გამოვარდა და ფათაფუთით შევარდა საბაჰათ ხანუმის კაბინეტში.

— ხედავთ? უქმად არ არიან, — თქვა რაგიფ ავშარმა — წელან იჰსანი სებაჰათის მანქანაში ჩახტა და წავიდა, რომ კარდაკარ ჩამოიაროს და ხალხი მოაგროვოს. ნახეთ, თუ, აიეთულაჰ ბეიც არ წამოაგდონ ლოგინიდან და არ მოიყვანონ.

— აიეთულაჰ ბეის რაღა დაემართა?

— თიაქრის ოპერაცია გაიკეთა, — კბილებში გამოცრა რაგიფმა — არ ესიამოვნა, მისი გაპროფესორების საკითხი აიეთულაჰ ბეის თიაქარს რომ დაუკავშირდა — ნაღდად, ჩემი ჩაჩეხვა გადაუწყვეტიათ.

სედათი დაფიქრდა. ვის გადაუწყვეტია? თუ მართლა ჩაჩეხვას უპირებენ, რატომღა ცდილობენ კვორუმის შეკრებას? რატომ არ სჯერდებიან კათედრის სხლომას და მაინცადამაინც ფაკულტეტის საბჭოს იწვევენ? ეგეც არ იყოს, ეს რაგიფი ვინ ოხერია? რა

გაკეთა, რით დაიმსახურა ეთნოგრაფიის კათედრის პროფესორის თანამდებობა? ან როგორ მიკადნიერდება და მეუბნება, თქვენ იმედად ვარო? დაატყო, კვორუმი არ შედგებაო და — ეცა ტელეფონს, არ მოერიდა, შინ დამირეკა. მოდი ახლა და დაიძვრინე თავი ამ საქმიდან!

საბაჰათ ხანუმის კაბინეტის კარი ღია იყო. საქიფ ოზბაშარის ლაპარაკი გარკვევით ისმოდა:

— ალო, საქიფი ვარ! მაპატიეთ, ბატონო. ალბათ, ჯევათმა მოგახსენათ. აკი შეგეპირდით, რომ დღევანდელ სხდომაზე მობრძანდებოდით. ააარა, ბატონო, ჯევათს ობსტრუქცია სწორად არ მიაჩნია, ამბობს, აზრი არა აქვს, შემდეგ სხდომაზე ისევ გამოიტანენ, ამიტომ ეს საქმე დღეს უნდა მოთავდესო. დიიიახ, ბატონო... სწორედ თვითონ... თქვენი იმედი გვაქვს... გელოდებით.

რაგიფი გაფითრდა. ეგონა, მოწინააღმდეგე მხარე ობსტრუქციას მოაწყობდა და ეს იყო მისი უკანასკნელი კოზირი. ახლა ესეც ხელიდან ეცლებოდა. მთლად წახდა კაცი, მისი აკადემიური პოზა თვალსა და ხელს შუა გაქრა, დაბნეული და გამოთაყვანებული, საძოვრიდან გამოგდებულ კასთამონუელ მენახირეს დაემგვანა.

სულთმა საბაჰათ ხანუმის კაბინეტისაკენ გააპარა თვალი. მიხვდა — განზრახ გაახმაურეს ის, რაც მოხურულ კარს მიღმა ხმადაბლა უნდა თქმულიყო, ესეც ამათი ღორული ტაქტიკა! ამ ბოლო დროს პარლამენტურ ტრიუკებში ისე გაიწაფნენ, პოლიტიკოსებიც კი უკან მოიტოვეს. დეპუტატები მაინც ყოფილიყვნენ! თუმცა რა? აქაც არ არიან ნაკლებ ხეირში.

გულწრფელად შეეცოდა რაგიფ ავშარი. ახლა სიამოვნებით მისცემდა ხმას ინტრიგების ამ საბრალო მსხვერპლს.

ტუალეტიდან ისლამის ისტორიის პროფესორი იმადედინ ბეი გამოვიდა. ზეწრისოდენა ცხვირსახოცი გაეშალა და ხელებს იმშრალებდა. მისი დამნახავი იფიქრებდა, კადასტრის მოხელეა, იენიჯამეს შადრევანთან აფთესი¹ მიუღია და ახლა შუადღის ნამაზისათვის ემზადებაო.

1. რიტუალური განბანვა ლოცვის წინ.

რაგიფ ავმარს თვალებში იმედის სხივი აუკიაფდა:

– ღმერთმა უშველოს, ეს ჩვენია, – ეს ისეთი ხმით თქვა, ჩანდა, გულწრფელად ემაღლიერებოდა.

"ხმები რომ ვერც მოვაგროვო, პატივად ისიც მეყოფა, მხარს თქვენა და იმაღედინ ბეი რომ დამიჭერთო", – ამოიკითხა სედათმა მის გამოძეტყველებაში და არ ესიაძონა, არაფრად ეჭაშნიკა იმაღედინ ბეის მარაქაში გარევა. ის – სედათ გერძიანოღლუ – ფაკულტეტის ყველაზე დახვეწილი, ევროპული ტიპის პროფესორი – ამ ოსმალო ხოჯასთან ერთი დროშის ქვეშ რას უნდა დაეყენებინა?! ერზინჯანის მიწისძვრა თუ იქნებოდა, ან კვიპროსის საკითხი, კიდევ ჰო, მაგრამ ვიღაც უბადრუკი დოცენტის გაპროფესორების წყალწყალა "პრობლემა"? არამც და არამც! იგი ვერსოდეს დაუზავდებოდა ისლამის ისტორიის ჩოფურა პროფესორს, რომლის დანახვაზე თავისი პაპა – მეჩეთის უბრალო მსახური – აგონდებოდა. პაპა, რომელიც ასე ეთაკილებოდა, რომლის ხსენებასაც ასე გაურბოდა! როგორ უნდოდა, თავადაც დაევიწყებოდა და სხვისთვისაც დაევიწყებინა მისი არსებობა!

როცა იძულებული იყო იმაღედინ ბეიზე ჩამოეგდო სიტყვა, ყოველთვის "მუდერისად" მოიხსენიებდა და ამით ცდილობდა გაეხაზა თავისი დახვეწილი მანერებისა და აზროვნების სტილის უპირატესობა. ამას ისეთი ნატიფი ნართაულებით აკეთებდა, რომ იმაღედინ ბეი ბევრს ვერაფერს იგებდა, სამაგიეროდ დიდად უწონებდნენ ანგლო-საქსონურ კულტურას ნაზიარები კოლეგები. თუმცა თავად იმაღედინ ბეი პასუხად ხან შუა საუკუნეების ლიტერატურიდან გაიხსენებდა რომელიმე უცენზურო სტრიქონებს, ხან ნეიზენის ეულგარულ შაირს ჩაიბურტყუნებდა, მაგრამ ისე, რომ მხოლოდ მის გვერდით მსხდართ გაეგონათ – შუა საუკუნეების თურქული ლიტერატურისა და სპარსული ლიტერატურის პროფესორებს.

არა, იმაღედინ ბეისთან საქმეში გასვლა უეჭველად შეარყევდა მის რეპუტაციას.

სასულიერო სასწავლებლის მასწავლებელი, პროფესორი ძველ თურქეთში.

სედათი ფიქრებიდან გამოერკვა. ერთხელ კიდევ შეათვალიერა რაგიფ ავშარი, რომელსაც ამასობაში დაეოკებინა მღელვარება – დაბნეული და საცოდავი მენახირე ჟანდარმთა პირქუშ ასისთავად ქცეულიყო.

მხოლოდ ამის გამო თავისუფლად შეიძლებოდა მისთვის შავის ჩაგდება.

საქიფ ოზბაშარი და საბაჰათ ხანუმი ერთად შევიდნენ სხდომათა დარბაზში. საქიფი კმაყოფილებით იფშენეტდა ხელებს – ეტყობოდა, მოახერხა საბაჰათ ხანუმის გადაბირება. საბაჰათ ხანუმი, როგორც ყოველთვის, გაჯავრებული იყო. არიან ადამიანები, სულ ვიდაცაზე რომ არიან გამწყრალნი და ამაში თავიანთი ცხოვრების არსს ხედავენ. ჰოდა, საბაჰათ ხანუმიც ერთი მათგანია.

სედათ გერმინოლოგულ სხდომათა დარბაზის კარს მიუახლოვდა. მეკარე ფეხზე წამოუდგა. საწყალს ან სად ეცალა დასაჯდომად? კარი წამდაუწუმ იღებოდა და იკეტებოდა.

სედათი დარბაზში შევიდა. რაგიფ ავშარმა დაადევნა:
– მიშველეთ, ბატონო, თქვენს იმედად ვარ!

სხდომათა დარბაზში შესულ სედათს სახეში ეცა თამბაქოს თბილი ბოლი, რომელსაც დაზიანებული რადიატორიდან გამოსული ორთქლი უერთდებოდა. ორთქლისა და ბოლის ფარდაში ძლივს გაიკვლია გზა, როგორც იქნა, იპოვა თავისუფალი სავარძელი და პოლიტიკის ისტორიის პროფესორის მუშთაქ ულაშის გვერდით დაჯდა.

ზია ბოზთეფე ჟიურის ანგარიშს ისე სერიოზულად და მონოტონურად კითხულობდა, იფიქრებდით, სასამართლოს მდივანია და განაჩენს კითხულობსო.

მუშთაქ ულაშმა საქმის კურსში შეიყვანა დაგვიანებული კოლეგა:

– ანთროპოლოგიის კათედრის საკითხს იხილავენ. კომისიის ანგარიში ხმათა 5-ით იქნა მიღებული. რუქნეთინ ათამერის კონტრმოხსენებასაც მოვისმენთ.

სედათმა სხდომის პროგრამა აიღო. ახლავა გაიგო, რომ რაგიფ ავშარი ეთნოგრაფიისა კი არა, პალეონტოლოგიის კათედრის

ლოცვები ყოფილიყო.

სედათმა დაამოქნარა. მერე მაგიდიდან ახლადგათლილი ფანქარი და ქათქათა ქაღალდი აიღო. ხატვას შეუდგა. შორიდან მაყურებელს ეგონებოდა, კომისიის დადგენილების მესამე პუნქტში რაღაც უზუსტობა აღმოაჩინა და იმას ინიშნავსო. ის კი ჯავშნოსან ხომალდს ხატავდა. ბავშვობიდან მოსდგამდა ზღვაში გასული ხომალდების ხატვა. მისი დრონდოუტები ზუსტად იმეორებდა "იავუხს" – პირველი მსოფლიო ომისდროინდელ ოსმალურ ხომალდს – თუმცა, ამ ხნის მანძილზე, განსაკუთრებით მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ, ძალიან განვითარდა ზღვაოსნობის ტექნიკა.

სედათს თავი ხატვის პროცესში უკეთ უშუშავებდა. ახლაც ხელად გაიხზრა შექმნილი ვითარება, მიხვდა, საქიფ ოზბაშარის მიერ ჯევათის ჯგუფის სახელით დარეკვასა და რუქნედინ ათამერის კონტრმომხსენებით გამოსვლას შორის რაღაც კავშირი იყო. თუ ხუნტის წევრი ლოცვები წინააღმდეგ მისცემენ ხმას, მაშინ ჯგუფი "147" მხარს დაუჭერს, ნიჰათის „დამოუკიდებელთა ჯგუფიც“ მას მიჰყვება. ვთქვათ, „დამოუკიდებელთა ჯგუფის“ ორი წევრი – ჰალმი და ილჰამი – ჯევათის ჯგუფს მიემხრო, მაშინ იდრისი თავს მოიკლავს და საწინააღმდეგო მხარეს დადგება. გერმანელი ლექტორებიც მასთან იქნებიან. ისინი ხომ იდრისს თვალეში შესციცინებენ. ესეც შვიდი ხმა! სულ ოცდარვა ხმა. რაგიფ ავშარს გამარჯვება განაღებული აქვს, მაგრამ თავს იკატუნებს, წუწუნებს, ინტრიგების მსხვერპლი ვარო. ეს რა არის, სისულელე თუ მაღალ საზოგადოებაში გარევის სურვილი? რაკილა მის გასვლას წინ არაფერი უღვას, სხდომის დასასრულს სიტყვას მოვითხოვ და ვიტყვი:

– ვიდრე ჩვენ აქ დისკუსია გავკვიმართავს იმის თაობაზე, არის თუ არა შესაფერი ეთნოგრაფიის, პარდონ, წინა აზიის ენების კათედრის პროფესორის თანამდებობაზე წამოყენებული კანდიდატურა, სხვა კათედრებზე ტიტულებს ხელგამლით ისე არიგებენ, რომ ცოტა თუ ბევრად დასაბუთებული არგუმენტებით არ ამყარებენ. ასეთი ფაქტები სრულიადაც არ უწყობს ხელს

ფაკულტეტის პრესტიჟის ამაღლებას.

ჩემი გამოსვლა რაგიფ ავმარს არაფერს ავნებს. მე კი ერთხელ კიდევ დავიმკვიდრებ კალიტესათვის, უკაცრავად, ხარისხისათვის მებრძოლის სახელს, ერთხელ კიდევ გავამჟღავნებ ჩემს პრინციპულ პოზიციას — ფაკულტეტი მაღალ ევროპულ დონეზე უნდა იდგეს.

ამ დროს ევროპული სიგარის სუნი ეცა. სადი თუმაი მაგიდას იდაყვებით დაყრდნობოდა — აქლემივით გართხმულიყო — და სიგარას ეწეოდა. ქვეყნად ყველაფერი დავიწყებოდა, სიგარის სურნელით ტკებოდა და თვალს აყოლებდა მის ბოლს.

ეს სიგარა „კინგ ედვარდიო“, — იფიქრა სედათ გერმინოლლუმ. თითქოს ნაფიქრალს მიუხვდაო, სადი თუმაიმ ჯვრიდან სიგარა ამოიღო და მაგიდის მწვანე მაუდზე დააგორა. „ოჰო, ერთი ამას დამიხედეთ! „კინგ ედვარდი“ კი არა და სულაც „ვალტერ უპანი“ ყოფილა!“

— სადი, ეს სიგარა საიდან?

სადიმ არ უპასუხა. მხოლოდ ოდნავ გაიღიმა. ამაზეც დიდი მადლობა!

ეს სადი სტამბოლის უცხოურ საკონსულოებში გამართულ კოკტეილებს არ აკლდება (კაცმა არ იცის, როგორ ახერხებს). თან სულ ბუფეტთან ტრიალებს. რასაც ჭამს, ხომ ჭამს, რასაც არა და — თვალებით ნთქავს. ერთხელ სედათმა თავის თვალით ნახა, როგორ მოსწია სადიმ ზედიზედ სამი სიგარა და როგორ ურცხვად ჩაიწყო გულის ჯიბეში დანარჩენი ოთხი — როგორც ვაზნები — პატრონტაშში.

თუ ეს კაცი ყველა ოფიციალური შეხვედრიდან სამუშაოდ სამ სიგარას დაითრევს, მთელი თვის მარაგი გაუკეთებია და ეგ არის! მერე კი უნივერსიტეტის სასადილოში იაფფასიან მწვადს, მოხრაკულ ლობიოს, კომშის კომპოტს მიირთმევს. ამოიღებს ასეთ სიგარას, მოუკიდებს, გააბოლებს და მთელი ნახევარი საათის განმავლობაში თავი ევროპელი ეგონება. სედათ დაკვირვებულია — ასეთ დროს სადი, პირში სიგარაგაჩრილი, „ლე მონდს“ კითხულობს.

სიტყვა აიღო ზია სუნგურმა. ძალიან აღელვებული იყო:

— მეგობრებო, კანდიდატის პირად ცხოვრებაში არ ვერევი. მხოლოდ იმაზე მოგახსენებთ, რაც ჩვენს საქმიანობას ეხება. თუ ვინმეს ნორმალურად მიაჩნია, რომ მეცნიერ კაცს კათედრაზე კვლევითი სამუშაოების შესრულებას პარტიულ თუ წინასაარჩევნო მაქინაცეებში მონაწილეობა ურჩევნია, მაშინ გთხოვთ, გაითვალისწინოთ, რომ მე სულ სხვა აზრისა ვახლავართ.

სედათმა ჯავშნოსნის ანძის ხატვა შეწყვიტა, თავი ასწია და ნიაზი თურნალის შეპყნა. ხუნტის წვერი ნიაზი ყურადღებით უსმენდა ზია სუნგურს, ეტყობოდა, მისი სიტყვის დასრულებას ელოდებოდა, ეგებ გაერკვია ვის უმიზნებდა ორატორი: ავშარს თუ მას. ისიც ხომ "ტურიზმის" მმართველობის წვერი იყო.

საქიფ ოზბაშარმა სიტყვა შეაწყვეტინა:

— მიკიბულ-მოკიბულ ლაპარაკს მოეშვი, რისი თქმაც გინდა, პირდაპირ თქვი!

დეკანმა მაგიდას ფუმფულა მუშტი დაჰკრა:

— კამათს ნუ მოვყვებით, მეგობრებო!

ჩანდა, დეკანი დარწმუნებული არ იყო, რომ ასეთი მოკრძალებული ჟესტით რამეს შემატებდა თავის ავტორიტეტს.

ზია სუნგური განაგრძობდა:

— მინდა მოგახსენოთ, რომ თქვენ წინაშე პროფესიონალიზმის კანდიდატი, რომელიც გასულ არჩევნებში ერთერთი პარტიის სიით იყრიდა კენჭს. ამაზე მეტი რაღა საბუთი გინდათ, რომ დაინახოთ: ეს კაცი თავისი კეთილდღეობისათვის ყველაფერს იკადრებს.

— ეს რა თქმაა?! — წამოხტა მუშთაქ ულაში — მეცნიერმა კაცმა რატომ უნდა თქვას უარი იმ უფლებაზე, იმ პატივზე, რაც ყველა მოქალაქეს აქვს მინიჭებული? თუ ინებებენ და ამას ამიხსნიან, დიდად დამავალებენ! — თქვა და დაჯდა.

ზია სუნგურმა არ ინება და სიტყვა დინდარ სულუნოლლუმ აიღო:

— მეგობრებო, ჩვენში რომ ვთქვათ, ვუერთდები ზია სუნგურს. მართლაც, კანდიდატი ის კაცია, თავისი მიზნის მისაღწევად

ყველაფერზე რომ წავა. ეგენი, ავშარები, მარდინში ოთხი ძმანი არიან. მამა შიიტი შეიხი ჰყავთ. დიდ მამულს ფლობენ. წინა არჩევნებში ძმებმა ოთხი სხვადასხვა პარტიის სიით იყარეს კენჭი. რომელი პარტიაც არ უნდა გასულიყო, ერთერთი ძმა უეჭველად მოხვდებოდა მეჯლისში და ოჯახის ინტერესებს დაიცავდა.

– მშვენიერი ტაქტიკაა, – თქვა სებათი იურდაერმა.

– რამის დამატება ზედმეტად მიმაჩნია, გამაღობთ ყურადღებისათვის, – სიტყვა დაასრულა დინდარ სულუნოღლუმ. სულთ გერმანიოღლუმ ერთი დრენდოუტის ანძაზე საბრძოლო დროშა აღმართა, მერე ერთი ქვემეხიდან გასროლაც დახატა და დიდი გულმოდგინებით დაიწყო ბოლის ბოლქვების გამოყვანა.

ზია სუნგური წამოხტა და იყვირა:

– რომელი პარტიიდან იყო?

– ამას რა მნიშვნელობა აქვს?

– დიდაც რომ აქვს! ერთიც ვნახოთ, მუშათა პარტიიდან იყო?

– თუნდაც მუშათა პარტიიდან ყოფილიყო. მერე რა?

– მეგობრებო, გთხოვთ! აქ იმიტომ ხომ არ შეგვკრებილვართ, რომ იდეოლოგიურ საკითხებზე დისკუსია გავაჩაღოთ?

– მაშინ მოვეყვით ქურთული ნაციონალიზმის პროპაგანდას!

ყველა იცინოდა, დეკანის გარდა, მხოლოდ მან არ იცოდა, რომ რაგიფ ავშარი, ისევე, როგორც მუშათა ულოში, ქურთი იყო, ამიტომ რეპლიკის აზრი ვერ გაიგო, უკბილო ხუმრობად ჩათვალა და როცა მუშათაქი წამოხტა და იყვირა: ჩემი ღირსება შეურაცხვევს, სიტყვას ვთხოულობო, უპასუხა:

– თქვენს ღირსებას არავინ შეხებიან. ამიტომ სიტყვას ვერ მოგცემთ.

– შეეხნენ!

– არ შეხებიან!

1. მემარცხენე ორიენტაციის პარტია. ძირითადი ბირთვი ქურთები იყვნენ.

სადი თუმაიმ სიგარის წვევა შეწყვიტა:

— მოგახსენებთ და დამშვიდდით. მუშათა პარტიიდან არ ყოფილა.

ავშარის მომხრეებმა შვებით ამოისუნთქეს. სადი თუმაიმ გააგრძელა:

— არც ახალი თურქეთის პარტიიდან.

სედათ გერმინოლლუმ ველარ მოითმინა:

— ეს რა არის? Demonstrasiyon par emination-ს! აკეთებთ?

და ვინაიდან ამჯერად მისი ხუმრობა სულაც არ იყო a second degre⁵⁸, ატყდა სიცილი.

სადიმ მოედანზე გამოსული მაცნესავით იყვირა:

— არც სამართლიანობის პარტიიდან!

— რაღა დარჩა? — იკითხა საქიფ ოზბაშარმა — სახალხო-რესპუბლიკური პარტია?

— სწორედაც! — რაგიფ ავშარმა თავისი კანდიდატურა სახალხო-რესპუბლიკური პარტიიდან წამოაყენა!

სადი თუმაიმ, გამოცდილი ადვოკატივით, რომელიც ერთი მეორის მიყოლებით აბათილებს თავისი კლიენტისათვის წაყენებულ ბრალდებებს, მთავარი კოზირი ბოლოსთვის შემოინახა:

— დიახ, მეგობრებო, თუ დანაშაულად უთვლით, რომ სახალხო-რესპუბლიკური პარტიის კანდიდატი იყო, მიეცით აცილება!

კინალამ დაამატა: თუ გული გერჩითო, მაგრამ დროზე შეიკავა თავი და სიგარას დაუბრუნდა.

ამ რამდენიმე წლის უკან სედათ გერმინოლლუმაც დააპირა, სახალხო-რესპუბლიკური პარტიიდან ჩანაკკალეში ეყარა კენჭი, მაგრამ პარტიის სიაში ვერ მოხვდა. ერთმა მტვირთავების ბრიგადირმა აჯობა. სედათს ისევ დაეუფლა სიბრაზე რაგიფ ავშარის მიმართ. მას პირველი ბარიერი მაინც გადაულახავს თავის მარდინში. „როგორი გაქნილი ყოფილა! ქურთ ნაციონალისტებშიც უპოვია მხარდამჭერები, ყველასთან შესძლებია

1. გამორიცხვის მეთოდის დემონსტრაცია.

საქმის ჩაწყობა: მემარჯვენეებთან, მემარცხენეებთან, სუნიტებთან, შიიტებთან, ანარქისტებთან, ნაციონალისტებთან, პროლასავლეთელებთან, პანთურქისტებთან. ექსტრა კლასის გაიძვერა“. და თითქო გაიძვერობა მხოლოდ სტამბოლელთა პრიორიტეტი ყოფილიყოს, დაამატა: „ქალამნიანი გაიძვერა““.

აი, ახლა რომ დაეწყეთ კენჭისყრა, სულათ ამ ვივინდარა ავშარს სიამოვნებით ჩაუგდებდა შავს!

ამასობაში რუქნედინ ათამარმა კონტრმოხსენებისათვის სიტყვა აიღო:

– ჩემი აზრით, წინა მოხსენების ნაკლი ის არის, რომ იგი დაუსაბუთებელია. დოკუმენტად მუშაობის დიდი სტაჟი როდი აძლევს უფლებას რაგიფ ავშარს, პრეტენზია განაცხადოს. ჩვენი წესდება მოითხოვს, რომ კანდიდატმა სამეცნიერო მოღვაწეობითაც გამოიჩინოს თავი.

– ესეც შენი ფორმალისტური მიდგომა, – აბუზუნდა სადი თუმაი – ვინძლო, იმაშიც მოედავოთ, რომ განცხადებას სახაზინო მარკა არ აკრავს!

ხუნტის წევრმა ნიაზი თურნალიმაც ამოიღო ხმა:

– თუ შეიძლება, ბოლომდე მოვისმინოთ ათამერის მოხსენება. ჯევათის ჯგუფიც ახმაურდა:

– ჩუმად, მეგობრებო!

ფერთევ ჯანდანს სამართლიანობის ძლიერმა გრძნობამ ათქმევინა:

– წინა კანდიდატზე რატომ არაფერი ბრძანეთ? არც მას გააჩნია რაიმე განსაკუთრებული დამსახურება.

ამაზე ხუნტის წევრები ერთხმად აყაყანდნენ:

– მაგ საქმემ ჩაიარა, უკან ვეღარ დავბრუნდებით!

რუქნედინ ათამარი, რაკილა ხუნტელებისაგან ასეთი მორალური მხარდაჭერა მიიღო, რეპლიკებს ყურადღებას აღარ აქცევდა, თავის ნაწერში ცხვირჩარგული კითხვას აგრძელებდა. ახლადჩადგმულ ჩანას ჯერაც ვერშეჩვეული საცოდავად ჩიფჩიფებდა:

– შრომებში შიამში ჩამოთვლილი ორმოჩდაერთი ნაშრომიდან ოჩდაჩვიდმეტი თითო-ოროლა ფორმიანია და მხოლოდ ამონა-

ბეჭდებით არის ჩნობილი. სამეცნიერო ნაშრომად ვერ მივიჩნევთ კანდიდატის ჭიგნს, რომელშიც სხვადასხვა დროს გააუთებში დაბეჭდილი შტატიებია თავმოყრილი. აშე, რომ გვრჩება შამი ნაშრომი: "პალეონტოლოგიაში კარიბჭეშთან", "პალეონტოლოგია და შაბუნებიშმეტყველო მეჩნიერებები", "პალეონტოლოგიაში შაულვრები". ამ შრომებში შათაურები მეტყველებს, რომ ჩვენი კანდიდატი ჟედაპირულად ეხება პალეონტოლოგიაში და თავში არ იჭუხებში მიში პრობლემებში ჩაღრმავებით. ამიში გამო ვთხოვლობთ, აჩილება მიშიჩეთ მიში კანდიდატურაში.

ამ გამოსვლას ხუნტის წევრების წამოძახილები მოჰყვა:

– ყოჩაღ! დიდებულა.

სეღათ გერმიანოღლუმ იფიქრა, უნდა ავღგე და კანდიდატის დასაცავად რამე ვთქვაო, მაგრამ არც ამღგარა და არც არაფერი უთქვამს. იცოღა, ჩუმაღ ყოფნას და დაღღობას ვნება არასოღეს მოაქვს.

შევექეთი ოღუზთურქი:

– თუ თითო ფორმიან სტატიებს სამეცნიერო ნაშრომად არ მივიჩნევთ, ვშიშობ, ბევრი ჩვენთაგანის შრომების სია საგრძნობლად შემოკლდება. გულწრფელები ვიყოთ, მეგობრებო, ასეთი მიღგომა ზედმეტ თავგამოღებაღ მეჩვენება...

– მართალია!

აქ პროფესორის წოღება ისეთი ღოცენტებისთვისაც კი მიგვინიჭებია, ღოქტორის ხარისხი რომ არ ჰქონდათ, – გააგრძელა შევექათი ოღუზთურქმა – მოღით, ნურაფერს მათქმევიწებთ.

– რაო, რაო, რა ბრძანეთ? – ჩაჰკითხა ნაღიმმა, ჯევათის ჯგუფის წევრმა.

განა მართლა ვერ გაიგო! განზრახ იკითხა, უნღოღა, შევექათის ნათქვამზე ერთხელ კიღევ გაემახვიღებინა ყველას ყურაღღება. ისიც ვერაგობას ვერ მიუხვდა და მართლაც გაიღეღრა.

ჯევათსაც ეს უნღოღა. შევექათი ოღუზთურქს გონს მოსვლა არ აცაღა, წამოხტა და იყვირა:

– ამ საოცარი აზრის მიზანია, დაამციროს ის პროფესორები, რომელთაც ღოქტორის ხარისხი არა აქვთ. მეგობრებო, ვთხოვთ,

დავუბრუნოთ ეს "სიბრძნე" მის პატრონს! თავად ორჯერ დავიცავი სადოქტორო დისერტაცია. ამიტომ ობიექტურად მოგახსენებთ: პროფესორების ასეთი დაყოფა ხარისხიანებად და უხარისხობებად ძალიან უბადრუკი ანგარიშის შედეგია. მიმაჩნია, რომ ის პროფესორები, რომელთაც დოქტორის ხარისხი არა აქვთ, ჩვენს დაწესებულებას ხარისხიანებზე ნაკლებად არ ემსახურებიან.

შევექათი ოლუზოურქი ახლალა მიხვდა, რომ წამოაყრანტალა. წამოჭარხლდა. ამოდ ეცადა ნათქვამის გაქარწყლებას, არაფერი გამოუვიდა. არადა, მას ხომ ჯგუფში თერთმეტი უხარისხო პროფესორი ჰყავდა? არც მოწინააღმდეგე ბანაკში შემაგალი ასეთი პროფესორების ძტრად მოკიდება არგებდა რამეში.

ზია სუნგურმა მინერალური წყალი დაისხა. თან ჩაილაპარაკა: – აი, ამას ჰქვია საკუთარ კარში გოლის გატანა.

დამთრგუნველი სიჩუმე ჩამოვარდა.

ალი რიზა ბეიმ აილო სიტყვა:

– მე ჯვევთ საქაოღლუსავით ორი კი არა, ერთი სამეცნიერო ხარისხიც არ გამაჩნია. ამიტომ მართალი არ ვიქნები, თუ ვიტყვი, შევექათი ბეის სიტყვები სულაც არა მწყენია-მეთქი.

სედათ გერმიანოღლუმ გუნებაში ჩაიცინა. ალი რიზა ბეის ასე სჩვევია: ჩუმაღ ზის, იცღღის. მერე რამე ჩვეულ ოინს ჩაიდენს. შვიდი-რვა სხღღომა ასე კიდევაც ჩაუშღღია, კვორუმის შექმნაც გაურთულღღია.

ალი რიზა ეფენღღიმ თავის ნათქვამს საფანღღად ნეფის, კარაჯა ოღღანის, მუღღლიმ ნაჯღის, ეშრეფის¹ სტრიქონები დაუღღო და გაავრღღელა:

– სადოქტოროს დაცვას ბევრი არაფერი უნდა. „შოღღლანღღიური ლიტერატურის გავღღენა XV საუკუნის ირღღანღღიურ ლიტერატურაზე ინგღღისური ლიტარტურათმცოღღენოღღის თვალსაზრისით“. ასეთი სადოქტოროს დაცვას სულაც დაუცკვეღღობა მიღღჩვენია.

1. შუა საუკუნეების ცნობილი თურქი პოეტები არიან.

მართლაც ლამაზად გამოუვიდა. ყველა იცინოდა: მტერიც და მოყვარეც.

— ბატონებო, იძულებული ვარ შეგახსენოთ: რაგიფ ავშარისათვის პროფესორის წოდების მინიჭების საკითხს ვიხილავთ. ვთხოვთ, საკითხს ნუ გადაუხვევთ, — თქვა დეკანმა, მაგრამ ყურს აღარავინ უგდებდა. ჩაი შემოიღიანეს. ჩაის სმამ დაძაბულობა განმუხტა.

სელათმა უკანასკნელი ჯავშნოსანი დახატა და ამით საზღვაო ბატალიის სურათი დაასრულა.

ჯეკათის ჯგუფის წევრები ერთად იდგნენ, ტაიმ-აუტზე გასული კალათბურთელებივით ერთმანეთზე თავმიდებულები რალაცაზე ბჭობდნენ.

შექათი უხარისხო პროფესორებს შორის მიმოდოდა, წელანდელი ნათქვამის შერბილებას ცდილობდა, მაგრამ ახალ-ახალ უტაქტობას სჩადიოდა.

სელათ გერმიანოლლუ გაბეზრდა. „ბარემ ჩატარდეს ეს კენჭისყრა და მორჩესო“, — ფიქრობდა. მისთვის რაგიფ ავშარის გაპროფესორების საკითხს მნიშვნელობა აღარ ჰქონდა. ახლა თავისუფლად მისცემდა, ან არ მისცემდა ხმას. იქნებ სულაც თავი შეეკავებინა.

დღის წესრიგში ჩაიხედა:

1. პალეონტოლოგიის კათედრის პროფესორის ვაკანტური ადგილის დასაკავებლად ისმეთ გირაის, რაგიფ ავშარისა და მალზუმ ინალის კანდიდატურების განხილვა;
2. ბიბლიოთეკის ხარჯების შემცირება;
3. მუსლიმური ღვთისმეტყველების ინსტიტუტის ხარჯების გაზრდა;
4. ამერიკაში მყოფი პროფ. მემდუჰ გეზგინის სტაჟირების ერთი წლით გაგრძელება;
5. მამაკაცების ტუალეტში უნიტაზის გამოცვლის წინადადების განხილვა;
6. თებერვლის თვეში ლისაბონში მოწვეულ საერთაშორისო კონგრესზე დელეგატების არჩევა.

„ნეტავ, დეკანი თავად რატომ არ მიდის? ალბათ, მიუხედავად არქეოლოგთა კონფერენციაზე წასვლას ამჯობინებს, — გაიფიქრა სედათმა — ისე, ურიგო არ იქნება თებერვლის არდადეგებზე პორტუგალიაში გასეირნება. თანაც ლისაბონში ელჩი მისი თანაკლასელია. თუ გინდა, მოგზაურობას გემო ჩაატანო, გემით უნდა წახვიდე“. ერთბაშად ისე ცხადად წარმოიდგინა მზით გაჩახჩახებული გემბანი, რომ თვალის კი მოეჭრა. ჯიბიდან მზის სათვალის ამოღება დააპირა. „პორტუგალიურ ღვინოს ხომ არაფერი შეედრება“. წარმოიდგინა, როგორ გაიქროლებენ პალმების ხეივანში ისა და ჯაჰიდი საელჩოს მანქანით.

ფიქრებში წასულმა თავის დახატულ გემებში ერთს საზღვაო მიმოსვლის ემბლემაც კი მიახატა.

სედათმა პორტუგალიის მივლინების გასწვრივ კითხვის ნიშანი დასვა და ქალაღდი საღი თუმაის გადასცა. საღი მიუხვდა და ერთი სიტყვა მიაწერა: იღრისი.

სედათმა ქალაღდი დაიბრუნა და მიაწერა:

- ვინ წამოაყენა?
- კვლავ წერილობითი პასუხი:
- ვინ წამოაყენებდა? ხუნტამ.

აი, თურმე, რატომ იჯდა იღრისი მთელი დღე ხმაამოუღებლად! ემინოდა, ან ერთ მხარეს არ ვაწყენინო, ან მეორესო. იღრისი უთხარი შენ! შვიდ გერმანელ ლექტორთან ერთად რვა ხმაა.

სედათს ყველა ერთნაირად აღიზიანებდა: იღრისი, ხუნტა, გერმანელი ლექტორები. ამიტომ თავის ნახატზე საზღვაო ალაში შავი მეკობრული დროშით შეცვალა, ზედ გადაჯვარედინებული ძვლები და თავის ქალაც მიახატა. ახლა, ხუნტას ჯიბრზე შეეძლო, მთელი ორი საათი ელაპარაკა რაგიფ ავშარის დასაცავად. არა და, ამასობაში ლამის დაავიწყდა კიდევ. „უნდა მეფიქრა, უნდა მივხვედრილიყავი. ეს ტიპი სოციოლოგი კი არა, ბურსოლოგია“.

ამ დროს კარი გაიღო. იჰსანი მხარში შესდგომოდა და

1. (ფრ.) საზღვარგარეთ მივლინების დასაფინანსებელი ვალუტა; უცხოეთის სასწავლებლებში გაგზავნილი სტუდენტების სტიპენდია.

კენჭისყრაში მონაწილეობის მისაღებად ლოგინიდან წამოყენებული აიეთუჰალ ბეი მოყავდა. მოხუცი ძლივს მოდიოდა, ოპერაციას ბოლო მოელო მისთვის. ლოყები ჩასცვენოდა, გალეული კისერი პერანგის საყელოში ჯოხივით ჰქონდა ჩარჭობილი. ჩასაძირად განწირული გემის გადასარჩენად შუალამისას გაღვიძებულ მოხუც კაპიტანს ჰგავდა. ვისაც მისი საავადმყოფოში ნახვა ვერ მოეხერხებინა, შემოეხვივნენ ბერიკაცს. ზოგი ჰკოცნიდა, ზოგი ბოდიშს უხდიდა. აიეთულაჰ ბეის თვალებზე ცრემლი მოადგა. სავარძელში ჩააბრძანეს, ჩაი მიართვეს.

სედათმა გადაჰხედა იჰსანს, რომელმაც საბაჰათის მანქანა გამოიყენა ლოგინში მწოლარე ავადმყოფის მოსაყვანად. თითქოს იჰსანს რაგიფის სამტროდ მიზეზი არ უნდა ჰქონოდა, მაგრამ ამ კაცისათვის ინტრიგანობა თანდაყოლილი სენია. სენი თუ ჰობი, გართობა, რომელიც სიამოვნებას ანიჭებდა. ეს მისთვის ნარკოტიკია. ნედიმ გურზაი წამომდგარიყო და ლაპარაკობდა:

— ერთ მოკლე ამბავს გიამბობთ. თავად გადაძხდა. მოგეხსენებათ, ჩვენს ქალაქში ორკესტრია. დანტისტები, მუაფთიაქები, ბეითლები, ბანკის მოხელეები საღამოობით ამ ორკესტრის წევრები ხდებიან, ჩვენი ფილარმონიის ჭრელაჭრულა ორკესტრის წევრები. ერთი ჩემი ახლობლის შვილს ამ ორკესტრში მოხვედრა უნდოდა. გასინჯვაზე გავიდა და ჩაფლავდა. კონცერტმეისტერი ჩემი კლასელია. მივედი. ვეუბნები:

— თქვენს ორკესტრში ამ ბიჭისნაირი მევიოლინეები ბლომდა გყვანან, — მეთქი.

— მართალი ხარო, — მითხრა — სხვებიც პროტექციით არიან ჩვენთან მოხვედრილები. ამიტომაც არის ორკესტრი ასეთი უბადრუკი. თავი დაგვანებეთ, ეგებ ამას იქით ცოტა ხეირიანი ხალხი ავიყვანოთ და საქმეს ვუშველოთ.

ატყდა სიცილი. ნედიმმა გააგრძელა:

— ხომ მიხვდით, რისი თქმაც მინდოდა? თავს აღარ შეგაწყენთ. აიეთულაჰ ბეის აღუთქვეს, როგორც კი კენჭისყრა დასრულდება, მანქანით წაგაბრძანებთ და თქვენს თბილ ლოგინში დაგაბრუნებთ. ეტყობოდა, მოხუცს გაჭიანურებული კამათი გულს

უწუხებდა. რომ არ გაქცეულიყო, ნეჯში გესტაპოსავით მიუჩინეს. იქსანმა დაინახა, რომ აიეთულაჰ ბეი მოუსვენრად იყო. მიუხანლოვდა და დაუწყო თავისი ერთერთი უკბილო ანეკდოტის მოყოლა:

— ერთხელ ერთმა კაცმა, საძინებელი ვაგონის მგზავრმა, ის იყო ტანთ გაინახა, რომ მეზობელი კუპედან ქალის ხმა შემოესმა.

აიეთულაჰ ბეიმ ყური ცქვიტა. სულ დაავიწყდა, ნაოპერაციები აღგილი რომ სტეხდა და წელიც სტკიოდა.

ჯერ არც კი ჩამცხრალიყო ნედიმ გურზაის ნაამბობით გამოწვეული სიცილი, რომ სიტყვა ითხოვა ნიაზიმ:

— წინადადება შემომაქვს, ჩვენს კანდიდატს პროფესორის წოდება მივანიჭოთ.

სუნტელის ამ პარადოქსულმა წინადადებას დაძინებულებიც კი გამოაღვიძა.

— მეგობრებო, ეს ფაკულტეტის პრესტიჟის საკითხია, — გააგრძელა ნიაზიმ — რაგიფ ავშარმა არჩევნებამდე კარგა ხნით

ადრე ახალი სავიზიტო ბარათები დაამზადებინა და თავის გვარს პროფ. მიაწერა. ახალი ბინა იქირავა და კონტრაქტში პროფესორი

ჩააწერინა — ქვედა სართულზე ჩემი ქვისლი ცხოვრობს და იმან მითხრა. უცოელ კოლეგებსაც პროფესორად აცნობს თავს, ფორდის

ფონდსაც გრანტის თხოვნა პროფესორის სახელით გაუგზავნა. ახლა რომ არ აფირჩიოთ, თავი მოგვეჭრება — გამოვა, რომ მატყუარები

ვართ. გადაწყვეტილების მიღება თქვენზეა, საბჭოს პატივცემულო წევრებო.

საბჭოს სერიოზულობის ნარჩენები საერთო სიცილ-ხარხარში ჩაიკარგა.

სულს გერმანიულად დალიან გააღიზიანა ამ ვილაც რაგიფ ავშარის სულსწრაფობამ. არადა, ბრწყინვალე სიტყვა ჰქონდა მზად

და გამოსვლას აპირებდა, რათა მოწინააღმდეგე მხარისათვის სილა გაეწნა.

ახლა ისეთი კაცის დაცვა, რომელმაც თავი ბრიყულ მდგომარეობაში ჩაიყენა, ლამაზი სიტყვების ქარისათვის გატანებას ნიშნავდა.

სულს გაჩუმება ამჯობინა, ლამაზი სიტყვები სხვა დროისათვის

შემოინახა.

დეკანმა კენჭისყრა დაიწყო. რაგიფ ავშარი ვერ გავიდა. ჩვიდმეტი მომხრე ჰყავდა, ოცდარვა — წინააღმდეგი.

აიეთულაჰ ბეი წამოდგა. შინ წასვლა უნდოდა. იჰსანს დაუწყო ძებნა.

ყველანი წამოიშალნენ და ის იყო, სიგარეტის მოსაწვეად გარეთ უნდა გასულიყვნენ, რომ ვიღაცას გაახსენდა:

— მოითმინეთ, მოითმინეთ, ბიულეტენში შესამე კანდიდატიც იყო!

— მართალია, იყო.

— ვინ იყო?

— ვიღაც მაზლუმ ინალი.

— არ ვიცნობ.

— ვინმე იცნობს?

არც ხუნტის წევრები იცნობდნენ. არავინ იცნობდა.

— ერზერუმის უნივერსიტეტის დოცენტია, — თქვა შაქირ ბარანმა.

— ერთი წუთით, მეგობრებო, — თქვა დეკანმა — ვიდრე შემდეგ საკითხზე გადავიდოდეთ, შესამე კანდიდატის საკითხიც განვიხილოთ.

ვიღაცამ, ვისაც შესვენების მოწყოლა უნდოდა, წინააღმდეგობა გაუწია, ვიღაც დათანხმდა.

— თანახმა ვართ! — აყვირდა უმრავლესობა.

— რაზე ხართ თანახმა? — იკითხა დეკანმა — განხილვა დავიწყეთ, თუ პრიდაპირ მივანიჭოთ კანდიდატს პროფესორის წოდება?

— ერთზეც თანახმა ვარ და მეორეზეც.

— დავიწყეთ განხილვა, — თქვა დეკანმა — ვის სურს კანდიდატის შესახებ აზრის გამოთქმა? პირველად სიტყვას ვაძლევ იმას, ვინც წინააღმდეგია.

ასეთი არავინ აღმოჩნდა.

— ვინ უჭერს კანდიდატს მხარს?

მსურველი არც ახლა გამოჩნდა.

მაშინ სიტყვა შაქინ ბარანმა ითხოვა. ის ერთადერთი იყო, ვინც კანდიდატს იცნობდა და სინდისმა ჩუმად ყოფნის უფლება არ

მისცა.

– მაზლუმ ინალი, როგორც მისი სახელიც მეტყველებს¹, მოკრძალებული, უპრეტენზიო კაცია. ჯარში ერთად ვიყავით. ფოლათლიში ვმსახურობდით. ინალმა დამოუკიდებლად შეისწავლა ინგლისური ენა. იგი მეცნიერების რიგითი, უხმაურო მსახურია. არა მგონია, ბევრი ნაშრომი ჰქონდეს, მაგრამ სიზარმაცით კი არ მოსდის, არამედ – მოკრძალებულობით. ერზერუმის უნივერსიტეტის გახსნის დღიდან მისი დოცენტია. თავისი სიურვილით წავიდა.

– ძალიან კარგი.

– მეტი რა არის საჭირო?

– შესაფერია.

– მივიღოთ.

დეკანმა კენჭი უყარა. ოცდათერთმეტმა ხმა მისცა მაზლუმ ინალს. წინააღმდეგი იყო თოთხმეტი.

მაზლუმ ინალი პალეონტოლოგიის კათედრის პროფესორად დაამტკიცეს. დეკანმა თხუთმეტი წუთით შესვენება გამოაცხადა.

აიეთულაჰ ბეი ისევ იჰსანს ეძებდა. როცა მისი პოვნის იმედი გადაეწურა, ლიფტისკენ წალასლასდა. დაღლილობაზე უფრო ის აწუხებდა, რომ ტაქსის ფული საკუთარი ჯიბიდან უნდა გადაეხადა.

სედათ გერმიანოვლუმ კომედიის მეორე მოქმედებაზე დარჩენა აღარ ისურვა, აიღო საწვიმარი და კიბეებზე დაეშვა.

ვესტიბულში საფოსტო განყოფილების წინ ხუნტის სულიერი ლიდერი ჯევათი საქიფ ოხბაშარს ეკითხებოდა;

– იმ ვილაცას რა ჰქვია?

– მგონი, მაზლუმ ინალი, ერზერუმის უნივერსიტეტის დოცენტი ყოფილა.

– მოდი, დეპეშა გავუგზავნოთ. დაწერე: ძალიან რთულ პირობებში თქვენთვის პროფესორის წოდების მონიჭებას მივალწიეთ. თქვენთან ერთად მოხარული ვართ. ჩვენი ჯგუფის სახელით გკოცნით, გილოცავთ წარმატებას. ხელმოწერა: ჯევათ საქაოღლუ.

1. მაზლუმ წყნარს, მშვიდს, მორჩილს ნიშნავს.

ჩვენი უბნის ავთიაქში

ჩვენს უბანში სამი ყავახანაა. ერთში შეიძლება ყოფილი იტალიელი, ჩხუბი ატეხოთ. სხვებში – ნარგილე მოსწიოთ და ცოტა წასთვლიდით. სანაპირო ბულვარიც სომ არისო, მეტყვით. არის, მაგრამ საღამოობით იქაურობა ხანშიშესული ქალბატონებით, ბავშვებითა და მათი ძიძებით არის სავსე.

ასე რომ, მხოლოდ ავთიაქილა დაგვრჩა, სადაც შეიძლება კაცმა საღამო გაატაროს.

ჩვენი უბნის ავთიაქში საღამოობით თავს იყრიან ბევრის მნახველი და ბევრის გამგონე დარბაისელი ბატონები – ყოფილი პრემიერ-მინისტრი, მეჯლისის ყოფილი თავმჯდომარე, ყოფილი საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი, გენერალური შტაბის გადამდგარი პოლკოვნიკი, ცნობილი საზის ხელოსანი და თავისი საქმის უბადლო ოსტატი, სახელგანთქმული მესუნეთე¹.

სხვა რომელი უბნის რომელ ავთიაქს შეუძლია თავი მოუყაროს ამდენ პატივცემულ გვამს?

მეტყვით, რაღა ფასი აქვს ყოფილ პრემიერ-მინისტრს, პენსიონერ ელჩსა თუ გადამდგარ პოლკოვნიკსო?

რა ბრძანებაა!

მე გადამდგარ პოლკოვნიკს კადრის გენერალზეც კი არ გავცვლიდი. მართალია, კადრის გენერალი უფრო ენერგიულია და საქმიანი – იღწვის, რაც შეუძლია, მაგრამ სადა აქვს მას გადამდგარი პოლკოვნიკის სიღინჯე, მისი უნარი, გულგრილად ადევნოს თვალი დუნიას და მშვიდად განსაჯოს მოვლენები.

ხელისუფლების სათავეში მდგომი პრემიერ-მინისტრი იმას მოიმოქმედებს, რაც მოეპრიანება: უნდა ჩამოაზრჩობს ვისმე, უნდა – მოკლავს კიდეც. მის აბდაუბდა გამოსვლებს რადიო დღეში სამჯერ-ოთხჯერ იმეორებს. განებივრებული და გატუტუცებული ბავშვის საქციელი აქვს.

ყოფილი პრემიერ-მინისტრი კი სანდომიანი, დარბაისლური

1. საგანგებო პირი, რომელიც ბიჭებს წინადაცვეთას უტარებს.

გარეგნობისაა. თითქოს გეუბნებათ: „ეჰ, შვილო, შენ რომ მოდიოდი, ჩვენ მივიდიოდითო“. იქნებ, ახალ პრემიერზე ჭკუადაძვდარი არც იყოს, მაგრამ შორიდან ისეთ შთაბეჭდილებას ტოვებს, ამბობენ: „ეს იყო, რაც იყო, გახსოვთ, ამა და ამ საკითხის გადაჭრისას როგორი პრინციპულობა გამოიჩინაო, ან ამ საკითხთან დაკავშირებით რა დიქტატორული სიტყვა თქვაო?“

მაგრამ ეს ყველაფერი უკან დარჩენილა და მოგონებების ტკბილი ბურუსით შებურულა. ახალ პრემიერ-მინისტრს კი შეუძლია, ახლა დაგმართოთ სიავე – სამსახური დაგაკარგვინოთ, სამინისტროს განკარგულებაში აგიყვანოთ, უდროოდ გაგიშვათ პენსიაზე – მოკლედ, თქვენი სული იმის ხელშია. ის ყოფილი პრემიერ-მინისტრით აფთიაქში მორჩილად როდი ელოდება თავის რიგს. კაცნი ვართ, ძლიერნი ამა ქვეყნისანი არა გვხიბლავენ, დაქვეითებულები კი ჩვენ გვემსგავსებიან და ეს მოგვწონს.

აფთიაქის სტუმარი პრემიერ-მინისტრი, რაც თანამდებობიდან გადმობრძანდა, უკვე ჩვენი კაცია, თავაზიანობასაც კი შეეჩვია. სიტყვაძუნწია, მაგრამ ვიდრე მისთვის შპრიცი იხარშება, მცირე ხნით დაჯდება, დიდს, პატარას – ყველას მოიკითხავს: მეჯლისის ყოფილ თავმჯდომარეს, გადამდგარ პოლკოვნიკს, პენსიონერ ელჩს, მეაფთიაქეს, მის შეგირდ რეჯებს, ასპირინის საყიდლად შემოსულ მეურმე იბრაჰიმ ჩავუშს.

„ღმერთმა უშველოს! რა კაცური კაცია, როგორი თავმდაბალი და დემოკრატი“, – ვამბობთ მისი საქციელით გაკვირვებულნი და მოხიბლულნი. თუმცა არც ჰაჯი ბეი შემოვა აფთიაქში ისე, თუ ყველას არ გამოელაპარაკა, არ გაეხუმრა, მაგრამ აზრადაც არავის მოსდის, დაუფასოს თავმდაბლობა.

რას იზამ, ასეთია ქვეყანა!

არ ვიცი, რა სატკივარი აწუხებს პრემიერ-მინისტრს, მაგრამ აი, ჰაჯი ბეი და საგანგებო ელჩი, თუ რეჯებს დავუჯერებთ, თურმე ტესტოვირონს იკეთებენ.

ნუ იცინით, გეთაყვათ, ტესტოვირონს მხოლოდ ყავლგასული მუსუსები როდი ხმარობენ, რათა თავიდან აიცილონ გაავებული საყვარლების საყვედურები. არა, მას სავსებით დარბაისელი

ბატონებიც იყენებენ. ისე, პროფილაქტიკისათვის.

თავს მოვალედ უთვლი, განგაცხადო, რომ ჰაჯი ბეი და საგანგებო ელჩი სწორედ ამ მეორე კატეგორიას ეკუთვნიან.

ჩვენს პოლკოვნიკს კი, მადლობა ღმერთს, მსგავსი არაფერი სჭირს. საღამოობით აფთიაქში მხოლოდ იმიტომ შემოდის, რომ ცოტა წაიმუსაიფოს. პოლკოვნიკს ნაზიმ ბეი გუმელჯუნი ჰქვია. შემოვა თუ არა აფთიაქში, ყველანი ფეხზე დგებიან.

— მობრძანდით, ბატონო პოლკოვნიკო!

— როგორ ბრძანდებით, ბატონო პოლკოვნიკო?

ბატონი პოლკოვნიკი იმათ როდი ჰგავს, სამსახურიდან რომ გადადგებიან და კომისიონერობას ან ჯიშიანი ქათმების მოშენებას იწყებენ. ის თავით ფეხამდე სამხედროა, სალდათად დაბადებულა, სალდათად მოკვდება. სალდათურია მისი მიხრა-მოხრა, საუბარი, ფიქრი. ცხვირსაც კი სალდათურად იხოცავს, ცხვირსახოცსაც სალდათურად კეცავს და იღებს ჯიბეში. გერმანული ენა სამხედრო სასწავლებელსა და გალიციის ფრონტზე გერმანელი ოფიცრებისაგან უსწავლია და ახლა დღენიადაგ გერმანულ სამხედრო ლიტერატურას ჩაჰკირკიტებს. ერთი ჰკითხეთ და ნახავთ, თუ ერთსაათიანი ახსნა-განმარტება არ მოგცეთ ატომური ყუმბარის, რეაქტიული თვითმფრინავების მანევრირების, სატანკო ტექნიკის, გუდერიანის ბოლოდროინდელი შრომების გამო.

— მსოფლიოში ორი ხალხია, რომელსაც სამხედრო საქმისა გაეგება, პირველი გერმანელები, მეორე — თურქებიო, — ამბობს და მართალიცაა.

სამხედრო საქმეში დიდად ჩახედული არა ვარ, მაგრამ, მგონია, რომ დაჯდეს და სტატიები წეროს, ერქილეთ ფაშასა და აბიდინ დავერზე უკეთეს ტომებს დაალაგებს.

— ვინა თქვა, ჰიტლერი შლეგი იყო, — გაიოცებს ის, — ისტორიას არ ახსოვს, რომ დამარცხებულ და დაქსაქსულ ხალხს ოთხ წელიწადში ისეთი სამხედრო ძლიერებისათვის მიეღწიოს, რომ მსოფლიოზე ბატონობა შესძლებოდეს. ეს გააკეთა ჰიტლერმა.

— სტალინგრადთან რომ არ დაუჯერა თავის გენერლებს?

— არა, მისი მთავარი შეცდომა ის იყო, რომ რუსეთთან

პაქტი დადო და საფრანგეთს დაესხა თავს. ჯობდა კი, დასავლეთს შეთანხმებოდა და რუსეთი დაეპყრო. დაზამთრებამდე რომ რუსეთი დაეჩოქებინა, ევროპას სულ იოლად დაიყოლიებდა სასურველ ზავზე.

საგანგებო ელჩი სრულად თუ არა, ნაწილობრივ მაინც იზიარებს ნაზიმ ბეის ამ აზრს.

თქვენი არ იყოს, ჩვენი ელჩიც ტკბილი კაცია. ამბობენ, ელჩისთვის მთავარია, ცოტას ლაპარაკობდეს, შენიღბული იყოსო. ტყუილია! ეს ელჩი პოლკოვნიკზე ყბედა. ეტყობა, თავის დროზე ზედმეტად იყუჩა და ახლა გულს იფხანს. ჩემს სიცოცხლეში არ შემხვედრია კაცი, ამდენი ანეგლოტი რომ იცოდეს. ვთქვათ, სიტყვამ მოიტანა და ახსენეს ჭადარი. მას უკვე მზადა აქვს და ერთმანეთს მოაყოლებს ხუთ-ექვს ანეგლოტს ჭადარზე. რეჯები ამბობს, ყოფილ პრემიერ-მინისტრს თუ მეჯლისის ყოფილ თავმჯდომარეს საკმაოდ უხამს პარიზულ ანეგლოტებსაც კი უყვებაო.

როცა საქმე პარიზზე მიდგება, ჩვენი საგანგებო ელჩი ვარდივით იფურჩქნება. რალა გააჩუმებს! ერთ დროს პარიზის საელჩოში მესამე მდივანად უმუშავია. მაშინ პირადად გაუცნია წარსულისა და აწმყოს უდიდესი ფინანსისტი კეიო, ბებერი ვეფხვი კლემანსო, პუანკარე და მაშინ ჯერ ახალგაზრდა, მაგრამ დიდი მომავლის მქონე პოლიტიკოსი ტარდიო.

ძველი დიპლომატიური სკოლის ტრადიციების ერთგულს ვერ ნახავთ გაუუთოებელი შარვლით ან გაუხამებელი საყელოთი. სტამბოლში რომ ჩადის, ხელთათმანებსა და ხელჯოხსაც არ ივიწყებს. ამ ამერიკელებმა კი სულ გააუბრალოეს დიპლომატიური ეტიკეტი! ელჩები ახლა სპორტულ სანახაობებში მონაწილეობენ, ოჯახებით დადიან ბოსფორის ყურეზე და საბანაო კოსტიუმებში გამოწყობილნი სურათებსაც იღებენ. ჩვენი საგანგებო ელჩი ასეთი როდია. რომ უნდოდეს კიდევ, ვერ იქნება. ორმოცი წლის განმავლობაში შემუშავებულ ჩვევებზე უარის თქმას ვერც შეძლებს.

როცა აფთიაქში გახურებული კამათია საგარეო პოლიტიკის, პარიზის ბულვართა კაფეებისა და უპილოტო თვითმფრინავების

მანევრირებათა გამო, აფთიაქში ეფდალეთინ ბეი და ადვი ბეი შემოდიან.

ეფდალეთინ ბეი ბელედიეს¹ გადამდგარი ინსპექტორია. ის ერთი სამოცდახუთი წლის ლოყაწითელი, თმააბურძენილი კაცია. სიგარეტს მხოლოდ ქარვის მუნდშტუკით ეწევა. ეფდალეთინ ბეის ჩვენი ქვეყნის ყველაზე მტკივნეულ პრობლემებზე მეტად ორიგინალური აზრები აქვს. ვთქვათ, ეს მტკივნეული პრობლემა სოფლის აღორძინებაა. მას აქაც აქვს პროექტი, დამკვიდრებული ღრმა კვლევა-ძიებასა და ადგილობრივ დაკვირვებებზე. ეფდალეთინ ბეი მეტად უკმაყოფილოა სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტების საქმიანობით.

– რა მცოდნია ამ ინსტიტუტებისა, მისი კურსდამთავრებულები ურმის შებმასაც ვერ ახერხებენო, – ამბობს.

ეფდალეთინ ბეი დროდადრო საკუთარი ინიციატივით ჩამოივლის ხოლმე სოფლებს. ვინ იცის, იქნებ დეპუტატობაზეც უჭირავს თვალი?

იმ დღეს ახალი დაბრუნებული იყო გონენიდან. ქვისლთან ყოფილიყო სტუმრად და, ახლა ერთი სული ჰქონდა, ვინმესთვის გაეზიარებინა თავისი შთაბეჭდილებები.

– გონენის სოფლებში გლეხებს მუხაზე მსხალი დაუმყნიათ, – იწყებს ამბავს.

– განა მუხა მსხალს დაიმყნობს? – სასწრაფოდ კითხულობს ადვი ბეი.

– სწორედაც რომ დაიმყნობს. ჩემი თვალით ვნახე. ყური მიგდეთ – მუხაზე მსხალი დაუმყნიათ. რა არის ამაში ცუდი? ღარიბ-ღატაკნი ცოტას მაინც ამოისუნთქებენ. მაგრამ არა! იმამ ეფენდი² ფეტვას³ ბეჭდავს. არ შეიძლება, ცოდვააო, აცხადებს.

1. მუნიციპალიტეტი.

2. მუსლიმთა სასულიერო წინამძღოლი.

3. უმაღლესი სასულიერო პირის მიერ მუსლიმური რელიგიური კანონების საფუძველზე გამოტანილი განაჩენი ან გადაწყვეტილება.

– ნუ იზამ, იმამ ეფენდი, აბა სადაური ცოდვააო, – ეუბნებიან.

– როგორც ალაჰს შეუქმნია, ისე უნდა დარჩეს, მუხა მუხად და მსხალი მსხლად. მუხის მსხლად გადაკეთება ალაჰის ნების წინააღმდეგ წასვლააო.

ბატონი ელჩი აღშფოთებულია:

– ღმერთო ჩემო! იმამს რაღა ესაქმება, რას ერევა?

– ერევა, ჩემო ბატონო, და რას უზამ?

ბატონი პოლკოვნიკი სალდათური პირდაპირობით პასუხობს:

– იმამს ემინია, მის მსხალს ფასი არ დაეკარგოს.

– ჰოდა, სწორედ ამიტომ, – განაგრძობს ეფდალეთინ ბეი, – საჭიროა, სოფლებში გაიგზავნონ განათლებული და რეკოლუციურად განწყობილი იმამები. რაც გინდათ თქვით და, სოფელი ყველაფერში იმამს მიჰყვება. აბა, გაგზავნე სოფელში ინტელიგენტი იმამი და ნახავ, რა იქნება!

ამაზე ჩვენი მოსაუბრენი ბევრს მსჯელობენ, წავლენ, წამოვლენ და მიაღებებიან სასულიერო სასწავლებლების რეორგანიზაციის საკითხს.

თუ თავშეყრას ჰაჯი ბეიცი ესწრება, მაშინვე ცხარე კამათი ჩაღდება. ჰაჯი ბეის სოკრატეს სახელი არც კი სმენია, მაგრამ კამათში მის მეთოდს იყენებს: ყურადღებით უსმენს მოწინააღმდეგეს, თან უღვაშებში ეღიმება. შიგადაშიგ შეკითხვებსაც აძლევს, ვითომ ვერ გავიგეო. ამით თანდათან აბნევს მოკამათეს და, როგორც კი ყველაფერს ათქმევინებს, მაშინვე სიტყვას მოუჭრის. ისე განსხვავებულად იტყვის თავის სათქმელს, რომ ველარავინ შეეკამათება, მოწინააღმდეგეს ჩიხში მიიმწყვდევეს და კამათს თავის სასარგებლოდ დაამთავრებს.

ეფდალეთინ ბეის ასთმა სჭირს, მალე იღლება და იძულებულია, დაასრულოს შთაბეჭდილებების მოყოლა.

ახლა ბატონი პოლკოვნიკი იწყებს ლაპარაკს წყალმომარაგების ეკონომიკურ მნიშვნელობაზე, გზათაშენებლობის როლზე სამხედრო საქმეში, იგი გვიტაცებს თავისი საუბრით და თვალის დახამხამებაში გადაყვევართ პირველი მსოფლიო ომისდროინდელ პალესტინის ფრონტზე, ვიგებთ, რა საშუალებებს მიმართავდნენ გერმანელები

უდაბნოში უწყლობის დროს. ბოლოს გავყვებით ფალქენჰაიმ ფაშასა და ქემალ ფაშას კვალს და არხის მშენებელთა შორის აღმოვჩნდებით.

ჩვენ სიამოვნებით ვუსმენთ ბატონ პოლკოვნიკს და ვერც კი ვამჩნევთ, რომ მზე უკვე გადახრილა. რუჯები გარეთ გადის და ტენტს წევს. მეაფთიაქის შვილი ენგინი ერთ კუთხეში მიკუნჭულა და ვიტრინის მინიდან უთვალთვალებს კოლეჯის სტუდენტ გოგონას, რომელიც აფთიაქის პირდაპირ გემძისადგომთან დგას. გოგონას ოდნავ მსხვილი ფეხები და ძალიან საყვარელი სახე აქვს. ენგინი გალათასარაიში სწავლობს. კარგი ყმაწვილია. ლამაზიც არის. ამ უბნის გოგოები მისი გულისათვის სულ აფთიაქში ტრიალებენ, დილა-სალამოს იწონებიან, წამდაუწუმ ყიდულობენ კბილის პასტას.

გარეთ გასულ რუჯებს აჩერებენ ჩვენი უბნელი ბიჭები.

- სად არის, ძმაო, ელექსირი "კატარიდი"?
- უნამუსოებო, ახლა საით გაგიწევიათ?
- ქალფაზანქაიაში.
- ვინ და ვინ მიდიხართ?
- ვილაც-ვილაცები.
- ბელმა და სელმაც მოდიან?
- სელმა დავიყოლიეთ, ბელმა ისევ ორჭოფობს.
- მაწანწალებო, აკი კვირასა გვაქვს პიენიკიო?
- მორჩი ახლა! გვაძლევ თუ არა ელექსირს?
- ნუ ღრიალებთ! შიგ ქვეყნის ხალხია. ამაღამ მოდით და მოგცემთ.

ბიჭები მიდიან. რუჯები აფთიაქში შემოდის.

- რა არის ეს ელექსირი "კატარიდი"? - ვეკითხები ჩუმაღ. რუჯებს ჩემს გამოუცდელიობაზე ელიძება.
 - ერთი ელექსირია. ლუდში ხუთ-ექვს წვეთს ჩაუსხამ გოგოებს და მორჩა, აღარაფერი უშველით, გადაირევიან.
 - ადამიანო, რა ურცხვები ხართ?!
- რუჯები იცინის.

ჩვენ, უფროსებს ყოვლისმცოდნეებად მოგვაქვს თავი. ამ

საკითხებში კი ახალგაზრდების გვერდით უვიცებად გამოვიყურებით.

ბატონი პოლკოვნიკი ისევ პალესტინის ფრონტზეა. მცხუნვარე მზის ქვეშ, გავარვარებულ ქვიშაში ობერსტ ფონ ეპენჰეიმთან ერთად დაზვერვაზე მიდის, ხან კარავში ზის და შეტევის გეგმას აღგენს.

ცოტა მოშორებით, ჯამეს ეზოში ბავშვები ვან, თუ, თრის თამაშობენ. ეფდალეითნ ბეი უსმენს მათ, უსმენს და ამბობს:

— ერთ დროს ჩვენც ვთამაშობდით ამ თამაშს, მაგრამ მაშინ ენ, დე, ტრუა⁶⁸ ერქვა. დახეთ, ესეც კი გავაამერიკულეთ.

ექვსი საათი და თხუთმეტი წუთია. ნაპირს გემი მოადგა. მგზავრების ერთმა ნაწილმა აფთიაქში შემოუხვია. რიზა ბეის ფეხის თითებზე ეგზემა ჰქონია და ძალად იყიდა. ბატონ კომისარს წუხელ ცოლისდის ქორწილში ზომამე მეტი ჩაუყლაპავს და ფისტულის ანთებამ გაუხსენა. მასაც მიართევს წამალი. ფერდანე ხანუშმა თავისი გოგონასათვის რეზინის საცვალი იყიდა, ღურდანე ხანუშმა — საწოვარი.

საზის ოსტატიც ამ გემით ჩამოვიდა. იგი აფთიაქში დასასვენებლად შემოდის. იკითხავს ამბავს, ხაბარს და ჩაქირს მიუბრუნდება. ჩაქირი ბატონი მეაფთიაქის ბებერი კატაა. მარცხენა დახლის წინ კედლის ძირში მიკუნჭულა და სძინავს. თან კრუტუნებს. კედელზე ბატონი მეაფთიაქის გადიდებული სურათი კიდია. ეს სურათი იმ წელს არის გადაღებული, როცა ბატონმა მეაფთიაქემ საპროვიზორო კურსები გაათავა.

საზის ოსტატს კატები ძალიან უყვარს. კალამიც უჭრის და ხანდახან თავის საყვარელ ფისოებზე მოთხრობებს წერს. დრო მოვა და ჩაქირზეც დაწერს რამეს. თუმცა, მოთხრობა რა არის, ჩაქირზე მთელი რომანიც კი დაიწერება. მართალია, ჩაქირს აღარც ახალგაზრდობა შერჩენია და აღარც ჯანმრთელობა, მაგრამ, როგორც ყველა ძველი ყალთაბანდი, ისიც ფიზიკურ უძღურებას ტექნიკის სრულყოფით ინახლაურებს. ბებერი მუსუსივით, ჩაქირიც მთელ დღეს ძილში ატარებს, ძალ-ღონეს ღამისათვის ინახავს. როგორც კი დაღამდება, იქაურობას იკლებს. ვის შეუძლია იმის გაკეთება, რაც ამ კატამ წუხელ მოიმოქმედა: შევარდა ბატონი

ღირექტორის სარდაფში, გადახტა ნახშირის საკუჭნაოში, იქიდან აბაზანის ოთახში შებრძანდა. მერე კიბეებზე აირბინა, სამზარეულოს კარის ღრიჭოში მავთული შეუყარა და რაზა ასწია. საბრალო ქალს სტუმრებისთვის არაჟანი ჰქონოდა გამზადებული და მთელი თასი არაჟანი კუჭში გადაუშვა. დიასახლისმა კარზე ფხაჭუნი გაიგონა და იფიქრა, ქურდები არიანო. შიშით გული შეუღონდა, ძლივს მოაბრუნეს. გაგონილა, კატას ასე ადამიანივით მოფიქრებულად ექურდოს?

გასულ კვირას მეორე რანგის კაპიტნის სახლში მაცვირიდან თევზი მოუპარავს. — კაცი არ ვიყო, ეს კატა თუ არ მოგკალიო! — ყვიროდა კაპიტანი.

კაპიტნის ხსენებაზე მომაგონდა:

იმ დღეს აფთიაქში ვისხედით. შემოვიდა ბატონი კაპიტნის ახალი ადიუტანტი. ხელში ქალაღლი ეჭირა. ქალაღლი ჯერ ენგინს გაუწოდა. ენგინმა ვერაფერი გაარჩია და მამამისს მისცა. იმანაც ვერაფერი გაიგო. ქალაღლი ხელიდან ხელში გადავიდა, მაგრამ ვერავინ ვერაფერი ამოიკითხა. ისევ მე გავარჩიე რამდენიმე ასო: ჰიგი...

- იქნებ ჰიგიენური პასტა უნდათ? — იკითხა მეაფთიაქემ.
- ღმერთმანი, არ ვიცი.
- როგორია, რისთვის გვჭირდებაო?
- მოსამსახურემ მითხრა, ქალბატონი ლაჯებში იღებსო.
- შეგაჩვენა ღმერთმა. გეთქვა, ჰიგიენური პაკეტი-თქო.

ჯერ ბატონმა ელჩმა ჩაიხითხითა, მერე ჩვენც აყვევით. ისეთი ხარხარი ავტეხეთ, კინალამ დავიხოცენით. დარბაისელმა ბატონმა პრემიერ-მინისტრმაც თავი ველარ შეიკავა, სახე მიიბრუნა, რომ არავის დაენახა და ისე იცინოდა. ნერწყვი გადაუვარდა სასულეში, ხველა აუტყდა. რეჯებს რომ წყალი არ მოერბენინებინა, საწყალი, კიდევაც დაიხრჩობოდა.

ქანდაკება

მინდა ჩემი ქანდაკება დავადგმევი. სირცხვილია განა? ყველა კაცს თავისი ინტერესი და გატაცება აქვს. ჩემიც ეს იყოს. თანაც, როგორც ვიცი, დიდ ადამიანებს საერთოდ სჩვევიათ გაბრინჯაობის სურვილი. ასე რომ არ იყოს, ძვირფას დროს დაკარგავდნენ და მოქანდაკეების წინ საათობით გაიჯგიმებოდნენ? რა სათქმელია! გამოდის, მარტო არა ვყოფილვარ. მაგრამ მე ერთი მორიდებული კაცი ვარ. ამიტომ, როდი ვაპირებ, ავიღო და ჩემი ქანდაკება ქალაქის მთავარ მოედანზე წამოვჭიმო. დიდი ერთი კერძო ძეგლი დავიდგა სადმე, პატარა სკვერში.

ეს გადაწყვეტილება ჩემს ძმაკაც ვაჭრებს გავანდე. პირდაღებულები შემომაჩერდნენ. კრინტი ვერ დაძრეს. მერე მომდგნენ:

თურმე ნუ იტყვი, მე არც ისეთი დიდი ვინმე ვბრძანდები, რომ ძეგლის დადგმა შემეფერებოდეს. კარგს ვიზამ, თუ ხელს ავიღებ ამ განზრახვაზე. დავიჯერო? რას იზამ? შური ალაპარაკებთ!

ოცდაათი წელია, თივთიკით ვვაჭრობ. არც საქმეში და არც ცხოვრებაში ისეთი არაფერი ჩამიდენია, რაც სახელს გამიტეხდა, ნამუსს შემირცხვენდა. ასი კაცი მაინც დამემოწმება, რომ ერთი პატიოსანი ვაჭარი ვარ. ბირჟის საქმეებიც რიგზე მაქვს. ომამდე გერმანიაში ვგზავნიდი საქონელს, ახლა ინგლისთან ვვაჭრობ. ასე რომ, სიმართლე თუ გინდათ, ვინმე ვიგინდარა როდი ვარ. კარგა ხანია, ერთი ქანდაკება დავიმსახურე. ხალხიც მიცნობს. აბა, ახსენეთ ურიანიზადე სიდექი და ნახავთ, თუ ბაჰჩექაფიში⁶⁹ ყველამ არ იცოდეს, ვინა ვარ. ქონება გინდათ? მაღლობა ღმერთს, არც ის მაკლია. მე არ დამითვლია, მაგრამ გადასახადების ამკრეფები მარწმუნებენ, მილიონნახევარი გაქვსო. ქვეყანას რა სარგებლობაო? — მკითხავთ. მოგახსენებთ: ეროვნულ საქონელს უცხოეთში რომ რეკლამას ვუკეთებ, ვასაღებ და ამით ვალუტა შემომაქვს, ცოტაა? ეს სამშობლოს ეკონომიური კეთილდღეობისათვის გარჯა არ არის? რაც შემიდლია, თავს არ ვიზოგავ. მეტი რაღა ვქნა?

მოკლედ, ყველაფერი აუურშია. პირველ რიგში ქანდაკებისათვის შესაფერი ადგილი გამოვნახე. ჭკუაში დამიჯდა შიშლიში, ჩემი სახლის წინ ერთი სკვერი. პატარა სკვერი კია, მაგრამ, სამაგიეროდ პროსპექტზე გადის. ხალხმრავალი ადგილია, გამვლელ-გამომვლელი თვალს შეავლებს. მეც გამოვხედავ ხოლმე ჩემი ოფისის ფანჯრიდან.

ადგილი რომ დავიგულებე, ერთ ჩემს მეგობარს ვთხოვე, კარგი მოქანდაკე მაპოვნინე-მეთქი. იმას ამ საქმეებისა გაეგება. სამი კაცი დამისახელა. სამივენი ოფისში დავიბარე, ვუთხარი, რაც მინდოდა. ვაგებულები, წესიერი ყმაწვილები გამოდგნენ. დამთანხმდნენ, გაგაკეთებთო. საქმე ნათელი იყო, თავიდანვე ვიცოდე, რომელი გააკეთებთმეთქი. მოილაპარაკეს და მითხრეს: ერთად ვაგაკეთებთო. ფასზე არ მივაჭრია. ამ საქმეში კი მაქვს გვარიანი გამოცდილება. ვიცი, თუ იძუნწე, ბოლოს შენვე დარჩები წაგებულნი. გამოვიჭერენ და უხეირო რასმე შემოგაჩჩებენ. რასაც გადაიხდი, იმას მიიღებ. ასე იყო, თუ ისე, შვიდიათას ლირაზე მოვრიგდით. კვარცხალბეკი - ცალკე. ბრინჯაო და სხვა რამე-რუმები იმათი იქნება.

სალამობით, სამუშაოდან რომ ვბრუნდებოდი, სახელოსნოში შევივლიდი ხოლმე. ერთ საათს ვიდექი მოქანდაკეების წინ. ქანდაკებას ჯერ თიხისას აკეთებენ, მერე ყალიბს აიღებენ და ბრინჯაოსას ჩამოასხამენ. მოქანდაკეებს ძალიან მოვეწონე: ამდენი წელია, ქანდაკებებს ვაკეთებთ და ასეთ ტიპს პირველად ვხედავთო.

მართლაც! ჭყუილად როდი მეუბნება ხოლმე ჩემი მეზობელი, თოკებით მოვაჭრე რეფიქ ბეი:

— შენ ოფიცრის მანერები გაქვს, შეცდომითა ხარ ვაჭარი, სამხედრო უნდა გამოსულიყავიო.

ეს დარბაისლური გარეგნობა მემკვიდრეობით დამყვა.

ქანდაკების საქმე ისეა განვითარებული, რომ ეს ოინბაზი მოქანდაკეები, თუ მონინდომებენ, ვინმე ვიგინდარას გმირად გამოიყვანენ, უღიმღიმო გარეგნობის ბრიყვი მათ ხელში გენიოსად იქცევა.

ამ ექვსიოდე წლის წინათ რაღაც საქმეზე უნგრეთში ვახლდით. პირველად ვიყავი ევროპაში და ამიტომ ყველაფერი

მიკვირდა, განსაკუთრებით — ძეგლები, რომლებითაც ქუჩებია მორთული. სათითაოდ შევისწავლე. უმეტესობა ცხენოსანი კაცების ქანდაკებებია. ხელი ხმლის ვადაზე უდევთ. გოროზი ხალხია. მერე მივხვდი: დიდკაციანი გამოძეგვლეუბა, გვირული პოზა, მაღალ კვარცხლბეკზე წამოსკუპება — ყველაფერი იმ ჯეელების საქმეა, მოქანდაკეები რომ ჰქვიათ. დარწმუნებული ვარ, სინამდვილეში ესენიც ისეთი ადამიანები იყვნენ, როგორებიც მე და თქვენა ვართ. მაგრამ, აბა, ერთი იმათ ქანდაკებებსაც შეხედეთ! ისე გაყინჩულები დგანან, თითქოს ჩვენისთანები არ იყვნენ, ჩვენსავით არა ცხოვრობდნენ, არ დადიოდნენ, არ ჭამდნენ, სვამდნენ, ჭამის შემდეგ კბილებს არ იჩიქნიდნენ და არ აბოყინებდნენ, ანდა არ იგინებოდნენ, როცა გაცეცხლდებიან.

სიყალბეა, დამიჯერეთ, სიყალბე! ასე რომ არ გამოექანდაკებიანთ: ცხენებით, მთელი მოკაზმულობით, არამედ, ვთქვათ, პირდაღებულები, როცა ხვრინავენ, ანდა ცხვირს იქეჩავენ, მაშინ ხომ აღარ ექნებოდათ ასეთი მედიდური პოზა?

ეს რომ ვუთხარი, ჩემს მოქანდაკეებს გაეცინათ: — მართალი ბრძანდებით, მაგრამ ქანდაკება რომ ქანდაკებას ჰგავდეს, საჭიროა ესთეტური მიმზიდველობა და დიდებულება ჰქონდესო, — მითხრეს.

გამოგიტყდებით, ეს ლაპარაკი იმიტომ წამოვიწყე, რომ მიხვდნენ, მეც ცოტა რამე გამეგება ხელოვნებაში. თორემ ვიცი, ჩემი ქანდაკებაც ისეთი გამოვა, როგორიც სხვებისაა. — თვალში მოსასვლელი, მდიდრულად ჩაცმული. ასე ყოფილა და ასე იქნება. მე რაღა გამონაკლისი ვარ. ისე, კაცი ჩემისთანა წარმოსადგვი რომ დაიბადება, რა მნიშვნელობა აქვს, როგორ პოზაში გამოაქანდაკებენ. ნიფხავ-პერანგის ამარაც რომ იჯდეს, ქანდაკება მაინც არაფერს დაკარგავს.

კარგი საქმე ორმოც დღეში გაკეთდაო, — ნათქვამია, მაგრამ ჩემს საქმეს ასორმოცი დღე დასჭირდა. ერთ ხუთშაბათ საღამოს მე და ჩემი ოჯახის წევრები სახელოსნოში მივევიწვიეს. როცა ქანდაკებას ზეწარი ჩამოხსნეს, სანახაობამ გამოაცა. ტყუილი

როგორ ვთქვა, წელზე ჭიანჭველებმა დამიარეს. ჩემს ცოლს მღელვარებისაგან თვალებზე ცრემლი მოადგა. ბავშვები ხომ პირდაღებულები დარჩნენ. ქანდაკება, ჩემო ბატონო, ჩემზე ერთნახევარჯერ დიდი იყო. მთელი ტანით, ფეხზე მდგომი ვიყავი გამოქანდაკებული. ერთი ფეხი წინა მაქვს გადადგმული. შორს ვიციკირები. თავი – ოდნავ მოღერებული. ცალი ხელით დოინჯი მაქვს შემოყრილი, ცალი – დაშვებულია. ჩინებულია! ალალი იყოს, რაც მივეცი! სწორედ ის არის, რაც მინდოდა!

გასამრჯელოს ნახევარი წინასწარ მქონდა მიცემული, ნახევარიც იმ დღეს ჩავუთვალე, მაგრამ იძულებული ვიყავი, ქანდაკება ისევ სახელოსნოში დამეტოვებინა, რადგან სკვერში კვარცხლბეკი ჯერ მზად არა მქონდა.

მერე კი ყველაფერი ამ კვარცხლბეკის გამო ატყდა...

ერთ დილას დავინახე, ჩემს ბაღში მუნიციპალიტეტის ორი მოხელე მუშებს ელაპარაკებოდა. მერე მეკარე მოვიდა და მითხრა, მოხელეებს თქვენი ნახვა უნდათო. შინ მოვიპატიე.

– ამ ბაღში რას აშენებთ? – მკითხეს, როგორც კი შემოვიდნენ.

– ჩემი ქანდაკების კვარცხლბეკია, – ვუპასუხე.

ამაზე ერთმა, დაბალმა, მეორეს გადაჰხედა. „თურმე, მართალი ყოფილაო“, ანიშნა და მე მომიბრუნდა:

– არ იცოდით, რომ ქალაქის ახალი გეგმის თანახმად, ამ პროსპექტზე მშენებლობა აკრძალულია? თანაც ქანდაკების დადგმისათვის მუნიციპალიტეტის ნებართვა საჭირო.

პირველად მესმოდა.

– რაკი ასეთი წესია, ვითხოვ და ავიღებ ნებართვას.

– ვიდრე არ აიღებთ, თუ შეიძლება, ნუ ააშენებთ.

– კარგი.

მეორე დღესვე მივედი მუნიციპალიტეტში. საჭირო თხოვნა მივართვი მერის მოადგილეს.

– თქვენს თხოვნას შევისწავლითო, – მითხრეს და თავიდან მომიშორეს.

თხუთმეტი დღის შემდეგ ისევ მივაკითხე.

– ბატონი მერი დაკავებულიაო, – გამომისტუმრეს.

ერთ თვეზე ისევ დაფუკარი თავი.

— ჯერ ისევ სწავლობენ საკითხს, გადაწყვეტილება არ მიუღიათო, — გამიჭიანურეს.

ველარ გამაჩერეს:

— შეჭველად მერი უნდა ვნახო! — მეთქი ავიჩემე. ჯიბრზე, მერი იმ დღეს სამსახურში არ მოსულიყო.

ჩვენ რომ აქა ვდლობდით, ერთი კარი გაიღო და ვიღაც კაცმა გამოიხედა.

— რა ხმაურიაო? — იკითხა.

აუხსნეს, რაშიც იყო საქმე. გვიან გავიგე, მუნიციპალიტეტის გავლენიანი მოხელე ყოფილა.

— ჰოო, ქანდაკება? — თქვა მან და ოთახში შემიპატიყა, ღიმილით მიმითითა სავარძელზე, სიგარაც მომაწოდა.

— გავიგე, თქვენი ქანდაკების დადგმა გადაგვიწყვეტიათ. არ მინდა წინ აღვუდგე თქვენს სურვილს, მაგრამ თავადაც გეცოდინებათ, რა სიძნელებაა ამასთან დაკავშირებული. უძჯობესი არ არის, იმ ფულით, რაც ამ ძეგლზე უნდა გაფლანგოთ, ერთი პავილიონი, სკოლა, ან სხვა რამე ააშენოთ? მე მგონია, უკეთეს საქმეს გააკეთებდით: თქვენს სახელსაც უკვდავყოფდით და სამშობლოსაც შეეწოდით.

— მართალი ბრძანდებით, მეც ძალიან მინდა, ჩემი წვლილი შევიტანო სამშობლოს სოციალური კეთილდღეობის საქმეში, მაგრამ ქანდაკება, რომელზედაც მოგახსენებთ, უკვე გაკეთებულიც არის და დასრულებულიც. ასე რომ, თუ წინააღმდეგი არ ბრძანდებით...

იმ კაცმა სიტყვა გამაწყვეტინა:

— გაკეთებულია და დასრულებული? საოცარი ამბავია! მერე როგორია? დიდია, პატარაა, ბიუსტია, ქანდაკებაა?

— დიდია, ბატონო, კარგა დიდი. ნატურალურ ზომაზე ერთნახევარჯერ დიდია.

— ეგ როგორ იქნება! პატარა რომ ყოფილიყო, კიდევ ჰო, მაგრამ, აი, ბრძანებთ, დიდიაო. ეგ რომ პროსპექტზე წამოჭიმოთ, გამკვლელ-გამომკვლელის ყურადღებას მიიპყრობს.

– თქვენს მონა-მორჩილსაც ეგ უნდა. იქნებ კანონი კრძალავს?

– არა, კანონმდებლობაში, სამწუხაროდ, – სწორედ ეგრე თქვა: სამწუხაროდ – ამის შესახებ პუნქტი ვერ ვნახეთ. კერძო მშენებლობის პუნქტი ქანდაკებებს არ ითვალისწინებს, მაგრამ ქალაქის მთავარ მოედნებზე დასადგმელ ძეგლებს მთელი რიგი საბუთები უნდა ახლდეს. მართალია, კანონი არ კრძალავს, მაგრამ როცა საქმე ქალაქის ხედს შეეხება, მუნიციპალიტეტს უფლება აქვს მიიღოს გადაწყვეტილება. ეს გადაწყვეტილება შეიძლება უარყოფითი იყოს.

– საკვირველია, ღმერთმანი! ვერაფერი გამიგია! განა ისეთი რამეა, რომ ქალაქის ხედი გააფუჭოს? ხელოვნების ნიმუშია! შეიძლიათასი ღირა მიმიცია!

– აკი ვითხარით, თუ საქმეს კანონიერ მსვლელობას მივცემთ, თქვენცა და ჩვენც დროს დაკარგავთ ფუჭ ფორმალობაში. ძალიან გთხოვთ, დაგვიჯერეთ, ნუ დადგამთ იქ იმ ქანდაკებას. აბა, დაფიქრდით, აქაო და, კანონი არ კრძალავსო, ვისაც მოეპრიანება, ყველამ რომ გამოდგას თავისი სახლის წინ საკუთარი ბიუსტი, რა სანახავი იქნება სტამბოლი! ქალაქში ჩამოსული მოგზაურები ამ ნაირ-ნაირი ძეგლების ნახვით არ გაკვირდებიან? ასე ნამდვილ ძეგლებსაც ხომ ფასს დაუკარგავთ.

– ვერ დაგეთანხმებით! ჯერ ერთი – ყველა მსურველი ვერ დაადგმევინებს თავის ძეგლს. ამას ფული უნდა. მეორეც – რომ შეეძლოს...

იმ კაცმა ისევ გამაწყვეტინა:

– ესე იგი, არ იშლით. კარგი, საკითხს საბჭოზე წარვადგენ. პასუხს გაცნობებთ, – თქვა და წამოდგა.

სხვა გზა არ იყო, წამოვედი.

ველოდე ერთი თვე, ორი, სამი, ოთხი. არაფერი ამბავია. ეს მოქანდაკეებიც ჩამციებიან: „წაილე ქანდაკება სახელოსნოდანო“. რა მექნა? დავიჭირავე მანქანა და შინ გადავიტანე. დროებით ვესტიბულში დავდგი. რასაკვირველია, უკვარცხლბეკოდ. ჯერჯერობით მხოლოდ სტუმრები ათვალიერებენ. მაგრამ ესეც უბედურება! იმ დღეს ჩემს ბიჭს ბურთი უთამაშია და დიდი

ამბავი დაუტრიალებია. საღამოს მოვედი შინ და რას ვხედავ! ქანდაკებას თავი მოსტეხია, გადმოვარდნილა და მარმარილოს ლამაზი იატაკი მთლად დაუფშვნია. სისხლი თავში ამივარდა. სად ნახულა, ქანდაკება შინ ედგეთ. იმოდენა ფული რომ გადავყარე, იმაზე ვიდარდო, თუ ქვეყნის სასაცილო რომ გავხდი, იმაზე.

ასე შეწუხებული რომ მნახა, ჩემმა ცოლის ძმამ — იმ ღამეს ჩვენთან იყო სტუმრად — მითხრა:

— ნუ დარდობ, სიძე ბატონო, ყველა საქმეში შეიძლება ნახოს კაცმა ხეირი. აი, რა მოვიფიქრე: რატომ არ გადგმევინებენ ქანდაკებას? დიდიანო, არა? შენც აიღე და ამ მოტეხილ თავზე პატარა მხრები მიადგმევინე. გახდება ბიუსტი და კრინტსაც ვერავინ დაძრავს. აკი ღვას გალათასარაის ბაღში თეფფიქ ფიქრეთის! ბიუსტი?

— ჭკუაში დამიჯდა.

— მერე ტანი? ტანს რას ვუზამთ? — ვკითხე.

— ეგ საქმე მე მომანდე. ტანს იაფად მივასაღებ სტამბოლის ან რომელიმე პროვინციის მუნიციპალიტეტს. ზედ რამე თავს მოარგებენ და მშვენიერი ძეგლი გამოვა.

1. ცნობილი თურქი მწერალი (1867-1915).

ფანი

ხარაზმა იქსანმა დუშაში გააგორა. ეტყობოდა, მარსს იგებდა და იმიტომ წაუყრუა, როცა მუსლიმმა ფანჯი იაქე გააგორა და ფანჯი დუო, — თქვა.

— ჩარი გაგაგორე, შაში ვითამაშე, ბედმა დამჩაგრა მე, — ჩაიღიღინა კმაყოფილმა იქსანმა.

დაწყებითი სკოლის მასწავლებელს მუსუთ ჩაღლაიანს ფეხები გაეჩაჩხა და ეძინა. ცოტა მოშორებით მეყავე სალიპი ჩაციებულ ლიმონათს იღებდა ჭიდან.

თექირს, მეყავის ხატაურა კატას, თავი მოაბეზრა ნარგილეს თუხთუხმა, ისკუბა და ბეითალ ბეის მკერდზე მიახტა. ბეითალ ბეიმ გაზეთის კითხვა მოათავა, კატას ზურგზე ხელი გადაუსვა, გაზეთი დაკეცა და ფიქრებში წავიდა: „კვლავ მწვავება საარის პრობლემა... ვერ იქნა და ვერ იცნეს აპირქაფის ნაპირზე ნაპოვნი მკლავებდაჭრილი გვამი. ამ ზამთარშიაც ქვანახშირის ნაკლებობა იქნება, გაზეთი აღარ წაიკითხება! ღმერთმანი, ნამდვილად წავიხდება კაცს ხასიათი“.

ამ დროს ჩამავალი მზის სხივებით განათებულ მტვრიან შარავზაზე ჟივილ-ხივილით გაირბინა ბავშვების ჯგუფმა.

ერთი ბიჭი დაწინაურებულყო და თოკზე გამობმულ რაღაცას მიათრევდა, დანარჩენები უკან მისდევდნენ.

მეყავის კატა მაშინვე ძირს ჩამოხტა და ცარიელ აუზში მიიძალა. მესუთ ჩაღლაიანმა რაღაც ჩაიბურღლუნა და გაიღვიძა. მონარდეებს არაფერი გაუგიათ.

ბეითალ ბეი სათვალის ზემოდან ყურადღებით დააკვირდა თოკზე გამობმულ საგანს, დააკვირდა და ყვირილით წამოხტა:

— შეჩერდი, შეჩერდი, — მეთქი!

მაგრამ ბავშვები უკვე თვალს მიეფარნენ.

ბეითალ ბეი ახლა ყავახანაში მყოფთ მიუბრუნდა:

— დაიჭირეთ! ჩქარა! გააჩერეთ!

— რა მოხდა, ბეი ეფენდი? — იკითხა ჯერ ისევ ბურანში მყოფმა მესუთ ჩაღლაიანმა.

– ფეხი, – ბეთალმა მხოლოდ ამის თქმა მოახერხა. საყელო შეისხნა, მარღვებდაბერილი კისერი გაიხალვათა – ფეხი, ბავშვები ფეხს მიათრევდნენ.

ხარაზმა იჰსანმა და სალიჰმაც თავი ანებეს თამაშს და სმენად იქცნენ. მეყავეს ვედრო ხელში შერჩა. იგი გაცოცხლებული მოუბრუნდა ბეთალს:

– რა ფეხი, ბეთალ ბეი?

– კაცის ფეხი.

– როგორ თუ ფეხი?

– როგორ და ისე... ფეხი, კოჭში გადაჭრილი ფეხი.

– არა, მართლა?!

– ღმერთმანი, ფეხი იყო. ჩემი თვალით დავინახე!

– მერე და, სად უპოვიათ?

– აბა, რა ვიცი?

ხარაზ იჰსანს ეშინოდა, მოგების შანსი ხელიდან არ წასვლოდა.

– გენაცვათ! ფეხია და ფეხი იყო! რა ჩვენი საკითხავია, სად იპოვეს. გააგორე, თუ მძა ხარ, ეგ კამათელი, – მიუბრუნდა მუსლიმს, მაგრამ ის კამათლებს უკვე მაგიდაზე ალაგებდა.

– მოიცა, ასე როგორ იქნება! უნდა აგავიგოთ, რისი რა იყო. მართლა კაცის ფეხს მიათრევდნენ? შენ კარგად დაინახე, ბეი ბაბა! იქნებ შეგეშალა?

– მე შეგეშალა? უყურეთ, რას ამბობს! მოჭრილი ფეხის მეტი რა მინახავს ანატომიის ლექციებზე! სწორედ ფეხი იყო, კაცის ფეხი. ქუსლზე თოკი გამოებათ და მიათრევდნენ.

მესუთ ჩაღლაიანი სულმთლად გამოფხიზლდა.

– მაინც სად უნდა ეპოვათ? – იკითხა გაკვირვებულმა.

ბეთალ ბეიმ მაგიდიდან გაზეთი აიღო, ჯიბეში ჩაიღო და მტკიცე გადაწყვეტილება მიიღო:

– პოლიციას უნდა შევატყობინოთ.

– რა თქვენი საქმეა! – აყვირდა იჰსანი – ალბათ, ბავშვებმა

1. სიტყვასიტყვით: ბატონო მამა

სადმე იპოვეს. თვითონ ხომ არ მოაჭრიდნენ ვინმეს.

— ეგრე იყოს, მაგრამ უნდა გავიგოთ თუ არა, სად იპოვეს?!

— ყველაზე ბოლოს რომ გამოვბოდა, ის ბიჭი ჩვენი მემარჯვენის შვილია, — თქვა ყავახანის პატრონმა.

— სად ცხოვრობს?

— არ ვიცი.

— წავიდეთ, ჯერ ის ბიჭი ვიპოვოთ!

მეყავემ ყავახანა შეგირდს ჩააბარა და ყველანი გზას გაუდგნენ. ნარდთან მხოლოდ გაჯიუტებული იპსანი დატოვეს.

ბედზე, გზად ინალს შეხვდნენ. ინალი მესუთ ჩალლაიანის მოწაფე იყო. მასწავლებლის დანახვაზე ჯიბეებიდან ხელები ამოიღო და სმენაზე დადგა.

— ახლახან აქ ბავშვებმა ჩაირბინეს, არ შეგხვედრიან?

— შემხვდნენ, მასწავლებელო, ფეხს მიათრევდნენ. ქუსლში გაეხვიტათ და მიათრევდნენ. კაცის ფეხი იყო.

ბეთალმა მწყრალად გადაჰხედა მუსლიმს, ვითომ ახლად რაღას იტყვიო?

— იცნობ იმ ბავშვებს?

— ვიცნობ, მასწავლებელო, ქონხახებისუბნელები არიან. ფეხბურთს ვთამაშობთ ხოლმე. კინალამ წამოსცდა, ერთხელ თუთაზეც ვიჩხუბეთო, მაგრამ — მასწავლებელი არ გამიწყრესო — გაჩუმება არჩია.

— გაიქეცი პოლიციის განყოფილებაში, ვინმე იქნება და დაუმახე. ჩვენ აქ დაგიცდით.

ინალმა მალე მოირბინა.

— ვუთხარი, საბრი ეფენდი იყო, IV-ბ კლასელი ერჯანის მამა, მოდის.

ამ დროს, მართლაც, მოვიდა IV-ბ კლასელი ერჯანის მამა. სულს ძლივს ითქვამდა. ასთმა ჰქონდა და სირბილი უჭირდა.

— რა მოხდა, ბატონო მასწავლებელო? — ჰკითხა მესუთ ჩალლაიანს, რომელსაც განსაკუთრებული პატივისცემით ეპყრობოდა, როგორც თავისი შვილის მასწავლებელს.

მესუთ ჩალლაიანმა პოლიციელ საბრი ეფენდის უამბო, რაშიც

იყო საქმე. — ჯერ ფეხი უნდა ვიპოვოთ, მერე ჩვენება ჩამოვართვათ და პროკურატურას ვაცნობოთ, — გადაწყვიტა საბრი ეფენდიმ.

ბინდდებოდა, როცა უბანში მივიდნენ. ცივი ქარი ქროდა, ვაშლის ხის კენწეროები ირხეოდა. იქვე წუმპეში იხვები ჭყუმპალაობდნენ. ისინიც, ხალხის დანახვით დამფრთხალნი, ამობაჯბაჯდნენ და იქაურობას გაეცალნენ.

პოლიციელმა უბრად ჩაუარა მათი დანახვით შეშინებულ ქალებს. ბავშვები თითქოს მიწას ჩაეყლაპა. მხოლოდ ერთ ნანგრევებთან ტრიალებდა სამი ფეხშიშველი ბიჭვი. ორი ზარს თამაშობდა, მესამეს კალია დაეჭირა და პირში პაპიროსს აბოლებდა. ბიჭვებმა პოლიციელის დანახვაზე გაქცევა დააპირეს, მაგრამ ველარ მოასწრეს, ისინი იქვე დაიჭირეს.

— ესენი იყვნენ?

— ერთი ეს იყო, — თითი დაადო ბიჭვს ინალმა.

— მემაწვნის შვილიც ამათთან იყო, — თქვა სალიკმა.

— აბა, თქვი, სად არის ფეხი? — შეუტია პოლიციელმა ჭორფლიან ბიჭვს, რომელზეც ინალმა მიუთითა.

ბავშვს შიშისაგან სუნთქვა შეეკრა.

— რომელი ფეხი, ძია?

— კიდევაც რომ კითხულობს?! რომელი და ის, წელან რომ მიათრევდით.

— ჩვენ არაფერი გვინახავს, არ ვიცით! — ერთხმად იყვირა სამივე ბიჭვა, მაგრამ როცა ასთმიანმა პოლიციელმა უბრძანა, განყოფილებაში წამოდითო, მაშინვე ალაპარაკდნენ:

— ის ფეხი იბრაჰიმისაა, თვითონ იპოვა, ჩვენ არ გვაძლევს.

— აბა, იბრაჰიმი?

— ქაზიმ უსტას შვილია. ის და მამამისი წელან ქვიშაზე წავიდნენ.

— რა ქვიშაზე?

— სახლის ასაშენებელ ქვიშაზე.

— რომელ საათზე დაბრუნდებიან?

— საქმეს გააჩნია, შვიდზე, რვაზე, შეიძლება, ცხრის ნახევარზე.

— არავინ იცის, სად შეინახა ფეხი?

— ჩვენ რა ვიცით, ძია! თვალისჩინივით უფრთხილდება. არც ერთს ახლოსაც არ გვაკარებს.

გახდა შვიდი საათი, რვის ნახევარი, რვა, ცხრის ნახევარი. ის იყო პოლიციელი უნდა გაჯავრებულყო, რომ იბრაჰიმიც გამოჩნდა თავისი ურმით. გამხდარი ბიჭი იყო. წვრილი თვალები და ჭკვიანური გამომეტყველება ჰქონდა. ცარიელ ურემში, დიდი ცხენების ფონზე ცეროდენად ჩანდა. მოიჯარადრესა და უსტაბაშს შორის რაღაც გაუგებრობა მომხდარიო და ხელფასის აღება დაჰგვიანებოდათ. მამამისი ბეჟირ უსტას მანქანით სილივრიში წასულიყო, ურემი კი ამისთვის გამოეტანებინა.

პოლიციელი საფრთხობელასავით აეყუდა ბიჭის წინ.

— აბა, ჩქარა, გამოიტანე ის ფეხი!

იბრაჰიმმა იფიქრა, დავმაღავო, მაგრამ თავისი ცხვირ-ჩამოშვებული ამხანაგების გამოხედვაზე მიხვდა, რომ უკვე გაყიდული იყო. საჯინაბოში შევიდა, თივასა და ჩერებში დამალული თიხის ქილიდან ფეხი ამოიღო და პოლიციელს მიართვა.

ეს იყო ბასთურმისფერი ხორცის ნაჭერი. ერთი შეხედვით ვერც მიხვდებოდით, რომ კაცის ფეხი იყო, გადაჭრილ კოჭთან ორი ძვალე გამოჩრილიყო, თითები — გაწვრილებული, გალურჯებული და დანაოჭებული. ალაგ-ალაგ თეთრი ქონის ფენა ჩანდა, ქუსლთან გაეხვრიტათ და თოკი გაეყარათ.

— სად იპოვეთ?

— საავადმყოფოს ორმოში, ძია, სანაგვეზე.

— იქ რა გესაქმებოდათ?

— ჩვენ იქ ყოველდღე დავდივართ. წამლის ყუთებსა და სტრეპტომიცინის ბოთლებს ვაგროვებთ. იმ დღეს ესეც ვიპოვე. თულუხჩის ბიჭმა წამგლიჯა. ვიჩხუბეთ, წავართვი და გავიქეცი.

— ეს როლის იყო?

— თხუთმეტი დღე იქნება.

— კარგი, — თქვა კომისარმა, — ახლავე ქალაქში გაახვიე. დიახ, მოძებნე ქალაქი! უკეთესია, თუ პერგამენტისა იქნება.

იბრაჰიმის უფროსი და გაიქცა და საიდანღაც მართლაც მოარბენინა პერგამენტის ქაღალდი. ეგონა, თუ პერგამენტის ქაღალდს იშოვიდა, ძმას ცოტათი მაინც შეუძსუბუქებდა სასჯელს.

— აბა, ახლავე დაიშალენით! სასეირო რა ნახეთ! — მიუბრუნდა პოლიციელი საბრი ეფენდი სეირის საყურებლად შეყრილ ხალხს.

იბრაჰიმის და დიდი ძზრუნველობით ახვევდა ფეხს. ჩაღლაიანს გოგონა შეეცოდა:

— ალბათ, საჭირო არ იქნება ბავშვის წაყვანა.

მუსლიმი, მეყავე და ბეთალ ბეიცი ამას ფიქრობდნენ, ინალს კი ძალიან უნდოდა, როგორღაც დაესაჯათ იბრაჰიმი.

მესუთ ჩაღლაიანისადმი განსაკუთრებული პატივისცემის მიუხედავად, პოლიციელი უარზე დადგა:

— მოვალეობა მოვალეობაა, ეფენდი. შეჭველად უნდა წამოვიდეს. პროკურატურაში ჩვენებას ჩამოართმევენ.

მუსლიმმა და მესუთ ჩაღლაიანმა იბრაჰიმის და დაამშვიდეს, დააიმედეს და ყველანი პროკურატურისაკენ მიმავალ გზას დაადგნენ. წინ პოლიციელი მიუძღოდათ, რომელსაც პერგამენტის ქაღალდში გამოხვეული მნიშვნელოვანი ნივთმტკიცება მიჰქონდა.

უკვე ბნელოდა, პროკურატურაში რომ შევიდნენ. ხმაურით შეაღეს კარი და ოთახში შევიდნენ. მორიგე პროკურორის თანაშემწე ჩიბუხს აბოლებდა. იქვე, მაგიდაზე თამბაქოთი გატენილი ნეილონის ქისა ედო. ხელში ავტოკალამი მოემარჯვებინა და ქვისლს წერილს სწერდა. მათ დანახვაზე გაჯავრდა:

— რა ამბავია, რა აურზაურია! — შემდეგ პოლიციელს მიუბრუნდა: ესენი გავიდნენ. შენ თქვი, რა მოხდა, ოლონდ ჩქარა!

ბეთალ ბეი, მესუთ ჩაღლაიანი, მუსლიმი, სალიპი, ინალი და იბრაჰიმი გარეთ გალაგდნენ. ასთმიანმა პოლიციელმა ფეხს ქაღალდი შემოხსნა, პროკურორის თანაშემწეს უჩვენა და რაც იცოდა, თავიდან ბოლომდე უამბო.

პროკურორის თანაშემწემ საათს დახედა.

— კარგი, ახლავე ჩამოართვი ბიჭს ჩვენება!

იბრაჰიმი ოთახში შეიყვანეს. პოლიციელმა მისი ნათქვამი

ჩაიწერა. მერე ხელი მოაწერინეს. ამასობაში პროკურორის თანაშემწემაც დაასრულა ქვისლისათვის გასაგზავნი წერილი. როგორც იქნა, კონვერტიც იპოვა, ჩადო წერილი, დაბეჭდა და წამოდგა.

— წავედით საავადმყოფოში! — უბრძანა პოლიციელს.

გარეთ გამოვიდნენ. დანარჩენები ისევ კართან იდგნენ. პოლიციელმა და პროკურორის თანაშემწემ უხმოდ ჩაუარეს მათ და ქუჩაში გავიდნენ.

თანაშემწის მოტოციკლი ახალი ფოსტის წინ, ტროტუარზე იდგა. სწორედ იქ, სადაც ღღისით საფოსტო ნიშნების გამყიდველის დახლია ხოლმე გამართული. თანაშემწემ მოტოციკლი ტროტუარიდან ჩამოიყვანა, დაჯდა და პოლიციელი თავისი მნიშვნელოვანი ტვირთით უკან შემოისვა. პროკურორის თანაშემწემ გაზის პედალს ფეხი დააჭირა. ძრავა არ ჩაირთო. მეორედ დააჭირა, მესამედ და, როგორც იქნა, აამუშავა. მოტოციკლის ხმამ ღამის სიჩუმე გააპო და ანკარის პროსპექტისაკენ გავარდა.

მორიგე მთავარ ასისტენტს სათვალე მოეხსნა და პროკურორის თანაშემწეს უსმენდა. იგი პოეზიით გატაცებული ექიმი იყო, საუბარში ხშირად ურევდა ციტატებს დივანის ლიტერატურიდან¹. ეჭვი არ ეპარებოდა, რომ კალამიც ისევე უჭრიდა, როგორც სკალპელი. იაჰია ქემალს ეთაყვანებოდა და მოცლილობისას მის რობაიებზე² ნაზირეებსა³ წერდა. ახლაც წინ ედო ახლადდაწყებული რობაი. მან ბოლომდე მოისმინა პროკურორის თანაშემწის ნათქვამი, სათვალე მოიხსნა, მინები გაწმინდა, ისევ გაიკეთა და თქვა:

— შეუძლებელია! აქ რაღაც გაუგებრობა უნდა იყოს. მოგეხსენებათ, ბატონო ჩემო, რომ საავადმყოფო ამპუტაციისა და ოპერაციის ნარჩენებს ასე არ ყრის, სადაც მოხვდება. არც მენაგვეებსა და ვილაც-ვილაცებს ვატანთ. მათ ერთ ნაწილს

1. კლასიკური ლიტერატურა.

2. ლექსის ფორმა აღმოსავლურ პოეზიაში.

3. რომელიმე დიდი პოეტის მიბაძვით დაწერილი ლექსი.

საავადმყოფოშივე წვავენ, ნაწილი კი სანიტარულ ბრიგადას მიაქვს და ისე სპობს, რომ არავინ ნახოს.

— ვაი, სულო! მაშ ღუმელში იწვის? რა საშინელებაა, ვინ იცის, როგორ შიშხინებს ხორცი! — გაიფიქრა პოლიციელმა.

პროკურორის თანაშემწე, ისევე, როგორც ყველა მისი კოლეგა, ძალიან მიხვედრილი კაცი იყო:

— ჰმ... მაშინ, შეიძლება, განზრახ დაავდეს, რომ კვალი დაეფარათ, ვითომდა, საავადმყოფოდან არის გადაადგებულიო. რასაკვირველია, ამის ჩამდენი აქაურ წესებში ჩახედული არ ყოფილა, — შემდეგ ღიმილით დაუმატა — ისევე, როგორც მე. — როგორც ყველა, — მოკრძალებით გაუსწორა მთავარმა ასისტენტმა და ფეხი, რომელსაც წელანდელს აქეთ ხელში ატრიალებდა, როგორც იქნა, ტერფზე დააყენა.

ოთახში სიჩუმე ჩამოვარდა. მხოლოდ ვენტილატორის ხმა (საკმაოდ გრილოდა, მაგრამ მაინც ჩართული იყო) და ასთმიანი პოლიციელის ქშენა ისმოდა.

პროკურორის თანაშემწემ სივარეტი საფერფლეში ჩაბერტყა და თქვა:

— ბატონებო, საქმე ისაა, რომ ამ ბოლო დროს კიდურებდაჭრილ გვამებს ვპოულობთ. ვიდაც ბოროტმოქმედი თავის მსხვერპლს ხელ-ფეხს სჭრის და ისე ყრის. ალბათ, წაიკითხეთ გაზეთში — გასულ კვირასაც ვიპოვეთ აპირქაფის სანაპიროზე მკლავებდაჭრილი გვამი. შეიძლება, აქაც იმ მხეცის ხელი ერიოს.

მთავარ ასისტენტს, რომელსაც უნდოდა, მალე დაბრუნებოდა თავის რობაის, კინალამ წამოსცდა, ეს აღარ მაინტერესებსო, მაგრამ თავი შეიკავა და მის ნაცვლად თქვა: „სავსებით შესაძლებელია“; მაგრამ თქვა თუ არა, მაშინვე მიხვდა, რომ ასეთი რამ სწორედაც შეუძლებელი იყო: ფეხს, განსაკუთრებით თითებთან, აშკარად აჩნდა მოლურჯო კვანძები, განგრენოზულ კიდურებს რომ ახასიათებს. ამიტომ და იმიტომაც, რომ ამ დროს ცხელი ყავა შემოიტანეს და ასისტენტს პროკურორის თანაშემწის გულის მოგება უნდოდა, თქვა:

— ყოველი შემთხვევისთვის ერთხელ კიდევ ვაკითხვინებ.

– მაშ, დამდეთ პატივი, ბეიეფენდი⁷⁸, რასაკვირველია, თუ არ შეწუხდებით.

მთავარი ასისტენტი მელოტი იყო, პროკურორის თანაშემწეს დოცენტი ეგონა და ამიტომ მოკრძალებით ელაპარაკებოდა.

– როგორ გეკადრებათ, რა შეწუხებაა, ეს ჩვენი მოვალეობაცაა.

მთავარმა ასისტენტმა ზარს თითი დააჭირა.

– დიდად დამავალბთ.

– რას ბრძანებთ.

– საიძე ხანუმ, თუ შეიძლება, სელმან ბეის დამიძახეთ, – უთხრა მთავარმა ასისტენტმა ოთახში შემოსულ მოწყალეების დას.

საწოლზე გაშობილი სელმან ათაჯანი ჩერჩილის შემუარებს კითხულობდა, როცა მასთან მოწყალეების და შევიდა და უთხრა, მთავარი ასისტენტი გიბარებსო. როგორც ყველა ახალბედა ექიმი, ათაჯანი მფრთხალი ყმაწვილი იყო. ახლაც გული გადაუბრუნდა: „ერთიც ვნახოთ და იმ ვატმანს, გუშინწინ რომ აპენდიციტი ამოაკვეთე, პერიტონიტის ნიშნები აქვს, ანდა იმ მასწავლებელს, ერთი კვირის წინ რომ ტირიოდინი გაუვკეთე, კრიზისი დაეწყო“. მაგრამ ასისტენტთან რომ შევიდა და გაიგო, რაშიც იყო საქმე, შვებით ამოისუნთქა, თანაც პროკურორის თანაშემწე მისი ნაცნობი გამოდგა. ერთ სკოლაში უსწავლიათ, როცა სელმან ათაჯანის მამა ნალიჰანის კაიმაკმი⁷⁹ იყო. ეკ, რა სწრაფად გადის დრო?!

ჰო, რაც შეეხება ფეხის მოჭრას... არა, ამ დღეებში ათაჯანს ასეთი ოპერაცია არ გაუკეთებია. საერთოდ, თავის სიცოცხლეში ერთხელ გააკეთა ფეხის ამპუტაცია ამ ოთხი თვის წინათ და ისიც მუხლს ქვემოთ გადაჭრა. თანაც მარჯვენა ფეხი იყო.

– საკვირველია, – დაუმატა მან – სანაგვეზე საიდან გაჩნდა. საავადმყოფოში მოკვეთილ კიდურებს ხომ...

– ვიცით, ვიცით! სწვავენ ან ანადგურებენ საგანგებო წესების დაცვით, – შეაწყვეტინა პროკურორის თანაშემწემ, თან მთავარ ასისტენტს გაუღიმა. სელმან ათაჯანმა იფიქრა, დამცინიანო, და განაწყენდა, მაგრამ როცა პროკურორის თანაშემწემ უთხრა, რაზე იცინოდნენ, მასაც გაუღიმა. ერთი სიტყვით, ოთახში მხიარული

ატმოსფერო დამყარდა. ცოტაც და, მთავარი ასისტენტი რომელიმე კლასიკურ ლექსს წაიკითხავდა, მაგრამ დროზე შეიკავა თავი და მკაცრი გამომეტყველებით იკითხა:

– ახლა რა ვქნათ?

– მოდით, ისქანდერ ისქითსაც ვკითხოთ, – ურჩია სელმან ათაჯანმა.

– ისქანდერ ბეი ამდამ მორიგეა? – მთავარმა ასისტენტმა სიტყვა ბეი ხაზგასმით და ირონიით წარმოთქვა. როცა მისთვის საძულველ ვინმეს ასე მოიხსენიებდა, ეგონა, ჯავრს იყრიდა მასზე. რა დასამაღია, ისქანდერ ისქითიც არ მოსდიოდა თვალში. არ მოსწონდა და რა ექნა? კაცია და გუნება! დიდი რაბე, რაღაც რვა თვეს ლონდონში კვალიფიკაციას იმაღლებდა და ახლა თავს აღარავის უყადრებს. დოცენტებს, პროფესორებსაც კი ზემოდან დაჰყურებს.

ისქანდერ ისქითს თავისი პროფესიის შემდეგ ყველაზე მეტად ფოტოგრაფია იტაცებდა. ფოტოგრაფია, როგორც თვითონ ამბობდა, მისი „ჰობი“ იყო. ახლაც, მასთან სტუმრად მოსულ ექიმ-რენტგენოლოგს ფოტოგრაფიაზე ელაპარაკებოდა.

– ღამით ბლიცით როდისმე გადავიღიათ სურათი?

– არასოდეს. თქვენა?

– მე ამასწინათ ბეიოღლუზე გადავიღე ორმოცდაათი დაყოვნებითა და სამნახევარი დიაფრაგმით. ორმოცდათხუთმეტ წუთს ვამუღავნებდი. ისე კარგად ჩანს ყველაფერი, გაგიკვირდებათ.

– საოცარია. თუმცა თქვენი აპარატი ხომ "გეზაქტაა".

– არა, "რეფლექსია". თქვენც "რეფლექსი" გაქვთ?

– არა, ერთი თვეც იქნება, გავყიდე. ახლა ცეის-ტესარის ობიექტივიანი "რეტინა-2" მაქვს. 1:3,5.

– მოგწონთ?

– მოუხერხებელია. ვიდრე ოცდათექვსმეტივე კადრი არ გათავდება, ნეგატივს ვერ ამოიღებ.

– თქვენც აიღეთ და ყოველ მეთე კადრზე გადაჭერით.

– მერე, ძმაო, ყოველთვის ხომ ვერ დააბნელებ ოთახს. სააბაზანოც არა მაქვს, აბანოში დავდივარ. ამ ვიწრო ლენტების

ნაკლი ისიცაა, რომ ძალიან ვერ გაადიდებ.

– წვრილმარცვლოვანი გამამჟღავნებელი იხმარეთ, DK-20 ფიქსაჟში გაავლეთ და მერე გაადიდეთ.

ამ დროს შედგამ კარზე დააკაკუნა და საუბარი გააწყვეტინა. ისქანდერ ისქითს არ ესიაძმონა, მთავარ ასისტენტთან ასე გვიან რომ იძახებდნენ. ოთახში უკმაყოფილო სახით შევიდა. აუხსნეს, რაში იყო საქმე. ისქითმა ფეხი აიღო, ხელში შეატრიალა და თქვა:

– არა, ამ ფეხს მე ვერ მოვჭრიდი.

– რა საბუთით აცხადებთ ასე კატეგორიულად? — ჰკითხა სელმან ათაჯანმა. მთავარმა ასისტენტმაც მრავალმნიშვნელოვანი გამოხედვით იგივე შეკითხვა გაიმეორა.

ისქანდერ ისქითმა ნერვიულად, თითქმის ისტერიულად გაიცინა და კბილების გასასწორებლად ჩადგმული მავთულები გამოაჩინა.

– აი, რა საბუთით, მეგობარო: მე ასეთი ოპერაციის დროს ცოტა ქვემოთ ვჭრი, თანაც კონუსური ფორმით, რომ პროტეზს კარგად მოერგოს, — თქვა ისქითმა და ისე გადახედა მთავარ ასისტენტსა და სელმან ათაჯანს, თითქოს ეკითხებოდა: „ახლა მაინც გაიგეთო?“ ამ გამოხედვაში, მისი ლაპარაკის ტონში, მთელ მის გარეგნობაში იგრძნობოდა უპირატესობა, რომელსაც მას ლონდონში გატარებული რვა თვე აძლევდა.

„ზანგი ვიყო, თუ შესმოდეს, რას ამბობს, — გაიფიქრა ასთმიანმა პოლიციელმა. — მაგრამ კარგად კი ლაპარაკობს ყმაწვილი. მაინც რას ნიშნავს განათლებული კაცი?! ბარემ აქა ვარ და გავესინჯები, ნახონ ჩემი ასთმა“.

– კარგი, — უთხრა მთავარმა ასისტენტმა ისქანდერ ისქითს, გმადლობთ, „ესეც შენ. ჯერ კაცად იქეცი და მერე გამიბოლოდი“, — გაიფიქრა ისქანდერ ისქითმა მთავარი ასისტენტის მისამართით. ძალზე სიამოვნებდა მისი გაბრაზება. სელმან ათაჯანი ამას მიხვდა და ირონიულად იკითხა:

– ესე იგი, შენი მეთოდით არ არის მოჭრილი?

პროკურორის თანაშემწის გამოცდილ თვალს არ გამოჰპარვია სელმანის შეკითხვის ტონი. უფრო მეტიც — მან ამ შეკითხვაში

მლიქვნელური თავგამოდება დაინახა და იფიქრა:

„ესენიც კბილებით გლეჯენ ერთმანეთს, როგორც ჩვენ და მოსამართლეები. ეს ყმაწვილი, ალბათ, ორივეზე ჭკვიანია და იმიტომ ეჯავრებათ. როგორ გაკენწლეს! მაინც ხომ ვერ დააკარგვინეს წონასწორობა!“

ოთახში დამდგარმა პაპიროსის ბოლმა ასომიანი პოლიციელი შეაწუხა: „აბა, თუ მოიფიქრონ და ფანჯარა გამოაღონ!“

პროკურორის თანაშემწეს უნდოდა განემუხტა დაძაბული ატმოსფერო და საქმე ტკბილად მოეგვარებინა. ის-ის იყო, ბოდიშის მოხდა და გასვლა დააპირა, რომ ოთახში საოპერაციოს უფროსი ექთანს მუშერეფ მუთლუშ შემოვიდა. ასეთი გვარი კი ჰქონდა უფროს ექთანს, მაგრამ ცხვირ-პირი სულ ჩამოსტიროდა. თუმცა, რა ექნა, საბრალო ქალს! – ქრონიკული რევმატიზმი სტანჯავდა. მხოლოდ ორმოცდახუთი წლისა იყო, მაგრამ ბებერივით დაღაბლახებდა. პოლიციელს მის დანახვაზე პირი ღია დარჩა:

„ეს საქმეა?! – ფიქრობდა გაკვირვებული, – ქალი საავადმყოფოში მუშაობს, ამდენ ექიმებშია და თავის თავისთვის ვერ უშველია?“

მუშერეფ მუთლუშ ვერ მაგბდაზე დადებულ ფეხს შეხედა, მერე – პროკურორის თანაშემწეს და ბოლოს, მთავარ ასისტენტზე შეაჩერა მხერა. მთავარმა ასისტენტმა მოკლედ გააცნო საქმის ვითარება.

– ერჯუმენტ ბეისთვის არ გიკითხავთ? – თქვა უფროსმა ექთანმა.

– რა ხანია, ერჯი შვებულებაშია, – ჩაერია სელმან ათაჯანი – თაფლობის თვე აქვს, არ იცოდით?

– ვიცი, მაგრამ, თუ არ ვცდები, სწორედ წასვლის წინ გააკეთა ერთი ამპუტაცია (მთავარ ექთანს უნდოდა, ექიმისთვის თაფლობის თვე ჩაეშხამებინა).

– გაქვს მისი ტელეფონის ნომერი? – ჰკითხა მთავარმა

1. ნეტარი.

ასისტენტმა.

— ალბათ, მექნება.

— თუ არ შეწუხდებით, გაგვივით.

ისქანდერ ისქითი წასვლას აპირებდა, მაგრამ დარჩა. აინტერესებდა, რით დამთავრდებოდა საქმე.

სელმანი ტელეფონთან მივიდა, ნომერი აკრიფა, თან თვალს არ ამორებდა პერგამენტის ქალაქში გახვეულ ფეხს.

ტელეფონმა რომ დარეკა, ერჯი საპირფარეშოში იყო. კიძონოში გამოწყობილი მისი ცოლი სავარძელში ჩამჯდარიყო და ყურნალის ბოლო ნომერში შპალერის ახალ ნიმუშებს ათვალიერებდა. იგი ავეჯისა და ინტერიერის საკითხებში კარგად ერკვეოდა (თვითონ ასე ეგონა) და ამიტომ სახლ-კარის მოწყობის მთელი სიმძიმე თავად იტვირთა. ეს ერთსართულიანი სახლი, შვეიცარულ ვილას რომ ჰგავდა, ავეჯი, ფარდები, კედლების მოძველები ფერი — ყველაფერი მისი შერჩეული იყო.

ერთი სიტყვით, ერჯუმენტ ბეის უფლებები საწოლს იქით არ ვრცელდებოდა, მაგრამ რას იზამ! როცა მდიდარ ქალს ირთავ, ამისთანებსაც უნდა შეეგუო.

— ალო! — თქვა ქალმა ფრანგული აქცენტით. სხვას თუ არაფერს იტყოდა, უეჭველად პარიზელი გეგონებოდათ — ალო! ერჯუმენტი გნებავთ? სააბაზანოშია. მოითმინეთ, იქნებ გამოვიდა. — ქალმა საპირფარეშოსაკენ გასძახა:

— ერჯი! ერჯი!

— რა მოხდა, გენაცვალე? — მოირბინა ქმარმა.

— საავადმყოფოდან რეკავენ, გკითხულობენ.

— ამ შუალამისას? მოიტა, ერთი! — ერჯუმენტ ბეიმ ცოლს ყურმილი ჩამოართვა და მაშინვე ქირურგის ტონი და მანერები დაუბრუნდა:

— რაო, კოჭში გადაჭრილი მარცხენა ფეხი? დიახ, მართალია. ღმერთმანი აღარ მახსოვს, მარჯვენა ფეხი იყო თუ მარცხენა. ოცი დღეც იქნება, რაც ოპერაცია გავაკეთე. რა ვიცი, ვილაც მეთევზე იყო თუ მენავე. ამისთვის შუალამისას კაცის შეწუხება გაგონილა? ჩამოატარეთ პალატებში. ავადმყოფებს უჩვენეთ და

პატრონი იცნობს, თუ ჯერ არ გაუწერიათ. არა, გენაცვალე, არ დავწოლილვართ. დიახ, რა ბრძანეთ? არაფერს, კარგად ბრძანდებოდეთ! გადავცემ, გადავცემ, მერსი!

ცოლი კისერზე შემოეხვია ერჯის:

— არაფერი, ჩემო კარგო, სელმანმა მოგიკითხა.

— რატომ გეძებდნენ, რა მოჭრილი ფეხით?

— ერთი ამპუტაციის გამო, გენაცვალე.

ქალი შეშფოთდა:

— რაო, რამე კომპლიკასიონია? პასუხს არ გაგებინებენ?

— არა, სულო, განა ჩემს ოპერასიონს კომპლიკასიონი მოჰყვება? — ერჯის ამ ფრაზის წარმოთქმა გაუჭირდა და გადაიხარხარა: — რაღაც მოჭრილი ფეხი უპოვიათ და მკითხეს, საავადმყოფოდან ხომ არ გადაგივლიათო.

— ვაი, ცუდად ვარ! — ყმაწვილი ქალი მთლად გაფითრდა. ქირურგის ცოლი კი იყო, მაგრამ სისხლის დანახვაზე გული მისლიოდა. ბარემ ერჩია, ექიმის ნაცვლად არქიტექტორს გაჰყოლოდა (თავადაც ხომ ინტერიერით იყო გატაცებული), მაგრამ რას იზამ, ბელს სად გაექცევი?

— შენ რა უთხარი, როგორ უნდა გაარკვიონ?

— პალატებში ჩამოატარეთ და ავადმყოფებს ჰკითხეთ-მეთქი.

— კარგად ვითქვამს.

ქალმა სავარძელში მოიკალათა. თან თვალი სარკისაკენ გააპარა, თმები ხომ არ დამეშალაო. ერჯი ხელების დასაბანად წავიდა. მალე დაბრუნდა და ცოლს გვერდით მოუჯდა. ამასობაში ცოლს ჟურნალში კაკლის სამფეხა მაგიდა მოსწონებოდა. სწორედ ასეთი მაგიდა იმ დღეს აუქციონზე 350 ლირად გაიყიდა. ცოლქმარმა მომავალ კვირას ნიშანთაშიში ამერიკის აუქციონზე წასვლა გადაწყვიტა.

მთავარი ასისტენტის კაბინეტში არ იცოდნენ, რა გზას დასდგომოდნენ. — ერჯიმ სწორედ გვირჩია, ფეხი ავადმყოფებს უნდა ვუჩვენოთ, — თქვა სელმან ათაჯანმა.

1 კართულება (ფრ.).

– თუ პატრონი უკვე გაწერილია?

– მაინც ვიკითხოთ.

– არა, არ არის საჭირო.

– რას ვკარგავთ, ვიკითხოთ!

– მართლაც და, რა მოხდა!

გადაწყდა. დაიწყეს პალატების ჩამოვლა. წინ სანიტარი ქალი გაიძლოლეს. მას ფეხი მიჰქონდა, უკან გაჰყვნენ მთავარი ასისტენტი და პროკურორის თანაშემწე, მათ მუშერეუ მუთლუ მიჰყვებოდა. მას პოლიციელი, ისქანდერ ისქითი და სელმან ათაჯანი მისდევდნენ. ჯერ მეორე ქირურგიულ განყოფილებას ჩამოუარეს, ყველა პალატაში შევიდნენ, მერე მესამე განყოფილებასაც მიაკითხეს. ავადმყოფები უკვე დასაძინებლად ემზადებოდნენ. სანიტარმა დერეფანშივე მოჰკრა თვალი უცხო ხალხს, პროკურორის თანაშემწე მინისტრი ეგონა, გაიქცა, დაავლო ჩვარს ხელი და თითქოს ახლავდა მოიცალაო, მტვრის წმენდას მოჰყვა.

პალატაში კარბოლმჟავას სუნი იდგა.

ერთ საწოლზე თეთრწვერა მოხუცი წამომჯდარიყო და ლოცულობდა.

ამ პალატაში, ერთი კაცი იყო ნაოპერაცივეი – რიზელი მენავე შაჰინი. იგი მეთორმეტე საწოლზე იწვა. ოცი დღის წინათ მოეკვეთათ ფეხი, მაგრამ ცოტა შაქარი აღმოსჩენოდა და ამიტომ ჯერ არ გაეწერათ. ახლა კელისკენ გადაბრუნებულს თავზე საბანი წაეხურა და ტკბილად ეძინა.

მთავარმა ექთანმა ფრთხილად გაარხია საწოლი. რიზელს არაფერი გაუგია. მაშინ ქალი მხარზე შეეხო. ავადმყოფმა თვალი გაახილა და უაზროდ მიმოიხედა. ვერ გაეგო, რატომ გააღვიძეს, ან ეს ხალხი ვინ იყო? რა უნდოდათ. პოლიციელი საიდანღა გაჩნდა?

– შენ ფეხი მოგაჭრეს? – ჩაესმა ვილაცის ხმა. რიზელმა შეხედა და მთავარი ასისტენტი იცნო.

– ხო, მომაჭრეს, – უპასუხა და მარცხენა ტერფის ტკივილი იგრძნო.

– განგრენა გქონდა?

– ეგრე ტკვეს, ღმერთმა დასწლევლოს მაგატი ტავი.

მთავარი ასისტენტი, თავისი ჭკუით, ავადმყოფს ნელ-ნელა ამზადებდა და ცდილობდა, ჩამოფარებოდა სანიტარ ქალს, რომელსაც ფეხი ეჭირა.

– ვინ გაგიკეთა ოპერაცია? – ჰკითხა მან პაციენტს რაც შეეძლო თბილი ხმით.

– ვილაზ პულენტ ბეიმ თუ ევემენტ ბეიმ.

– ალბათ, ერჯუმენტ ბეიმ.

– ხო, ღმერთმა უშველოს, – თქვა რიზელმა, თან კი ფიქრობდა: „ღმერთმა დაგწყევლოთ, რას მალვიძებთ ამ შუალამისას და რა აბდაუბდას მელაპარაკებით“. მერე ერთბაშად გული შეეკუმშა. მთელი სიცხადით იგრძნო, რომ მარცხენა ტერფი აღარა ჰქონდა. თავისი ფეხი მას თითქმის დავიწყებოდა, ახლა კი, გინდა თუ არ გინდა, ყველაფერს თავიდან მოგაყოლებენ.

– ახლა ხომ კარგად ხართ?

– მადლობტ, კარგატა ვარ.

– გეძინა?

– ზოტა, – რიზელი საბოლოოდ გამოფხიზლდა.

– ჩვენებურო, შენთან საქმე გვაქვს. აი, ეს ბატონი პროკურორის თანაშემწეა, – დაიწყო მთავარმა ასისტენტმა, მაგრამ მაშინვე იფიქრა – სიტყვა არ გამიგრძელდესო და მოკლედ მოჭრა:

– ერთი შეხედე, იქნებ იცნო. შენი ფეხია? – ჰკითხა სულმოუთქმელად, მერე გვერდზე გადაგა და სანიტარი ქალი წინ გამოუშვა.

რიზელმა ბასთურმისფერი ხორცის ნაჭერი რომ დაინახა, ფერი წაუვიდა, სულ გამწვანდა, სახეზე ხელები აიფარა და პირი იბრუნა.

– არ შევხედავ, არაფრის გულისთვის არ შევხედავ!

მოსულებმა ერთმანეთს გადახედეს. პროკურორის თანაშემწე საწოლთან მივიდა.

– სირცხვილია, როგორ გეკადრება, ვაჟკაცი არა ხარ? ამოდენა ხალხი გელოდება. შეხედე და გვიპასუხე!

ახლა, რაკილა საქმე ვაჟკაცობაზე მიდგა, რიზელი ჯოჯოხეთის კარსაც კი გაუსწორებდა თვალს. ნელ-ნელა გადმობრუნდა, მოიშორა სახიდან გაძვალტყავებული ხელები და ფეხს შეხედა. შეხედა და თვალი ვერ მოაცილა, კრინტი ველარ დაძრა.

„ეს ფეხი, ხო, ეს მისი ფეხია, იცნობს როგორ ვერ იცნობს, მაგრამ კოჭში თოკი რატომ გაუყრიათ?“ – რიზელმა თვალები დახუჭა, მერე ისევ გაახილა. „მაშ ამ ფეხს ნოტიო ქვიშაზე ველარასოდეს დააბიჯებს? სველ ტერფს ცხელ კენჭებზე ველარ გაიშრობს? ველარ დატკბება თითების ფხანით? ეს ფეხი საწოლში ჰეჯერის კანკებს ველარ შემოეხვევა.“

საშინელი დანაკლისი იგრძნო. რალა კაცია, თუკი მიწას მყარად ველარ დაადგამს ფეხს? ალბათ, როგორ შერცხვება ჰეჯერს უფეხო ქმრის ყოლა?! შაჰინს სიკვდილი ერჩია დაინვალიდებას და დახეთ, როგორ გაწირა ღმერთმა?! მოხდა ის, რისიც ყველაზე მეტად ეშინოდა. და მოხდა არა ოცი დღის წინათ, როცა ფეხი მოაჭრეს, არც მაშინ, ერთი თვის წინათ, როცა განგრენა დაეწყო, არამედ ახლა, ამ წუთას.

აი, თითქოს ესმის ქამანჩის ხმა. ეს ძია იღრისი უკრავს, როცა რიზეში "ალიქას", "მემეთინას" ან "ფაფილათს" უკრავდნენ და „ჰორონს“ ცეკვავდნენ, შაჰინის მჯობი კაცი არ იყო. გაუჩერებლად, სულმოუთქმელად ცეკვავდა, დაღლა არ იცოდა, თანდათან უფრო ედებოდა ცეცხლი, ეშხში შედიოდა, დროდადრო შეჰკივლებდა და სხვებიც ცეკვის ეშხზე მოჰყავდა. თვალწინ სხვა მოცეკვავების ფეხები დაუდგა. როგორ ბუქნავენ! ფეხს როგორ უსვამენ! ეჰ!... ცალი ფეხით რალას იცეკვებს! გააჩუქე, ძია იღრის, შენი ქამანჩა!

ამის შემდეგ მარტო ცალ ფეხსაცმელსლა დასჭირდება გაწმენდა. მეორე ცალი ვის მისცეს? ხელები საღ-საღამათი აქვს და მხარ-კისერი, მაშ, ჯანმრთელია და ეგ არის. მარჯვენა ფეხს ნავის კედელს მიაბჯენს და მოუსვამს ნიჩბებს.

კიდევაც წარმოიდგინა თავი ნავში, ნიჩბებს უსვამს, ჭრიალებს ნავი და მასთან ერთად შაჰინის ხის ფეხიც.

– ძმაო, შენი ფეხია? თქვი, რამ დაგამუნჯა?!

მაშ, კოჭლობით უნდა იაროს? მაშ, ისე უნდა ირხეოდეს, როგორც ზღვის ტალღები სამხრეთის ქარზე? მათ უბანში ერთი ცალფეხა ბიჭი ცხოვრობდა. საწყალს არ უნდოდა, სხვებს ჩამორჩენოდა: კალიასავით ხტოდა და მაინც თამაშობდა ბურთს. შაჰინს ახლა განსაკუთრებით შეეცოდა ის ბიჭი, მაგრამ იგრძნო, რომ იმ ბიჭის შებრალებით თავის თავსაც იბრალებდა.

– ვერ იცნო. ალბათ, ამისი არ არის.

ბავშვებიც აღარ მონდომებენ შაჰინის ნავში ჩაჯდომას. თმახუჭუჭა, ქერა გოგონა თავის ძიძას რიზიქის ნავისაკენ წაიყვანს: "ნუ ჩავსხდებით ხისფეხიან ძიასთან. ნავი რომ გადაბრუნდეს, ხომ ვერ გვიშველის?" – იტყვის ბავშვი. მართლა, ნეტავ, ხის ფეხიან კაცს თუ შეუძლია ცურვა? კიდევაც რომ შეეძლოს, ნავი ახლოს როგორ უნდა მოითრიოს? წინათ მარჯვენა ფეხით ნაპირს დაეზღინებოდა, მარცხენა ფეხის ცერს ბარჯივით ჩაავლებდა ნავის კიდეს და თავისკენ მოიწევდა. დააკვირდა მოჭრილ ტერფს, სანიტარ ქალს რომ ეჭირა. ის მსხვილი, ღონიერი ცერი მთლად დალეული და გალურჯებული ჩანდა.

– შაჰინ ეფენდი, რა მოვდით, რაზე ფიქრობთ?

რა უცნაური მოგონებები აეშალა! ფლოტში რომ გაიწვიეს, კომისიაზე ტერფები შეუმოწმეს: ფეხთ გახადეს, წყალში ჩააყენეს და მერე იატაკზე გაატარეს. სველი ნაფეხურების მიხედვით ბრტყელტერფიანობას ადგენდნენ. ახლა რომ მოაწყონ ასეთი კომისია, მარჯვენა ნაფეხურის გვერდით რეზინის მრგვალი კვალი დარჩება.

თავი წამოსწია და საწოლთან მდგარო ფეხებზე დახედა: "აი, იმას, პროკურორის თანაშემწე რომ ყოფილა, ფეხსაცმელი ახლახან გაუწმენდია, სულ პრიალ-პრიალი გაუდის. პოლიციელს ჩექმები აცვია, მთავარ ასისტენტს – მოკასინები. ერთი ექიმი ფოსტლებით ჩამოსულა. მთავარ ექთანს ყაითნებით შეკრული პრუნელის თეთრი ფეხსაცმელი აცვია. მას მორებივით ფეხები აქვს – მსხვილი და უფორმო. თანაც რემატიზმიანი. საწყალი, არც ისეთი ხნიერია და როგორ დადის, – ფიქრობდა ხოლმე რიზელი მის დანახვაზე, მაგრამ ახლა სულაც აღარ ებრალებოდა. ანდა რა ჰქონდა შესაბრალისი: მორებივით იყო თუ კუნძებივით, მაინც საკუთარი ფეხები იყო, არც

რეკმატიზმია დიდი უბედურება. ნეტავი ორივე ფეხი ჰქონდეს და დაე, რეკმატიზმიანი იყოს, დაე, მორებსა ჰგავდეს!"

— ადამიანო, თქვი, ბოლოსდაბოლოს, შენია თუ არა!
რიზელს ცისფერი თვალები აუცრემლდა, ძლივს გადაყლაპა ყელში მომდგარი ცრემლი და ამოილულულა:

— ჩემია, ჩემი ფეხია...
რიზელის მწუსარებისადმი თანაგრძნობის გამოსახატავად ერთხანს ყველანი გაჩუმდნენ, მაგრამ მთავარ ასისტენტს ათიოდე წამის ღუძილი ზედმეტად ეჩვენა.

— როგორ იცანი? — ჰკითხა მოგონილი მზრუნველობით.

— ორი პატარა ტიტი შეხორზებული მაქ.

მთავარმა ასისტენტმა და პროკურორის თანაშემწემ ფეხი გულდასმით გასინჯეს. მართლაც, ნეკი მეზობელ თითს სანახევროდ შეზრდოდა.

რიზელმა საბნიდან საღი ფეხი გამოყო. ამ დაკუნთულ და ძარღვებდაბერილ ფეხზე ასევე შეზრდილი თითები ჰქონდა.

მთავარმა ასისტენტმა და პროკურორის თანაშემწემ კმაყოფილებმა ერთმანეთს გადახედეს. მათი შემხედვარე ბედნიერი მთავარი ექთანიც იღიმებოდა.

— ღამე მშვიდობისა, კაპიტანო, შეგაწუხებთ და გვაპატიე, — უთხრა რიზელს მთავარმა ასისტენტმა.

— კარგაბ ზნანდებოდებ, — უპასუხა რიზელმა ყრუ, გაბზარული ხმით.

მთავარი ასისტენტი და პროკურორის თანაშემწე კარისაკენ გაემართნენ. მათ სხვებიც მიჰყვნენ.

პალატაში აქა-იქ ხვრინვა გაისმა. მოხუც მლოცველს საწოლზე მოერთხა, ხელში მინერალური წყლის ბოთლი ეჭირა და დაბნეული იყურებოდა.

საავადმყოფოს საათმა დარეკა.

რიზელს არ ეძინა. გულალმა იწვა და ფიქრობდა. დროდადრო მისი სრუტუნი ისმოდა.

ახლა უფროს ექთანს უნდა გაერკვია, ვინ გადააგლო ფეხი სანაგვეზე. მანაც ჯერ საინტარი ქალები დაკითხა, შემდეგ —

მომკვლევები და მალე დამნაშავესაც მიაკვლია.

დამნაშავე კი ვინმე კასტამონუელი სულეიმანი აღმოჩნდა. საავადმყოფოში მუშაობა პირველ კვირას ქირურგიულ განყოფილებაში დაეწყო, მაგრამ ვერ გაეძლო და მალე თერაპიულში გადაეყვანათ. იმ დღეს კი, როცა რიზელს ოპერაციას უკეთებდნენ, ისევ საოპერაციოში მოეყვანათ, რადგან აქაური სანიტარი შვებულებაში წასულიყო.

ვიდრე ოპერატორები ავადმყოფს ჭრიდნენ და კრავდნენ, საწყალს სული კბილით ეჭირა. ერჯუშენთ ბეიმ ოპერაცია დაამთავრა და მოჭრილი ფეხი ისე გაუწოდა სანიტარს, არც შეუხედავს, ვინ იყო.

მანაც რა იცოდა, სად უნდა წაეღო, გულისრევას ძლივს იკავებდა. აიღო და პირველივე ფანჯრიდან სანაგვეზე ისროლა.

პოლიციელმა ოქმი შეადგინა. პროკურორის თანაშემწემ ეს ოქმი ჯიბეში ჩაიღო, ერთხელ კიდევ გადაუხადა მადლობა მთავარ ასისტენტს, მხარზე ხელი დაჰკრა თავის სკოლის ამხანაგს სელმან ათაჯანს და უთხრა:

– იცოდე, გელოდები, მამაშენიც წამოიყვანე. კალამიშში ვცხოვრობ. საიდ ფაშას ქუჩაზე. პატარა ბოსტანიც მაქვს, მწვანილში ფული არ მეხარჯება. ლუდი ჭაში ჩავაციოთ, დავდგათ შეზღონებები ჩრდილში და ვიძუსაიფოთ. გავიხსენოთ ახალგაზრდობა.

გადაწყვიტეს, ერთ კვირა დღეს სელმანი წაიყვანს მამამისს, ყოფილ ნალიპიეს კაიმაკაშს და დილიდანვე წავლენ კალამიშში. მისამართები ჩაიწერეს, სიგარეტის კოლოფზე გეგმაც კი დახაზეს.

პროკურორის თანაშემწე კვლავ დაჯდა მოტოციკლზე. პოლიციელი ისევ უკან მოუჯდა. ახლაც გაჭირდა ძრავის ჩართვა. ბოლოს, როგორც იქნა, მოტოციკლი ათუხთუხდა, მაგრამ ადგილიდან მაინც ვერ იძვროდა.

პოლიციელს თითქოს ხელში რაღაც აკლდა. ისეთი გრძნობა ჰქონდა, თითქოს რაღაც დარჩენოდეს.

– ფეხი, ფეხის წამოღება დაგვავიწყდა, – გაიხსენა ბოლოს, მაგრამ მისი სიტყვები ძრავის გრუნუნმა ჩაახშო.

პოლიციელი პროკურორის თანაშემწეს მხარზე შეეხრა.

– ფეხს რა ვუყოთ, ბეი ეფენდი?

პროკურორის თანაშემწემ თვალი ჩაუკრა მთავარ ასისტენტს და ძრავის ხმაურში რომ გაეგებინებინა, პოლიციელს დაუყვირა:

— მასაც ისევე მოსპობენ, როგორც საერთოდ სპობენ ამპუტაციისა თუ ოპერაციის ნაშთებს.

მთავარმა ასისტენტმა ვერ გაარჩია პროკურორის თანაშემწის ნათქვამი, მაგრამ ფიქრა, რაღაც იხუშროლო და ზრდილობის გულისთვის გაიღიმა.

„ფუჰ, ღმერთმა დასწყევლოს, — ფიქრობდა პოლიციელი, — ასთმის წამალი მინდოდა მეთხოვა და ვერა ვთხოვე. ან რას ითხოვ პროკურორის თანაშემწის დასანახავად. ჯანდაბას, ექიმები ხომ გავიცანი! კარგი ხალხი ჩანს. ერთი როდისმე მოვალ და გავესინჯები“.

პროკურორის თანაშემწემ ვალდობილი კაცის სიამაყით დააჭირა ფეხი პედალს. სამართალი და პოლიცია ძრავის გრუხუნით გაეცალნენ საავადმყოფოს.

მთავარი ასისტენტი, რომელმაც ისინი კარებამდე მიაცილა, იღვა, გზას გასჩერებოდა და ფიქრობდა: „სალამობით უკვე ცივა. საცაა ზამთარიც დადგება“. მერე სიგარეტს მოუკიდა და შენობაში შევიდა. სალამობით შთაგონება ეწვეოდა ხოლმე. უნდოდა, მალე დაბრუნებოდა იმ რობაის, პროკურორის თანაშემწის მოსვლამდე რომ დაეწყო. მაგიდას მიუჯდა, წელან ნაპოვნი ჰქონდა რითმა "ათ"-ზე, მაგრამ უკვე დავიწყებოდა. ეცადა, მაგრამ ვეღარ გაიხსენა, ნერვები აეშალა: ერთხანს უყურა კედელზე დაკიდებულ ჯემილ ფაშას პორტრეტს, მერე მოკრიფა თავისი ხელნაწერები და დასაძინებლად წავიდა.

სელმან ათაჯანი თავის ოთახში დაბრუნდა და ჩერჩილის მეძუარების კითხვა განავრძო. ჩერჩილი იგონებდა, როგორ გადაურჩა სიკვდილს პენიცილინის წყალობით, ანდა ჩრდილო აფრიკაში, ყველაზე ცხარე ბრძოლების დროს როგორ იქცეოდა თავს ხატვით. „საოცარი კაცია ეს ჩერჩილი, — ფიქრობდა სელმანი. — არა, ერჯუმენთი როგორ გაბრაზდა, რომ დავურეკე. უნაშუსო, ვინ იცის, რას აკეთებდა! მამაჩემსაც გაუხარდება პროკურორის თანაშემწის ნახვა. საბანაო კოსტიუმს წავიღებ, იქნებ, ფენერბაჰჩეს პლაჟზეც შევიაროთ, არ დაგვირეკებია, ნეტავ, ბეჭედი ეკეთა? თუ ცოლი ჰყავს, კამფეტის

წალბა დამჭირდება“.

უფროსი ექთნის სიხარულს საზღვარი არა ჰქონდა, რაკილა იპოვა, ვისზე ამოყარა ჯავრი. მთელი მისი სიცოცხლე ასეთი შემთხვევების მოლოდინში გადიოდა. რა ღამესაც მსხვერპლს იპოვიდა და ბოლმას დაიცლიდა, იმ ღამეს ბრომურალი აღარ სჭირდებოდა. რას იხამ! ავადმყოფი ქალი იყო. ახალგაზრდობაში ვიღაც ბულალტერს გაჰყოლია ცოლად, მაგრამ მას მეზობლის ცოლისდასთან საქმე გაუჩარხავს და შინიდან გაპარულა. ქალმა კი ამის შემდეგ საკაცეთი ამოიძულა და ჯავრს ხან ავადმყოფებზე იყრიდა, ხან – სანიტრებზე.

– წამომყევი, – უბრძანა კასტამონუელს, რომელსაც თავი სიკვდილმისჯილივით ჩაექნდრა და საკუთარ ფეხებს დასჩერებოდა. – წამომყევი, მე გაჩვენებ, რამდენი კუნჭული აქვს ღუნიას – და თავისი კაბინეტისაკენ გაუძღვა: სიბრაზისაგან რევმატიზმიც კი დავიწყებოდა.

როგორც კი ფეხის პატრონი იპოვეს, ისქანდერ ისქითი თავის კაბინეტში დაბრუნდა. რენტგენოლოგი უკვე წასულიყო და ახლა თავად ესტუმრა მას. მოკლედ უამბო გამოდახების მიზეზი და შეწყვეტილი საუბარი გააგრძელეს.

– მე ჰიპოსულფიტს მეტაბისულფატსაც ვუმატებ. ლენტსაც კარგად ამაგრებს და ჭურჭელსაც არ აფუჭებს.

– კარგი გიქნიათ, – მოუწონა რენტგენოლოგმა.

ერჯუმენთი და მისი ცოლი დასაძინებლად მოემზადნენ და თითო ჭიქა კონიაკიც გადაკრეს.

პროკურორის თანაშემწისა და პოლიციელის წასვლის შემდეგ ასისტენტებიც თავ-თავიანთ კაბინეტებში ჩამორიგდნენ და საავადმყოფო ჩვეულ ცხოვრებას დაუბრუნდა.

მოხუცმა დარაჯმა საათი მომართა.

უფროსმა ექთანმა კარგად შეახურა კასტამონუელი, მერე ფეხებზე ცხელი წყალი გადაივლო, წითლად დაფორაჯებულ სახეზე ცივი წყალი შეისხა და დასაძინებლად დაწვა.

სანიტრების ოთახში გვიანობამდე დასცინოდნენ საბრალო კასტამონუელს.

რიხელს კი ისე სტენდა მარცხენა ფეხი, თითქოს მოჭრილი არცა ჰქონოდა.

დურბინდი

ცხოველს ადამიანზე მახვილი სმენა აქვს. ადამიანს მხოლოდ იმ ბგერების აღქმა შეუძლია, რომელთა სიხშირე წამში 3000-ს არ აღემატება. თანაც, თუ ხელს არ აძლევს, ყურის ძირში ზარბაზანიც რომ დაუცალო, არ გაიგონებს. მეძებრის ცხვირი მწყერს ორ კილომეტრზე გრძნობს, ადამიანს კი ყნოსვა გაჩენის დღიდან ხომ ჩლუნგი ჰქონდა და ჰქონდა, ახლა მხოლოდ ფულის სუნითა სცემს. კატისათვის ადამიანი ის არსებაა, ატმოსფეროს ელექტრობას რომ ვერ აღიქვამს, თაგვისათვის კი — ულტრაიისფერ სხივებზე რომ ვერ რეაგირებს. შავარდენიც მართალია, რომ ვებრალეებით, ახლომხედველები ხართო: ჩვენი მხედველობის არე, რომელშიც ზუსტად და ნათლად ვხედავთ საგნებს, 50 მეტრის რადიუსიან წრეს ხომ არ აღემატება. კაი დღე დაგვადგებოდა, ჩვენი გრძნობათა ორგანოების სილატაკეს ჩვენივე თავი რომ არ ანაზღაურებდეს. შადლობა ღმერთს, აღმოვაჩინეთ ტელეფონი, მიკროფონი, რადიო, მოვიძიეთ შორეული ბგერები და გავაგონეთ ისინი ჩვენს ყრუ ყურებს. სხვადასხვა სურნელება, რომელსაც ოდნავ ვგრძნობდით ან რომელთა არსებობაც კი არ ვიცოდით, გავაძლიერეთ ლაბორატორიებში და შევჭვდეთ ჩვენს სურდოიან ცხვირებში. ამით გავიმრავალფეროვნეთ შეგრძნებების უბადრუკი შკალა, თანდათანობით გავუტოლდით ჩვენს ოთხფეხა მეგობრებს და მათ შორის ამაყად სიარულის უფლება მოვიპოვეთ.

მაგრამ, მგონია, ადამიანის გონების უდიდესი მონაპოვარი მოკლე ტალღები კი არა, ოპტიკური მინაა. შევიდა იგი ტელესკოპის შემადგენლობაში და დაგვანახა, რაოდენ მცირენი ვართ, შევიდა მიკროსკოპის შემადგენლობაში და გვიჩვენა ჩვენი სიდიდე. თუმცა თავი ვანებოთ ამ ორ უკიდურესობას და ავიდლოთ მათ შორის საშუალო — დურბინდი. დურბინდი რომ არ ყოფილიყო, შეძლებდა კია ქრისტეფორე კოლუმბი ამერიკის აღმოჩენას, ან აღმირალი ბერდი ჩრდილო პოლუსისას? დურბინდი რომ არ ჰქონოდა, დასცემდა ნაპოლეონი შიშის ზარს ევროპას? იტყვიოთ, ნაპოლეონის დაპყრობებმა ბევრი ვერაფერი შესძინაო კაცობრიობას. მართალი

ბრძანებაა. თუ ეგრეა, იმასაც ამბობენ, არც ამერიკის აღმოჩენას მოუტანია დიდი სარგებლობაო, მაგრამ ეს სხვა საქმეა. გეტყვით მხოლოდ: ტირადა, დაწყებული სიტყვებით: რომ არ ყოფილიყო ღურბინდი, დაუსრულებლად შეგვიძლია გავაგრძელოთ. რომ არ ყოფილიყო ღურბუნდი, არ იქნებოდა ეს, არ იქნებოდა ის, და, რაც მთავარია, ჰიჯაბი ბეის პენსიონურობის წლები არ გაივლიდა ესოდენ მხიარულად, ესოდენ ფერადოვნად და შინაარსიანად.

რა გასაკვირია, თუ დიდად პატივცემული ჰიჯაბი ბეი სულაც არ უყურებს ღურბინდს კაცობრიობის განვითარების ისტორიის თვალსაზრისით. გინახავთ ვინმე, რადიოს რომ უსმენდეს და მოკლე ტალღების საოცრებაზე ფილოსოფოსობდეს?

ბევრი ვიძტვრიე თავი, რათა დამედგინა, საიდან, როგორ, რატომ, როდის გამოაჩნდა ჰიჯაბი ბეის ოპტიკური მინით გატაცება. ბოლოს დავასკვენი, რომ მემკვიდრეობითი მოვლენაა. ერთხელ, ისე, სხვათაშორის თქვა: ჩემი ერთ-ერთი პეპერა ასტრონომიით ყოფილა დაინტერესებული, პაპა კი გემის შტურმანი იყო. მამამის კი არ უნდა ჰქონოდა არავითარი კავშირი ოპტიკასთან. ოპტიკური მინები, რომლებშიც ცხონებული მთელი სიცოცხლე იხედებოდა, იყო -2,5 სათვალე და ტაქსომეტრის ჭკუჭრუტანა.

დიდად პატივცემული ბეი არც თავისი პეპერასავით გაჰყურებდა ცას, არც პაპასავით ათვალთვრებდა ზღვას და არც მამასავით ეძებდა გზის ტრიანგულაციის პუნქტებს. მისი ყურადღების სფერო მხოლოდ ახლომანლო წყლები და ხმელეთი იყო.

სამ ღურბინდს, როგორც თვითონ ამბობდა, დაკვირვების არის მიხედვით სამად ყოფდა:

ერთი, ცხონებული შტურმანი პაპისაგან მემკვიდრეობით მიღებული მეკობრის ჭოგრიტი, შორი მანძილებისათვის ჰქონდა განკუთვნილი. ამ ჭოგრიტით აკვირდებოდა იგი ჩრდილო-აღმოსავლეთით დიდ ჩამლიჯას, მცირე ჩამლიჯასა და აჯიბეის¹

1. აქ და შემდგომშიც დასახელებულია სტამბოლის გარეუბნები ბოსფორის სრუტისა და მარმარილოს ზღვის სანაპიროზე.

მიდამოებს; სახმრეთ-აღმოსავლეთით – ქინალის, ბურგაზის, სივრისა და იასის კუნძულებს, აგრეთვე ყველა ჯურის დიდსა თუ მცირე საზღვაო ტრანსპორტს: გემებს, იახტებს, კატერებს, იალქნიან, მოტორიან და ნიჩბიან ნაგებს, ამ კუნძულებს შორის რომ მიმოდოდა. მეორე 8/30 ობიექტივანი "კარლ ცეისის" მარკის სამხედრო დურბინდი – საშუალო სიშორისათვის. მისი დაკვირვების არე იყო სამხრეთ-აღმოსავლეთით კალამიშის ყურე, იოლურთჩუს ხევი ტრამვაის ხიდიდან მოკიდებული: ჩრდილო-აღმოსავლეთით – ფენერბაჰჩე, მენდირეკი, საიალქო კლუბი, ბელვუ და მისი მიმდებარე ადგილები; ჩრდილოეთით – მოდას ნავმისადგომი, საზღვაო კლუბი, ტივტივები და აღმანკამფის ბაღი. მესამე – 1890 წლის მოდელის თეატრალური დურბინდი (ვიდაც სომეხი ქალის მემკვიდრეობა იყიდებოდა აუქციონზე და იქ იაფად ჩაიგდო ხელში), რომლითაც აკვირდებოდა კაზინოს, მეზობელი სახლების ბაღებს, აივნებსა და ფანჯრებს, აგრეთვე მეზობლად მდებარე ჩიხს.

ჰიჯაბი ბეის ოთახი ზემო სართულზეა, ოთხივე მხრით ფანჯარა აქვს და ციხე-კოშკსა ჰგავს. როცა ჰიჯაბი ბეი იქიდან გრძელი ჭოგრიტით იცქირება, მოგაგონებთ ანდრეა დორიას დროინდელ ცალხელა, კოჭლ მეკობრეს. პრევეზეს ბრძოლაში რომ დაუკარგავს ხელ-ფეხი და ამ დამსახურების გამო აუყვანიათ გემზე, ანდა – ჯიუტ ზღვის ძველს, რომელსაც გამოუცხადეს: "კაპიტანო, უკვე დაბერდი, ხმელეთზე დარჩიო", მაგრამ მაინც შეპარულა გემზე და უწინდებურად დგას სათვალთვალო პუნქტთან.

საშუალო მანძილებზე საყურებელი "კარლ ცეისის" დურბინდით ხელში იგი სამხედრო მანევრებზე მოწვეული მამაცი და ნამსახური გენერალია, საბრძოლო მოქმედებას რომ ხელმძღვანელობს, თანაც სამხედრო ატაშეების წინაშე გულლიად ესაუბრება ახალბედა მეთაურებს.

ხოლო როგორც კი თეატრალურ დურბინდს მოიმარჯვებს, წუნია ბარონია, მეტროპოლიტენ ოპერაში „ტოსკას“ რომ უსმენს, ცხვირს უბზეკს სკარპიას არიას მეორე მოქმედებაში და თან ფიქრობს: „ჯანდაბას, ბოლო მოქმედებაზეც დავრჩები, კავარადოსისა

და ტოსკას დუეტს მოვუსმენო!“

ყოველი ხელობა თავის დაღს ასვამს კაცს: დურგლებს ძალზე დაკუნთული მკლავები აქვთ, გინახავთ სუსტფეხება ფოსტალიონი? არც ის არის შემთხვევითი, რომ პოლიტიკოსები ბაქიები არიან, მესაათეები – თვალვდასიებულნი და მებალები – კუზიანები. ამიტომაც არის, რომ ჰიჯაბი ბეის შეხედვაზე პირველად მის ძალიან ლურჯ თვალებს დაინახავთ, თითქო სხვა ნაკვთებს პირი შეუკრავთ ამ ორი გადმოკარკლული თვალის სასარგებლოდ და ჩრდილში დარჩენას შეჰკუებინო.

დიდად პატივცემული ბეი განა მხოლოდ უთვალთვალებს? – რა ბრძანებაა! სურათები გაივლის დურბინდის ლინზაში, ბეის თვალებში – დიდ ლურჯ ობიექტივებში – შემდეგ ფოტოფირფიტაზე აღიბეჭდება მის თავში, ძველებური, საბერველიანი ფოტოაპარატისხელა რომ არის და ნესვის ფორმა აქვს. აქვე გადატრიალ-გადმოტრიალდება, გაირეცხება და სიტყვებად ქცეული პირის უჯრით გარეთ გამოვა.

აი, მიაპყრო შორ მანძილებზე სამზერალი დურბინდი ფენერბაჰჩესთან იახტას და ბუტბუტებს:

– ღმერთო ძლიერო! ამ ვარცლს პირველად ვხედავ. ალბათ, უფლისწულის კუნძულებიდან არის. მოიცა, კიჩოსთან რომ მიკუნტულა, სითარე არ არის? ღმერთმანი, ნელიმ ბეის იახტაა, შეულებიათ და ვეღარ ვიცანი. ეს ზორბა დედაკაცი, დონიჯი რომ შემოუყრია და ყურიან ქოთანსა ჰგავს, გერმანელი ძიძა იქნება. საბანაო კოსტუმი ვიწრო აქვს და სხეულს ვერ უფარავს.

ჰიჯაბი ბეი თავს ანებებს იახტას, იღებს საშუალო რადიუსის დურბინდს, ყურადღებით ათვალთვალებს ყურეს და მზერას აჩერებს საზღვაო კლუბის პლაჟზე:

– ვერა და ვერ გაათხოვეს ეს მამლუჰის გოგო. გადახტი, შვილო, გადახტი! გინდა მერცხალივით გადახტი, გინდა – ქოთანვიით. მაინც ვერ გიმოვია ქმარი და ეგ არი! პროფესორის ცოლს ყვითელი საბანაო კოსტუმი ჩაუცვამს. დღესაც ის მწვევარივით ბიჭი ახლავს. გუშინ ზურგზე კრემს უსვამდა, ახლა ხელისგულზე დასჩერებია, მკითხაობს. აი, ხელზე აკოცა. ყურები

გამოიბერტყე, ვაკას ბეი! როგორც ჩანს, ჩვენშიაც ბლომად გაჩნდა სამფა ოჯახები.

ამ დროს ობიექტივში ხვდება სკუტერი, რომელიც ტალღებზე მოხტის. ღურბინდი კინოკამერასავით მისდევს მას:

– ეს ის დამთხვეული ბიჭი არ არის, ამასწინათ კაბოტაჟის ზეიმზე საზღვაო ფლოტის ფელუკას რომ დაეჯახა და გადააბრუნა? შეხედეთ ერთი, არც კი დაუსჯიათ. თუმცა რა, მამა თუ ადვოკატი გყავს, სამართალი რას დაგაკლებს?

შორს ყურებით დაღლილი თვალები ცოტათი უნდა დაასვენოს. "კარლ ცეისს" გვერდზე გადადებს, იღებს თეატრალურ ღურბინდს და თვალს ავლებს მეზობლების ბალებს:

– რეზანი ისევ პოკერს ჩასჯდომია. ჰიდაიეთს კი ეფიცებოდა... ეკ, ნათქვამია, ქათმის კურტუმომ ფიცი რა იცისო... როგორც ჩანს, რასიკ ბეის არავინ არაფერს უჯერებს. ეს ბიჭიც დიდი ავარაა. მაგათ ოჯახში ერთადერთი ნორმალური კაცი სიბეა. სხვა ყველა გინდა თალგამი ყოფილა და ბოსტანში დაგირგავს.

ღურბინდს იქვე, კარის მეზობლის ნიაზი ბეის ბაღს უძიზნებს:

– უყურეთ, ნიაზიანთა სუფრა გაუშლიათ! ხორციანი ბადრიჯანი, წიწაკის ტოლმა, ჰამიდვრის სალათი, კიტრის სალათი მაწვნით. ღურდანე დიეტაზეა და გუშინდელი გოგრის ყალიაც დაუღამთ სუფრაზე. დახეთ, უფროსი ქალბატონი ტოლმას ხელით იღებს. ღმერთმა შეგარგოს! ერდემი კბილებს იჩიქნის. ცივი ლუდიც მოართვეს. ეკ, როგორ ჭამს ხალხი?!

ნიაზიანთა-მეთქი, ვთქვი და გამახსენდა: ერთი თვის წინათ ამ ბაღში ნიშნობა ჰქონდათ. ნიაზი ბეის ვაჟი ერდემი – ჭკვიანი, წესიერი ყმაწვილი – დაინიშნა. მას ძველებური აღზრდა-განათლება აქვს მიღებული და ახლა ადვოკატთან გადის სტაჟირებას. მისი საცოლვე გულიში სანდომიანი გოგონაა, წაბლისფერთმიანი. უსქედარის კოლეჯში უსწავლია, მაგრამ მეთუ კლასიდან გამოსულა მამის სიკვდილის გამო. ისა და დედამისი ქიზილთოფრაქში ცხოვრობენ. ნათესავმა გაურიგა, უქებდა: ახლანდელ ურცხვ გოგოებს როდი ჰგავს, სწორედ ისეთი უმწიკვლოა, თქვენ რომ ეძებთო.

ნიშნობაზე ჰიჯაბი ბეიჯ დაპატივეს. იგი უღურბინდოდ მოვიდა, მაგრამ მაინც კარგად გაერთო. ერდემი მის ხელში იყო გაზრდილი და შვილივით უყვარდა.

გაიარა ნიშნობის ვარდისფერმა დღეებმა. ერთ საღამოს ერდემმა ჰკითხა გულიზს:

- გუშინ საიდან გადახტი ზღვაში?
- ნავიდან.
- ვინ იყო შენთან ერთად?
- ჩემი ბიძაშვილი იონჯე.
- სხვა?
- სხვა არავინ.
- გეკითხები, ვინ იყო-მეთქი ის კბილებდაკრეჭილი ტიპი, თქვენს ნავში რომ ამოძვრა?
- რას ამბობ? ჩვენს ნავში არავინაც არ ამოძვრალა.
- კიდევაც ბლლარძუნობდით.
- ტყუილია, ცილისწამებაა, ღმერთმანი! ვინ მიგონებს ამას, გენაცვალე?
- მაშ, რამ გაგაწითლა?
- გაწითლდი განა? თუმცა, კაცს რომ ეტყვი, გაწითლდიო, მართლა გაწითლდება.
- მაშ, ვერ იხსენებ? მაღალი, შავგვრემანი, გამხდარი...
- მოიცა, მოიცა, შაქირზე ხომ არ ლაპარაკობ?
- შაქირი ვილა?
- იონჯეს უფროსი ძმის ამხანაგია. ბანკში ერთად მსახურობენ. მაგრამ არაფერიც არ მებლლარძუნებოდა. ზღვაში ხელის კუნთი გაენასკვა და გვთხოვა, ჩვენს ნავზე ამოგვემეა. ჩვენც ამოვუშვივით. ეს იყო და ეს. დაშავდა რამე?
- აკი ნავზე არავინ ამოსულაო?
- ოჰ, რა ვიცი, დამავიწყდა კიდევ. მეტი არაფერი მაქვს საფიქრალი? რა დაკითხვას მიწვობ, გენაცვალე? პრაქტიკას გადისარ?

ერთი თვე ისე გავიდა, განსაკუთრებული არაფერი მომხდარა. ერთ პარასკევ საღამოს, ბომონდის ბაღში რომ ისხდნენ, ერდემმა

მოულოდნელად ჰკითხა:

- გულიზ, შენ მოდას კლუბის წევრი ხარ?
- არა, რატომ მეკითხები?
- ისე. გუშინ სალამოს ვილაც თეთრკოსტუმიან მამაკაცთან ერთად იქ ჩაის მიირთმევდი.
- ღმერთმანი, ტყუილია! მოეშვი მაგ უაზრო ეჭვიანობას, გენაცვალე! ნახე, რამდენი დღეა, არ გვიჩნუბია. ვილაცას ჩვენი წაკიდება მოუნდომებია. მე მოგიკვდე, თუ არ მითხრა, ვის?
- სიტყვას ბანხე ნუ მიგდებ.
- გეუბნები, ტყუილია-მეთქი, ცილისწამებაა, გაიგე!
- აბა, დაიფიცე.
- გეფიცები.
- მე დამიფიცე.
- შენ თავს ვფიცავ!
- დედა დაიფიცე.
- რატომ დავიფიცო? ხომ არ გაგიჟებულხარ? მეც სულელივით აგყევი და რასაც მთხოვ, გისრულებ.
- გასაგებია.
- რა არის გასაგები?
- გარსონ, ანგარიში მომიტანე!
- მიდიხარ? ნუ სულელობ. უჰ, ღმერთმა სიკეთე მისცეს, გამახსენდა, სულელი ორჰანი იქნებოდა.
- მოდაზე გემიდან ერთად ჩამოხვედით.
- სწორია. გემზე შემხვდა. მთხოვა, კლუბში ჩაი დავლიოთო და უარი ვერ ვუთხარი. რა, დანაშაულია? რაო, არ მენდობი?
- როგორ არ გენდობი, მაგრამ ისე იოლად ცრუობ, მეტი რომ არ შეიძლება.
- ღმერთმანი, სისულელეა, ჩემო ერდემ, ყველანი დავცინოდით. სულელი ორჰანი შევარქვით.
- სად დასცინოდით?
- მუნიციპალიტეტის ტურიზმის ბიუროში, გიდების კურსებზე.
- შენ გიდების კურსებზეც დადიოდი?

– დავდიოდი. მერე რა მოხდა?

– რატომ აქამდე არ მითხარი?

– რა ვიცი, დამავიწყდა. ალბათ, საჭიროდ არ მივიჩნიე. მაპატიე, მაგრამ ძალიან უხასიათო კი ხარ. აბა, რაზე იბუტები? ყასიდად მაინც გაიცინე! ნახე, ყველანი ჩვენ შემოგვეყურებენ. ზრდილობიანი კაცი ასე არ ექცევა თავის დანიშნულს.

ერდემს მართლაც უყვარდა გულიში და რას არ მოითმენს შეყვარებული კაცი? ათი-თხუთმეტი დღის მანძილზე სულ ცდილობდა ზრდილობიანი ყოფილიყო და ქალს პატივისცემით მოქცეოდა. მეთხუთმეტე დღეს ერთი საკასაციო საქმის გამო ანკარაში უნდა წასულიყო. გულიზმა შინ გამომცხვარი შაქარლამა მიართვა. გადაკოცნეს ერთმანეთი და გამოემშვიდობნენ.

ზუსტად თორმეტი დღის შემდეგ ატყდა სკანდალი. შემთხვევით შევესწარი, როგორ ელვასავით შემოვარდა ნიაზიანთ ბაღში ჰიჯაბი. ბეი ხელში ღურბინდით.

– ღმერთს გეფიცებით, ეს ნიშნობა ჩაიშლება! – დაიქუხა მან. – ჩვენ წმინდანი გვეონია და ამ კახპის საქციელმა ყველა საზღვარი გადალახა. რა ხანია, ვუთვალთვალებ. დღეს იმ გარეწართან ერთად იყო მოიჯარადრის იახტაზე. ზღვაში გავიღწენ. ღმერთმანი, განმარტოვდნენ. ცოტა ხნის შემდეგ იმ ტიპმა წყალში ჩაყვინთა. ცხადია, აფთესი! აილო.

რაც გულიზს იახტის იაკუტაში შეემთხვა, იქნებ, უცხო ამბავი არც იყო მისთვის. იქნებ, ერდემისადმი დიდი სიყვარულისდა მიუხედავად, სხვაგვარად არ შეეძლო? რასაც ჩვენ სინდის-ნამუსსა და უბიწოებას ვუწოდებთ, ზოგისათვის სხეულის აღნაგობის საკითხი უფროა ვიდრე ზნეობისა.

გაიგო თუ არა, ერდემი ჩამოსულაო, გულიზი მაშინვე მასთან გაჩნდა. ყველაფერი იუარა, იტირა, იწუწუნა, იზღუქუნა და რომ ვერაფერს გახდა, სულ გადაირია – ერდემი დაკბინა კიდეც. ერდემიც, ეს წყნარი, თვინიერი ყმაწვილი მოთმინებიდან გამოვიდა და საქვეყნოდ სილა გააწნა ქალს.

1. რიტუალური განბანვა ლოცვის წინ; განბანვა.

ჰიჯაბი ბეის კი ხელები დაუკოცნა და უთხრა:

– კიდევ კარგი, დროზე გამაფრთხილეთ, თორემ ცოლად რომ შემერთო, ღმერთმანი, სისხლს დაკვრიდი!

"უბიწოზე" რომ ხელები დაიწვა, ერდემი "ოდნავ შელახული რეპუტაციისას" დასჯერდა. ცოლად შეირთო ერთი გოგონა, რომელიც ბანკში მსახურობდა, ფლორიას სანაპიროსთან ბანაობდა ზღვაში და ამდენად, ჰიჯაბი ბეის დაკვირვების არეში ვერ ხვდებოდა.

ამ შემთხვევის შემდეგ საგრძნობლად იკლო კალამიშის ყურეში „ლუფარზე გამსვლელთა“ რიცხვმა. იმ უბნის გასათხოვარი გოგონები ისეთ წყლებს ეტანებიან, ჰიჯაბი ბეის თვალი რომ ვერ სწვდება. მაგალითად, მუჰურდარს ან დალიანს, ფენერბაჰჩეს ყურის შიდა მხარეს რომ არის. თუ იძულებულები გახდებიან, ყურეში იბანაონ, ძალიან ფრთხილობენ.

გუმინ დილას სათევზაოდ წავედი. ჩვენი უბნის ლამაზმანები: დუიგე, ესერი, აილა, არმალანი და სხვები ესერიანთ პლაჟთან ბანაობდნენ. თავიანთი ყმაწვილი მეგობრები მიუახლოვდნენ. მათ დანახვაზე არმალანი და დუიგე წყლში შეცვივდნენ, ესერი და აილა აწრიალდნენ, ხალათები წამოისხეს, პირსახოცები აიფარეს, თითქო ისლამის წესის მიხედვით უცხო კაცის თვალს ეძალებიანო. გასაგებია, ეძალებიან ღურბინდს, რომელიც მათ უთვალთვალებს, მაგრამ ეს შიშით ლაპარაკი რაღაა, თითქო დიდად პატივცემულ ბეის საიდუმლო ხმის ჩამწერიც ჰქონდეს:

– დღეს ძალიან ცხელა, არა, აილა ხანუმ?

– დიახ, ალბათ სამხრეთის ქარი ქრის, მაგრამ ფოთოლიც რომ არ იძვრის?

– თეომან ბეი, როდის ბრუნდებით ანკარაში?

– თუ არაფერმა დამაბრკოლა, ერთ კვირაში. ესერ ხანუმ, მამათქვენი როდის ბრუნდება კონგრესიდან?

– მგონი, იმ თვის დასაწყისში.

– სამწუხაროა, თუ ვერ ვნახე, გადაეცით ჩემი დიდი მოკითხვა. მეტს აღარ შეგაწუხებთ.

სადღაა უწინდებური ლაზღანდარობა, ღლაბუცი?

სალამოს თეომანს ვკითხე: ის რა კომედია იყო დილას-

მეთქი.

ჰიჯაბი ბეი მარტო ზღვაში შესულ "მოთევზავებს",
კაიუტაში გახალვათებულ წყვილებს ან შინიდან გაპარულ ქმრიან
ქალებს კი არ ხედავს, არამედ ყველას და ყველაფერს.

ნიზამეთინ ბეიმ ჰიჯაბი ბეის ღურბინდის წყალობით გაიგო,
რომ მის ადვოკატს მოლაპარაკება გაემართა მოწინააღმდეგე
მხარესთან, ფაჰრუნისა ხანუშმა — მისი ქმარი ზოგჯერ რივიერაზე
თავის პირველ ცოლს რომ ხვდება.

მოდას, ქალამიშის, ქადიქოის მცხოვრებნო!

ფრთხილად იყავით, თქვენ არაფერი იცით, მაგრამ თქვენ
შესახებ ყველაფერი იციან! თქვენ ვერა ხედავთ, მაგრამ თქვენ
გხედავენ. რაკილა იცით, რომ ვითვალთვალებენ, გხედავენ, თავს
იდებთ, იპრანჭებით, თვალთმაქცობთ, ამით იქნებ სხვებს ატყუებთ,
მაგრამ ვერ მოატყუებთ ერთ კაცს. როცა მარტო ხართ საკუთარ
თავთან და გვონიათ, რომ არ ჩანხართ, მაშინაც კი ვერ დაუძალავთ
მას თქვენს ჭეშმარიტ სახეს.

იციან, რომ თქვენს შორის არაფერი იცით, მაგრამ თქვენ
შესახებ ყველაფერი იციან! თქვენ ვერა ხედავთ, მაგრამ თქვენ
გხედავენ. რაკილა იცით, რომ ვითვალთვალებენ, გხედავენ, თავს
იდებთ, იპრანჭებით, თვალთმაქცობთ, ამით იქნებ სხვებს ატყუებთ,
მაგრამ ვერ მოატყუებთ ერთ კაცს. როცა მარტო ხართ საკუთარ
თავთან და გვონიათ, რომ არ ჩანხართ, მაშინაც კი ვერ დაუძალავთ
მას თქვენს ჭეშმარიტ სახეს.

იციან, რომ თქვენს შორის არაფერი იცით, მაგრამ თქვენ
შესახებ ყველაფერი იციან! თქვენ ვერა ხედავთ, მაგრამ თქვენ
გხედავენ. რაკილა იცით, რომ ვითვალთვალებენ, გხედავენ, თავს
იდებთ, იპრანჭებით, თვალთმაქცობთ, ამით იქნებ სხვებს ატყუებთ,
მაგრამ ვერ მოატყუებთ ერთ კაცს. როცა მარტო ხართ საკუთარ
თავთან და გვონიათ, რომ არ ჩანხართ, მაშინაც კი ვერ დაუძალავთ
მას თქვენს ჭეშმარიტ სახეს.

MADE IN U.S.A.

საყვარელო ინჯვი!

უნდა გამოვიტყდე, შენზე გაჯავრებული ვარ, ძალიან გაჯავრებული. ასე რამ გაგადიდგულა? ერთი თვეა, წახვედი და ორი სიტყვაც არ მოგიწერია. ასეთი უსინდისო არც უნდა მომეკითხე, მეც უნდა გაგწუმებულეყავი, მაგრამ ველარ მოვითმინე. ამ ერთ თვეში იმდენი საინტერესო ამბავი გადამხდა, რომ არ გაგაგებინო, გავვიჟღებო.

როგორც იცი, თორმეტში სერაფის birthday იყო. სამივენი წავედით, — გუნური, ლალე და მე. კარი გაგვიღეს თუ არა, დავინახე, საკიდზე ამერიკული კასკეტი ეკიდა.

— ოჰო! — ვუთხარი სერაფს და თვალი ჩავუკარი.

— "ამერიკის დანმარების მისიის" თანამშრომელია, ლოიტნანტ თ'კონორ, — მითხრა მან. თურმე ალპინიზმის კლუბში გაუცვნიათ ერთმანეთი და ახლა დაუპატიჟებია კიდეც.

შევედით. Presentation, shake-hand. ლოიტნანტი იმაზე ლამაზი აღმოჩნდა, ვიდრე წარმომედგინა — ქერა თმა, მუქი ყავისფერი თვალები და შუაგაყოფილი ლამაზი ნიკაპი; ზედგამოჭრილი ჰარი გრანტი — ოღონდ, მასზე ქერა. ერთი ცისფერბანტიანი ხუჭუჭა პუდელი მოეყვანა.

შენ იცი ჩემი ხასიათი — სულაც არაფრად ჩავაგდე. ისეთი სახე მივიღე, ვითომ პუდელი უფრო მაინტერესებდა, ვიდრე მისი პატრონი, რომლისთვისაც ჩვენს გოგოებს უკვე ალყა შემოერტყათ. მანაც ერთხანს თავი დაიფასა, მაგრამ რას გამომაპარებდა? და აი, ცოტა ხნის შემდეგ მომიახლოვდა, ხელში ჭიქა ეჭირა.

— ჰელო, Wild-cat, — მითხრა, — თუ ასე მოგწონთ ჩემი ტედი, შემიძლია გაჩუქოთ. მაგრამ, ჯერ მოდით, ტანგო ვიცეკვოთ.

— Sorry, — ვუპასუხე მე და სივარეტი გავაბოლე — ტანგო არ მიყვარს.

— Really? — მკითხა მან, ჭიქა მაგიდის კიდეზე დადგა და უცერემონიოდ გვერდზე ჩამომიჯდა — მე კი მეგონა, მწვანეთვალეა და შავთმიან რომანტიკულ ქალიშვილთან მხოლოდ ტანგოს ცეკვა

შეიძლებოდა.

მე ვუპასუხე, სულაც არა ვარ რომანტიკული და, საერთოდ, არავითარი რომანტიკა არ მხიბლავს-მეთქი.

— That's wonderful! — მითხრა, — მეც ასე ვარ. ჩვენ იოლად გავუგებთ ერთმანეთს.

და მოჰყვა ლაქლაქს. არც მიკითხავს, ისე მიაბბო, ექვსი თვეა, რადალურ კურსებს ვხელმძღვანელობ გოლჯუქში, ვადა უკვე გამითავდა და ათ თვეში ნიუ-იორკსი ვბრუნდებიო.

— თქვენ ტეხასელი იქნებით, — გავაწყვეტინე ერთბაშად. მან ხშირი წარბები მაღლა ასწია და გაცუბულმა მკითხა:

— როგორ მიხვდით?

— კოლეჯში ერთი ტეხასელი მასწავლებელი გყავდა, ისიც ასეთი აქცენტით ლაპარაკობდა.

— თქვენ დეტექტივის ალლო გქონიათ, ლამის შემაშინოთ. ამ დროს "საჯენა" დაუკრეს. ო'კონორმა თვალები ჭერს მიაპყრო და სმენა დაძაბა. მაგიდაზე თითები ააყოლა მუსიკის რიტმს და მითხრა:

— თუ არ ვცდები, ჩემო wild-cat, ეს სლიუფოქსია.

— That's Possible, — ვუპასუხე.

ერთბაშად წამოდგა, მუნდირი ჩამოიჭიმა, ქამარი გაისწორა, მაგრამ მე არც გავნძრეულვარ. მაშინ შემეხვეწა:

— თუ შეიძლება, თუ შეიძლება.

თავდახრილი უცოდველ ბავშვს ჰგავდა. უმწეო ხმით მევედრებოდა და ისეთი ლამაზი იყო, იასეთი ლამაზი, გაგიჟდებოდი.

ვცეკვავთ. თან მიაბბობს, რომ მამამისს ტეხასში მალაროები აქვს, რომ დედამისის ძარღვებში ცოტაოდენი ესპანური სისხლიც ჩქეფს და, ალბათ, ამიტომაც, რომ სამხრეთში უცხოდ არა გრძნობს თავს. მოკლედ, რაღა არ მიაბბო! თავისი კოლეჯის ამბავი, თავიანთი ბეისბოლის გუნდის ამბავი, და ათასი ამდაგვარი. დაამთავრა საკუთარი ბიოგრაფიის მოყოლა და უცერემონიოდ გადავიდა ფლირტზე. ვიფიქრიათ როდისმე რომ თქვენი ბაგეები დამცინავი ღიმილის გარდა, სხვა რამისთვისაც გამოდგებოდეს, ანდა, — რა ელექსირს ხმარობთ აღმოსავლელი ქალები, რომ თვალები ასე

გიბრწყინავთო. ხუმრობა იქით იყოს, და თქვენი თმების სურნელება უკვე თავბრუს მახვევსო.

გამოგიტყდები, მეც ძალიან ძალე მოვლბი. ერთი ცეკვა დამთავრდა, მეორე დაიწყო, მეორეს მესამე მოჰყვა და უკვე გაუჩერებლად ვტრიალებთ. თანაც chick to chick¹. ლაღე და გუნური სიმწრით ტუჩებს იკვნეტენ. ნუჰქეთს ისე დაებნა თავგზა, ახლადშეკერილ აგურისფერ ბოლეროზე კოკტიელი გადაისხა. რალა ბერი გავარძელო, ძალე მე და ფრედმა იქაურობა დავტოვეთ. გოგოებსაც მეტი აღარ უნდოდათ. აუტეხიათ ჭკორობა. სერაფს უთქვამს, როგორ თუ გამეპარნენო. ლაღე და გუნური სულ გადარეულან, რატომ მიგვატოვაო. რასაკვირველია, შური აღაპარაკებდათ. აბა, თქვი, რა უნდა მექნა. ხომ ვერ ვეტყვოდი ფრედს: მოიცა, აქ ორი მხევალი მომყვა და ახლა უიმათოდ ვერ წამოვალ-მეთქი.

ფრედმა აქინთიბურნუზე ჰალვა იყიდა, მაგრამ არ იცოდა, როგორ ეჭამა, ხელში ჰალვის პარკებით, ქუჩის ბიჭებივით ლაპარაკ-ლაპარაკით დოღმაბაჰქიმდე მივედიო. ძალღიც ფეხდაფეხ მოგვეყვებოდა. აქ დაშშვიღობება მიწდოდა, მაგრამ ფეხი არ მოიცვალა – უეჭველად შინამდე უნდა მიგაციღოო. უარი არ გამივიდა და ტაქსიში ჩავსხედით. ტექნიკური უნივერსიტეტის მოსახვევში first kiss და მეორე დღისათვის ჰაემანი თარაბიაში.

მეორე დღეს შინ დავიბარე, ემირგანში მივღივარ დეიდასთან-მეთქი და გამოვედი. თარაბიაში განმარტოებით five o'clock tea², ტყეში გავისეირნეთ, ცაზე ვარსკვლავები ბრწყინავდა, მთვარის სხივი წყალზე ირეკლებოდა და second, third and more kisses. ფრედი ძალიან სერიოზულად გამოიყურებოდა. ხშირ-ხშირად ახსენებდა დედამისს და მე ვხვდებოდი, რომ გადამწყვეტი წუთი ახლოვდებოდა. მართლაც, ცოტა ხნის მერე ფრედმა დაუფარავი ძღღვარებით მკითხა:

– Darling. Will you marry me?

1. ლოყა ლოყაზე მიღებული (ინგლ.).

2. მსუბუქი ჩაი (ინგლ.).

— რას იტყვი, როგორ უნდა მოვქცეულიყავი? იღუმალებით აღსავსე სახით უნდა მეპასუხა: — შეიძლება. თუ თვალები დამეხარა და თურქ ქალებს რომ სჩვევიათ, ისე მეთქვა: მოლით, ჯერ ჩემს დედ-მამას მოელაპარაკეთ-მეთქი?!

მან თვალი თვალში გამიყარა, მოუთმენლად ელოდა პასუხს.

— რასაკვირველია, გენაცვალე, რასაკვირველია, — ვუპასუხე მე.

კვლავ შეერთდა ჩვენი სუნთქვა. ფრედმა სასოებით მოიხსნა თითიდან ბეჭედი და მითხრა:

— ეს საგვარეულო ბეჭედი. ჩემს პაპას უჩუქნია ბებიჩემისთვის. ნახე, რა აწერია შიგნით.

— Forever.

— Yes, forever, — და ბეჭედი მე გამიკეთა, ერთხელ კიდევ გაიმეორა:

— Forever.

— დეიდაჩემის სახლამდე ხელიხელჩაკიდებული მივედით. კართან ნაცნობი ცერემონიალი და:

— Glod by darling.

— Glod by baby, to-morrow morning.

მეორე დღეს მოდას პლაჟზე შევხვდით, ერთად შევცურეთ ზღვაში. ერთად ვიწექით მზეზე. *Entre parentise*¹⁰²; არაჩვეულებრივად ათლეტური აღნაგობისაა. ვისადილეთ იმ სასტუმროს რესტორანში, რომელშიც თვითონ ცხოვრობდა. სადილის შემდეგ მის ნომერში ავედით. პატარა, მაგრამ გრილი და კოხტა ოთახი იყო. ზღვას გადაჰყურებდა. ფრედმა კალვადოსი გახსნა. გახსოვს ფილმი "ტრიუმფალური თაღი"? შეეყვარებულები სულ რომ კალვადოსს სვამდნენ? ჰო, კალვადოსის ბოთლი გახსნა. მერე თანდათან ცეცხლი მოგვედო. ფრედს თვალები დაებინდა, მეც ძლივს ვიკავებდი თავს. ფანჯარასთან მივედი. გარეთ გავიხედე. ფრედი ზურგიდან მომიახლოვდა, ხელი მომკიდა და თავისკენ მიმაბრუნა. ერთმანეთს თვალი თვალში გავუყარეთ. მერე ჩემს კისერზე, ლოყებზე, ტუჩებზე მისი სურნელოვანი თუთუნით გაუღენთილი სუნთქვა ვიგრძენი და შემდეგ... არ ვიცი, ვთქვა თუ

არა, რა მოხდა შემდეგ. ფრედმა მოძხვია თავისი ღონიერი მკლავები, ჰაერში ამიტაცა და ერთხანს ასე გამაჩერა – როგორც პატარადი ქორწინების პირველ დამეს. მერე კი ფრთხილად დამაწვინა საწოლზე.

კინო-ფილმში ასეთ ადგილას კადრი ერთბაშად გამოიცვლებოდა. რომანში კი – მთელს პასაჟს წერტილებით აღნიშნავდა მწერალი. მეც ასე მოვიქცევი. ოღონდ, წერტილების ნაცვლად ვარსკვლავებს დავსვამ, რომოცდარვა ვარსკვლავს, როგორც ამერიკულ დროშაზეა:

როცა მეშვიდე ციდან დელამიწაზე დავბრუნდით, ზუსტად შვიდი საათი იყო. წარმოიდგინე, ორიდან შვიდ საათამდე. მიმოვიხედე, ჩემი წინდები და საცვლები სკამზე იყო მიყრილი. მათ ქვემოდან მოჩანდა ჩემი კაბის შესაკრავი, რომელსაც ისე დაეკრიჭა კბილები, თითქოს დამცინოდა.

ავლექით, აბაზანა მივიღეთ. გზაზე ფრედი ჩამაცვიდა, შენი დელ-მამა გამაცანიო. მეც შევპირდი, რაიმე საშუალებას გამოვნახებთქი.

შენ იცი ჩვენების ამბავი. ერთბაშად, მოუმზადებლად რომ მიმეყვანა, ისეთ სკანდალს ატეხდნენ, ღმერთმა დამიფაროს!

იმ დამეს დედის ყველაფერი წვრილად ვუამბე. დაფიქრდა.

- სერიოზულად ამბობ?
- სავსებით სერიოზულად.
- მერე, როგორ იქნება, მამაშენი რას იტყვის?
- მამას შენ დაიყოლიებ.
- ასე ადვილია? ვითომ არ იცნობ მამაშენს!

დედის თვალები ცრემლებით ავესო. მოგვხვით და ვუთხარი:

- დედიკო, არ გინდა შენი ქალიშვილის ბედნიერება?
- როგორ არ მინდა.
- მაშ, იცოდე, ფრედის გარდა ამქვეყნად არავის შეუძლია

ჩემი გაბედნიერება.

— რომ ვიცოდე, მართლა გაგაბედნიერებდა, — მითხრა გულაჩუყებულმა.

— მაგაში ეჭვი ნუ გეპარება, დედიკო. აი, სემრა ნახე. შარშან ამერიკელ ატაშეს რომ გაჰყვა ცოლად, უბედურია? ხედავ, როგორ წერილებს იწერება?

ჩემი დედიკო მაინც გონიერი ქალია.

— მართალი ხარ, — მითხრა, — მაგათ ჩვენს კაცებზე უკეთ ესმით ცოლის ყადრი, მაგრამ მამაშენი? ქვეყანა რომ გადაბრუნდეს, არ დათანხმდება.

გამართლდა დედაჩემის ნათქვამი: როგორც კი გაიგო, რაში იყო საქმე, მამა თვალეზგადმოკარკლული შემომივარდა:

— რაო, როგორაო? ამერიკელზე გათხოვება მოვისურვებიაო?!

თურმე ნუ იტყვი, ძალიან უკვირს, ვის დავემსგავსე ასეთი გარეწარი, ჩვენს ოჯახში ხომ ყველანი ნორმალურები იყვნენ. ნუთუ სულ აღარ შემრჩა ეროვნული ღირსების გრძნობა?

მოკლედ, ნახევარ საათს მიკითხავდა მოდიდან გადასული არაბული ფრაზებით შეზავებულ მორალს. ამასობაში რაღაც "ჭეშმარიტებებშიც" გავერკვიე: ზნეობრივი დონე ამა თუ იმ ქვეყნისა განიზომება მასში მცხოვრებ ქალთა ყოფა-ქცევითა და ზნეობით!

ასე რომ, იცოდე, დიდი ქვეყნის ბედ-იღბალი ჩემი, შენი და სხვა ჩვენისთანების კაბის საკინძეზე კიდია. ხედავ, რა მოკლე ჭკუის ხალხში ვცხოვრობ? ეროვნული გრძნობა წელს ქვემოთ ბატონ ჰიტლერსაც კი არ დაუწევია!

კარგი, ვთქვათ, მამაჩემი ძველი კაცია, ძველებური შეხედულებები აქვს. მაგრამ ჩემი ძმა რაღამ გადარია? მოწინავე იდეებზე თავსა სდებს ეს ევროპაში გადოქტორებული ვაჟბატონი და ერთი გენახა, რა ქუჩური სიტყვების კორიანტელი დააყენა: "თუ ის ვიგინდარა აქ მოგიტრეფია, შენცა და იმასაცო..." მოდი და ელაპარაკე ამ რქიანებს, რომლებიც იუნესკოს ეპოქაში ჯვაროსნული ომების დროინდელი შეხედულებებით ცხოვრობენ! მეც გულგრილად მოვისმინე, მერე ლუმიწალი დავლიე და დავიძინე. მეორე დღეს ფრედს ყველაფერი უკამბე.

— რას ვიზამთ, — მორჩილი ბავშვივით მითხრა მან, — ამერიკიდან წერილს მოვწერთ და შევირიგებთ.

გადავწყვიტეთ, ვიდრე გამგზავრებისათვის საჭირო ფორმალობა არ დამთავრდება, კრინტი არავისთან დავძრათ. ფრედმა მითხრა, ხვალ უეჭველად მომიტანე შენი პასპორტიო. სამხედრო საღამო მივეცი და ვუპასუხე:

— All right my Lieutenant.

— შენში ყველაზე მეტად იუმორის გრძნობა მხიბლავს.

— მხოლოდ?

— არა, სხვა რამეებიც. End he pressed his lips on my lips თანაც შუა ქუჩაში.

იმ საღამოს შინ დავბრუნდი თუ არა, მოვრთე წუწუნი: "გიხაროდეთ, ხომ მიაღწიეთ საწაღელს, ხომ დამაშორეთ ფრედს. გუშინ სამშობლოში დაბრუნდა"-მეთქი. დედას ამკარად ეწყინა. მამას, ეტყობოდა, გუნებაში უხაროდა, მაგრამ არ იმჩნევდა. გული კი სწყდებოდა, რომ მეჩხუბა. ცოტაც და, თავის პაწია გოგონას წინაშე მუხლს მოიყრიდა და ძველ ხალხურ სიმღერას დაამღერებდა: "მაპატიე, ჩემო ანგელოზო, ტყუილ-უბრალოდ გაწყენიე, გული გატკინეო".

მოკლედ, ადვილად მოვადუნე მათი სიფხიზლე. მეორე დღეს დედას დავუბარე, მე და შულე "ატლასში" მივდივართ-მეთქი და შინიდან გამოვედი. მაშინვე აიაზფაშასაკენ მოვუსვი. პარკის კაფეში ფრედს შევხვდი. იმ დღეს სამოქალაქო ტანსაცმელი ეცვა — რუხი სპორტული კოსტიუმი, ფეხზე — ყავისფერი ზამშის ფეხსაცმელი. პასპორტი გამომართვა. უკვე დაეწყო გასამგზავრებლად მზადება. თვითმფრინავის ბილეთებიც შეეკვეთა. ათი დღის შემდეგ მივფრინავთ. კაფედან ხელიხელჩაკიდებულები გამოვედით. იქვე ფრედის ერთ ამხანაგს უცხოვრია. შევიართო, მითხრა. შევიარეთ. შინ არ დავგვიხვდა. ფრედმა ჯიბიდან გასაღები ამოიღო და ისე გააღო კარი, თითქოს მამამისის სახლი ყოფილიყო. ოთახში მარჯვნივ ერთი განიერი საწოლი იდგა, მარცხნივ — თვალისმომჭრელი ბარი. ფრედმა კალვადოსი გამოიღო. გახსოვს, ფსიქოლოგიაში რომ პირობითი რეფლექსის თეორია გვასწავლეს?

ჰოდა, ახლა საკუთარ თავზე გამოვცადე: როგორც კი კალვადოსს დავეუქვით... ხვდები, არა? მაგრამ იმ დღეს მხოლოდ ორ საათს შეგვეძლო დავრჩენილიყავით – ერთი კინო-სეანსის ოდენა დროს. სალამოს შინ კვლავ დარდიანი ბავშვის როლის თამაში გავაგრძელე. მეორე დღეს ერთი საათით კიდევ გავიპარე. მგონი, ფრედის ამხანაგი, საერთოდ, არ ცხოვრობს თავის სახლში. კვლავ კალვადოსი და ა.შ. დამიჯერე, ამ ნამალევი honeymoon-ის¹⁰⁵ სიაშე სულ სხვაა.

ერთი სიტყვით, ათი დღის განმავლობაში რეგულარულად ვსვამდით კალვადოსს. ბოლოს, კვირა დღეს, ფრედი გახარებული მოვარდა. ხელში რაღაც ქაღალდი ეჭირა.

– ხვალ მიფრინავთ, გენაცვალე! – მომადახა და ამერიკელი ინდიელების ცეკვა დაიწყო.

იმ დღეს კალვადოსის სეანსი ცოტათი შევამცირეთ. რას იზამ! თვითმფრინავი დილის ცხრა საათზე მიფრინავს, ადრე უნდა ავდგეთ.

ნულარ იკითხავ, რა ოინები მოვიმოქმედე იმ სალამოს! – ყველას ყურები გამოუჭედე, სამი დღის შემდეგ წვეულებაში ვარ დაპატიუებული, ამა და ამ ოჯახში კიდევ ჩაიზე მიმიწვიეს-მეთქი. მოკლედ, რაღა თავი შეგაწყინო, დილის 5 საათზე საწოლიდან წამოვფრინდი. დედაჩემს მაგიდაზე პატარა ბარათი დავუტოვე, ჩავიცვი ქათმის ფეხების ფერი კოსტიუმი, ავიღე პატარა რუხი ჩემოდანი და მივატოვე მშობლიური კერა.

როცა მანქანა აეროდრომს მიუახლოვდა, გული ამოვარდნაზე მქონდა. მივიხედ-მოვიხედე. ფრედი არ ჩანდა. ცოტა მოშორებით ორი ამერიკელი ოფიცერი საუბრობდა, მაგრამ ორივე საზღვაო სამსახურის ოფიცრები იყვნენ. მოსაცდელ დარბაზში შევედი, ფრედი არც აქ არის. საბაჟო განყოფილების სარკმელს შევხედე – არავინაა. ბოლოს დავძლიე სირცხვილის გრძნობა და იმ მეზღვაურებს ვკითხე. არ იცნობდნენ. ავიაკომპანიის მოხელესთანაც მივედი. ოკონირის სახელზე ბილეთი არავის შეუკვეთია. ჩემს სახელზეც მოვაძებნინე. არ არის და არა. იმდენივე მოხელეა, რა დამემართა, რა დამემართა, ვერც კი წარმოიდგენ.

მთლად სასაცილო მდგომარეობაში რომ არ ჩავვარდნილიყავი, ვთქვი:

– ალბათ, ხვალისთვის აიღო-მეთქი.

– შეიძლება, – მიპასუხეს.

მოიცა, ვერ სადა ხარ! იქიდან პირდაპირ მოდაში წავედი. სასტუმროში მივაკითხე. მითხრეს, ერთი კვირაა, აქ აღარ ცხოვრობსო. მივაკითხე "ამერიკული დახმარების მისიას". ჭაღარა მაიორმა ყურადღებით მომისმინა და მითხრა:

– უკაცრავად, ასეთ კაცს არ ვიცნობ, იქნებ, ინგლისის მისიაშია.

– არა, ნამდვილად ამერიკელია. ტეხასურ დიალექტზე ლაპარაკობს.

– ალბათ, გოლჯუქიდან არის, – ჩაერია მდივანი, – ჩვენ მათ არ ვიცნობთ.

– დიახ, დიახ, გოლჯუქიდანაა, – ვუთხარი მე.

– თქვენ თავიდანვე პოლიციისათვის უნდა მიგემართათ, მათ უეჭველად ექნებათ უცხოელების მისამართები, – მითხრა მაიორმა.

მეც მივადექი პოლიციას. მიმიყვანეს ერთ თვალგადამოკარკლულ კომისართან, რომელიც, ცოტა არ იყოს, ავღებულად შელაპარაკა.

– იმ კაცის სურათი ხომ არ გაქვთ? – მკითხა კომისარმა.

მართლაც გადავიღეთ ერთხელ სურათი თაქსიმში. ჩანთიდან ამოვიღე და გავუწოდე. კომისარმა დახედა თუ არა, მითხრა:

– ვიცნობ, ტეხასელი დონ-ჟუანია.

ოთახში ორი პოლიციელი იყო. ერთს სამოქალაქო ტანსაცმელი ეცვა, მეორეს ფორმა. ორივენი მოგვიახლოვდნენ. მათაც შეათვალიერეს სურათი და სამოქალაქო ტანსაცმელში გამოწყობილმა გულიანად გადიხარხარა:

– უყურეთ, ახლა მფრინავი გამხდარა!

– მაშ რას იხამდა, – თქვა მეორე პოლიციელმა, – მეზღვაურის ფორმა არ გამოადგებოდა. მეზღვაურის ფორმით მხოლოდ მაშინ შეიძლება სეირნობა, როცა პორტში ამერიკული გემები დგას. მფრინავის ფორმით კი, სადაც გინდა და როცა გინდა, მიბრძანდი!

გაუმარჯოს დემოკრატიას!

დემოკრატებს¹ ხელთ ეგდოთ მიკროფონიანი საბარგო მანქანა და მისი ძარადან გადაჰყვიროდნენ სოფლის მოედანზე შეყრილ გლეხობას:

— ჩვენ მოგვეცით ხმა! თქვენს სატკივარს ჩვენ გარდა ვერავინ უწამლებს!

ნაჰიეს² უფროსს, პარტიის ექვსისრიანი ემბლემით მკერდდამშვენებულ ცისფერ ტანსაცმელში გამოწყობილ საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარესა და სახალხო პარტიის ქაჩალ თავმჯდომარეს თავგზა დაბნეოდით, უძწეოდ უვლიდნენ გარს საბარგო მანქანასთან შეგროვილ ამომრჩევლებს და ცდილობდნენ, როგორმე შეეტყუებინათ ისინი ყავახანაში. ყავახანის თავზე დროშები ფრიალებდა, შიგ კი ტრიბუნა მიეწყობო, ზედ სკოლის დირექტორი ასულიყო და ქადაგებდა:

— თურქი გლეხი ქვეყნის ბატონ-პატრონია!

მაგრამ ყურს ვინ უგდებდა! ნაჰიეს უფროსმა ნახა, საქმეს ცუდი პირი უჩანდა, და გლეხების გასაფანტად ჟანდარმები გამოიძახა.

მაგრამ ამითაც ვერაფერი გააწყვო: დემოკრატების წარმომადგენელი მაგარი კაცი აღმოჩნდა:

— რას მიქვია ჟანდარმები! კანონს არავინ არღვევს! — სახეგაჭარხლებული ყვიროდა იგი. — ჩვენ კანონით დაშვებულ პროპაგანდას ვეწვეით!

არადა, მართალი იყო.

ნაჰიეს უფროსსა და თავმჯდომარეს სიმწრის ოფლი სდიოდათ. გამოუვალი მდგომარეობა იქმნებოდა. ანდაზისა არ იყოს: საითაც გავიქეცი, იქით წავიქეციო.

ერთბაშად მტკერის კორიანტელი ავარდა და მოედანზე მსუბუქი ავტომანქანა შემოიჭრა. მანქანიდან სამნი გადმოვიდნენ: ორი სახალხო პარტიის წარმომადგენელი უნდა ყოფილიყო: მკლავზე ლენტები ეკეთათ, მესამეს კი, მინთანსა³ და განიერ შარვალში გამოწყობილ

1.. სახალხო დემოკრატიული პარტიის წევრები.

2. მცირე ადმინისტრაციული ერთეული.

3. მამაკაცის ზედა ჩასაცმელი.

გლეხური გარეგნობის ჯშუხა კაცს, ხელში საზი ეჭირა.

— აი, ეს არის აშული მეჭმედი, ამაზე გეუბნებოდით, — წარუდგინეს თავმჯდომარეს ის ჯშუხა კაცი. თავმჯდომარემ გაიღიმა: გამოაჩინა თავისი სულ ცოტა, ოცდაოთხი კბილი და აშულს მხარზე ხელი დაჰკრა.

აშულმა ყავახანის საჩრდილობლის ქვეშ ერთი ადგილი შეარჩია, ფეხი მოირთხა და სიმღერა დაიწყო.

აშულ მეჭმედს ძალადი და სასიამოვნო ტემბრის ხმა ჰქონდა. როგორც ყველა აშული, ისიც დიდი გატაცებით, მთელი გრძნობით მღეროდა. საბარგო მანქანასთან შეგროვილმა გლეხებმა ყავახანასაკენ გააპარეს თვალი. ცოტაც, და, სათითაოდ იქით გადაინაცვლეს, საიდანაც სიმღერა ესმოდათ.

მეჭმედის სიმღერით მოხიბლულები ალტაცებას ვეღარ ძალავდნენ. აშულმა აქაურ გლეხობაში პოპულარული ერთი სიმღერაც მიაყოლა და ყავახანის ეზო უკვე ხალხით გაიჭვდა. ვისაც ადგილი არ ეყო, დანგრეული ყორის გადაღმა მოკალათდა.

აშული თან მღეროდა და თან თვალედახრილი თავის ოდნავი დაკვრით პასუხობდა ხალხის ალტაცებულ შეძახილებს.

აშულმა სიმღერა მოათავა და თქვა:

— ახლა ერთ ახალ სიმღერასაც გიმღერებთ, ჩემი გამოთქმულია. სიჩუქე ჩამოვარდა. მეჭმედმა სიმებს ჩამავებული თითები შეახო და დაიწყო:

ათათურქი ჩვენი მზეა
ინენუ — ჩვენი ბელადი.
რესპუბლიკის შვილები ვართ,
თურქეთის მსგავსი სად არი.

სიმღერის მელოდია მარშს მოგავონებდათ, მაგრამ მეჭმედის ტკბილი ხმა ოდნავ არბილებდა მის რიტმს და ხალხურ სიმღერას აახლოებდა:

ჩვენი სახალხო ჰარტია
ქომაგად მოგვევლინება,

ის არის ჩვენი პატრონი
ჩვენ კი – ერთგული შვილები.

ერთმანეთს ხელი ჩავკიდოთ,
ყველა ერთობის კაცია,
ქვეყნიერებას მოვფინოთ,
რომ ვართ თურქეთის ნაცია.

ერთ-ერთმა, მკლავზე ლენტი რომ ეკეთა, თავმჯდომარეს
წასჩურჩულა:

– ყური უგდეთ, ყოველ სტროფში ჩვენი პარტიის ლოზუნგი
ურევია.

თავმჯდომარე ბედნიერების მწვერვალზე იყო. თხუთმეტობდე
წუთის წინ კი, ერჩია, მიწა გახეთქოდა და შიგ ჩავარდნილიყო.
ახლა უყურებდა მეჰმედის სიმღერით მოხიბლულ გლეხებს და
სიამოვნებით იფშენებდა ხელებს.

თურქ ხალხს ბრძოლაში რა დაღლის,
არც არასდროს დაღლილა,
ხალხს მთავრობა მხარს უმაგრებს,
მისი ბურჯიც ხალხია.

– მართალია, ჩვენი მთავრობა ხალხის მთავრობაა! ყოჩაღ,
მიდი! – აქეზებდა დაწყებითი სკოლის მასწავლებელი.

მხარს დაუჭეროთ ჩვენს მთავრობას,
ერთგულები ვართ ფიცისა...

– მხარს დაუჭეროთ, მაშ რას ვიზამთ, – თქვა მსმენელებში
ვიღაცამ.

ვინც მთავრობასთან არ არის,
მტერია მშობელ მიწისა.

მეჰმედმა სიმღერა მოათავა და წინა რიგებში ჩამსხდარმა
ბეიებმა¹¹³ ტაში დასცხეს. მათ სხვებიც აჰყვნენ. გლეხებს კიდევაც

უკვირდათ, როგორ მალე გახდნენ ბეიები სახალხო პარტიის მომხრეებიო.

აშულმა დრო აღარ დაკარგა და ახალი სიმღერა წამოიწყო:

ხალხის პარტიის შვილი ვარ,
დემოკრატებთან რა მინდა,
ჩემი პარტიის რწმენა მაქვს,
ვერავენ გადამიბირებს.

მიკროფონიან საბარგო მანქანასთან აღარავინ დარჩენილიყო. დემოკრატების წარმომადგენლის ატირებას აღარაფერი აკლდა. საგანგებოდ ჩამოტანილ ტრანსპარანტს მანქანის ძარაზე აბრახუნებდა, უნდოდა, აშულის ხმა როგორმე ჩაეხშო. თან თავის მეგობრებს ეჩხუბებოდა. ბოლოს ველარ მოითმინა და ბრბოს შეერია:

– ყურს ნუ უგდებთ! ვერა ხედავთ, თავად პერანგი არ აცვია და მდიდრებს კი ეტმასნება! – ყვიროდა იგი, მაგრამ მისი ხმა მხოლოდ შვიდ-რვა კაცს თუ ესმოდა. გლეხები აშულს შემოხვეოდნენ და სახალხო პარტიის წარმომადგენლების მიერ დარიგებულ ბიულეტენებს ურნაში უშვებდნენ.

დემოკრატები უკვე უმწეონი იყვნენ. სულ ნახევარ საათში წაართვა მათ მეჭმედმა ხუთასამდე გლეხი, რომელთაც ის-ის იყო, დემოკრატების სასარგებლოდ უნდა მიეცათ ხმა.

სახალხო პარტიის მესვეურებმა, როგორც კი დაინახეს კენჭისყრის ბედი უკვე გადაწყვეტილიაო, აშული საჩქაროდ ისევ მანქანაში ჩასვეს და ახლა სხვა საარჩევნო უბნისაკენ გააქანეს.

* * *

სადაც კი მიიყვანეს, მეჭმედმა ყველგან იოლად მოიპოვა ამომრჩეველთა ხმები. დემოკრატები ვერ მიმხვდარიყვნენ, რატომ იყო, რომ თვით ყველაზე ოპოზიციურად განწყობილი გლეხობაც კი, ამ ხმატკბილი აშულის მოსმენისთანავე იცვლიდა პოლიტიკურ სიმპათიებს.

ამ დროს დემოკრატიული პარტიის ერთი ლიდერი, შემთხვევით იმ ვილაიეთის ცენტრში ყოფილიყო. ჰოდა, მიხვდა, ასე რომ გაგრძელდეს,

მეჰმედი საღამომდე ოთხ-ხუთ სოფელში კიდევ წავგართმევს ხმებსაო, და ამოქმედდა: ჩაჯდა მანქანაში და ჩავიდა იმ სოფლებში, სადაც მეჰმედი უნდა მიეყვანათ. მოახერხა, და მეჰმედი პირველად ამ დიდად პატივცემულ პირს მიჰგვარეს. დიდად პატივცემულმა პირმა მეჰმედს ხელი ჩამოართვა, ყავითა და ტკბილეულით გაუმასპინძლდა და თავაზიანად ჰკითხა:

— განა რა დაგიშავეთ დემოკრატიებმა, რომ ასეთი წინააღმდეგი ხარ ჩვენი?

მეჰმედმა გულახდილად უთხრა, რომ დემოკრატებს, რასაკვირველია, მისთვის არაფერი დაუშავებიათ, სახალხო პარტიამ კი დიდი სიკეთე გაუწია და ეს სიკეთე ორას ორმოცდაათი ლირით განისაზღვრებოდა.

— ადრე გეთქვა, ძმაო, — დიდად პატივცემულმა პირმა გაიღიმა და აშუღს შვიდი ასიგნაცია ჩაუთვლა: თითო ორმოცდაათ-ორმოცდაათ ლირიანი. სამაგიეროდ სთხოვა, იმ დღეს მეტი აღარ ეძღერა.

მართლაც, პატივცემულ ბეისთან შეხვედრის შემდეგ მეჰმედი მანქანაში აღარ ჩაჯდა:

— დილიდან გაუჩერებლად მამღერებთ, ამდენი წანწალითაც დავიღალე. ბოლოს და ბოლოს, მე აშუღი ვარ და მაშინ ვძღერი, როცა მემღერება, რა ჩემი საქმეა პოლიტიკა! — განაცხადა მან.

აღარც თხოვნამ გაჭრა და აღარც მუდარამ. სხვა რა გზა ჰქონდათ? — კიდევ 250 ლირა შეადღიეს, მაგრამ მეჰმედს ამითაც ვერ შეაცვლევინეს გადაწყვეტილება.

სახალხო პარტიის წარმომადგენლებს მეზურნეებისა და მოცეკვავეების იმედილა დარჩათ, მაგრამ უკვე ნაშუადღევს გაირკვა, რომ იმ სამ სოფელში, სადაც მეჰმედის მიყვანა ვერ მოახერხეს, ხმები ერთიანად დაკარგეს.

* * *

გვიან მიხვდა მეჰმედი, რა სისულელე ჩაიდინა. მაშინ რომ სახალხო პარტიისაგან შეთავაზებული ორას ორმოცდაათი ლირა აეღო, დემოკრატები გასაჩუმებლად სამას ორმოცდაათ ლირას კიდევ მისცემდნენ, და ამრიგად ორთავეს გვარიანად გაფცქნინდა.

საწყალი დიდხანს წუხდა ამაზე, მაგრამ მომდევნო წელს, მორიგ არჩევნებზე შეცდომა მარჯვედ გამოასწორა და კარგად

ქართული ბიბლიოთეკა

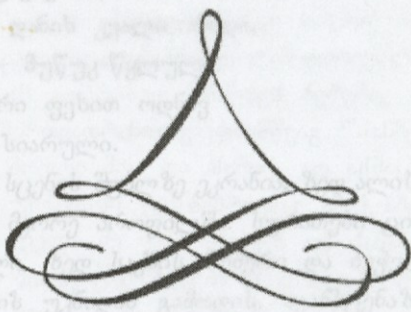
თქმულება შირშის წინ მიმდინარეობს. შესაძლოა მკვლევარებმა
დახრულებიდანავე მაყურებელთა დარბაზში უკანა კარდანი
შეხვედის პიდაიეთი — კუზიანი მიწის მაყურებელს უკუბრუნებ
დასტკვილ სიმღერებს სთავაზობს.

ქაშანელი ალის დესტანი

პიესა

ალის დესტანი — ქართული დრამის, პროფესორის
პიდაიეთი დარბაზში უკანა კარდანი მიწის მაყურებელს
დახრულებიდანავე მაყურებელთა დარბაზში უკანა კარდანი
შეხვედის პიდაიეთი — კუზიანი მიწის მაყურებელს უკუბრუნებ
დასტკვილ სიმღერებს სთავაზობს:

ტანთ პერანგი, ყველა
თვალთაგან ცაცხლს ყოველი
შეგხდაედა — გულმა ტრფობის
ისარს გაგვიყრიდა
წარბზე დანის უკანა
სახეს — შენვე წაგვიღო
ნატყვიარი ფესით ოთხ
უჭირს სიარული.

პროფესორი სტეფანე პერანგი, ქართული დრამის ორი სურათი
ერთი ანუასში, მკვლევარების არქივიდან
აღიშნულ ამოღებულ
სურათი (შირშის უკანა კარდანი მიწის მაყურებელს
დახრულებიდანავე მაყურებელთა დარბაზში უკანა კარდანი
შეხვედის პიდაიეთი — კუზიანი მიწის მაყურებელს უკუბრუნებ
დასტკვილ სიმღერებს სთავაზობს.)

მეგობრებო, მოვმართაეთ და
ხათრიოთ შებშის ენა
როგორ გვიხდა, მოგვიწონით
ჩვენი წარმოდგენა
ამ ფოტოდან შემოგვიყვანეთ

1. ვიქტორი თქმულება, ამავეი.

პირველი მოქმედება

მოქმედება შირმის წინ მიმდინარეობს. შესავალი მუსიკის დასრულებისთანავე მაყურებელთა დარბაზში უკანა კარიდან შემოდის ჰიდაიეთი – კუზიანი ბიჭი. მაყურებელს მუყაოზე დაბეჭდილ სიმღერებს სთავაზობს.

ჰიდაიეთი: ახალი სიმღერებია... "აკაციის რტოები". "შენი თვალების ტბაში". სინექლის ძთის ყოჩი ბიჭის – "ქეშანელი აღის დესთანიც" მაქვს.

ჰიდაიეთი დარბაზს გაივლის. სცენაზე აღის. პროექტორის სინათლე მიაცილებს. კიბეზე ჩერდება და დესთანის პირველ სტროფს კითხულობს:

ტანთ პერანგი, ყელზე ძეწკვი,
თვალთაგან ცეცხლს ყრიდა.
შეგხედავდა – გულში ტრფობის
ისარს გაგიყრიდა.
წარბზე დანის კვალი აჩნდა,
სახეს – მუწუკ-წყლული.
ნატყვიარი ფეხით ოდნავ
უჭირს სიარული.

პროექცია: სცენის შუბლზე ეკრანია, ზედ აღის ორი სურათია. ერთი ანფასში, მეორე პროფილში. სურათები ციხის არქივიდან არის ამოღებული. ზედ საქმის ნომერი და ბეჭედი აზის.

შერეფი (შირმის უკნიდან გამოდის, ავანსცენაზე ჩერდება და მაყურებელს მიმართავს):

მეგობრებო, მოგმართავთ და
ხათრით მებმის ენა.
როგორ გვინდა, მოგეწონოთ
ჩვენი წარმოდგენა.
ამ ფოტოდან შემოგცქერით

1. ეპიკური თქმულება, ამბავი.

ქეშანელი ალი.

მის ღესთანს ყველგან ამბობენ,

სადაც სწვდება თვალი.

მოდით, კარგად მოგვისმინეთ.

არა, თავს არ ვიქებთ.

მაგ ღესთანს სულ თხუთმეტ ფარდად

ჩამოგიწიკწიკებთ.

ქოროს შეადგენენ: გლარჯა ნური, არზების მწერალი დერვიში!
ღანების მღესავი თემელი, მეკურტნე ნიაზი, ზურგზე თავ-თავიანთი
ხელსაწყობები ჰკიდიათ: ფეხსაცმლის მწმენდავის ყუთი, პატარა
საბეჭდი მანქანა, საღესავი ჩარხი. ისინი სათითაოდ წარუდგებიან
მაყურებელს.

ნური: ნური მქვია, მეტსახელად –

ქეშანელი გლარჯა.

ალის სოფლიდან მომყვება

მარიფათი, გარჯა.

ხან გაზეთებს ვაფრიალებ,

ხან ვწმენდ ფეხსაცმელებს.

უშუშევრად თუ დავრჩები.

არ ვაჩერებ ხელებს:

"ჩემას"² გავწმენდ, გაგიმართავთ

ონკანსა და ქურას.

ქუჩა-ქუჩა ვასეირნებ

შამამას და მურას.

ავტოს გავრეცხ, ბავშვს მოვუვლი,

სხვა ძიძას ნუ ექებთ,

თუ არა გყავთ. ღვთის შეწევნით

(მაყურებელს თვალს ჩაუკრავს)

ბავშვსაც გაგიკეთებთ.

თემელი: ყველგან აყალმაყალი,

ყველგან დავიდარაბა!

1. მოხეტიალე მუსლიმი ბერი.

2. (ყარგ.) საპირფარეშო.

მეც მეტი რა დამრჩენია?

ვლესავ ამ ჩემს დანასა.

დერვიში: მთელი ჩემი ქონება ამ პატარა ყუთშია.

ძია დერვიშს მიაკითხეთ, კანონები მუქთია.

დღეს და ღამეს ვასწორებ სასამართლოს წინა.

განცხადება დაგიჯდებათ მხოლოდ სამი ლირა.

ჰიდაიეთი: ჰიდაიეთი გახლავართ

სინექლიში შობილი.

სამი-კლასის ცოდნითა და

განათლებით ცნობილი.

გაზეთს ვყიდი. ეგ კი არა,

საქმეცა მაქვს უფრო დიდი:

სინექლის მთის ყოჩი ბიჭის

სიმღერებს და ღესთანს ვყიდი.

ნიაზი: ნიაზი ვარ, მეკურტნე.

ვინ, სად გამომაჩინო?

დღე და ღამე იმას ვცდილობ.

გროში გადავარჩინო.

ცოლ-სიდედრი, წვრილშვილი

ამ კურტანით ვარჩინო.

შერეფი: შერეფ აბლას' მეძახის

მთელი მთა და ბარია.

უჩქაფიში ფეხსალავი

ყველა მე მბარია.

ბედმა შუბლზე დამაწერა

ხვედრი ეს სატიאלო:

სხვებმა უნდა დასვარონ და

მე კი დავაკრიალო.

გზისპირია, წამსვლელ-მომსვლელს

ყველას შესვლა უნდება,

ქალაქელი თუ სოფლელი

აქეთ შემობრუნდება.

1. უფროსი და; ასაკით ცოტათი უფროსი ქალისადმი ზრდილობიანი მიმართვა.

ლუქსებიც გვაქვს, ევროპულიც,
ცალკე თუ საზიარო.

ჩვენს მხარეში თუ მოხვდებით,
გთხოვთ, რომ შემოგვიართო.

მსუქანი პოლიციელი (სასტკენის სტკენით შემოდის):

მერე რა, რომ ღიპი მადევს?

არ გეგონოთ უქნარობის შედეგი.

ჩემოდენა საქმეები ვის აწუხებს?

ქუჩა-ქუჩა ხეტიალში ვბერდები.

მე ღიპიან პოლიციელს მეძახიან.

აბა, ჩემზე ამის მეტი რა გითხრათ?

მოსვენება დამეკარგა. რას ჰგავს, ხალხო,

ეს ამდენი მიტინგი და გაფიცვა?

აქ წესრიგის დამყარება არც იოლი საქმეა.

ამ ქუჩების, ამ უბნების მოვლა ხომ მავალია.

მწერლობისა და თეატრის ცენზურაც მაბარია.

ქორო: ეს მიდამო სინეკელია.

ქალაქს დასცქერს სერზე მდგომი.

ქალაქი კი მოჩანს შორით

ზღაპარივით მიუწვდომი.

თემელი: ფანერის ოთხი კედელი, სარკმელი სამად სამი.

თუნუქის სახურავი და ერთადერთი კარი.

აი, ეს არის ჩვენი სასახლეცა და სახლიც.

ნური: აქეთ ნაგვის დიდი გროვა.

იქ ციცაბო და კლდის ყურე,

წყაროსავით მოჩუხჩუხებს

ფეხსალაგის სიბინძურე.

ქორო: ვისაც ბოღმა აწუხებს,

ყველა ჩვენზე იწევს.

მთავრობაა, ჩვენ გვერჩის,

პოლიციაც გვიღრენს

და "სიჩუმის საფასურს"

აღაც ჩვენგან იღებს.

1. მოხეტიალე მუსლიმი ბერი.

იმპროვიზირებული ინფორმაცია იმპროვიზირებული ინფორმაცია იმპროვიზირებული ინფორმაცია

პირველი სურათი

პროექცია: სადაც ბევრი მამალია, იქ ადრე თენდება. სინექლიში ანარქია დამდგარა. სილატაკე, გარყვნილება, მკვლელობა გაბატონებულა.

დეკორაცია: საპირფარეშოების შიდა ეზო. სცენის სიღრმეში წარწერებია: "ქალების 00", "კაცების 00". საპირფარეშოების წინ შერეუ ხანუმს ღამის ქოთნებში ყვავილები გაუხარებია. მამაკაცების საპირფარეშოს წინ ფულის დასახურდავებელი ავტომატი დგას. ჩანს ტრანსპორტის მოძრაობა. ნური ფეხსაცმლის მწმენდავის ყუთზე ზის და სივარეტს აბოლებს. ზილჰა ქალების საპირფარეშოს წინ პატარა სკამზე ჩამომჯდარა და გაზეთს კითხულობს. ხის ქოშებზე შემდგარი შერეფი საპირფარეშოს რეცხავს.

შერეფი: გულ-მუცელი ამოუბრუნდეთ ამ უწმინდურებს (მოაქვს ერთი სათლი წყალი და კაბინაში ასხამს), დამიტოვებენ თავიანთ მარიფათებს და წავლენ.

ზილჰა (გაზეთში ცხვირჩარგული): დედოფალი სურეია ვიღაც გრაფის იახტაზე დროს ატარებს.

ნური: ერთი შაჰმა ალიმენტი მოუჭრას და ნახავს თავის სეირს.

ზილჰა: ღმერთმა ხელი მოუმართოს! მაგის ადგილზე შეც ეგრე მოვიქცეოდი. ადამიანი ერთხელ მოდის ამ ქვეყანაზე. შაჰსაც უნდა სცოდნოდა მაგისი ყადრი.

შემოდინ მსუქანი და გამხდარი პოლიციელები. მსუქანი ოფლს იწმენდს, ქამარს იხსნის. გამხდარი უცხოდ გრძნობს თავს, დაბნეული აქეთ-იქით იყურება. მამაკაცთა კაბინიდან სიმღერა ისმის.

ნიაზი: "ჩემი საბედოს შავი წარბები..."

შერეფი (კაბინისაკენ გასძახებს): ბიჭო, აქ აბანო ხომ არ გგონია, დაზელსაც რომ კითხულობ?!
(იცილებს იმსკლმს)

ნიაზი: ფულის საქმე არ არის? მინდა – ვიმღერებ, მინდა – დაზელს წავიკითხავ.

შერეფი: ბებიაშენისამ! ხმა ჩაიწყვიტე და წყალი ჩამოუშვი! სიმღერა წყდება. ისმის წყლის ჩხრიალი.

მსუქანი პოლიციელი კაბინაში შედის, კარს მიიხურავს. გამხდარი პოლიციელი ავტომატში ფულს აგდებს, მაგრამ ხურდა არ გადმოდის. მუშტს ურტყამს. მაინც არ ცვივა. ნიაჭი სიძლერით გამოდის საპირფარეშოდან, ხელებს იბანს, კურტანს იღებს. ამ დროს სასწრაფო დახმარების მანქანის ხმა ისმის. ნიაჭი, ნური, ზილკა, შერეფი, გამხდარი პოლიციელი წამოცვივდებიან და სცენის გარეთ იყურებიან.

მსუქანი პოლიციელი (კაბინიდან ყვირის): რა მოხდა? რა ამბავია?

გამხდარი პოლიციელი: არ ვიცი!

შემოდის თემელი.

თემელი: იმ ყალთაბანდი რუსთემის ძმაკაცებს მუსა დაუჭრიათ, ესეს შვილი. დანა გაუყრიათ.

შერეფი: ვაიმე, აიშე დეიდას სიძე?

ნური: გუშინდელს აქეთ ვიცოდი, ასე მოხდებოდა. ქრთამს ვერ გაიყოფდნენ და იმაზე წაიკიდებოდნენ.

მსუქანი პოლიციელი (შვინიდან): კვირაში ერთი მკვლელობაა.

გამხდარი პოლიციელი: ეს ნადირალები ერთ დღეს ჩვენც შამფურზე წამოგვაგებენ. მაწანწალების ბანდა, ნადირალების ბუნავი...

მსუქანი პოლიციელი (ისევ შვინიდან): სათითაოდ რას გახდები, ძმაო, ძირიანად უნდა ამოთხარო, რომ...

გამხდარი პოლიციელი: არაფერია. ცოტაც და ბოლო მოვლებათ. წაიკითხე ჩვენი დეპუტატის პროგრამა? ამ ქოხმანების ამოძირკვას აპირებს.

შერეფი: თქვენ, ეი, ბაიყუშებო, მანდ რა ამბავში ხართ? მორჩით ლაყობას!

მსუქანი პოლიციელი (ისევ კაბინიდან): შერეფ ხანუმ, მე და შენ ვიჩხუბებთ. გამოვალ და აქტს შეგიდგენ სამსახურეობრივი მოვალეობის შესრულების მომენტში მყოფი მოხელის შეურაცხყოფისათვის.

შერეფი: მაგას ედახი სამსახურეობრივ მოვალეობას?

ნური, ნიაზი, ზილჰა იცინიან. გამხდარი პოლიციელი მეტად სერიოზულია.

მსუქანი პოლიციელი (გამოსულა და ხელებს იბანს): შენ წინაშე სახელმწიფო მოხელე დგას.

შერეფი: შენ კი არა, მთელი ქვეყნის დიდმოხელეები რომ მოგროვდნენ, აი, კომისრების უფროსიც რომ მოვიდეს, იმასაც არად ჩავაგდებ. ყველა თავის ადგილზეა უფროსი. არ გაგივია თავის საყვირს ყველა თავის სანაგვეზე აყვირებსო?

ნური: შერეფ აბლას შენ მოუგებ სიტყვას?

შერეფი: ბრჭყვიალა დილები რომ გაკერია, თავი დიდი ვინმე ხომ არა გგონია? აქ ყველა ერთია.

ასეთია კაცის შვილი:

ყველას თავი მოაქვს კიტრად,

ყოყლოჩინობს, იბერება,

თავზე მამალ ბუზს არ ისვამს.

ყველასა აქვს საუფროსოდ

თავის დრო და ადგილი:

ყაჩაღს, როცა გზიდან უხვევს,

როცა ჩეკს წერს ბანკირი,

კეკლუცს, როცა თმას ივარცხნის,

ყულფს რომ აცმევს ჯალათი.

ასეთია კაცის შვილი:

ყველას თავი ღმერთად მოაქვს,

მაგრამ ბოლოს მათი გზები

მაინც ფეხსალაგში მოვა.

მუცლები რომ დაუსკდებათ,

განსხვავებას ვინ დაგიდევთ?

აღარავინ იბღინძება —

ყველა აქეთ მოაბიჯებს:

მოღალატე და ერთგული,

ჭუჭყიანი, სუფთა,

წვერიანი, უწვერული.

მახინჯი და ტურფა.

გაზრდილი და გაუზრდელი,

ფულიანი, უფულო,

უნიფხვო და ნიფხვიანი,

ჩულიანი, უჩულო...

აი, ყველას გზა აქ მოდის,

სადაც მეფე თავის ფეხით დადის.

განსხვავება აღარ არის

მდიდრისა და გლახის.

გამხდარი პოლიციელი: ახლომახლო არავინ ჩანს. მოდი,

ერთი შემოვუაროთ აქაურობას და გავბრუნდეთ.

მსუქანი პოლიციელი შეჩერდება, მერე ორივე გადის. შერეფი თვალს გააყოლებს. ვერ მიძხვდარა, რა ხდება. პოლიციელები მარცხნივ გადიან. მარჯვნიდან რუსთეში შემოდის. ხელებს იბანს. შემოდის ჰიდაიეთი.

ჰიდაიეთი: ვის გინდათ "ახალი ცხოვრება", პიტნის კამფეტი, ხილის კევი, ამერიკული საღებავი რეზინა? (რუსთემის დანახვაზე ჩუმდება).

ნიაზი: რუსთემ ალა, რა მოსვლია ესეს შვილს, მუსას?

რუსთემი: რა ვიცი, დანახე დაგებულა (ხელებზე შერჩენილ ქაფს უბერავს). (ნური): ერთი, ესენი გამიპრიალე! (ყუთზე ფეხს შემოდგამს).

ნური (მარჯვედ უპრიალებს ფეხსაცმელებს, თან მაყურებლისაკენ, ჩუმად): ამას ტურა რუსთემს უძახიან. ზემო უბნის რისხვავა.

(გამოჩნდებიან ყოჩი ქაზიმი და ქურთი საბრია. გაჯავრებულები ჩანან). აი, ის თმანუჭუჭა კი ყოჩი ქაზიმი

შერეფი — ბაზრის საფრთხობელა. ჩოფურა — ქურთი საბრია, ქვემო უბნის სირცხვილი და თავის მოჭრა.

ახალმოსულები ავანსცენაზე დგებიან და თავმოძვონედ შემოსძახებენ:

ჩვენ გვეძახიან ქოხმახების უბნის ბატონებს,

ძალზე სარფიან საქმეს ვადგავართ:

შერეფი: მიწას ვყიდულობთ, ქოხებს ვაშენებთ,

ავაშენებთ და გავაქირავებთ.

ჩვენცა ვცხოვრობთ და სხვებსაც ვაცხოვრებთ.

რომ გაგიჩუმდეთ, ორიათას ლირას ვთხოვლობთ,
არ მოგვცემთ მაყუთს? ფეხქვეშ გაგიგდებთ.

ვისაც უჩვენოდ ქონი დაუდგამს, დედას ვუტირებთ...
მარტო ჩვენა ვართ ამის ჩამდენი?

დიდი ამბავი. თუ გვახარებს ჩვენი ნაშრომი!

რა მოხდა მერე? რად ატენხეთ აურზაური?

ყველგან ასეთია ამ საქმის კანონი.

მოუბრუნდებიან სცენაზე მყოფთ. ისინი გაისუსებიან და მიმიკით ანიშნებენ, ჩვენ რა შუაში ვართო. გარედან ისმის გაზეთის გამყიდველის ხმა.

ხმა: ამნისტია გამოსულა! ვისაც ამნისტია შეეხება, ყველას გამოუშვებენ! სამივე ჩხუბისთავი ადგილს მოწყდება და გავარდება.

ჰიდაიეთი: ნახე, სუნი იკრეს.

ზილჰა: რა სუნი?

ჰიდაიეთი: რა და, დღეს ალი ბეის გამოუშვებენ.

ზილჰა: გამოუშვებენ რო?

ნური: გამოუშვებენ, მაშ! ღამეს დღე მოჰყვებაო, — ნათქვამია (ვაქცეულ ჩხუბისთავებზე ანიშნებს). რა უხარიათ? იციან, ქეშანელი რომ გამოვა, მაგათ პირში ბალახი ამოუვათ.

ზილჰა: მაშ ამბობ, ამნისტია იქნება?

ნური: მაშ, მთელი უბანი შესახვედრად წავიდა.

თემელი (ნიაზის): ზილჰას გუნება გაუფუჭდა.

ნიაზი: მოეშვი, თავისი უბედურება ეყოფა!

გამხდარი პოლიციელი: რად არის უბედური?

მსუქანი პოლიციელი: ადამიანი სულ ბედს უნდა უმაღლოდეს.
უარესზე უარესიც ყოფილა. მაგის იღბალიც ეს არის.

ზილჰა (მაყურებელს): ეგრე ეგონოთ! იღბალი ყოფილა! ერთი სადმე შემახვედრა ეგ იღბალი, თუ კისერი არ მოვუგრინხო!
ჩემო ბედო, ეს ცხოვრება გამიფრინე, როგორც ქარი.

მე ჭაობის ყვავილი ვარ, მუხრანის
მზენაკლული, ჩამომტკნარი.

ცოცხლა მაინც მქონდეს რამე.

ვთქვა: "ღვთის წყრომა ახი არი!"

რით მჯობიხართ? დალალ-კავი

არ მამშვენებს, ჩოფურა ვარ?

წელს ბეჭედში გავაძვრენ და

ემშხს ვაკვესებ, ისე დავალ.

ეჰ, ვინ მომცა ბედი, თორემ

უცხო მხრიდან წამოსული.

ჩვენს მხარეშიც გაივლიდა

ერთი ვინმე უფლისწული.

ღურჯა ცხენზე ამხედრებულს

ამშვენებდეს უზანგ-რახტი,

ჩემს დამნახავს დაავიწყდეს

სამეფო და გვირგვინ-ტახტი...

... ..

ეჰ, ვინ სად ხართ? მომხედეთ!

ნუ დამადნეთ გლოვითა.

წამიყვანეთ, მიხსენით

მე ამ ნაგვის გროვიდან!

ნური: ეგრე ადვილია? მკვლეული ამის შეყვარებულია, მოკლული

კი - ალალი ბიძა.

გამხდარი პოლიციელი: ეს რაებს ამბობს?

მსუქანი პოლიციელი: ქონმახების უბნისათვის ტიპური

დანაშაულია. ოთხი წლის წინათ მოხდა.

გამხდარი პოლიციელი: მაშინ აქ არ ვიყავი.

ჰიდაიეთი: მაშ, ქეშანელი ალის სახელი არ გაგიგია?

გამხდარი პოლიციელი: ქეშანელი ალი ვილაა?

ნური: არ გეკადრება, აბი!

1. შეკუმული ალაბეი - უფროსი ძმა. ასაკით ცოტათი უფროსი მამაკაცისადმი ზრდილობიანი მიმართვა.

თემელი: ტლაპო იქსანი როგორი კაციც იყო, სახელიც ისეთი
ერქვა. თავისნათქვამა, გაქირი. თანაც ცოლსა და ქალიშვილს
ხელით ეხებოდა. აღისაც ეს ყველაფერი ყელში ამოუვიდა...

ნური: არა, კაცო, ზილჰას გულისთვის მოხდა. აღიმ გოგო
სთხოვა. იქსანი იმის ბიძა არ იყო? ჰოდა, უარი უთხრა.

თემელი: ამანაც აიღო და სისხლი დაიღო. იმასაც ამბობდნენ,
თავის დიშვილს ავად დაადგა თვალთ.

გამხდარი პოლიციელი: ყიზილბაში იყო?

ნიაზი: ყიზილბაშიზე უარესი, ბატონო, უარესი.

გამხდარი პოლიციელი: როგორ მოკლა?

მსუქანი პოლიციელი: ღმერთმანი, აღარ მახსოვს.

ნური: როგორ გეკადრება, აბი!

ნიაზი: ალი კარგი ბიჭია. უთხრა — უფროსი კაცი ხარ, მაგრამ
ერთს დაგარიგებ: ან ყველა მოასვენე, ან სისხლს დავღვრიო.

გამხდარი პოლიციელი: ალიმ?

ნიაზი: ან —

ნური: —

ჰიდაიეთი: ჰო, მაშ! ალიმ!

თემელი: —

ნური: ტლაპო იქსანი ისე იკრიჭებოდა, როგორც ვირი ქორფა
ბალახის დანახვაზე.

თემელი: ჰასიბე მკითხავის ქვეშაფსია ბიჭო, როგორ გაზრდილხარ,
კიდევაც მეძუქრებით?

გამხდარი პოლიციელი: ალის უთხრა?

ნიაზი: —

ნური: — ჰო, მაშ, ალის!

ჰიდაიეთი: —

თემელი: კარგი ერთი, შვილო, წადი, გაიარე, უბანში მიდი, იკოჭავეო.
თანაც ლოყახე უჩქმიტა.

გამხდარი პოლიციელი: ალის?

ნიაზი: —

თემელი: — მაშ! ალის!

ნური: —

ჰიდაიეთი: ...
ნიაზი: აკი გითხარი, სიკვდილი მონატრა-მეთქი, რა გიკვირს?!
ნური: შენ ალის კეთილშობილება ნახე! ხელიც არ ძახლო.
გამხდარი პოლიციელი: სამი დღის ვადა მისცა, არ იტყვი
ნური: ვინ დააცადა? მეორე საღამოს შენი ძმაცა: ტლაპო
იქსანი ჩაუსაფრდა. ალი ყავახანიდან ბრუნდებოდა.
თემელი: ზურგიდან, დედლურად, სამი ტყვია...
ჰიდაიეთი: თახ... თახ... თახ...
გამხდარი პოლიციელი: მოკლა ბიჭი?
ნური: როგორ გეკადრება, აბი!
თემელი: ალის რა ტყვია მიეკარება!
მსუქანი პოლიციელი: რატომო?
ჰიდაიეთი: შარბათიანია და იმიტომ.
მსუქანი პოლიციელი: შარბათიანი რაღაა?
ნური: რა და ისა, რომ დედამისი ჰასიბე ბაჯი ძალიან მორწმუნე
ქალი იყო. შელოცვა იცოდა, მკითხაობდა კიდევ. ჯადოსაც
აკეთებდა. ალი რომ დაიბადა, შეულოცა, შარბათში აბანავა.
იმ დღიდან ალის არც ტყვია ეკარება, არც დანა.
მსუქანი პოლიციელი: ზღაპარია!
გამხდარი პოლიციელი: მოიცა, ეს საინტერესოა! ტლაპო
იქსანმა ჩახმახს ხელი დააჭირა და სამი ტყვია... მერე?
ნიაზი: ალი ერთბაშად მოტრიალდა...
ნური: ჩემი ბრალი არ არის, ძმაო, — უთხრა. როგორია?
თემელი: პატარა ბებუთი დაადრო...
ნიაზი: იქვე მიაღურსმა ის ოღრაში.
გამხდარი პოლიციელი (ალტაკებული): ალალი იყოს! (გონს
მოვა) არა, ვაჟკაცი ყოფილა-მეთქი.
ნური: ვაჟკაცი რომელია! უნდა გენახა, ბორკილები რომ ჰქონდა
გაყრილი. ჰაი, დედასა! გახსოვს, შერეფ აბლა?
**შერეფი (საპირფარეშოს რეცხვაშია გართული და ბოლო
სიტყვები არ გაუგია):** ამათ ევროპული ფეხსალაგი რად
უნდათ? ბრიყვი! ისევ ფეხით შემდგარა უნიტაზზე!

ნური: რა ამბავი იყო?! ქალები ლამის ფანჯრებიდან ცვიოდნენ.

რას ტიროდნენ!

ნიაზი: ხელებზე ბორკილები, აქეთ-იქით ჟანდარმები...

თემელი: ფეხს რომ გადადგამდა, დედამიწა ზანზარებდა.

ნური: ჰაი, ვიდი, ალი, კაცებში გამორჩეულო ლომის ბოკვერო! დაუსტვინე სელიმი საპირფარეშოში შესულა და იქიდან უგდებს ყურს.

თემელი: აფსუს, დედამისი მოსწრობოდა ამ დღეს!

დაუსტვინე (მიუბრუნდება გამხდარ პოლიციელს): ეგეთი ხმები კი დადის, ბეი, მაგრამ სულ ჭორებია. ტლაპო იჰსანი ალიმ კი არა, რეტიანმა ჯაფერმა მოკლა.

ნური (დაცინვით): არაფერიც! (გამხდარ პოლიციელს) არა ჭამო, ბეი! ამათ ქეშანელის სახელი შურთ.

თემელი (დაუსტვინეს): წადი, შენი! ბრიყვო, მაგაზე დესთანაც კია!

დაუსტვინე: რაკი თქვენ იტყვიან!

მსუქანი პოლიციელი: რომ არ მოეკლა, ცხრა წელს მიუსჯიდნენ?

ნური (წამობტება და დაუსტვინეს მუკლუგუნს გაჰკრავს. მსუქანი პოლიციელი გაჯავრებულია, ფეხსაცმელი გაუწმენდავი დარჩა): აქედან მოწყედი, შე მათხოვარო! გეტყობა, ჰაშიში თავში აგვარდნია!

დაუსტვინე: რა გინდა, ვა?

ნური: ახლავე ფეხქვეშ გაგიდებ!

დაუსტვინე: ცოტა მძიმედ იყავი! ვის გაიდებ, შე ღამთხვეულო?

ნური: შენ გაგიდებ, შე ფუნავ!

დაუსტვინე (დანას ამოიღებს): აბა, მოდი! წამოგაგე დანაზე და ეგ არი!

მსუქანი პოლიციელი: რას სჩადი? დანა ამოიღე?

დაუსტვინე: არა, ისე, ვაშლი უ...უ...ნდა გ...გ...ავთალო.

ნური: რეგვენო, ალი აბის ნამუსზე ბუზს არ დავაფრენ, ისე ვიცოცხლო!

მსუქანი პოლიციელი (ნურის ხელს ჰკრავს, დაუსტვინესაც

ზურგში უბიძგებს და გარეთ გაყვანას უპირებს): შენს
გზას ეწიე! (ნური) შენც საქმეც მიხედე!

დაუსტვინე (ვიდრე გავიდოდეს): ტლაპო იქსანის კაცებს ფიცი
უთქვამთ, ალის რომ გამოუშვებენ, ტყვიით დავცხრილავთო.

თემელი: ვის დაცხრილავენ? რაებს როშავ? მთელი სინექლი
რომ დაესიოს, ერთ ღერ თმასაც ვერ დააგდებინებენ.

დერვიში (აქოშინებული შემორბის): დადექით! რა ღმერთი
გიწყრებათ?! პატიმრები გამოუშვეს, ხალხს ალი ალა
ციხიდან მოჰყავს!

ნური (წამოხტება): რას ამბობ?!
ნური: ნური მსუქან პოლიციელს მუყაოს ფეხსაცმელში ჩაუტოვებს,

მარცხნიდან შემოდინან ქალები და მოხუცი კაცები. ზოგ ქალს
ძუძუთა ბავშვი უჭირავს.

ლუთფიე: შესახვედრად წასულები არ დაბრუნებულან?

თემელი: უკვე გამოჩნდნენ.

შერეფი: მეც არა ვთქვი, ეს პოლიციელები რამ დააფრთხო –
მეთქი?

მსუქანი პოლიციელი: რაბე უნდა ვილონოთ.

ნიაზი: ალი ერთბაშად მოტრიალდნენ, ამიგ არ ემიგტაძრე!

ნური: ჩემი ბრალი არ არის, ჩემიგაც წინაშეცხრენოდა. ზორბ
წოდებდნენ, მამიგაც ძველად ჰყავდა. ღვინინ, ტოვ ემიგტაძრე!

ნიაზი: იქვე მაალურსმა ის ოღონდ ცნ, ჩემიგაც მენ იბრბ
ფიციელები დადინებდნენ, ატე, ცხელითა მამიგაც ემიგტაძრე!

მთქი) არა, ვაფკაცი ყოფილა-მეთქი. იბრბ

ნური: ვაფკაციონ მამიგაც! წოდებდნენ, იფიციელები იბრბ
წოდებდნენ, მამიგაც ძველად ჰყავდა. ღვინინ, ტოვ ემიგტაძრე!

მთქი) არა, ვაფკაცი ყოფილა-მეთქი. იბრბ

სიტყვები არ გაუგია): ამათ ევროპულ სოფლებიგ
ცამიგტაძრე! მამიგაც ძველად ჰყავდა. ღვინინ, ტოვ ემიგტაძრე!

მეორე სურათი

პროექცია: დამეს დღე მოჰყვება. ქეშანელ ალის ამნისტია შეჰხება და ციხიდან გამოსულა. გარედან ისმის მანქანების საყვირის ხმა. ხალხი ერთხმად გაიძახის: – ალის გაუმარჯოს! დიდი დღე მისცეს! რამდენიმე კაცი კულისებში გავარდება. **დერვიში** (იქით იხედება, საიდანაც ხმა ისმის): ჰეი, დილო ლომო!

ნიაზი: კაცი კისრით იცნობა. თვალი არ ეცეს და, ერთი ამის ქედს შეხედეთ!

ნური: ციხე მოხდენია. თმაც გადაუპარსავს!

მსუქანი პოლიციელი (საქმიანად): გზა! (უსტვენს) გასასვლელს ნუ ჩაკეტავთ!

ალი რამდენიმე კაცს მხრებზე შუსვამს და მოჰყავს. ხალხი ჟრიაბულით მოსდევს. ფოტოჟურნალისტი უკან-უკან იხევს, ბლიცი აინთება. სურათს იღებენ.

შერეფი: მოხველ მშვიდობით!

ალი: დამხვდით მშვიდობით!

თემელი: გავიგეთ, ციხეში პატივისცემა არ მოგკლებია.

ალი: ჰო, დიდ პატივში ვიყავი, არაფერი შეშლიათ.

ნური: ციხის უფროსი რომ მიბეგვე და გაზეთში შენი სურათი დაიბეჭდა, ყველას გაგვეხარდა.

ალი: თქვენ რასა იქთ, რაც არ მინახავხართ?

ჰაფიზე: ღმერთმა გიშველოს, რომ ტლაპოსაგან დაგვიხსენი.

შენს მერე პატარ-პატარა ტალახები კიდევ გაგვიჩნდნენ.

დერვიში: მოეშვით ამ ბიჭს, ცოტა ამოასუნთქეთ!

ნიაზი: წელან პოლიციელმა თქვა, ქონმახებს დაგინგრევენო.

ალი: ვერ დაგინგრევენ.

ლუთფიე: ამ გაუმაძღარი ალების ამბავი არ იცი? რომ გაჩუმდნენ და თავი დაგვანებონ, ორჯერ მეტ ქრთამს მოითხოვენ.

ალი: ვერ მოითხოვენ.

ნიაზი: იქსანის კაცებს უთქვამთ, წყალი გაათბოს და ფეხები დაიბანოს. მალე მოგვკლავთო.

ალი: ვერ მომკლავენ.

მსუქანი პოლიციელი: დაიშაღენით, ხალხო! (ალის) უთხარი, აქედან წავიდნენ, ქუჩას კეტავენ. (უსტვენს) მოძრაობის წესები ალარ არსებობს? ახლავე თქმს შევადგენ. არ გესმით ჩემი ლაპარაკი?

გამხდარი პოლიციელი: დაიშაღენით!

მსუქანი და გამხდარი პოლიციელები ბრბოს ხელის კვრით ერეკებიან. ხალხი გაიფანტება, მაგრამ ახლა სხვა ადგილზე შეჯგუფდება.

გამხდარი პოლიციელი (მსუქანს): ტკბილი სიტყვით, ტკბილი სიტყვით.

მსუქანი პოლიციელი (ალის): ალი ეფენდი, ღმერთმა გაკმაროს! ალი: ღმერთმა გიშველოს!

მსუქანი პოლიციელი: უთხარი, დაიშაღონ. შენ დაგიჯერებენ, ჩვენც ხათას გადავრჩებით.

ალი: მეზობლებო, მაღლობელი ვარ, რომ შეწუსდით და მობრძანდით. მოხუცებს ხელებს დაგიკოცნით, ახალგაზრდებს – თვალებს (ისმის მანქანის საყვირის ხმა) ჩემ ძმაკაც შოფრებსაც მაღლობას ვუხდი, რომ თავიანთი საქმე მიატოვეს და აქ მობრძანდნენ. (გაბრაზებით) დაიშაღენით, ხალხი არა ხართ?!

ნური: შენ თქვი და ჩვენი თავი გენაცვალოს! დაიშლებიან. სცენაზე რჩებიან ალი, ნური, დერვიში, თემელი, ნიაზი, ჰაფიზე.

ნიაზი (დერვიშს): მია დერვიშ, მამასახლისობის ამბავი უთხარი?

ალი: სანახავად რომ მოვიდა, მაშინ გადამიკრა სიტყვა. პირში წყალი ჩაიგუბეთ?

დერვიში: ამ საქმის მოგვარება ჩვენ მოგვანდე.

ალი: ვითარება დაზვერეთ?

ნიაზი: ჰაფიზე ზემო უბანში დაძვრებოდა.

ნური: ჰიდაიეთმაც ქვემო უბანი დათირა.

დერვიში: ქვემო უბანში ხმებს ვიშოვით.

ნური: ფიქრი ნუ გაქვს. ბაზარშიც კერძო სექტორი შენს მხარეზეა.

ჰაფიზე: მოკლეკაბიანების მარაქაც მხარს გვიჭერს და ეგ არის!

ალი: ზილჰა?

დერვიში: ზილჰას მოეშვი.

ალი (შეწუხებული): წავიდა, განა?

თემელი: არსადაც არ წასულა. აქ არის, შერეფ აბლას ფეხსალაგში მუშაობს.

ალი: რატომ არა ჩანს?

შერეფი: ცოტა უქეიფოდ არის.

ალი: თუ ისევ მებუტება?

შერეფი: კაცო, ბიძა მოუკალი და გინდა კისერზე ჩამოგეკიდოს?

თემელი: მოეშვი, აბი.

დერვიში: ახლა მაგის დრო არ არის.

ნიაზი: ყოჩ ქაზიმს თავისი კანდიდატურა წამოუყენებია.

თემელი: ქურთი საბრი და ტურა რუსთამიც კანდიდატები არიან.

ალი: ძალიანაც კარგი, ხმები გაიყოფა.

დერვიში: ზემო უბნისა უნდა გვეშინოდეს.

შემოიპარება დაუსტვინე და ჩუმად უსმენს

თემელი: სივასელები ტურა რუსთამის მხარეზე არიან.

ალი: ზილჰაც?

ნური: ის რა, სივასელი არ არის?

ალი: მხოლოდ მაგიტომ? (არავინ უპასუხებს) ეჰ, ეტყობა, ეგრეა.

დერვიში: ზილჰას მოეშვი.

თემელი: ამბობენ, ზემოუბნელ ბოგანოებს ყოჩი ქაზიმისათვის სიტყვა მიუციათო.

ნური: გააძლიერეთ ფორფუგანდა!

დერვიში: მაგაზე უკეთესი საშუალებაც არსებობს (თან თითებს ერთმანეთზე უსვამს, ანიშნებს, ფულაია საჭიროო).

ნიაზი: მერე ეგ სად ვიშოვოთ? მოდი, ყომარბაზებისაგან ვისესხოთ. არჩევნებში რომ გავიმარჯვებთ, მოგებით დაუგებრუნოთ.

შემოდის ჟურნალისტი

ჟურნალისტი: უკვე დაიწყო საარჩევნო კამპანია?

ალი: ეს ვილას ტიკი-ტომარაა, ლაპარაკში დაუკითხავად რომ ერევა?

ჟურნალისტი: ერთ წუთს წაგართმევთ.

1. დამახინჯებული: პროპაგანდა.

ალი: ხმა, ბიჭო, სელის თესლო! კიდევაც რომ ლაპარაკობს!

ჟურნალისტი: ვერ გაგაგებინეთ ჩემი სურვილი, ბატონო ჩემო!

ალი: ბატონი მამაშენია! წესიერად ილაპარაკე!

ნური: ალიჯან, ფეხებს დაგიკოცნი! არჩევნებამდე ბატონ
ჟურნალისტს არ აწყენინო!

ჟურნალისტი: ალი ბეი, ფეხი რომელ ომში დაიშავეთ?

ალი: ბავშვობაში თუთის ხიდან ჩამოვვარდი. (ერთბაშად
გაახსენდება) ჰო, ძველი ამბავია. ერთი ჩვეულებრივი ჩხუბი
იყო...

დაუსტვინე: აკი შარბათიანიაო?

ნური: ბრიყვო, შარბათში რომ ავლებდა, დედამისს ფეხებით ეჭირა.
ნიაზი (დაინახავს დაუსტვინეს): ერთი ამას უყურეთ! ამ
ყბამოხეულს აქ რა უნდა?! (საცემრად გაიწევს, დაუსტვინე
გაიქცევა).

ჟურნალისტი: თუ შეიძლება, გვითხარით, რას ფიქრობთ
ცხოვრებაზე?

ალი: ცხოვრებაში საშუალო არ არსებობს. ან ძირსა გდინარ და
გნაყვენ, ან სათავეში მოქცეულხარ და ნაყავ.

ჟურნალისტი: ტლაპოს კაცები სისხლის ალებას აპირებენო.
გეშინიათ?

ალი: ბიჭო, მე ის კაცი ვარ, ღვთის მოცემული სული მათხოვარს
დავანებო?

ჟურნალისტი: მამასახლისად თუ ავირჩიეს, რას იზამთ?

ალი (ეჭვით): რა შენი საქმეა?

ნური (აფრთხილებს): ალი!

ალი: გინდა, ქვეყანა შემიყარო, რეფორმას აპირებსო, თავისი უბნის
აღორძინებაზე ფიქრობსო? არა, მეგობარო, ჩვენთან სიტყვა
არ გადის, აქ საქმეა! წადი, შეაყოლე!

ჟურნალისტი: იმედი გაქვთ, რომ გაიმარჯვებთ?

ალი: ამ ქვეყანაზე მარტო საკუთარი მუშტის იმედად უნდა იყო.

ჟურნალისტი: კიდევ?

ალი: ვა, გიჟია ოხერი?! კიდევ და კიდევ მუშტი! (მივა, ფულის
ავტომატს მუშტს დაჰკრავს, თქრიალით გადმოცვივდება
ხურდა ფული).

მესამე სურათი

პროექცია: მხარეები დახვეწილი ტაქტიკით იწყებენ საარჩევნო კამპანიას. ვნახოთ, რას გვიჩვენებს სურათი.

დეკორაცია: ქოხმახების უბანი. ყავახანის წინ ყველა კუთხე-კუნჭული მორთულია.

ნური (სკამზე ადის): ჯერ მე მომისმინეთ! ეი, მუსლიმბო! (პიდაიეთს) შენ კუთხეში დადექი და ფარაონებს უთვალთვალე.

დაუსტვინე: შენ, ეი, ფეთვა! უნდა გამოსცე?

პირველი ბოგანო: დღეს ფორფუგანდა აკრძალულია!

ნური: გაჩუმდით, ამხანაგებო! ძლივს დავიზეპირე და დამავიწყდება.

დღეს მამასახლისის არჩევნებია. თქვენ გეკითხებით, მეგობრებო, ვის მისცემთ ხმას?

პირველი ბოგანო: რა შენი საქმეა? ვისაც გვინდა, იმას მივცემთ.

მეორე ბოგანო: შენ რა? აღუკატი² ხარ?

პირველი ბოგანო: ჩვენზე ზემოქმედებას ვერ მოახდენ, მეგობარო!

მესამე ბოგანო: თვითონ ვიცით, ვისაც ავირჩევთ!

დაუსტვინე: ბიჭო, მანდღდან ჩამოეთრიე!

ნური: ერთი ესეც ვიკითხოთ, კანდიდატები ვინა ყრიან? ყოჩი ქაზიმი, ტურა რუსთემი, ქურთი საბრი.

მეორე ბოგანო: ქურთმა საბრიმ ტურა რუსთემის სასარგებლოდ უარი თქვა.

დერვიში: ერთიანი ძალით უმამაძალიათ და ეგ არის!

ნური: უნამუსოები! გამოდის, ყოჩისა და ტურის წინააღმდეგ ახლა სახელოვანი ქეშანელი ალის კანდიდატურა რჩება (ხალხს ანიშნებს, ტაში დაუკართო).

ქორო: გაუმარჯოს ქეშანელს!

1 მუსლიმთა უმაღლესი კანონმდებლისა და სჯულისკანონის მცოდნის მუფთის-მეორე გამოცემული განჩინება ამა თუ იმ საკითხზე.

2. დამახინჯებული: ადვოკატი.

ზემო უბნის ქორო: წავიდეს, მაგისი!

ნური: მეგობრებო, ის თქვენი ყოჩი ქაზიმი ღეზერტირია!

ზემო უბნის ქორო: წადი, შენი!

ნური: თანაც წერა-კითხვა არ იცის, სად გაგონილა, ბრიყვი და უბირი მამასახლისად აერჩიოთ?

პირველი ბოგანო: თითს დააჭერს!

მეორე ბოგანო: ბეჭედს დაარტყამს! ბეჭედი რისთვის არის?

ნური: ტურა რუსთეში ერთი ლოთბაზარა ვინძეა, თანაც — მექრთამე. შხამად შეერგოს!

დაუსტვინე (ხელი წაუვლია გამხდარი პოლიციელისთვის და მოჰყავს): აი, აქ დადექ და უსმინე! ამომრჩევლებს ებაზრება, ფორფუგანდას ეწევა. ერთი აქტი შეუდგინე და დედა უტირე!

ნური (საფრთხე იგრძნო): ხო, იმას გეუბნებოდით... ენა როგორ მომიბრუნდება, რომ ვთქვა, ყოჩი ქაზიმი ღეზერტირია, თანაც წერა-კითხვა არ იცის-მეთქი, ანდა, როგორ ვიტყვი, რომ ტურა რუსთეში მექრთამეა? თანაც დღეს ფორფუგანდა აკრძალულია. ფხიზლად იყავით! ვინც გინდათ, ის აირჩიეთ. ყველანი ძმები ვართ. პოლიციელიც ჩვენი ძმაა. ეგრე არ არის, ძმაო? თქვენი ეროვნული გრძნობის, თქვენი პატრიოტიზმის იმედი მაქვს. ნახეთ, ცრემლი მომადგა, ხმაც მიკანკალებს. მოდით, ეროვნული ჰიმნი ვიმღეროთ. გაუმარჯოს ყველა კანდიდატს!

გამხდარი პოლიციელი (დაუსტვინეს): კარგად გაიგე ხოლმე, რას ამბობენ! მოჰკრა ყური რაღაცას და მეც ნერვები ამიშალა (გადის).

ნური (შეშინებულია, ოფლს იწმენდს): ბიჭო, რა ძნელი ყოფილა პოლიტიკოსობა!

შერეფი: ადრე უნდა გცოდნოდა!

თემელი: ბრიყვო, იმათ ლანძღვას გადაჰყევი და აღის საქებრად ვეღარ მოიცალე?

დერვიში: არაფერია, ეგ ლანძღვაც აღის წისქვილზე ასხამს წყალს.

თემელი: ხალხო, ალიც შეაქეთ. ცოტა!

შემოდის ნიაზი.

ნიაზი: როგორ არის საქმე?

დერვიში: ქვემო უბანს ცოტა ფული დავახარჯეთ.

ნური: ზემო უბნის სიებშიც ზოგი ორ-ორჯერ შევიტანეთ.

ნიაზი: ეგ რა გიქნიათ! ახლა ყოჩ ქაზიმს ორჯერ მეტი ხმა ექნება.

ნური: ჰოდა, კარგია.

ნიაზი: რითია კარგი?

ნური: გოგრა ამუშავე! გაიგებენ და იფიქრებენ, ყოჩმა იმამაძალაო და ზემო უბნის ურნებს გააუქმებენ.

ნიაზი: გლარჯავ, პრემიერ-მინისტრად გამოდგები!

ნური: ალი აბიმ დავგარივა. ტყუილად ხეხა ციხე?

ჰიდაიეთი: ძია დერვიში ლაპარაკობს, ძია დერვიში...

დერვიში (ჩაახველებს, მერე იმ მხარეს გაიხედავს, საითაც პოლიციელი წავიდა და სკამზე ავა): ალიზე რა უნდა ვთქვა? მასზე ისტორიამ ილაპარაკა. ხალხმა დესთანაც კი გამოუთქვა. მადლობა ღმერთს, ყველამ ზეპირად ვიცით.

ქორო: გაუმარჯოს!

დერვიში: ასეთი ვაჟკაცი საუკუნეში ერთი თუ დაიბადება. თქვენ რას იტყვით, ამხანაგებო?

ქორო: არ დაიბადება!

დერვიში: ტლაპო იქსანის ჭირისაგან ვინ დაიხსნა სინექლი? ტურამ თუ ქეშანელმა ალიმ?

ქორო: ალიმ იხსნა!

შერეფი: უკვე დაიქოქა ზამბარა. ამათ რალას გააგებინებ?

დერვიში: ვის ხვდა წილად ცხრა წლის პატიმრობის პატივი იმისათვის, რომ სინექლი სინექლობდეს?

ქორო: არავის!

დერვიში: ვისი ცოლისა თუ ქალიშვილისათვის შეუხედავს ხარბი თვალთ?

ქორო: არავის!

დერვიში: როდის გაუწვდია ხელი იმის ასაღებად, რაც არ

ეკუთვნოდა?

ქორო: არასოდეს!

დერვიში: უპატრონოდ დარჩენილი სინექლი ნაცემ ბავშვს დაემგვანა. თავი სჭირდება თუ არა?

ქორო: სჭირდება!

დერვიში: მაგ ცრემლიან თვალებს დაგიკოცნით, ამხანაგებო! ღმერთმა თვალის სინათლე მოგცეთ (აცემინებს), აი, უკვე მთავარ სათქმელს მივაღექი!

ქორო: მივაღექი!

დერვიში (ისევ აცემინებს, ცხვირსახოცს ეძებს): ცხვირსახოცი შინ დამრჩენია, დასწყევლოს ღმერთმა!

ქორო (მექანიკურად აგრძელებს): დასწყევლოს ღმერთმა!

დერვიში: თქვენ არ გეუბნებით, ხალხო, ჩემთვისა ვთქვი!

ქორო: შენთვისა თქვი!

დერვიში: გეყოფათ, მორჩით!

ქორო: მორჩით!

შერევი: ხალხი ამოდრავდა, ველარ გააჩერებ.

ქორო: ველარ გააჩერებ.

თემელი: ალი აბი მოდის! ალი აბი მოდის!

ზემო უბნის ქორო: წავიდეს, მაგისი!

ქორო: მოდის და არემარე თან მოაქვს.

ზემო უბნის ქორო: ქლესები, ქლესები!

მოხუცების ქორო: ვაი, ალი! ვაი, ალი!

ნური: გაჩუმდით, თორემ შიიტები! ეგონებით და დაგიჭერენ.

თემელი: ქეშანელი ალი გვინდა, ქეშანელმა ილაპარაკოს!

ქორო: ქეშანელი გვინდა, ქეშანელმა ილაპარაკოს!

ალის თავისი მომხრეები აძალებენ, ილაპარაკეო. ალი სკამზე დგება.

ალი: ჩემო საყვარელო სინექლიელებო!

1. ისლამის ერთერთი მიმდინარეობის შიიზმის მიმდევრები. შიიტები თავიანთ სცემენ მუჰამედის სიძეს ალის. ისინი წელიწადში ერთხელ მართავენ რელიგიურ მისტერიას.

ქორო (ხანგრძლივი ტაშით): იცოცხლე!

ალი: ძვირფასო ამომრჩევლებო!

ქორო (ტაში): მიდი! კარგია!

ალი: ძვირფასო თანამემამულეებო!

ქორო (ტაში): ყოჩაღ! ეგრე! გოლოლ!

ზემო უბნის ქორო: მლიქვნელები! ქლესები! (თან საჩხაკუნებლებს აჩხაკუნებენ და ყვირიან, ხმაურობენ).

ალი (ზემო უბნის ქოროს): გაჩუქდით, ხალხო! (სიჩუმე ჩამოვარდება, ალი მაშინვე მოღებება). საყვარელო სინექლიელებო, პარასკევის ლოცვაზე ვიყავი და იმიტომ შემაგვიანდა. მოხუცებს ხელებს დაგიკოცნით, ახალგაზრდებს – თვალებს.

თემელი (მაყურებელს ხელით ანიშნებს, რა სიტყვებია, რა სიტყვებით).

ნიაზი (მაყურებელს): ციხეშიც კი არ გამოუტოვებია ერთი ლოცვა, ნახეთ, როგორი შორწმუნეა!

პიდაიეთი: გაჩუქდით!

ალი (აგრძელებს): დღეს სინექლის საქმე შავად არის. ქოხებს გინგრევენ. რათა? იმიტომ, რომ ცისმარე დღეს ჩხუბი და აყალმაყალი გიდგათ. ნათქვამია, სადაც ერთობა არ არის, იქ არც გართობაა.

ქორო: სადაც ერთობაა, იქ გართობაც არის.

ზემო უბნის ქორო: სადაც ხალხმრავლობაა, სიღარიბეც იქ არის!

ალი: მაგალითად, ავიღოთ ერთი ღერი ჩალა (აიღებს ერთ ღერს და გადატეხავს), ერთი ღერის გატეხვა ბავშვსაც კი შეუძლია (იღებს ერთ ბლუჯას), მაგრამ ასი, ათასი, ათიათასი ღერი ერთად რომ შეიკვრება, თუ ბიჭი ხარ, გადატეხე, ამის დედა ავატირე! რაღა ბევრი გავაგრძელო, გაიგეთ, რაც ვითხარით?

თემელი: ამაზე მაგარი სიტყვა იქნება?

ჰაფიზე: მაშ, მაშ, ყველაფერი დღესავით ნათელია.

ალი: ამ ქვეყანაზე ერთხელ მოვსულვარ, ამხანაგებო! დედის რძე არმად შექცეს, თუ ისე წავიდე, ექვსიოდე პარაზიტის

სული არ გავისტუმრო ჯოჯოხეთში.

თემელი: ამ კაცს თავისი გზა აქვს.

ალი: აი, ყველანი აქა ხართ. თუ ჩემს სინდის-ნამუსზე ვინმეს რამე ეთქმის, გამობრძანდეს!

ზილქა (ხალხს გააპობს და გამოვა): მეც ვიტყვი ერთ-ორ სიტყვას! ეს კაცი მკვლეელია. ყველამ იცით, ბიძაჩემი ამან მოკლა. მკვლელს მამასახლისად ირჩევთ?

ალი: ჩემზე ამბობ? შენ ამბობ?

ზილქა: რაო? მკვლეელი არა ხარ? ტყუილია?

ალი (ძალზე შეწუხებული): აბა, რა გითხრა? ეგ არის შენი ზრდილობა? გამარჯობაც არ გითქვამს, გამოხვედი და დაახეთქე: მკვლეელიაო.

ნიაზი: სისხლში იმიტომ გაისვარა ხელი, შენი და ჩემი ნამუსი დაეცვა.

ზილქა: ჩემს ნამუსს თვითონ დავიცავ, ალაპის შეწევნით.

მეორე ბოგანო: მართალია! ტლაპო იჰსანი მაგან მოკლა!

ზილქა: აი, უფალმა დაამიწოს, ისე წავიდეს ამ ქვეყნიდან, ვერ გაძღეს თავისი ახალგაზრდობით! ღმერთმა უბედურება არ გამოუღიოს! ფუი! (მიაფურთხებს და გადის).

ალი დაბნეულია, არ იცის, რა ქნას. დერვიში მკლავს გამოსდებს, აწყენარებს.

თემელი: სინექლის ნამუსისათვის ცხრა წელი ციხეში გამოაღამო და მერე...

დაუსტვინე: რა ცხრა წელი? ოთხი წელი მხართემოზე იწვა, ხუთი წელიც ამნისტიამ ჩამოაჭრა. დიდი ამბავი!

თემელი დაუსტვინეს პანღურს ამოჰკრავს, მოწინააღმდეგე მხარეები ერთმანეთზე წაიწვევენ. პოლიციელებიც შემოცვივდებიან, შემოდის რუსთემი.

რუსთემი: დაიცათ! ამ კაცზე მეცა მაქვს სათქმელი!

ნური (მუსქან პოლიციელს): ნახე, ფორთუგანდას ეწვეა.

მსუქანი პოლიციელი: ვერაფერსაც ვერ იტყვი, დაგაპატიმრებ!

რუსთემი: წესებზე ვილაპარაკებ, მეთოდებზე.

ზემო უბნის ქორო: წესებზე, მეთოდებზე!

რუსთემი: ეს კაცი კენჭს ვერ იყრის, იმიტომ, რომ ბალახის ბარიგაა. კარგად მოძებნეთ მაგის დახლში და ნახავთ. დაუსტვინე თანხმობის ნიშნად თავს უქნევს.

მსუქანი პოლიციელი: რას ამბობ!

ყავახანაში შევარდება, გამხდარი პოლიციელიც თან შეჰყვება. ანაშას ეძებენ.

მსუქანი პოლიციელი: აქ არაფერია.

რუსთემი (დაუსტვინეს): სად დამალე, ბიჭო?

დაუსტვინე: ქვემოთ ნახეთ, ლოტოს პარკის ქვეშ!

მსუქანი პოლიციელი (რალაც იპოვა): აქ რალაც წიგნია!

ალი: წიგნი?

ნური: რასაკვირველია, წიგნია, ძმაო, მუჰამედის წიგნი, ძლის წინ რომ კითხულობ ხოლმე (პოლიციელებს თვალს ჩაუკრავს). თუ ბეზლობაა, ბეზლობა იყოს. რაკი ჩხრეკა დაიწყეთ, ბარემ ეს ტურაც გაჩხრიკეთ.

რუსთემი: მე რა შუაში ვარ?!

ნური: ნახე, იყიდა.

რუსთემი: გამხხრიკეთ, რა! წიწაკა არ მიჭამია და პირიც არ მეწვის (მსუქანი პოლიციელი ჩხრეკს. რუსთემს ელუტუნება, ჭიხვინებს). მანდ მელუტუნება.

დერვიში (ნურის): სად დამალე, ბიჭო?

ნური: სარტყელი შემოხსენით.

პოლიციელები რუსთემს ატრიალებენ, ატრიალებენ და სარტყელს შემოხსნიან, პერანგიდან პატარა პარკი გადმოუვარდება.

მსუქანი პოლიციელი: ეს რა არის?

ქორო: ააა! ააა!

თემელი: ნამდვილად ბალახია.

მსუქანი პოლიციელი: ბატონო?

თემელი: ქერა გოგოა, რა!

მსუქანი პოლიციელი: ვერ გავიგე.

ჰიდაიეთი (მიუახლოვდება): ბოლია, ბოლი. მოკლედ, ანაშაა.

რუსთემი: ტყუილია, ცილისწამებაა.

დაუსტვინე: ვილაცას ჩვენი დაგდებული ანაშა აუღია და შენთვის

ჩაუდვია.

ჰაფიზე: აი, გამოტყდა, თავისი პირით თქვა. ვაი, თქვე უნამუსოებო!
მსუქანი პოლიციელი: წამოდით, განყოფილებაში ვილაპარაკოთ.

ტურა წინააღმდეგობას უწევს. დაუსტვინე შეწუხებულია.
პოლიციელები ორივეს შუაში ჩაიყენებენ და გადიან.

ნური (მაყურებელს): დაჭერობანა ვითამაშეთ და ჩვენ ვაჯობეთ.
რას იზამ? უღმერ-თოსთან რომ საქმეს დაიჭერ, შენც
ურწმუნო გახდები. (ხალხს) ხალხო! ტურა რუსთეში
დისკვალიფიცირებულია. წადით და ეს ამბავი შვიდივე
უბანს შეატყობინეთ!

ალი: გლარჯავ, ლამის გული წამივიდა! (სერიოზულად) ძმებო,
მხოლოდ სიმართლის გზით უნდა ვიაროთ.

ნიაზი: ერთი კონკურენტილა დაგვრჩა – ყოჩი ქაზიმი.

თემელი: ზემო უბანში თუ ყველამ მისცა ხმა, დავიწვით და ეგ
არი!

შემოდის გამხდარი პოლიციელი.

გამხდარი პოლიციელი: ზემო უბანში ბიულეტენები გაუყ-
ალბებიათ!

კაცების ქორო: გაუყალბებიათ?!

ქალების ქორო: ვაი, უნამუსოები!

გამხდარი პოლიციელი: ორ-ორჯერ მიუციათ ხმა.

ქალების ქორო: ვაი, უნამუსოები!

გამხდარი პოლიციელი: ცნობილი ხერხია!

კაცების ქორო: ცნობილი ხერხია!

ქალების ქორო: თაღლითები!

შემორბის ყოჩი ქაზიმი, სულს ძლივს ითქვამს.

ყოჩი ქაზიმი: ამათი ნამამაძაღლარია, ზემო უბანში ყველამ მე
მომცა ხმა და გაყალბება რად დამჭირდებოდა? ღმერთმანი,
ამათი დაგებული ხაფანგია, ხაფანგი!

გამხდარი პოლიციელი: ამას საარჩევნო კომისიაში გაარკვევენ.

ქაზიმი: მეც ეგ მინდა. ერთი, გაარკვიონ!

ქორო: ერთი, გაარკვიონ, გაარკვიონ!

თემელი: ეს საქმე უკვე მორჩა, ბასტა!

ნური: ქემანელ ალის გაუმარჯოს!

ქორო: სახელიანად ევლოს!

უკვე ჩვენი ბელადი გყავს

ქორო: უკვე ჩვენი ბელადი გყავს,
აგვაცილებს ბედის რისხვას.

ნური: თუ ბელადი გაინაღდე, გშველებია!
მხართებოზე წამოწევი, იძინე.

გულს დარდი არ გააკარო,
თავი ფიქრით არ დაღალო!

ბელადი გყავს? შენს მაგივრად ის იფიქრებს,
მოგაშორებს იღბალს კვიმატს,

რაც არა ხარ, გაქცევს იმად —
დღეს მზით დაგწვავს, ხვალ კი წვიმით

გაგალალებს, გაგაგრილებს.

მოკლედ მოვჭერი: ეს ბელადი

ხელოვნური სასუქია,

უხვ მოსავალს გაგინაღლებთ.

ქორო: უკვე ჩვენი ბელადი გყავს,
აგვაცილებს ბედის რისხვას.

ნური: ასე მოსდგამს ადამის ძეს,

ვერ ვუჯერებ თვალს და ყურებს —

ჯერ კერპს შექმნის, მერე მის წინ

თავს მიწაზე ურახუნებს.

ქორო: უკვე ჩვენი ბელადი გყავს,

აგვაცილებს ბედის რისხვას.

(მეცხროვლ მწიგნობარს აუძღვნიან)
მეცხროვლ მწიგნობარს აუძღვნიან
მეცხროვლ მწიგნობარს აუძღვნიან
მეცხროვლ მწიგნობარს აუძღვნიან
მეცხროვლ მწიგნობარს აუძღვნიან
მეცხროვლ მწიგნობარს აუძღვნიან
მეცხროვლ მწიგნობარს აუძღვნიან
მეცხროვლ მწიგნობარს აუძღვნიან
მეცხროვლ მწიგნობარს აუძღვნიან
მეცხროვლ მწიგნობარს აუძღვნიან

გიორგი ურბანიძის

პროექცია: ქეშანელი ალი ბოგანოების ბელადია, ანუ ძალა ერთობაშია.

თემელი: ამხანაგებო, გაეჩუმდეთ! ჩვენი ახალი მამასახლისი, ქეშანელი ალი თავის პროგრამას წავკვივითხავს.

ლოთი რასიპი: როდის დაწერა?

ნური: წუხელის დაუწერიათ ამასა და ძია დერვიშს.

დაუსტვინე: ვა, რა ბეჯითი ყოფილა!

ალი: აღარ გაჩუმდებით?

პირველი ბოგანო: დემოკრატიაა, აზრის გამოთქმა აკრძალული არ არის.

თემელი: ხმა ჩაიწყვიტე! ნახეთ, ისევ ლაპარაკობს!

ნური: დემოკრატია არჩევნების დამთავრებამდე იყო.

ალი: არ გინდათ და, ხმასაც არ ამოვიღებ. ხალხად ჩავაგდეთ და გიკითხავთ.

ლუთფიე: წაიკითხე, შვილო, წაიკითხე, ამათ რა ყურს უგდებ!

ალი (გაშლის ტუალეტის ქაღალდის გრაგნილს და კითხულობს ზედ დაჯღაბნილ პროექტს): 1. სინექლიში მშვიდობიანი რეჟიმი მყარდება. ვინც დაარღვევს, მეშვიდე თაობამდე ჩაყვებით და დედას ვუტირებთ. სახლს დავუნგრევთ, უძრავ-მოძრავ ქონებას ყადაღას დავადებთ და გავუყვით. მერე არა თქვათ, არ ვიცოდითო.

ხმები: სწორია, ძალიანაც კარგი!

პირველი ბოგანო: აკი ძალმომრეობა აღარ იქნებაო?

ქორო: მხოლოდ ამ ზომით იქნება.

ალი: მევახშე თემელს ფინანსები ჩავაბარე, არზების მწერალი დერვიში იურისკონსულტად დავნიშნე.

ხმები: მოგვილოცავს! (თემელსა და დერვიშს ულოცავენ).

ალი: ყველა ყავახანაში პირველი მანო! მე, ანუ დახმარების ფონდს! ვინც არ გადაიხდის, ზღარბის ქურქს ჩავაცმევ.

1. (ჟარგ.) ბანქოში მოგებული ფულიდან გაღებული წილი.

იცოდეთ, თამაშის ჩაშლა არ იყოს!

ლოთი რასიპი: აკი მანოს გავაუქმებთო?

თემელმა ერთი ბოთლი არაყი მოიტანა და ლოთ რასიპს დაუდგა.

ქორო: ამ შემთხვევაში დარჩება.

ალი: ჩემს ყავახანაში შეიქმნა ხელზე მოსამსახურეების, დღიური მუშების, ტაქსის მეპატრონეთა არტელი. დღეიდან აღარვინ წავა ქალაქში და არ მოჰყვება სამუშაოს ძებნას. ქალები და გოგოები, ვისაც მრეცხავად, ხელზე მოსამსახურედ ან ძიძად დადგომა უნდათ, ახლავე ჩაეწერონ ჰაფიზესთან.

მეორე ბოგანო: დახეთ, ნათესავს მიჰკერძა.

ქორო: ამ შემთხვევაში შეიძლება.

ალი: ვინც აქ ჩაეწერება, იმისი ხელფასი მე. ანუ დახმარების ფონდს. სამაგიეროდ, ყველა სადავო საქმე ძია დერვიშის მარიფათებით მოგვარდება და მაყუთს არავინ გადაიხდის. ეს კარგ შემოსავალს მოგვცემს. თუ ღმერთმა გადმოგვხედა და მოსამსახურე გოგოებმა იქ, სადაც იმუშავენ, მუცლებიც გაიბერეს, გვარიან ალიმენტსაც გამოვკრავთ ხელს.

თემელი: ამ კაცს ყველაფერზე უფიქრია!

ალი: ქალაქის ყველა კუთხე-კუნჭულში ტაქსებზე ზედამხედველობას მე ვნიშნავ. თუ ვინმე უფროსობას მომინდომებს, ჭიპზე გავხეთქავ. ამ საქმეში დღეში სამასი ფარა კეთდება. ხუმრობაა? ნათქვამია: "ვინც ხარკს გადაიხდის, დუღუქსაც ის დაუკრავსო".

პირველი ბოგანო: ხარკი მოკვდა, გაუძარჯოს ხარკს!

ქორო: მხოლოდ ამდენი, არც მეტი, არც – ნაკლები!

თემელი: ადრე სამი კაცი იღებდა, ახლა ერთის ხელში მოიყარა თავი.

ნური: ადრე არეულ-დარეული იყო გადასახადები, ახლა მოწესრიგდა. *(უესტით ანიშნებს ამ ხალხს ჭკუა არა აქვსო).*

ალი: ახალმოსული დღიური მუშების ღამის გასათევი ადგილის შოვნა, მათი ჭამა-სმის ხარჯი – ყველაფერი ჩემი საქმეა.

ვიდრე სამუშაოს იშოვნებინ. როგორც კი სამუშაო გაუჩნდებათ, პირველი ჯამაგირი მე, ანუ დახმარების ფონდს.

ეს ყველასათვის სავალდებულოა, გამონაკლისი არ არსებობს.

ჰაფიზე: ჰაი, ჰაი, რომ არ არსებობს.

ნიაზი: ვითომ რათაო? ვერ მოგართვით!

თემელი: სულაც პირიქით, რასაკვირველია!

ნური: დიდი სიამოვნებით!

უკრავს მუსიკა, შემოდის იპია ონარანი

იპია: იპია ონარანი გახლავართ.

თემელი: რომელი? დიდ კაშხალს რომ აშენებს?

იპია: დიახ, ისა ვარ. ორასი შავი მუშა მჭირდება. რაღა ყავახანებში ვიარო და ვაგროვო. გავიგე, რაღაც ორგანიზაცია შეეგქმნიათ. ვთქვი, ეგებ მუშებიც ჰყავდეთ, – მეთქი.

ჰაფიზე: სწორედაც რომ ეგრეა!

თემელი: დიდი სიამოვნებით!

ალი: ნიაზი, ეს ბატონი ჩემს ოფისში შეიყვანე. მეც ახლავე მოვალ.

ნიაზის იპია ყავახანაში შეჰყავს

დერვიში: მეგობრებო, ნახეთ ალის რა კარგი ფეხი ჰქონია? ბისმილას! თქმაც ვერ მოვასწართ და უკვე ორასმა მშვიერმა გაიხარა.

ქორო: ეგრეა, ეგრე! ბედნიერი იყოს!

ალი: ესეც ერთიანობის სიკეთე! "სადაც ერთობაა, იქ გართობაც არის". წვრილ ხელოსნებს, რომლებიც თავისუფალ ვაჭრობას ეწევიან, თაბახით კარდაკარ მოსიარულე მეწვრილმანეებს – მოკლედ, კერძო სექტორს – ვერავინ შეეხება, კაპიკს ვერავინ შეაწერს...

ქორო: ყოჩაღ! გაუმარჯოს!

ალი: ჩემ გარდა!

პირველი ბოგანო: ეს როგორ შეიძლება?!

ქორო: ამ შემთხვევაში შეიძლება.

1. "სახელითა ალაჰისა". შემოკლებული: "სახელითა ალაჰისა, მწყალობელისა და მოწყალისა". ამ ლოცვით იწყებენ მუსლიმები ყველა საქმეს.

ალი: ამის საზომი ჩვენი ნამუსია. ვისაც რამდენის მარიფათი აქვს, იმდენს გადაიხდის.

დერვიში (უსწორებს): თავისი საქმიანობის სფეროს მიხედვით გადაიხდის.

ალი: მოკლედ, ქონების მიხედვით გადაიხდის.

ხმა: ვაა! ეს რანაირი პროგრამაა?!

ალი: ახლა მორჩით, ამ პროგრამის შესრულებაში მომეხმარებით! გადავიდეთ კენჭისყრაზე! ვინც ჩემს პროგრამას იღებს... (ყველა ხელს სწევს გარდა რამდენიმე კაცისა უკანა რიგში).

ალი: ეტყობა, კარგად ვერ გაიგეთ (რეკლავებს ამოიღებს და ჰაერში გაისვრის. ყველანი ხელს წევენ). წინააღმდეგი ვინ არის? (ხელს აღარავინ წევს), ერთხმად არის მიღებული. დიდი მადლობა!

ფარდა იხურება. ნურის ლოთი რასიპი ფარდის წინ გამოჰყავს. რასიპი ხალხს რომ დაინახავს, დაიმორცხვებს.

ნური: ძმებო, ეს ამხანაგი გიმღერებთ.

რასიპი გაქცევაზეა. ნური მას ავანსცენაზე გამოიყვანს. რასიპი ნურის ყურში რაღაცას ეუბნება. ბარბაცებს. მერე სიმღერას იწყებს.

რასიპი ვარ, ლოთბაზარა, მამამ თავის გზით მატარა.

პოლიტიკის არ მაქვს ჩარა. ეს მაცხოვრებს, სხვა კი არა.

ყველამ რაღაც შეიყვარა:

ბავშვმა – თავის საწოვარა,

დიდმა – პოსტი, ბლომად ფარა.

მშიერ მგლისთვის ძვლებიც კმარა.

ვინც ამით ვერ გაიხარა,

არაყი სვას წარამარა!..

წავალ, გავიხურავ კარებს,

ჩამოვუვლი კაფე-ბარებს,

შინ მივალ და ცოლის მუშტებს

ამ ჩემ სიფათს ავაფარებ.

მეხუთე სურათი

პროექცია: ალის მიძიმე. დღე ადგას. ერთის მხრივ სიყვარული, მეორეს მხრივ მოვალეობა.

დეკორაცია: ღამეა. კედლის ნანგრევი. შემოდინ სცენის მუშები და ორ ხეს დგამენ – ვაშლისას და მსხლისას. ზილპა კედელზე ზის, ვაშლს ჭამს. იქვე ალი დგას, ზილპასთან მისვლას ვერ ბედავს. ჩაახველებს. ზილპა ვითომ ვერ ხედავს. ალი ბოლთის ცემას მოჰყვება.

ზილპა (ვითომ აქ არაფერი): რა მოხდა? რა შშიერი ძალღივით დაძრწი?

ისმის კამერის ბლავილი.

ალი: ძილი დამეკარგა და ცოტას გავივლი-მეთქი.

ზილპა: მიდი, იხეტიალე!

ისმის კატის კნავილი.

ალი (გაბრაზებული ავანსცენაზე გამოდის და მაყურებელს მიმართავს): გულ-მუცელი მეწვის. ზილპას სიმართლე უნდა ვუთხრა, ღამაში სიტყვებია საჭირო, მე კი ენა ჩამივარდა (კულისებისაკენ გასძახებს): ბიჭო, სად არის ჭრიჭინების, ბუღბუღლის ხმა? ერთი ხოშიანი გალობა გამაგონე, თორემ წაგავლებ ფეხებში ხელს და... (ისმის ბუღბუღლის გალობა). (ორკესტრს): შენც დამწვრისა დაუკარ, თუ ძმა ხარ! (მუსიკა). (გამნათებელს): ძმაო, ლურჯი სინათლე მოიტა! მთვარიანი ღამე მჭირდება! (სცენა ლურჯად ნათდება) აი, ასე...

ზილპა (კნუტს აიყვანს და ეფერება): მოდი, ფისო, მოდი, ჩემო პატარავ, მოდი...

ალი: რაც ციხიდან გამოვედი, თვალზე ძილი არ მომკარებია.

ზილპა: გიხამა. უნახავმა რა ნახაო – არ გაგივია?!

ალი: ზილპა, ეგრე ნუ მელაპარაკები!

ხელში ჯაყვას ათამაშებს. ხან ფრჩხილებს იჭრის, ხან ხეზე არჭობს. ზილპა ვაშლის თქვლეფას მორჩა, ნაჭამი გადააგდო, გადასწვდა და კიდევ მოწყვიტა ვაშლი.

ალი: ზილჰა, გოგო, გახსოვს ჩვენი ვაშლი და მსხალი? პატარობისას
სულ აქ დავდიოდით. ვაშლის ხე შენი იყო, მსხლისა –
ჩემი.

ზილჰა (პრანჭვით, პათეტიკურად): მათ შორის ეკალი ამოვიდა.

ალი: თუ ამოვიდა, ამოთხარე!

ზილჰა (ვაშლის ჭამით): მე დავრგე, რო? მიდი და ამოთხარე.

ალი: გოგო, რაღაც უნდა გითხრა.

ზილჰა: მოკლედ მოჭერი, ნუ გააჭიანურე, (დაცინვით) ბატონო
მამასახლისო.

ალი: არ მოგწონს?

ზილჰა: ამბობენ, რაც მამასახლისად აირჩიეს, ძალიან გაყვოწრდაო.

სინექლის ყოჩს ხომ გეძახიან, სხვა რაღა გინდა, სახელოვანო
ქეშანელო ალი?

ალი: ზილჰა, ერთ საიდუმლოს გეტყვი!

ზილჰა: არა მჭირდება.

ალი: ქვეყანაზე არავინ იცის. მარტო ჩვენ გვეცოდინება: მე, შენა
და მაყურებელს. გასაგებია?

ზილჰა: ჰო.

ალი: ზილჰა!

ზილჰა: რა გნებავს?

ალი: ბიძაშენი მე არ მომიკლავს.

ზილჰა (იცინის): ეგ უნდა გეთქვა?

ალი: ღმერთმანი, სიმართლეს ვამბობ.

ზილჰა: მართლის მთქმელი არ იფიცება. ციხე და პოლიცია ვერ
მოატყუე და გინდა, მე მომატყუო? შენი ჭკუით...

ალი: გოგო, დამიჯერე, მე არ მომიკლავს. წყაროზე რომ ჩავედი,
გეჯაში ეგდო, პირზე ქაფი მოსდგომოდა. ვიფიქრე, ავიყვან,
აფთიაქში მივიყვან-მეთქი. ხელზე სისხლი ვივრძენი. ვხედავ,
ზურგში დანა ჩაურტყამთ. ამ დროს პოლიციაც გაიჩითა.
სიკვდილის წინ ჩემთვის რაღაცის თქმა უნდოდა. დაიწყო

კიდევ: "ალი...", მაგრამ ვეღარ დაამთავრა. პოლიციაში
საქმე შემიკერეს. იმის ნათქვამი – "ალიო" ისე გაასაღეს,
თითქო, "ალიმ მომიკლაო". სასამართლოშიც ნამდვილმა

მკვლელებმა ხელი მე შემახოცეს: "იმიტომ მოკლა, რომ ზილქას არ აძლევდაო". ტყუილი მოწმეც გამოტყვრა, დაიფიცა, დავინახე, ზურგში როგორ ჩაარტყა დანაო.

ზილქა: ხელად დაგიჯერე!

ალი: სასამართლოშიც, ციხეშიც ჩემსაზე ვიდექი, უდანაშაულო ვარ-მეთქი, გავიძახოდი. პატიმრობაზე უფრო შენი დაკარგვა მაშინებდა.

ზილქა: მადლობა მომიხსენებია.

ალი: როცა გავიგე, შენც მკვლელი გეგონე, ისე მეწყინა, ისე მეწყინა, მთელი სამი თვე ყოველ ღამე ვტიროდი.

ზილქა: მორჩი?

ალი: არა, ახლა ვიწყებ. ციხეში სულ დამცინოდნენ. მეტსახელიც შემარქვეს – "მტირალა ალი".

ზილქა: აკი მოკლედ უნდა მოგეჭრა?

ალი: დამაცა, სიტყვას პირში ნუ ძრის... ერთხელ საკანში ნარდს ვთამაშობდით. იმ კაცმა კამათელი დასვა. "დასვი!" "არ დამისვამს!" – "დასვი" "არ დამისვამს..." "დედას ბიჭის" სახელი არა მქონდა?! ჰოდა, იმანაც აიღო და ნარდი თავზე დამიშვა, გავითიშე. ლაზარეთში წამიყვანეს, ორი საათი მასულიერებდნენ. ბოლოს ცხვირიდან შავი სისხლი წამომივიდა და თვალიც გავახილე! იმ შავი სისხლით მქონიყო აზრ-გონება გადაკეტილი. მაშინვე თვალებზე ფარდა ამეხადა. გონებაც გამინათდა. იქვე მაკრატელი დავინახე, ვტაცე ხელი და საკანში შევევარი – სად არის ის ნაბიჭვარი! – მეთქი ვყვიროდი. ოთხმა კაცმა ძლივს გამაკაგა.

ზილქა: გამოდის, გავიფრენია. მერე? მერე?

ალი: გავცოფდი. ყველას ვაგინე. საცემრად ვიწიე. აბა, იფიქრე: მოსჯილი მაქვს, შენც დაკარგული მყავხარ, ტლაპო იჰსანიც მე მომიკლავს, რაღა დამრჩენია?! თურმე ვყვიროდი, თქვენს ლეშს მიწაზე გავფუნ-მეთქი! ციხის უფროსი გამოვიდა. – ბოლოს და ბოლოს ხომ აღიარეო, – მითხრა. – შენი დედაც! უარზე თუ ვიდექი, რა მოვიგე – მეთქი. გარტყმა

დამიპირა. — როგორ თუ ჩემზე ხელი ასწიე — მეთქი და თავში სკამი ჩავცხე. აი, ეს არის, რომ ამბობენ, ციხის უფროსი გალახაო. მეორე დღეს ეზოში გამოვედი და რას ვხედავ?! პატიმრები გზას მითმობენ, ზოგი ზურგსა მფხანს. ჩემი გამლახავიც მოიყვანეს. ხელები დამიკოცნა, პატიება მთხოვა. ზედამხედველიც მოვიდა, მითხრა, სადაც შენა ხარ, მე იქ ზედამხეველი როგორ ვიყო? აილო და ამკიდა ზედამხედველობა. მოკლედ, ერთბაშად სახელი ვიშოვნე.

ზილჰა: ღმერთმა მოგახმაროს!

ალი: ციხეში ვილაც ჟურნალისტები მოვიდნენ. მკითხეს, ტლაპო იქსანი როგორ მოკალიო? მეც ვუთხარი: ასე და ასე იყო, სამი დღის ვადა მივეცი, ღამით ჩამისაფრდა, უნებურად წამოვაგე ბებუთზე — მეთქი...

ზილჰა: მოკლედ, როგორც იყო, ისე გითქვამს, რაღა!

ალი: გოგო, ნუ გამაგიჟე! სიმართლე იმიტომ არა ვთქვი, რომ ამ ქვეყანაში პატიოსან კაცს დასცინიან. ზორბა მკვლელი უნდა იყო, რომ პატივი გცენ. ჩემი ამბავიც ასე დაიბადა ტყუილიდან. მორჩა და გათავდა...

ზილჰა: ტყუილი ის არის, რაც ახლა მიაძებე.

ალი: ყურანზე დავიფიცებ.

ზილჰა: თუ ეგრეა, რატომ არ გამოხვალ და საქვეყნოდ არ იტყვი სიმართლეს?

ალი: გვიანაა. ისარი გასროლილია. ვაჟკაცმა ერთხელ გადაფურთხებული როგორ ავლოკო?

ზილჰა (მაყურებელს): დახეთ, რას ამბობს?! ვაჟკაცი სხვისა ჩადენილი მკვლელობით იტრაბახებს?

ალი (გულუბრყვილოდ): ერთხელ მოხდა, გოგო, ვაჟკაცობის გამო მოხდა.

რაც კი თავს გადაგვხდენია,

ყველაფერი ვაჟკაცობის გამო.

ვაჟკაცობა არის სწორედ

ათასგვარი ბოროტების წყარო.

ჩხუბიც, ცეცხლიც, ღვაცა და ბრძოლაც

- ... თუ ჩაღდება, მხოლოდ იმის გამო...
-
- ვინც გადადგამს პირველ ნაბიჯს,
იმან აღარ უნდა დათმოს.
სიტყვა ელჩი კი არ არის,
უკანვე რომ გაიძახო.
- ზილქა:** ნეტავ, სამი გროშის ჭკუა თუ გაქვს? ვთქვათ, მართლა
არ მოგიკლავს და ტყუილად ჩავარდი. როგორ გამოგყვე,
როცა ქვეყანა ბიძაჩემის მკვლელად გიცნობს? ქვის გული
მიღვეს? სირცხვილ-ნამუსი არა მაქვს? ხალხი რას იტყვის?
ალი: ხალხის ლაპარაკს რა ყურს უგდებ?
ზილქა: შენ რად უგდებ?
ალი: მე სხვა ვარ. გაიგე და დაიმახსოვრე! გამოძევები თუ არა?
ზილქა: მოედანზე გამოხვალ და იყვირებ, ტლაპო იქსანი მე არ
მომიკლავს! იყვირებ?
ალი: გოგო, ოცი ათასი ბოგანოს ბედი მაბარია. ბავშვი ხომ არა
ხარ? (გაბრაზებულია. ჯაყვას ხელში ატრიალებს)
შეუძლებელია!
ზილქა: სახელი გაგიტყდება?
ალი: მაშ რა?
ზილქა: აი, ძაღლმა მიაფსას შენს სახელს! (იციბის და ვაშლს
თქვლევს) ვიცოდი, მაგას იტყოდი. შენი გამოცდა მინდოდა.
სხვა რა გზა გაქვს, უნდა იუარო. მკვლელი ხარ და
ახლა გული ვისკდება, სისხლის ალებისა გემინია. ათას
რასმე ჩმახავ. ვაჟკაცი უნდა იყო, ვაჟკაცი! რასაც ჩაიდენ,
აღარ უნდა გადათქვა!
ალი: გაჩუმიდი, ყური მიგდე!
ზილქა: არც გაჩუმილები, არც ყურს დაგივდება! ეჰ, ალი, ალი,
შენს არყოფნაში ბევრმა წყალმა ჩაიარა! ის გოგო აღარა
ვარ, ოთხი წლის წინათ რომ ვიყავი. შერეფ აბლას
ფეხსალაგში ადამიანების ცნობა ვისწავლე. შენი ჭკუით
გინდა, მაჭამო?
გამოჩნდება თემელი. ალისა და ზილქას საუბარს

გაოცებული უსმენს. ალი თვალს შეასწრებს და ხელად რიხიანად ალაპარაკდება.

ალი (ორკესტრს): გეყოფათ, მორჩა ბაზარი! (გამნათებელს): გაანათე, რაღა! (ზილჰასს): დაიმახსოვრე: სამი დღის ვადა მომიცია! მერე ჩემი ბრალი არ იყოს. ჭკუა იქონიე! (გახედავს, თემელს ესმის თუ არაო). კარგად იცი, რაც მოხდება.

ზილჰა ენას გამოუყოფს და გადის. თემელს ეს არ დაუნახავს. ალი (დარწმუნდა, ზილჰა წავიდაო, და ჯიბიდან ფული ამოიღო): ეს მცირე საჩუქარი ჩემგან გქონდეს. (ვითომ ახლალა შენიშნა თემელი) ხომ იცი, ამ გოგოს ბიძა ზრდილა. იმისი სული ჯოჯოხეთში გავისტუმრე, მაგრამ ამ საწყალმა რა დააშავა?

ზილჰა არ წასულა. კედელს ამოფარებული უსმენს. თემელი: მართალი ხარ, ცოდვა!

ალი: გაჭირვებაში ჩავარდნილა! ვიფიქრე, ხელს გავუმართავ, ორიოდე გროშს მივცემ-მეთქი. რაც უნდა იყოს, ამის უფლება მაქვს.

თემელი (შეგებით ამოისუნთქს): სულ ეგ არის? მე სხვა რამე მეგონა!

ალი: სხვა რა უნდა ყოფილიყო?! მე ის კაცი ვარ, ქალებს ავეტორღილო? (დანას ისვრის და მიწაში ჩაარჭობს).

თემელი: რა სათქმელია! პირიქით. მშვიდობით, ჩემო ლომო!
ალი: მშვიდობით!

თემელი გადის. ზილჰა საფარიდან გამოდის. Bonjour madam

ზილჰა (სიბრაზით თვალებიდან ნაპერწკლები სცვივა): ეგრე, არა? (დღიონჯს შემოიყრის). La

ალი: აქ იყავი? u ce batimant elle a voulu absolument son pipi?

ზილჰა: მაშ. რა გეგონა? არ მოგეწონა? რატომ დაემსგავსე ვირის საპალნიდან გადმოვარდნილ საზამთროს?

ალი: გაიგე, გენაცვალე, შენს სახელს გავუფროთხილდი!

ზილჰა: ჩემს სახელს გაუფროთხილდა! უნამუსო! ქვეყანას უნდა მოსდო, ზილჰას ფულს ვაძლევდიო! ვისა სჭირდება შენი მოწყალება? თავში იხალე!

მეექვსე სურათი

პროექცია: დახეთ ბედის მუხთლობას! ცხრა მთას იქიდან მოსული უფლისწული და ზილჰა შერეფ აბლას საპირფარეშოში ხვდებიან ერთმანეთს.

დეკორაცია: საპირფარეშოები.

სცენაზე შემორბის ფილიზი. მძლოლი დასაჭერად მოსდევს. **მძლოლი:** ვაი, სირცხვილო! ლამაზი გოგონა ასე უნდა იქცეოდეს? **ფილიზი:** თავი დამანებე!

მძლოლი: ჯერ შენი გამოსვლის დრო არ არის!

ფილიზი (პროექციაზე მიუთითებს): აკი გვითხრეს, ეს რომ დაიწერება, გამოდითო? თანაც საპირფარეშოში მინდა.

ოლგა (შემოდის): ფილიზ, არ გითხარი, მოდი-მეთქი?

ზილჰა: მოეშვი, მადამ, ეგებ უფსია ბავშვს?

ფილიზი: აქ ვიზამ! (ძირს ვაგორდება, ჭირვეულობს).

მძლოლი: წიხლებს იკვრევენება, აი, ფეხი მომარტყა. ძალიან ნერვიულია, მოეშვით, მადამ, ნუ გააღიზიანებთ!

ოლგა: Vous allez me payer za filou!

მძლოლი: მიდი, ფილიზ, ჩქარა, სანამ მამაშენი არ გაჯავრებულია. დიდი გინდა თუ პატარა?

შერეფი (მაყურებელს): გენაცვათ, ზრდილობაც ამას ჰქვია!

ფილიზი: დიდიც მინდა და პატარაც.

შედის ქალების საპირფარეშოში.

პროფესორი (გამოსულა და ხელებს იბანს): Bonjour madam Olga², რა მშვენიერი შეხვედრაა! რა ქარმა გადმოგავლოთ?

ოლგა: ბულენთ ბეი, მე და ფილიზი ექსკურსიაზე გახლდით. La petite a vu ce batimant elle a voulu absolument son pipi³.

პროფესორი: კარგი აზრია. (ზილჰას); ჩემო გოგონა. აქ რა

1. მე თქვენ გაზღვევინებთ, ეშმაკო (ფრ.).

2. გამარჯობა, მადამ ოლგა.

3. პატარამ ეს შენობა დაინახა და დაიუნა, ფისიო (ფრ.).

მინდოდა, რატომ მოვედი? დამავიწყდა!

ზილჰა: თქვენ სულ ეგრე გემართებათ.

პროფესორი: მართალია, მაგრამ თქვენ რა იცით?

ფილიზი (გამოდის): Me voila.¹

ოლგა: Einfîn!²

ფილიზი (პროფესორს დაინახავს და რევერანსს გაუკეთებს):
უი, ღილი ამწყვეტია.

ზილჰა (ძირს დავარდნილ ღილს იღებს): მოდი, დაგიკერო, ჩემო პატარა! (ნემსსა და ძაფს იღებს, ღილს აკერებს).

შემოდის ბულენთი. კუთხეში ჩერდება, ზილჰას თვალს არ აცილებს.

ფილიზი: შეიძლება, ვაკოცოთ?

ოლგა: Mais voyons, filou. Je vous ai defendu d'embrasser les etranjires?³

ფილიზი: გეუბნები, ვაკოცებ-მეთქი. სულაც არა ვარ პატარა თოჯინა!

მძლოლი: ნუ გაანერვიულებთ, მადამ. აი, წიხლებს იკვრევინება.

ფილიზი (ზილჰას ანიშნებს, დაიხარეთ. ზილჰა იხრება.. ფილიზი ეხვევა და ჰკოცნის): ძალიან შემიყვარდით.

ზილჰა: მეც შემიყვარდი, ჩემო ტკბილო გოგო.

ბულენთი შუა სცენაზე გამოდის. გაჩერდება და მათ აკვირდება.

მძლოლი: აი, უფროსი ბატონიც მობრძანდა.

ყველანი ბულენტს მისჩერებიან.

ფილიზი: მამა, მამიკო, ნახეთ, რა კარგი ქალბატონი უნდა წარმოგიდგინოთ! ისე კარგად მომექცა, რომ...

ბულენთი ისევ დგას და თვალს არ აშორებ მათ.

ოლგა: Bien Bey, mais qu'est ce que vous ave?⁴

პროფესორი: ამის მდგომარეობა არ მომწონს.

მძლოლი (ბულენტს მიუახლოვდება და ხელს მოჰკიდებს): ბატონო!

1. აი, მეც (ფრ.).

2. როგორც იქნა! (ფრ.)

3. ეშმაკო, აკი ავიკრძალეთ უცხოების კოცნა? (ფრ.)

4. ბატონო ბულენტ, რა დაგემართათ? (ფრ.)

ბულენთი ძირს გაიშლართება.

ოლგა: O, mon Dieu!

ფილიზი: მამიკო, რა დაგემართა?

ოლგა: ვაი, სირცხვილო! "რა დაგემართა" უნდა უთხრა თუ —
"რა დაგემართათ"?

ფილიზი (ასწორებს): მამა, მამიკო, რა დაგემართათ?

ოლგა: Mentenant çay'est² (ბულენტს შუბლზე ოდეკოლონს
მოსცხებს).

შერეფი: ნაღდად რაღაც სენი სჭირს.

იპია (შეშოვარდება): შვილო, ჩემო ბიჭო, რა დაგემართა?

ოლგა: ნუ გეშინიათ, გული წაუვიდა.

პროფესორი (ხან უგონოდ გათხლაშულ ბულენტს დასჩერებია, ხან ზილჰას უყურებს): საინტერესოა, ძალიან საინტერესო! ახლავე შინ წავიყვანოთ. ვიდრე დამვიწყებია, რაც აღმოვაჩინე. ფსიქოანალიზს ჩაეუტარებ. პირობითი რეფლექსი, პირობითი რეფლექსი...

იპია: რას უდგახართ! მანქანაში გადაიყვანეთ!

მძლოლი და ნური ბულენტს ასწევენ და გაჰყავთ.

ფილიზი: მამა, მამიკო, გეხვეწები, არ მოკვდე! (ოლგა მწყრაღად შეხედავს, ფილიზი მაშინვე გაასწორებს) გეხვეწებით, არ მოკვდე!

ოლგა: Bravo.

ფილიზი (ზილჰას): თქვენც წამოდით, რა, ჩვენთან წამობრძანდით!

პროფესორი: ღიახ, უეჭველად... თქვენც დაგვჭირდებით. პირობითი რეფლექსი... პავლოვის ძაღლი...

ზილჰას ხელკავს გამოსდებს და გაიყვანს

ოლგა (ფილიზი ძალით გაჰყავს): წამოდი, სირცხვილია!

გადიან

ზილჰა: არაბი ვიყო, თუ რამე გამეგებოდეს!

ვიღაც მაყურებელი: მეც ვერა გავიგე რა.

შერეფი: სული ნუ მიგდით! მაგას მეორე მოქმედების დასაწყისში გაიგებთ.

1. ღმერთო ჩემო (ფრ.).

2. ახლა ყველაფერი რიგზეა (ფრ.).

მეზვიდე სურათი

პროექცია: სინექლიში ოქროს ხანაა. ალი უწესრიგობას სპობს.

დეკორაცია: ალის ყავახანა. კედელზე ალის სურათი კიდია. სურათი ციხეშია გადაღებული. მის გვერდით რუკაა. ზედ ქალაქის მაგისტრალებია აღნიშნული. ყავახანაში ოთხი მაგიდა დგას. ალი, დერვიში, თემელი ყავახანის წინ ბანქოს თამაშობენ. ალის ქათქათა პერანგი აცვია. სცენის მარცხენა კუთხეში მოხეტიალე ფოტოგრაფი მოახლე გოგოს მოწმობისათვის სურათს უღებს. გოგოს უკან ჰაფიზე და ვილაც ქალი უდგანან.

ნური: ალი ბეიმ ერთ თვეში მთელი სინექლი ცვილივით დაარბილა, მუჭში მოიქცია. ჯერ ერთი: მთავრობას ქონმახების დანგრევაზე ხელი ააღებინა. როგორია? არჩევნები ახლოვდება. აბა. მოვიდნენ და ბუზი აგვიფრინონ! ორიათასი ბოგანოს ხმას რომელი პარტია შეელევა? ელექტროცენტრალიც ამუშავა. ჩალიჩობს, აქაურობა რაიონულ ცენტრად აქციოს. როგორია? გესმით ხმაური? დახმარების ფონდიდან უსახლკაროებს ერთი წლის ვადით სესხს აძლევენ და ქონებს უშენებენ. სისხლის აღებით რომ იმუქრებოდნენ, სამივენი ქალაქის საქმიან უბანში ტაქსებს ამუშავებენ. როგორია? ვინც ქალაქში მოიგებს, ალის პროცენტებს უხდის. ვილაც-ვილაცებისაგან "სიჩუმის ფულსაც" კრეფს, მაგრამ ყველაფერს ნამუსიანად აკეთებს. რას იზამ? თუ ასე არ მოიქცა, ბიუჯეტში გარღვევას როგორ დაფარავს? ზოგი იმასაც ამბობს, პარტიებს ფულს სცინცლავსო. მართალია, სცინცლავს. მთავრობაც კი ვერაფერს გამხდარა, თუ გარედან დახმარება არ მიიღო და ჩვენ როგორღა უნდა ვიარსებოთ? მოკლედ, თვალი არ ეცქეს და, ნაღდად სამთავრობო კაცია.

ტელეფონი რეკავს. დერვიში ტელეფონთან მიდის, ნური მის მაგივრად ჯდება ქალაქის სათამაშოდ.

დერვიში: ალო! ქემანელი ალი ბეის ყავახანაა. არა, ბატონო,

აფთი ბეისა კი არა, ალი ბეის ყავახანაა, ალის, აბ-და-ლი...
ლო-ბი-ო... იხ-ვი... რა გამოვიდა? ალი. დიახ, ბატონო!
სწორედ იმას ეძებთ? (ალი ანიშნებს, აქ არა ვარო). ალი
ბეი ამჟამად ძალზე მნიშვნელოვან სხდომაზე ბრძანდება.
ცოტა ხნის შემდეგ ვერ დარეკავთ? ერთი წუთით, არ
დაკიდოთ, ახლავე საყოფაცხოვრებო მომსახურების
განყოფილებასთან დაგაკავშირებთ. (ყურმილს ხელს
აფარებს) ჰაფიზე ხანუმ! ჰაფიზე ხანუმ!

ჰაფიზე: რა მოხდა?

დერვიში: მოდი ერთი, მგონი ხელზე მოსამსახურე უნდათ.

ჰაფიზე (მოდის, თან ხელებს წინსაფარზე იშპრალებს): გისმენთ,
ხო... ხო. ვახ, ძალიან ძნელი საქმეა. დღეს ბირჟაზე
ხუთას ლირად ტილიან გომბიოსაც ვერ იშოვით. რა?
ხო... თქვენ დღიური მუშები გლომიათ. ეგ სხვაა (დერვიშს)
შეგშლია, კაცო.

დერვიში (ყურმილს ართმევს): ალო! ბოდიში, ერთი წუთით, არ
დაკიდოთ! ახლავე დაგაკავშირებთ იმ სამსახურთან,
რომელიც დღიურ მუშებს ანაწილებს. (გასძახებს) ნიაზი!

ნური: ნიაზი, ტელეფონთან გეძახიან!

დერვიში (ყურმილში): ეს კაცი ხომ სულ ლოცვაშია, თავს არა
სწევს.

ნიაზი: მოვედი. (ყურმილში) გისმენთ, ბატონო! ვერა, ვერ იშოვით.
ახლა გერმანიის ბირჟისათვის ვმუშაობთ. იჰია ონარანს
ორასი კაცი მივეცით. ამჟამად ხელთ ცხრა-ათი კაცის
მეტი არა გვყავს. თუ გამოჩნდებიან, შეგატყობინებთ. აი,
კალამს ვაძლევ და მისამართი ჩააწერინეთ!

თემელი: განა მოგასვენებენ! (თავს ანებებს ბანქოს თამაშს,
ყურმილს იღებს და მისამართს იწერს).

ამასობაში მოსამსახურე გოგოს სურათები მზად არის.
დერვიში იღებს მათ და ქალს აძლევს. გოგო ქალს ალის მაგიდაზე
მიუთითებს. ქალი ალის მაგიდასთან მივა.

ქალი: ბატონი სერმეთ ფაშას და ძალიან კმაყოფილია თქვენი
გაგზავნილი მოსამსახურისა. იმან მომასწავლა. ღმერთმა

ქნას, ჩემთვისაც კარგი შეგერჩიოთ!

ალი: დარდი ნუ გაქვთ, დეიდა. ჩემი გოგოები სააღდგომო კვერცხებივით არიან დარჩეულები. (გოგოს ხელს მოუსვამს) გვერდით მაგიდასთან მიბრძანდით, რეგისტრაციაში გატარდით და ნომერი აიღეთ.

დერვიში, თემელი, ნიაზი მაგიდას მიუსხდებიან. ჰიდაიეთი ჩაის ჩამოარიგებს.

ნიაზი (გაწაფული ხელით ჩამოართმევს ქალაღს, გადაშლის დიდ დავთარს, რაღაცას ჩაინიშნავს, ქალაღს მაგრად დაარტყამს ბეჭედს და ქალს დაუბრუნებს): ინებეთ, გვერდით მაგიდასთან მიბრძანდით, ხელშეკრულება გააფორმეთ!

ქალი: რამდენი ამბავი სჭირვებია (თავის მოსამსახურესთან ერთად გვერდით მაგიდასაკენ გადაინაცვლებს, დერვიშს ქალაღებს გაუწვდის).

დერვიში (სათვალის ზემოდან დასჩერებია ქალაღებს): ფორმულარებია? კარგი. ცნობა ექვს ცალად, ესეც არის. (იღებს ქალაღებს, საქალაღეში დებს, ქალს რაღაც ქალაღს მიაწვდის) თუ შეიძლება, პირობას ხელი მოაწერეთ.

ქალი: მომეცით (კითხულობს): "ჩვენ მიერ შეთანხმებულ ფასთან დაკავშირებით ვიდრევი პატიოსან სიტყვას, რომ არ შევცვლი, ვინც პირობაზე გადავა, ღმერთმა ათასი უბედურება მოუვლინოს". ეს რანაირი საბუთია? წყველა-კრულვა რაღაა?

დერვიში: ქალბატონო, აქ ხელი მოაწერეთ. (ქალი ხელს აწერს. დერვიში მაშინვე ბეჭედს დაარტყამს და ქალაღს უკან უბრუნებს) იმ მაგიდასთან მიბრძანდით.

ქალი: აღარ გათავდა?

ნიაზი: გადასახადი რეგისტრაციისათვის, დახმარების ფონდის ფული, საპაიო, შუამავლის გასამრჯელო...

ქალი: მეწვრილმანე რაზიეს აკი მივეცი ბე?

ნიაზი: ის შუამავლის ფული იყო. ახლა მომეცით ორმოცდათვრამეტი ლირა და ორნახევარს დაგიბრუნებთ.

ქალი: აჰა, აიღე!

ნიაზი (ფულს იღებს და ქალაღზე მაგრად არტყამს ბეჭედს):

გვერდით მაგიდასთან მიბრძანდით და ქვითარი მიიღეთ.

თემელი (მის მაგიდასთან მისულ ქალსა და გოგოს ყველა საბუთს ჩამოართმევს): ნოტარიუსის მიერ დამოწმებული ცნობა საცხოვრებელი ადგილიდან. კარგია, ნებართვა კარგია! ოჰ, არა, ეს არ წავა. სამედიცინო დასკვნა ორ ეგზემპლარად უნდა იყოს.

ქალი: ეს უკვე მეტისმეტია!

თემელი: წესია, ქალბატონო, პასუხსაგები საქმეა.

ჰიდაიეთი (ქალს ყურში ჩასჩურჩულებს): დეიდა, მანქანა ცოტათი გაზეთე (თან თითებს ერთმანეთზე გაუსვამს, ანიშნებს, ფული მიეცი).

ქალი (ჩანთას ხსნის): ღმერთმა დაგწყევლო!

დერვიში: აკი წყევლა არ იყოსო?

ქალი ჩანთიდან ფულს იღებს და მაგიდაზე დებს.

ჰიდაიეთი: ეგრე არა, საბუთებს შორის ჩადეთ, დეიდა. ყველაფერს თავისი წესი აქვს.

ქალი ფულს ქაღალდებს შორის ჩადებს.

თემელი: აი, ასე. (ფულს იღებს) ცნობა საცხოვრებელი ადგილიდან, ნებართვა, ჯანმრთელობის შესახებ ცნობის პირველი და მეორე პირი. (ფულს ჯიბეში ჩაიდებს, ნებართვის ქაღალდს ბეჭედს დაუსვამს და ქალს დაუბრუნებს) ინებეთ, მშვილობაში.

ქალს გოგო მიჰყავს. ჰიდაიეთი თემელს წილსა სთხოვს.

თემელი აძლევს. **ჰიდაიეთი** თამაშ-თამაშით გადის.

ალი (თამაშს თავს ანებებს): თამაში ასე უნდა!

მუსიკის თანხლებით შემოდის პოლიტიკოსი. თემელი შეეგება.

პოლიტიკოსი: ბატონი ალის ნახვა მინდა.

თემელი: მე, თქვენი მონა-მორჩილი, ალის ოფისის ხელმძღვანელი ვახლავართ. ცოტა მოითმინეთ (ყავაჩანაში შედის).

პოლიტიკოსი: მე, ქვეაქლიზადემ, თვალი ავახილე და განველე პოლიტიკის უღრანი ტვერი.
რაც თავი მახსოვს, ვარ

"ერთიანობისა და პროგრესის"

პარტიის წევრი.

ბედს დამიხედე – ომი ბალკანეთის,

ომი მსოფლიო...

დამარცხებისა და სირცხვილის სიმწარე ბევრი.

1918 წელი. ოკუპაცია, მონდროსი, სერვი.

უკანასკნელი ფადიშაჰი ვაჰიდედინი.

იმისი სიძე ფრანგი დესპანის სანდო კაცია.

თქვენ მონა-მორჩილს ცოლ-შვილის ბედმა

მათთან შეძრომა გამაბედვინა.

1919 წელი. დილა მაისის.

შორს, ჰორიზონტზე ცხელი ქარია.

არზრუმის კონგრესი, პაქტი ეროვნული და საქარია.

შეტევა, შეტევა! მიზანი – ხმელთაშუა ზღვა!

არჩევნები წინასწარი, არჩევნები საბოლოო

და გარანტია – თქვენი მონა-მორჩილი

იხმირის რვაგზის დეპუტატია.

რკინიგზებით დასერილია სამშობლო ჩემი.

ფაბრიკა-ქარხნებს ნუ იტყვი ახლა!

და ამაში ჩემი პრიადი წვლილიც გახლავთ!

1945. მოხსენებითი ბარათი მეჯლისს:

ოპოციზია!

მომეცით ხელი! მე გახლავართ პარტია ახალი!

ძველს, მითხარი, რა თავში იხლი?

ალბათ, იკითხავთ: რატომაო?

თავი ვერ გაართვეს, ჩემო ბატონო!

ერთ დილას რადიოს გადმოუცია:

"შეიარაღებული ძალები, რევოლუცია!"

დახანება არ შეიძლება!

უნდა შეასხა ქებათა-ქება.

კონსტიტუცია? – იყოს ნება თქვენი.

გაუმარჯოს კონსტიტუციას!

დამფუძნებელი კრება?

იყოს თქვენი ნება!

გაუმარჯოს დამფუძნებელ კრებას!

გუმინ ერთი გვწამდა,

დღეს ჩვენს დროშაზე სულ სხვა ხატია.

თქვენი მონა-მორჩილი

მანც დეპუტატია.

ეს უთქვამს დარვინს:

"ადამიანის წინაპარი მაიმუნია!"

არ დაიჯერო, მონაგონია.

ადამიანი ჯიშია კატის.

საიდან სადაო? არ არის სადავო.

ვის გინახავთ და სადა,

ზურგზე დაცემული კატა?!

თემელი: მობრძანდით!

პოლიტიკოსი მუსიკის თანხლებით დადის და ღერვიშს, თემელს, ნიაზის, ჰაფიზეს, ჰიდაიეთს ხელს ართმევს.

ალი: ბატონო, მორჩი ხელის ჩამორთმევა! მოდი, გულახდილად ვილაპარაკოთ.

პოლიტიკოსი: ჰაი, ჰაი, ვილაპარაკოთ!

ალი: დაბრძანდით, ვთხოვთ!

პოლიტიკოსი: არავითარ შემთხვევაში! ჯერ თქვენ დაბრძანდით!

ალი: დაბრძანდით, ვთხოვთ!

პოლიტიკოსი: უმორჩილესად ვთხოვთ!..

ალი (უყვირის): დაჯე, ადამიანო!

პოლიტიკოსი: დიახ, დიახ... (ჯდება).

ალი: საყოველთაო არჩევნები კარს მოგვადგა.

პოლიტიკოსი: უი, მართლა? არც კი გამხსენებია.

ალი: შენ ახლა ჩვენი ხმები გჭირდება.

პოლიტიკოსი: რას ბრძანებთ, გეთაყვა, ვინმემ ახსენა ხმები? აი, თურმე რა გიფიქრიათ! მე კი თქვენი ამბის საკითხავად გამოვიარე.

ალი: ოთხ წელიწადში ერთხელ რომ კითხულობ ჩვენს ამბავს, როგორ გავიგოთ?

პოლიტიკოსი: ძალიან ვწუხვარ. მე სამშობლოსათვის...

ალი: გასაგებია, გასაგები... ხმები გინდა.

პოლიტიკოსი: დიანაც მინდა. მერე რა მოხდა?

ალი: ჩვენი უბანი ხმას მოგცემთ, მაგრამ სამაგიეროსაც გამოელის.

პოლიტიკოსი: ქონძანების დანგრევის დადგენილება ხომ უკან წავალბინეთ?

ალი: ააარა, ეგრე არ გამოვა! წინ არჩევნებია და იმიტომ წაილეს. ჩვენ უფრო ნაღდი გარანტია გვჭირდება.

პოლიტიკოსი: რა გარანტია? რაც შეგვიძლია...

ალი: ამ ხვლიკის ხვრელში გზა ჩვენით გავიყვანეთ, ჭერიც ჩვენით გადავიხურეთ. თქვენთვის არაფერი გვითხოვია. ახლა კომფორტი გვინდა, ბაბა.

პოლიტიკოსი: რა კომფორტი?

ალი: სინათლე, წყალი, გაზი.

პოლიტიკოსი: მთავრობაში თუ დავრჩით, გაგიკეთებთ.

ალი: ეეე... მეორე პარტიაც მაგას ამბობს – მთავრობაში თუ მოვედით, გაგიკეთებთო.

პოლიტიკოსი: იმათ რა ყურს უგდებ, ჩვენ დაგვიჯერე.

ალი: მე რომ დაგიჯერო, ჩვენები დაგიჯერებენ?

თემელი გადის.

პოლიტიკოსი: რატომ არ დამიჯერებენ?

ალი: იტყვიან, ოთხი წელია, სათავეში არიან და არაფერი გაგვიკეთეს, რალა ახლა გაგვიკეთებენო. იმასაც იტყვიან, ახლა სხვები ვნახოთ, იქნებ, უკეთესი ფეხი აქვთო.

პოლიტიკოსი: დავლუპულვართ და ეგ არის! გვიშველე, ალი ბატონო! შენს სიტყვას ფასი აქვს, მხოლოდ შენ გიჯერებენ.

ალი: აკი ვცდილობ კიდეც, მაგრამ აშკარადაც არ შეიძლება. ნახე, იმ პარტიამ გუშინწინ ფქვილი დაარიგა. (სიგარეტი დაფერფლა, ნურიმ საფერფლე მიაწოდა).

პოლიტიკოსი: ჩვენც ხომ დავარიგეთ ნავით?

ალი: დაარიგეთ და ძალიანაც დააშავეთ. თქვენი მოწინააღმდეგე პარტია ღატაკია. ან ფქვილს დაარიგებს, ან – ჭირს. თქვენ კი მმართველი პარტია ხართ, მეტად უნდა

გაისარჯოთ.

თემელი (შემოდის): მეორე პარტიის რწმუნებული მოსულა, აბი!

პოლიტიკოსი: ვაი, უნამუსოები! (აღის) ფეხებს დაგიკოცნი, ბატონო, ოთხი დღის ვადა მომეცი. მანამდე არავის არაფერს შეჰპირდე. (ფათაფუთით გამოწერს ჩეკს): ახლა ეს ჩეკი აიღე. დანარჩენი მერე იყოს.

ალი: ჯერ ორივე მხარის პირობები უნდა გავიგო და ისე ვიმოქმედო.

პოლიტიკოსი გადის.

ალი: სად არის მეორე პარტიის კაცი?

ნური: არავინაც არ არის. აუქციონი მოვაწყვეთ.

დერვიში, თემელი, ალი პოლიტიკოსის მიცემულ ჩეკს ათვალეურებენ, ანგარიშობენ.

ალი: თვრამეტი ათასი და კიდევ ოცდაცხრა ათასი რამდენი იქნება?

დერვიში: თორმეტი ათასი და კიდევ ოცი ათასი...

ჰაფიზე (შემოდის): ფულს ითვლით? მეც დავითვლი. (მიწაზე მობირთხამს და თვლას იწყებს): ოთხმოცი, ოთხმოცი, ასოთხმოცი, ორმოციც... ათიც სულელი შემედისაგან — ესეც შენი ასოთხმოცდაორმოცი და ათი.

თემელი: ყველას თავისი აქვს ანგარიში:

ალი: ყველა დოცენტი ეძებს კათედრას, ყველა უფროსი პრემიას ელის.

ქორო: ყველას თავისი აქვს ანგარიში (სამჯერ).

შერეფი: რამდენია თერთმეტი და ოცდაორი?

ერთი ნული, ათი ნული და კიდევ ნულს მივუმატოთ ერთი ნული.

შენახული რამდენი მაქვს?

ქორო: არაფერი, შერეფ აბლა, არაფერი.

შერეფი: ზოგი ანგარიშია — მადას გაგინხნის, ზოგი — ძილს დაგიკარგავს.

ქორო: ყველას თავისი აქვს ანგარიში (სამჯერ)!

დერვიში: მზარეულმა თუ აგწაპნათ ცოტა ბრინჯი

და ვაჭარი გადასახადს გაექცა.
თუ პატრონი თავის ლამაზ მდივანს ჰკოცნის, უღებო
ერთი მითხარ, ქვეყანა ვის დაექცა?
ქორო: ყველას თავისი აქვს ანგარიში (სამჯერ)!
შერეფი: ჯამი გამოიყვანე, გამოაკელი,
გინდა, გაყავი, გინდა გაამრავლე.
მანქანით შეამოწმე, თითებზე დაითვალე...
ნული და ნული...
რამდენი მაქვს შენახული?
ქორო: არაფერი შერეფ აბლა, არაფერი...
შერეფი: ქვეყნის განვითარება, გარედან დახმარება,
შემწეობის ფონდი, უცხოური სესხი,
საჰაერო ბაზები, მათი შტაბ-ბინები,
ცალკე კერძო სექტორი და მისი კაპიტალი.
სახელმწიფოს ბიუჯეტი, მეგობრები, მტრები.
ეს ამდენი დიპლომატი, ქვეყნის მთავრობები...
ყველას ფანქარი უჭირავს, ყველა ანგარიშობს,
ყველა ითვლის, მაგრამ ყველა სათავესოდ ფიქრობს.
ქორო: ყველას თავისი აქვს ანგარიში (სამჯერ).
პოლიტიკოსი: რატომ ირბენ მსხვერპლები მსხვერპლად?
ალი: იტყვიან, თთხი მსხვერპლად მანამ ვხტმე ვთხ
გაგვიკეთეს, რაღა მსხვერპლად ვხტმე მსხვერპლად
ახლა სიტყვებზე მინიშნება მსხვერპლად ვხტმე, როგორ
პოლიტიკოსი: დავაფრთხილებ იტყვიან მსხვერპლად ვხტმე
ბატონო! შენს სიტყვას ფასი აქვს, თუღმ კიდევ ვხტმე
ალი: აკი ვცდილობ ვხტმე, ითხვე, თოტხნენ ქოტმ ვხტმე
ნახე, იმ პარტიამ გუშინწინ უწყნარ მდივანს რუტხმენ
დაფურულა, ნურამოცდებო ვხტმე, ვხტმენ, იხტმე, როგორ
პოლიტიკოსი: შეტყვივცე მსხვერპლად ვხტმე, იგომ, იხტმენ
ალი: დაარიგეთ და ძალიანაც დაამკუთ, თქმენ ვხტმენ
პარტია! (მღვანე). იხტმენ, მსხვერპლად ვხტმე, როგორ
თქმენ ვხტმენ, თქმენ, თქმენ, თქმენ, თქმენ, თქმენ

მეორე მოქმედება

შესავალი მუსიკა. ფარდა დაშვებულია. მოქმედება ფარდის წინ მიმდინარეობს.

ზილჰა (ფარდას გადაწვეს, თავს გამოყოფს): ვიდრე ანტრაქტზე იყავით გასულები და სიგარეტს ეწეოდით, აქ რა ამბები დატრიალდა! რა ამბები! ორთვენახევარია იპია ონარანის სახლში ვმსახურობ. აქაურობა ზღაპრულ სასახლეს ჰგავს. (ფარდის უკან ვაიხედავს) აი, დეკორაციის დაყენებას დაამთავრებენ და თქვენი თვალით ნახავთ.

დერვიში (მარჯვნიდან შემოდის სცენაზე, ფარდის წინ გაივლის ზილჰას ხელს ჰკრავს, შიგნით შეაგდებს და მაყურებელს მიმართავს): დიდად პატივცემულო, ღირსეულო საზოგადოებაჲ! იმედი მაქვს, გახსოვთ, რაც წელან გიამბეთ. ცოტაც და, დეკორაციის აგება დასრულდება. მოდით, მოკლედ გავიხსენოთ, რაც მოხდა.

მარჯვნიდან და მარცხნიდან შემოდინ მსახიობები. თითო წინადადებას იტყვიან და გადიან.

შერეფი: ნული და ნული... რამდენი მაქვს შენახული?

ქორო: არაფერი, შერეფ აბლა, არაფერი.

ნური: როცა შენ წინ ურჯულოა, შენც ურწმუნო გახდები!

ალი: ამ ქვეყანაზე ერთხელ მოვსულვარ. დედის რძე არმად მექცავს, თუ ისე წავიდე. ექვსიოდე პარაზიტის სული არ გავისტუმრო ჯოჯოხეთში.

ზილჰა: მე დამთხვეულ ზილჰას მეძახიან. პირველი შემხვედრის საყვარელი გავხდები და შენ კი არ გამოგყვები. ჩაიბეჭდე მაგ გოგრაში!

პროფესორი: პირობითი რეფლექსი, პირობითი რეფლექსი... პავლოვის ძაღლი... წამოდი, ჩემო გოგო, სწორედ შენ მჭირდები.

დერვიში: საკმარისია. აქედან გავაგრძელოთ.

მერვე სურათი

პროექცია: ამას დამთხვეულ ზილჰას ეძახიან. უეჭველად შურს იძიებს. ცივილიზაციის ოცდაათი გაკვეთილი.

ზილჰა: რას ვამბობდი? ჰო, ჩემ საყვარელ ბატონზე გეუბნებოდით. ამ სახლში ხელზე მოსამსახურედ მომიყვანეს. ხან ბავშვს ვასეირნებ. ხან — შამამას. შამამა პატარა ფინიაა. სულ ეს არის ჩემი საქმე. რა ყოფილა, ხალხო, ეს ცივილიზაცია?! აღრე ფეხებს თვიდან თვემდე არ ვიბანდი. თუ ვიბანდი, წინდებს არც კი ვიხდიდი. ფეხი და წინდა ერთად გაირეცხებამეთქი. ახლა ყოველ ცისმარე ღღეს აბაზანაში ვწვევარ. თურმე ყოველღე დაბანით როგორ რბილდება კანი?! შერეფ აბლას ფეხსალაგში ისე ვიყავი შეჩვეული ამიაკის სუნს, აქ სუფთა ჰაერმა კიდევაც დამცადა. (მავიდასთან მიდის. სურათს იღებს. მაყურებელს უჩვენებს) ფილიზის მამაა. ბულენტ ბეი. საწყალი, სნეულია. ცოლი გაჰქცევია. სანთელივით ჩამქრალა კაცი. იჰია ბეიმ რა არ იღონა, რა ფული შეაჭამა თურმე ექიმებს — არაფერი ეშველა. ამბობენ, მელანქოლიააო. ჩემს მტერს! ხანდახან ცხვარივით დადგება და მომაშტერდება (ჰბადავს). გული მეთუთქება. გახსოვთ. პირველ მოქმედებაში რომ სკლეროზიანი პროფესორი იყო? მოშარდვაც რომ ავიწყდებოდა! გიჟების ექიმი ყოფილა! ბულენტ ბეის მკურნალობს და წამდაუწუმ აქ არის. ჩემი ჩაცმა-დახურვის საქმეშიც ერევა: თმები ასე დაივარცხნეო, თვალები ასე დაიხატეო. გიჟია, ოხერი! იჰია ბეი დარბაისელი კაცია. რა ჩემი საქმეა, საიდანა აქვს ამდენი ფული. შვილივით ვუყვარვარ. ჩვენი ოჯახის მფარველი ანგელოზი ხარო, — მეუბნება. ბედნიერება მომიტანია! ზოგჯერ მიჩქმეტს, მაგრამ უმაგისობაც არ იქნება! მადამ ოლგას უთხრა, ადგომ-დაჯდომა, სიტყვა-პასუხი ასწავლე. ვინ იცის, იქნებ ბედი გამოუჩნდეს და გავათხოვოთ, მადლიაო. ქვეყანაზე კეთილი ადამიანები არ გამოლეულან. (კარზე აკაკუნებენ). ალბათ, მადამია. შენა ხარ, მადამ? მობრძანდი!

ოლგა: გუშინ რომ გაკვეთილი მოგეცი, ისწავლე?

ზილპა (უჯრიდან რვეულს ამოიღებს): ვისწავლე, მადამ.

ოლგა: წაიკითხე.

ზილპა: შენ წაიკითხე, შენ კარგად კითხულობ!

ოლგა: ცივილიზაცია არც ქარხნებია,

არც ატომგულის აფეთქება.

ცივილიზაცია ეტიკეტის ცოდნა და
მისი მოხმარებაა.

თუ გინდა, ცხვირი გამოიჩიჩქე,

ოღონდ კოპწიად და მოხდენილად.

ზურგის მოფხანაც დაიმშვენე

კარგი სტილითა და მანერებით.

მოხდენილად გამოდებული კვანტი

სულაც არ არის კვანტი!

შნოიანად ჩადენილი მრუშობა

სულაც არ არის მრუშობა!

ყველა ადამიანი ერთი ძაფით არის ნაქსოვი.

სტილია ოდნავ განსხვავებული.

კარგი მანერებით, თავაზიანად

კაცი მოკალი. გეპატიება...

ცივილიზაცია არც ქარხნებია,

არც ატომგულის აფეთქება.

ცივილიზაცია ეტიკეტის ცოდნა და

მისი მოხმარებაა!

ჩვენთან ვისკის სვამენ, შვილო. White Lady, Black Horse თუ

ესენი არ არის – "მარტინის", "კორდონ ბლოს", "ბორდოს".

ზილპა: ჩვენში არაყს ზუსავენ, მადამ! ზოგი "იმამის წყალს"

ეძახის, ზოგი – "ანზაროს". თუ არაყი არ ექნებათ, სპირტზედაც

არ ამბობენ უარს.

ოლგა: თქვენში იპოდრომზე დოლი იმართება?

ზილპა: არა, მადამ, ჩვენთან ტილების დოლი იმართება იქ, ზეინალის

სარდაფში.

ოლგა: ჩვენთან ბრიჯს, ქასანთას, ბეზიქს თამაშობენ.

ზილპა: ჩვენთან – ყომარს, სამოცდაექვსს.

ოლგა: აი, სწორედ ეს არის განსხვავებული სტილი. ახლა დღევანდელ

გაკვეთილზე გადავიდეთ. თქვენი ქალები როგორ სხედან?
აბა, დაჯექი!

ზილჰა მოირთხამს, ფენის თითებზე ხელს წაივლებს და აქეთ-იქით
ქანაობს.

ოლგა: შენ კი არ ზიხარ, აქლემივითა ხარ დაჩოქილი. გრაციის
ნატამალი არ გაგაჩნია!

ზილჰა: ნუ ილანძლები! ვითომ რაო? თქვენში სხვანაირად სხედან?

ოლგა: წესი არ არის, ქალმა დაჯდომისას ფეხი ცოტათი გამოაჩინოს.

ზილჰა: კარგი, ერთი!

ოლგა: არც ისე ძალიან უნდა გამოაჩინო! თუ სულ არ გამოვიჩნდა,
იტყვიან, გომიძაო. ძალიან აიწვევ კაბას და – სტრიპტიზიაო.
ასე, საშუალოდ. კალთა გადაგეწვევა (აიწვევს კალთას. მუხლებს
გამოიჩენს). მოხდენილად ჩამოიწვევ. აგეწვევა, ჩამოიწვევ. ისე,
რომ ყურადღება მიიპყრო.

ზილჰა: ამეწვევა – ჩამოვიწვევ. ამეწვევა – ჩამოვიწვევ.

ზილჰა თავისთვის ვარჯიშობს, უხარია.

ოლგა: თქვენში ტელეფონით როგორ ლაპარაკობენ?

ზილჰა: როგორ და – ავიღებთ ყურმილს; ალო! შენა ხარ? ვინ
გინდა?

ოლგა: სირცხვილია, სირცხვილი! როგორ შეიძლება?! (ძევა, ყურმილს
აიღებს. ნახად უჭირავს, სამი თითით, ნეკა თითი აწეული
აქვს, ჯდება, ფეხს ფეხზე გადაიდებს) ალოო! დიას, ბატონო,
იპია ონარანის ვილა გახლავთ! (ზილჰას) გაიგე? ხმადაბლა
უნდა ილაპარაკო, ინტიმური ხმით, როგორც იტყვიან –
"საწოლი ოთახის ხმით". ისე უნდა ილაპარაკო, თითქოს,
ვისაც ელაპარაკები, აქვე, ცხვირწინა გყავს.

ზილჰა: ღმერთო! მადამ, ვთქვით, ეგრე ვილაპარაკე, მერე რა? ეგრე
რომ ზიხარ, ტელეფონში დაგინახავენ?

ოლგა: თუ ასე არ დაჯექი, იმ ხმაზე ვერ ილაპარაკებ!

ზილჰა: შენ გაქრი! ღმერთმა გაკვნესოს! (ისე დაარტყამს ზურგზე
ხელს, რომ ოლგა დაბარბაცდება).

ოლგა: კარგად აღზრდილი ქალი ხელებს არ იქნევს. შენ არასოდეს
გიფლირტავია? ანუ – არ გყვარებია?

ზილჰა: მერე შენ რა? (დაიმორცხვებს, დათვით დაიდებს შუბლზე

ხელს, მიბრუნდება, ოლგას ზურგს შეატკეცვს).

ოლგა (მიუახლოვდება): ვირუინი ხარ?

ზილჰა: რაო?

ოლგა: "რაო" რა სიტყვაა?! უნდა თქვა: "რა ბრძანეთ?" ქალი ხარ თუ გოგო-მეთქი. გეკითხები.

ზილჰა: რა შენი საქმეა? რაცა ვარ, ისე ვარ. ქალიშვილი ვარ. მერე რა გინდა?

ოლგა: ეგრეც რომ იყოს, საზოგადოებაში არ გაამხილო, შვილო, სირცხვილია! ადამი ვინ გამოავლებინა სამოთხიდან?

ზილჰა: აბა, ადამი?

ოლგა: ევამ. უფრო სწორად – ჰავვამ. ადამისათვის სურვილი რომ შეესრულებინა, რა პირობა დაუდო?

ზილჰა: მე რა ვიცი!

ოლგა: უთხრა, თუ სამოთხეს გირჩევენ, ვაშლი მომიწვევტეო. იმ დღიდან ასეთი წესი დამკვიდრდა: ყველა ქალი იმ საქმის წინ კაცს პირობას უდებს.

ზილჰა: ესე იგი, ფულსა სთხოვს?

ოლგა: იცოდე, ჩემო გოგონა, ზოგი ქალია, კაცს ზეწარივით ევინება. თავისი ფასი არ იცის. ზოგი ოქროზე იყიდება, თანაც აუქციონს აწეობს. ვინც მეტს გადაიხდის, იმას დარჩება.

ტელეფონი რეკავს.

ოლგა: აილე, ვნახოთ, რა ისწავლე!

ზილჰა (ყურმილს ოლგასავით იჭერს, მეორე ხელით დონჯს შემოიყრის, ნამძინარევი ხმით): ალოო, ვინ ბრძანდებით?

ალის ხმა: შენი სულთამხუთავი!

ზილჰა (ოლგას): მოდი და ამ მხეცს ნაზად ელაპარაკე!

ალის ხმა: ეი, ზილჰა! ხომ იცი, ყველგანა მყვანან ამბის მომტანები?! თურმე მაგ სახლში ზედმეტად გეთომარებიან! იცოდე, ფრთხილად იყავი!

ზილჰა (უყვირის): რა გაღრიალებს, ბიჭო, ტელეფონს გახეთქავ! საწოლი ოთახის ხმით ილაპარაკე, შე დათვო, დათვის შვილო.

ალის ხმა: რაო? საწოლი ოთახიო? დღისით, მზისით საწოლ ოთახში რა დაგრჩენია?!

ზილჰა: რა შენი საქმეა? (მედიდურად) ვისვენებ.

აღის ხმა: მარტო ხარ?

ზილჰა: მოდების ჟურნალს ვათვალიერებ.

აღის ხმა: ის ბულენტ ბეი რა ჩივია? იმისი ჩრდილი შენსას რომ დაეცეს, ქეშანელი ალი არ ვიყო, თუ საგარეო საქმეთა სამინისტროს წინ არ დაენაყო!

ზილჰა (კმაყოფილი ოლგას): გაიგე? ეჭვიანობს. (ყურმილში) იტრაბახე, იტრაბახე, ბუქი დააყენე!

აღის ხმა: ვიტრაბახებ თუ რას ვიზამ, მაგასაც ნახავ!

ზილჰა: გეყოფა! ახლა წადი! კარგად იყავი! (ყურმილს დადებს. ოლგას) ყურადღებას ნუ მიაქცევ, მადამ. (არფასთან მივა) ეს რანაირი საზია?

ოლგა: მაგას არფა ჰქვია. ძალიან ნატიფი ინსტრუმენტია.

ზილჰა: ვინ უკრავს?

ოლგა: ნავარე ხანუმი უკრავდა. ბულენტ ბეის მეუღლე.

ზილჰა: ლამაზი იყო?

ოლგა: ძალიან.

ზილჰა: სურათი რატომ არ არის?

ოლგა: არ ვიცი. არ არის კია. ბევრ შეკითხვას იძლევი. Kuriozite!
არ ვარგა.

შემოდის პროფესორი. ხელში პაკეტი უჭირავს.

პროფესორი: Bonjour madam. გამარჯობა, ჩემო გოგონა! დამავიწყდა, რისთვის მოვედი?

ოლგა პაკეტზე მიუთითებს.

პროფესორი: ღიახ, ღიახ. საოცარია, როგორ მიხვდით?

პაკეტს გახსნის, გრძელ მუნდშტუკსა და შავ ხელთათმანებს ამოიღებს. მიმართავს **ზილჰას**.

პროფესორი: ჩემო გოგონა, აბა, ესენი ნახე!

ზილჰა (გახარებული): მე? (ხელთათმანებს იცვამს) მაღლობელი ვარ (პროფესორი მუნდშტუკში სიგარეტს დებს და უკიდებს) მე რომ არ ვეწევი? ფუჰ, ღმერთმა დასწყევლოს!

პროფესორი (არფა მოაქვს): მოდი, ამასთან დაჯექი და თვალები მიბნდე!

ზილჰა (ხელზე დაარტყამს): წადი, საქმე ნახე! (მუნდშტუკს მოისვრის, ხელთათმანებს იხდის) მაგ ჭაღარისა მაინც შეგრცხვეს!

1. ცნობისმოყვარეობა (ფრ.).

ოლგა: ცუდად გაიგე. Malantandь'.

ზილჰა: გგონია, ვერა ვხვდები, რა უნდა? იმ დღესაც აბრეშუმის ხალათი მომიტანა. ეი, ყვეეწო, შენი ნაცნობი გოგოები არ გგონო! უნიშნობოდ და უქორწილოდ თითსაც არ დაგაკარებინებ! პროფესორი: ჩემო გოგონი, მაგას სულაც არ ვაპირებ.

ზილჰა: მაშინ თითები გაილოკე!

პროფესორი (მუნდშტუკს იღებს, ზილჰას აძლევს, ხელთათმანებსაც აცმევს): შენი გალამაზება მინდა, სხვასაც რომ მოეწონო.

ზილჰა: ეს კაცი გიუების ექიმი კი არა, მაჭანკალი ყოფილა.

პროფესორი: სწორედ ეგრეა. წელან რა ლამაზად გქონდა თმა შუბლზე ჩამოყრილი (თმას უსწორებს). უფრო თბილად უნდა გამოიხედო.

ზილჰა: სურათს ვიღებ რო?

ოლგა ზილჰას ხელს ლამაზად დააჭერიანებს, ნეკა თითს ააწვეინებს.

პროფესორი: დახ, შეგვიძლია, გაუცნობიერებელი, პირობითი რეფლექსი ვუწო-დოთ. პავლოვის ძაღლი... (კარისაკენ გასძახებს): შეგიძლიათ მობრძანდეთ!

ბულენთი (შემოდის. აღელვებულია. ვაკვირვებული მისჩერებია ზილჰას): შენ აქა ხარ? (ვინებას კარგავს, ეცემა).

ზილჰა: ოპლაა! ისევ ზღართანი მოადინა! მაღამ, ამას ბნელა სჭირს?

პროფესორი: Nouz avons reussi.²

ოლგა: Mes gratulations docteur.³

ზილჰა: კაცს გული წაუვიდა, ესენი ერთმანეთს ულოცავენ. მაღამ, მოდი, მოვასულიეროთ!

პროფესორი: ხელი არ ახლოთ, ხელი არ ახლოთ! გაბრძანდით!

ბულენთის გვერდით ჩაიჩოქებს, ამათ ანიშნებს, წადითო. ოლგა ზილჰას ხელს მოჰკიდებს და გაჰყავს. ზილჰა უკან-უკან იხედება, აინტერესებს, რა ხდება. პროფესორი დაიხრება და ბულენთს შთამაგონებელი ხმით ელაპარაკება.

პროფესორი: იგივე თმა, იგივე ტუჩები, იგივე თვალები. ეს ის არის. ბულენთ! არ ღირს ნევარეზე დარდი, მაგის შემცვლელიც ადვილად მოიძებნება!

1. ცუდად გამიგეთ (ფრ.).

2. ჩვენ შევეძლით (ფრ.).

3. გილოცავთ, ექიმო (ფრ.).

მეცხრე სურათი

პროექცია: ტროას ომი ერთი ჭკუამხიარული ქალის გამო ატეხილა. ელენე რქმევია.

ვნახოთ: ერთმანეთს უპიროსპირდებიან ქოხმახების ბელადი ქეშანელი ალი და მშენებლობის მეფე იპია ონარანი.

დეკორაცია: წინა პლანზე ფანჯრის ოთხი ჩარჩო მოჩანს. ზილჰას შამამასათვის თასმა ჩაუბამს და მოჰყავს. ხელში ლამაზი ჩანთა უჭირავს. მუსიკის თანხლებით მანჭვა-გრეხით გადაჭრის სცენას. მარცხენა ჩარჩოში ლუთფიე ხანუმი გამოჩნდება.

ლუთფიე: ჰაფიზე ხანუმ! ჰაფიზე ხანუმ! გამოიხედე!
ჰაფიზე (გამოჩნდება მარჯვენა მეორე ჩარჩოში): რა მოხდა, გენაცვალე?

ლუთფიე: ახალი ამბავი გაიგე?

ჰაფიზე: რა ამბავი?

ლუთფიე: ზილჰა ამოსულა უბანში.

ჰაფიზე: შენი თვალითა ნახე?

ლუთფიე: მაშ, მაშ! რა მოსვლია, ნუ იკითხავ! თედობის ქნევით დაბრძანდება.

ჰაფიზე: ქალაქში რას ვაკეთებო?

ლუთფიე: მასკოთი ვარო, — ამბობს. ნეტავ, მასკოთი რაღა?

ჰაფიზე: რა უნდა იყოს? კახპების მარაქში გარეულა და ეგ არის.

ლუთფიე: ეგრეც ვიცოდი!

ჰაფიზე: ბუკნასაც ეგ უნდოდა.

ზილჰა ისევ ისევ გაივლის სცენაზე.

ჰაფიზე: რაზე ხანუმ! რაზე ხანუმ!

რაზე (მარჯვენა პრიველ ჩარჩოში გამოჩნდება): რა მოხდა, გენაცვალე?

ჰაფიზე: ახალი ამბავი გაიგე?

რაზე: რა ამბავი?

ჰაფიზე: ზილჰა ამოსულა ქალაქიდან!

რაზე: შენი თვალით ნახე?

248

ჰაფიზე: ერთი განახა, რა მოსვლია. ნუ იკითხავ! ძუძუებს
ჯამბაზივით ათამაშებს, კურტუმს დოლაბივით ატრიალებს!

რაზიე: ქალაქში რას ვაკეთებო?

ჰაფიზე: კოკეტკა ვარო.

რაზიე: მაგას რა ლაპარაკი უნდა? ნამდვილად იმის საყვარელია!

ჰაფიზე: ეგრეც უნდა მომხდარიყო.

ზილჰა: კვლავ გადაჭრის სცენას.

რაზიე: რესმიე! გოგო, რესმიე!

რესმიე (გამოჩნდება მარცხენა მხარე ჩარჩოში): რა მოხდა,
რეზიე ხანუმ?

რეზიე: ახალი ამბავი გაიგე?

რესმიე: რა ამბავი?

რაზიე: ზილჰა ამოსულა უბანში!

რესმიე: შენი თვალითა ნახე?

რაზიე: რა მოსვლია, ნუ იკითხავ! დაბახანის კახაა. ერთი
განახა, როგორ დააქნევს კურტუმს. აქაოდა, ნახეთ, რა
ქონების პატრონი ვარო.

რესმიე: ქალაქში რას ვაკეთებო?

რაზიე: ბულენტ ბეის საყვარელი გამხდარა.

რესმიე: აბა, რა იქნებოდა! ეგ უბედური, ევა!

რეზიე: მაგის ბოლოც ეგ იყო!

რესმიე: სალონის კახა გამხდარა!

*ლუთფიე, ჰაფიზე, რაზიე, რესმიე — ოთხივენი ჩანან ფანჯრის
ჩარჩოებში.*

ერთხმად: ნათქვამია — "კვიცი გვარზე ხტისო". დედამისიც
მაგნაირი იყო. უარესიც მოუვა, ღმერთმანი, უარესი!

*ჩარჩოები იკარგება. ქუჩა. ზილჰას შამამა მოჰყავს. ხელში
ლამაზი ჩანთა უჭირავს.*

ნიაზი: ღმერთო, დამიფარე!

თემელი: ქალი არ არის? მაგისმა წინაპარმა ადამი შეაცდინა!

დერვიში: ეტყობა, მძიმე ხელობა უკისრია. სახეზე შეხედეთ.
ყველიერის მასხარასა ჰვავს.

ნური: ფარებიო... ბორბლებიო... ახალი მოდელის შევროლეო...

თემელი (აღის ძაღლი დაინახა): კარაბაშ! მოდი, მოდი! კაცო, სწელა კუდი ვინ მოაჭრა?

ნური: ალი აბიმ არ მოაჭრევინა სამი თვის წინათ?!

თემელი: რას ერჩოდა?

ნური: ზილჰას დანახვაზე კუდს აქიცინებდა, უხაროდა საწყალს.

თემელი: კაცო, ძაღლია, მაგან გაბუტვა რა იცის?!

დერვიში: ნახე, ნახე, ზილჰამ რომ ძაღლი გაატარა, იმას მისდევს.

ზილჰა: ზილჰა თავისი ძაღლით შუა სცენაზე ჩერდება. უკრავს მუსიკა.

ზილჰა (შამამას ხელში აიყვანს. კარაბაშს უმღერის):

გადი, გადი, ღორბლიანო კარაბაშ!

სად შენა, სად შამამა!

ადარ გახსოვს? — ლოთი ხარ.

ამ პატრა ფინიის

ფრჩხილადაც კი არ ღირხარ.

ვერა ხედავ? მოუსხამს

ძვირფასი ბეწვის ქურქი.

საგანგებოდ დავარცხნილს

უდის ვარდის სურნელი.

ბრიუსელში უყიდიათ...

ვიღაც ჰერცოგისაგან.

არაბული ცხენივით

ჯიშ-ჯილაგის საბუთები

კედელზე უკიდიათ...

ნებიერია შამამა.

აწუხებს ცუდი მადა.

ღილით არაფერს მიირთმევს

რძიანი ბისკვიტის გარდა.

უზმოზე ფორთოხალსა ჭამს

სადილად — ცვრინ სუკებს.

ვიტამინს ეძალება

და ცდილობს არ გასუქდეს.

გამოჩნდება ალი. ნურის ანიშნებს, აქ მოდიო.

ალი (ნურის): ეს მუსლიმთა უბანია. უთხარი, სახვიოს, მშვიდობიანად გაგვეცალოს.

ნური (ზილქასთან მიირბენს): ჩემო დაო, ალი აბის ნერვები ცოტათი მოშლილი აქვს, ამბობს, სხვაგან ასეირნოს თავისი ძაღლიო.

ზილქა: აქაურობა მაგისი მამული კი არ არის, სახელმწიფო ქუჩაა. ჩემს ძაღლს კიდევაც ვასეირნებ. კიდევაც ვაქნევენებ. ვერავინ დამიშლის. მიდი და ერთხელ კიდევ გადაეცი ალი: ჩემი სალამი.

ალი (ნურის, რომელიც ნირწამხდარი მიუახლოვდება): რაო?

ნური: ცოტა ხანში წავალ, დამშვიდდესო, — ამბობს.

ალი: ახლავე მოშორდეს აქაურობას! ბავშვებს ნუ რყვნის!

ნური (ზილქასთან მიირბენს): დაო, მაგის მორთულობა უკვე ვნახეთ, ძალიან უხდება, მაგრამ ნოტიო ამინდია, არ გაცივდესო.

ზილქა: რას მიქვია, "გაცივდესო". ლამის არის სიცხემ დამარტყას. თუ მომიარა, სულაც გავშიშვლდები და ისე ვივლი.

ალი (ნურის): რაო, რა თქვა?

ნური: ისედაც მივდივარო. ნუ ნერვიულობ, აბი.

ალი: ეგრე არ გამოვა. (მივა ზილქასთან) ერთი, აქეთ მოიხედე!

ზილქა (მარჯვენა ხელის ნეკა თითი აწეული აქვს): რა ბრძანეთ?

ალი (გაბრაზებული): გაიარე-მეთქი, ვითხარი, არ გესმის?

ზილქა: ეს რა სიტყვა-პასუხია? რა უფლებით მელაპარაკებით შენობით? ჯერ ერთი, მე არ შემიძლია თქვენთან ლაპარაკი, მეორეც...

ალი: შენ, ეი, ჩემთან ასეთი ტყვარტვა-გრეხა არ გაგვივა! ახლავე ყბებს ავახევი!

ზილქა (ხელის მოძრაობით ალის პირიდან გამოფრქვეული ნერწყვის შხეფებს მოიშორებს): თქვენი ნერწყვი მომხვდა. სულ არ იცით, როგორ ელაპარაკოთ ქალს. თუ შეიძლება, ქული მოიხადეთ!

ალი (ჯიბრზე ქუდს ყურებადნე ჩამოიფხატავს): რა გემის ალამივით აჭრელებულ-ხარ?!

ზილჰა (კარაბაშს): გადი, ძაღლო!

ალი: მე მითხარი?

მიუბრუნდება დერვიშს, თემელს, ნიაზის, ნურის, ჰიდაიეთს მისჩერებია. ისინი, ვითომ არაფერი გაუგიათ, განზე იხედებიან.

ზილჰა: არა, ძაღლს ვუთხარი. თქვენ რატომ მიიღეთ თქვენს თავზე? როგორ გეკადრებათ! აღზრდა ნებას არ მომცემს, ადამიანს ძაღლი ვუწოდო.

ალი (არ იცის, რა უპასუხოს): ამის სიფათს დამიხედეთ! ეს რაები ჩაგიჯაჯავს? სასახლის მასხარა ხარ?

ზილჰა (ტანის რხევით მივა ნურისთან): ნური ბეი, თქვენი მეგობარი შეუძლოდ ბრძანდება. რატომ ექიძთან არ მიგყავთ?

ალი: შენ, ეი, მორჩი მაგ მაიმუნობას, თორემ ლავაშივით გაგაბრტყელებ!

ზილჰა: ნუ წუხდებით. ლავაშს არ გეახლებით. ჯერ აფარათივი არ მიმიღია.

ალი (ნურის, ჩუმად): აფარათივი რაღაა. კაცო?

ნური: ერთნაირი ფრანგული ყველია, აბი.

დერვიში: სირცხვილია, კაცო, აფარათივი ყველია?

ნური: მაშ რა არის?

დერვიში: ერთი ჯიშის თევზია, მაღალ საზოგადოებაში საუზმეზე მიირთმევენ.

ალი (ზილჰას): შენ, ეი, აფარათივი რა არის?

ზილჰა: რაც არის, ის არის. არ მინდა ლაპარაკი!

ალი: რა ვიცი, ძალიან კი გაიგრძელე ენა! დამაცა, გასაგებ ენაზე დაველაპარაკებ! (სილას გააწნავს).

ზილჰა: თავიდან მომწყდი, დათვო!

ოთხივენი ერთხმად: ეგრე მოუხდება!

ალი: დედაენაზე ილაპარაკე!

ზილჰა (ლოყაზე ხელს ისვამს): წუმპეში ნაგდები პანტა ხარ!

ალი: წუმპეში ნაგდები მამაშენია, შე გოიძო!

ზილჰა: გოიძი დედაშენია, ბოზის შვილო!

ალი: ქუჩის კახპავ!

ზილჰა: ტილის ლეშო! ნაგვის ყუთო!

ალი: ნაბიჭვარო! ფეხსალაგის თავგო!

ზილჰა: წყლიდან ამოსული ბაყაყივით ნუ მომჩერებიხარ, ვერ შემაშინებ!

ალი: რა?

ზილჰა: "რა" კი არა — "ბატონო". მკითხავი ნასიბეს ქვეშაფსია ბიჭო!

ალი: რა მალე დაგვიწყებია, კარდაკარ რომ დადიოდი ხეთის სათხოვნელად.

ზილჰა: შენც დაგვიწყებია, ნაგვის ყუთში ნესვის ქერქს რომ დაეძებდი (მაყურებელს მიუბრუნდება და ანიშნებს, ხომ კარგად ვუთხარიო).

ალი: წყალმა წაგიღოს, შე უსირცხვილო, გროშის საღირალი ნაშუსი აღარ შეგრჩენია!

ზილჰა: შენ ჩავარდი, პარკში რომ აუზია. რა კარგი ხაშლამა გამოვა! დათვო, დათვის შვილო!

ალი: გაგვლიჯავ და უმად შეგჭამ!

ზილჰა: ერთი, ამას დამიხედეთ! კიბორჩხალასავით განგან რომ დადის.

ალი: იმ ჭიაყელა ბულენტ ბეის საყვარლად უზიხარ, კახპავ, მეწვრილმანე რესმიემ თქვა...

ზილჰა: შე უქორწილოდ ხელს არავის დავაკარებიანებ!

ალი: ელოდე, ვიდრე ცოლად შეგირთავდეს! სწორედ შერეფ აბლას ფეხსალაგიდან ქალს წაიყვანს და ცოლად დაისვამს! ეგ იმასა ჰგავს, ნაგვის მანქანით ვიზიტებზე იაროს! ნური, თემელი, ჰიდაიეთი მოუბრუნდებიან მაყურებელს და ანიშნებენ, ხომ კარგად უთხრაო.

ოთხივენი ერთხმად: ვნახოთ, რა მოხდება!

ზილჰა: გაჩუმდები თუ არა. ტუტუცო! (ალის მუშტებს დაუშენს).

ნური: ეგ რა ქენი, ზილჰა აბლა!

ზილჰა: შერეფ აბლა ამბობს: უსირცხვილოს რომ თავის ადგილს მიუჩენ, ისეთი მაღლია, თითქო ობლისათვის ტანთ

ჩავეცმიოსო.

ალი: იმას თვალეშში თედაფს შევასხამ. შენ ასო-ასო აგკუწავ
და თავსაც მოვიკლავ.

ზილჰა: ამკუწე, თავიც მოიკალი, მაგრამ იმას ხელს ნუ ახლებ.
ერთი სნეული ბიჭია. ჩემი მიზეზით არაფერი ევნოს!
გამოჩნდებიან ბულენთი და მძლოლი.

ბულენთი: რა მოხდა, ჩემო ლამაზო, ვინ გაწყენინათ?

ზილჰა: არაფერია, ცოტა წაველაპარაკით.

ბულენთი: წავიდეთ! გაწყენინეს, არა?

ზილჰა: ჯენტლმენი ისეთს არაფერს ჩაიდენს, მეწყინოს. ვინც
ჯენტლმენი არ არის, იმისი სიტყვა რა საწყენია. "ვირის
წიხლი რა საწყენიაო", ხომ გაგიგონიათ! (ხელკავით მიდიან.
ზილჰა მაყურებელს მოხედავს, ანიშნებს, ხომ კარგად
ვთქვი).

ალი დაბნეულია. არ იცის, რა ქნას. რევოლვერზე წაივლებს
ხელს. ნური, დერვიში, ნიაზი, თემელი, ჰიდაიეთი წინ წამოვლენ
მის დასამშვიდებლად.

ალი: აქედან დამეკარგეთ!

ნური, ნიაზი, თემელი, ჰიდაიეთი, დერვიში გარბიან. მარტო
დარჩენილი ალი თავს ველარ იკავებს, მაგიდაზე დაემხოდა და
ტირის.

ალი: ჰაი დედასა! ისევ მოუკალავ ქვაბში მომხარშა. (ცხვირსა
და ცრემლებს პერანგის სახელოთი იხოცავს. იმპოზანტურ
პოზაში დგება და იძახის): თემელ, დერვიშ, ნური, ნიაზი, აქ
მოდიო!

ყველანი მორბიან. ჰიდაიეთიც მათთან არის. სმენაზე ღვებიან.

ყველანი ერთხმად: გვიბრძანე, აბი!

ალი: თემელ!

თემელი: მიბრძანე, ჩემო ლომო!

ალი: ამ კაცს რის იმელი აქვს?

თემელი: რისა?

ალი: თავისი მკლავისა?

ყველანი ერთხმად: რა სათქმელია!

- ალი:** გამოდის, თავისი ჯიბისა!
- ყველანი:** ეგრეა, მაშ! ეგ ხელის ჭუჭყი ყველა უბედურების სათავეა.
- ალი:** დერვიშ!
- დერვიში:** მიბრძანე!
- ალი:** იმ წყეულ იპია ბეის იჯარის ვადა როდის უთავდება?
- დერვიში:** ალბათ, სექტემბრის ბოლოს.
- ალი:** გამიგე საბოლოო ვადა.
- ხური:** რა უნდა ქნა, აბი?
- ალი:** ერთი თვე რომ დარჩება, ჩემ მიცემულ მუშებს უკან წამოვიყვან, საბოტაჟს მოვუწყობ.
- დერვიში:** კონტრაქტს ვეღარ შეასრულებს. ვადას გადააცილებს. ყოველ გადაცილებულ დღეზე რვაათას ლირა ჯარიმას გახეხავს და ჭკუას ისწავლის.
- ხური (დერვიშს):** მეორედ აღარ აიღებს სახელმწიფო იჯარას. არა, რო?
- დერვიში:** ხო, ეგრეა, გაკოტრდება.
- ხური:** ეგ კარგია, მაგრამ უმუშევრად დარჩენილი მუშები რითი ვარჩინოთ?
- ალი:** ბიუჯეტის საქმე როგორ არის?
- დერვიში:** გათავდა. "სიჩუმის ფულიც" გათავდა და ყომარბაზე-ბისაგან აკრეფილი მანოც.
- თემელი:** საზაფხულო კინოს შემოსავალი რა იქნა?
- დერვიში:** არ ეყოფა, შვილო!
- ალი:** ახალი გადასახადები უნდა შევაწეროთ. ერთხელ კიდევ ჩამოვეუაროთ ყავახანებს! ბოლოსდაბოლოს, ნამუსის საქმეა! ქეშანელი ალი არ ვიყო, თუ ეს სიდამპლე ცხვირიდან არ ამოვადინე!

მეათე სურათი

პროექცია: ალის ჯიბრზე ქალაქში ქორწილი და მხიარულება.

დეკორაცია: პატარა სასტუმრო ოთახი ონარანების სახლში.

სუნჰანდანი: ნალის ლურსმნისა და ურდულების მეფის დავით დალთაბანის ქერა მეუღლეს ღურდანე დალთაბანს სირძით მოქარვული შავი კრებ-სატინის კაბა და ზედ იისფერი შალი ძალიან უხდება. ყველაზე ლამაზია. სამშენებლო მასალების მეფის ქაზიმ ქალთაბანის შავგვრემან მეუღლეს ქამილე ქალთაბანს თეთრი ძაფით ნაქარვი ვარდისფერი კრებ-სატინის კაბა აცვია და ზღაპრიდან გადმოსულ ფერიას ჰგავს (ორი ძალზე მსუქანი ქალბატონი ერთ ჯგუფში საუბრობს. თავიანთ სახელებს რომ გაიგონებენ, გაიღიმებენ). ჩვენ ახლა ონარანებთან ვიმყოფებით. აქ ქორწილია. ეს ქორწილი რატომღაც ძალიან გაასაიდუმლეს. მე თურქეთის ელზა მაქსველი სუჰანდან გულფერი გახლავართ!

შემოდინ იჰია ონარანი და სადი შაქლაბანი.

იჰია: თქვენი მეგობრული თანადგომა რომ არა, ახლა გაკოტრებული ვიქნებოდი.

სადი: როგორ გეკადრებათ!

იჰია: იმ ყაჩაღმა თავისი ორასი მუშა რომ წაიყვანა, მეგონა, ქვეყანა თავზე დამექცა-მეთქი. როგორ გინდა იმ უკაცრიელ ადვილას ახალი ბრიგადა შეკრიბო?

შაჰინდე შაქლაბანი: ასეთ დროს უნდა დავეხმაროთ ერთმანეთს, ბატონო. რაც მართალია, მართალია, ძალიან გამეხარდა. ბულენთი ბედნიერი რომ დავინახე.

იჰია: მაღლობა მომიხსენებია! რაც ნევარე იმ კაცს გაჰყვა, ბულენთმა ორჯერ დააპირა თავის მოკვლა. სულ ხელი ჩაიქნია ცხოვრებაზე. ღმერთმა უშველოს ჩვენს პროფესორს!

შაჰინდე შაქლაბანი: ვიცი, საპარიკმახეროში მითხრეს. მართლა როგორ ჰგავს ნევარეს.

იჰია: მაგრამ თვითონ არ იცის და არც უნდა გაიგოს! თავმოყვარეობა შეელახება.

სუჰანდანი: ძალზე საინტერესოა! აქედან კარგი ბიზნესი გამოვა.
ცეკვა იწყება. მას ხსნიან ბულენტ ონარანი და პატარძალი.
ცეკვავენ იჰია ონარანი და ღურდანე დალთაბანი, ღუშიზე
ღუსთაბანი და ქაზიმ ქალთაბანი, დავუთ დალთაბანი და
შაჰინდე შაქლაბანი.

ბაღში გამოჩნდებიან მოცეკვავე წყვილები. ყველანი
ღიპიანები არიან. ხაზგასმული სერიოზულობით მღერიან და
ცეკვავენ.

ჩვენ ნულიდან დავიწყეთ
შრომითა და ოფლით.
ისევ შრომით გავვაქვს თავი.
არა ეშმაკობით.

ვაჭრობა ხომ ხელობაა
ნატიფი და სუფთა.

მას სჭირდება ნებისყოფა,
გამჭრიახი ჭკუა.

დიდი საქმის თავკაცობა
ადვილი ნუ გგონიათ!

აბა, ერთი ვაჭარს ჰკითხეთ,
თუ რა მძიმე ლოლია...

წიგნი, ჩინი და სახელი
წარმავალი არის.

ყველაფერი უკან რჩება,
როცა დრო წინ გარბის.

ბედნიერი მაშინ ხარ
როცა ქისა სავსეა...

...

(რტ) ვაჭარზე ბევრ მოხსენებ. I
(რტ) რომელიმე ხომ არაა მას. II

მეთერთმეტე სურათი

პროექცია: ზილჰას სიზმარი ხანმოკლე გამოდგა. ნევარეს შინ დაბრუნება. სასახლიდან შეცდომით იტაცებენ ქალს.

შემოდინ ნევარე და აჰსენი.

ნევარე: ჩემს სახლში რატომ მომამბრუნე? ეს რასა ჰგავს, ძვირფასო მისტერ?

აჰსენი: ჩემო მშვენიერო, სამწუხაროდ, ამ საქმეს ველარ გავაგრძელებთ. ნატურის ამბავია.

ნევარე: როცა მეხვეწებოდი, ჩემოდანი აიღე და გამოძევევო, მაშინ არ გახსოვდა ნატურა?

აჰსენი: მაშინ ძალიან დიდი გრძნობით ვიყავი შეპყრობილი. ახლაც ასე ვარ. მაგრამ სიტუასიონი შეიცვალა.

ნევარე: რა სიტუასიონი?

აჰსენი: ბავშვობაში ძალიან ცუდი მჭამელი ვიყავი, გაწამებული მყავდა დედაჩემი, მაგრამ როგორც კი მეზობელთან გადავიდოდი, მაღა მეხსნებოდა. ნატურის ამბავია.

ნევარე: Je ne vois aucun rapport.¹

აჰსენი: Mais voyons cherie?!² ბულენტის ცოლი რომ იყავი, ძალზე მადის აღმძვრელად შეჩვენებოდი. დღეში მხოლოდ ორ საათს გხედავდი და იმ ორ საათს სულ შენზე ვლოცულობდი. მაგრამ, როგორც კი ჩემოდანი აიღე და სულ ჩემი გახდი, როცა ოცდაოთხი საათი სულ ცხვირწინ მიტრიალებდი, ასე მეგონა, შინ სადილად ვიჯექი. ნატურის ამბავია...

ნევარე: აჰსენ, ძალიან მწყინს. ამიტომ გავიქეცი შინიდან? ამიტომ დავწვი უკან დასაბრუნებელი ხიდები? პანსიონში დედა

1. კავშირს ვერ ვხედავ (ფრ.).

2. რას ამბობ, ძვირფასო?! (ფრ.)

ანუელიკა სულ იმას ჩაგვიჩინებდა, ლამაზი ქალები უბედურები არიანო.

აჰსენი: მაპატიე, ჩემო მშვენიერო, ჩემთვის ისევ ისეთი ლამაზი ხარ, ოღონდ სიტუაცია შეიცვალა.

ნევარე: ახლა რა მოხდება?

აჰსენი: ძველი ვნება რომ დავიბრუნოთ, მხოლოდ პირობები inversement¹ უნდა შევცვალოთ.

ნევარე: გამოდის, რომ...

აჰსენი: უნდა დაუბრუნდე შენს ბუდეს. კვლავ მეზობლის საჭმელი გახდები და მეც ხშირად ვირბენ მეზობელთან. ნატურის ამბავია.

ნევარე: სათქმელად ადვილია! შინიდან გაიქცე, ისეთი წერილი დატოვო და მერე უკან დაბრუნდე.

აჰსენი: Net'en fais pas², ჩემო ფისუნია! ბულენთი იოლად ვერ შეელევა ლამაზ ქალს, რომელიც შინ დამორცხვებული, სინანულის ცრემლების ფრქვევით დაბრუნდება. უთხარი, ბავშვს ვედარ შეველიე-თქო.

ნევარე: მართლა, ბავშვი! ბავშვიც ხომ მყავდა?! ეგ კარგი მოიგონე!

აჰსენი: ლამაზ ქალს უფლება აქვს ახირებული იყოს. იტყვი: ახირება იყო და გამიარა-თქო. ბულენთს შანსს მისცემ ჯენტლმენობის prouver³ გააკეთოს. მადლობის მეტი რა ეთქმის. ის კი არადა, კაბის კალთა უნდა დაგიკოცნოს!

ნევარე: ცუდი აზრი არ არის. მაგასთან ასეთი ნომერი გავა! გარედან ტაშის ხმა ისმის.

აჰსენი: რა ამბავია, გენაცვალე?

ნევარე: კოქტიეილზე თუ შეიყარნენ?

1. პირიქით (ფრ.).

2. ნუ წუხარ! (ფრ.)

3. დამტკიცება (ფრ.).

აჰსენი: კარგი დროა. ახლავე თქვენს საწოლ ოთახში შედი და დაწე! ბულენთი რომ შემოვა და სინათლეს აანთებს, სიურპრიზი დახვდება.

ნევარე (არფასთან მივა და სიმებს შეეხება):

თუ სიყვარული გინდა,

ბევრის მოთმენა გმართებს.

ქალი ზღვასავით არის,

ჰვავს აღელვებულ ტალღებს.

ხან ჭირვეულობს, ხან კი

გულუბრველობით გაბნევს...

მოსიყვარულე ქმრები

ბევრს ჰპატიობენ ცოლებს...

თუ სიყვარული გინდა,

მოთმინებაც ხომ გმართებს...

ნუ გაუხსენებ ქალებს

სასიყვარულო ამბებს!

ნევარე: ჩემოდანს საწოლ ოთახში შევიტან და ახლავე დავბრუნდები.

გადის. აჰსენიც მიჰყვება. ამ დროს შემოდის რეტიანი ჯაფერი. მუსიკა უკრავს.

ჯაფერი: სალამ ალეიქუმ! იჰია ბეი თქვენ ბრძანდებით?

აჰსენი: არა. გნებავთ რამე?

ჯაფერი: მე რეტიანი ჯაფერი ვარ.

აჰსენი: ვერ გიცანით!

ჯაფერი: მე ისა ვარ, ვინც ტლაპო იჰსანი ჯოჯოხეთში გაისტუმრა. ქოხმახებისუბნელი მკვლელი.

აჰსენი (შეშინებული): მოხარული ვარ!

ჯაფერი: მკვლელობის მერე სირიაში გავიქეცი. ვიძალბობდი, რაღა, ამნისტია რომ გამოვიდა, დავბრუნდი, იჰია ბეის გაუგია, ჩამოვიდაო, და დავუბარებოვარ. ერთი პატარა სუფთა

ეს იმ საქმეაო. ცხენი იმედიწირობს „ქინემათაშო“ ანდუქანს

აქსენი: რა საქმე?

ჯაფერი: გაგონილი გექნებათ ის თემომოქცეული ქემანელი სუჰანალი ჩემგან ჩადენილ მკვლელობაზე ჩამჯდარა. ახლა ნევარე მთელი სინექლი ხელში აუყვანია. მოკლედ, საპირე უშოვია და სარჩულიც მოუნდომებია, რაღა! ახლა ქალაქსაც მოსწვდაო. იჰია ბეის საქმეებშიც ცხვირსა ყოფსო.

აქსენი: ვერაფერი გავიგე. მერე, მერე?

ჯაფერი: მოკლედ, ათასად მოვუვლი, რაღა!

დაუსტვინე (შემოვარდება): ეს იჰია ბეი არ არის. ყველა ნევარე ოხერს კი არ უნდა ელაპარაკო. იჰია ბეი ის არის, აი რომ აქსენი მოდის. (მთავრდება)

აქსენი გავარდება. შემოდის იჰია ბეი.

იჰია: შენა ხარ გიჟი ჯაფერი?

ჯაფერი: მე გახლავარ, ფაშაჯან!

იჰია: აქეთ წამო, ვილაპარაკოთ!

ჯაფერი: გადიან. შემოდის სუჰანდანი, მაგიდასთან მიდის, სასმელს ისხამს და სვამს.

სუჰანდანი: თვალებს ვერ ვუჯერებ. ნევარე ქორწილშია.

ჯაფერი: ყურმილს იღებს და რეკავს. შემოდის ზილჰა. საქორწილო კაბა აცვია.

ზილჰა: უჰ! რა სიცხეა! გული შემიღონდა. აქ სადღაც სარკე უნდა იყოს.

ჯაფერი: კაბის კალთას აიწვევს და სახეზე ინიავებს.

სუჰანდანი: სარკეს ეძებთ?

ზილჰა: ოფლად დავიდვარე.

სუჰანდანი: ამ სახლში ერთი ფეხადგმული სარკეა. იმას რომ შეხვდებოდეთ, კარგი იქნება. (ყურმილში): ალო, შენა ხარ, ქამილ? ყური მიგდე... ახლავე ფოტორეპორტიორი გამოგზავნე. ხვალინდელი ნომრის ჭორების სვეტში ყუძბარა

გასკდება. "ონარანების ქორწილში ძველი რძალი და პატარძალი წაიკიდნენ". როგორი სათაურია. ჰა? ჩაო! იპია, ჯაფური და დაუსტვინე ოთახიდან გამოდიან. იპია: მაშ შვეთანხმდით? კარგად იყავით! ჯაფური: ისა... ავანსს არ მომცემთ? იპია: რა ავანსს? ჯაფური: თადარიგი უნდა დავიჭიროთ თუ არა? ცოტათი მოვმაგრდები, რა? (ანიშნებს, დავლევო). იპია (იციინის): ჰოო! (ფულს აძლევს). ჯერ ეს იკმარებოდა ჯაფური (ფულს წვერ-ულვაშზე გადაისვამს): ბარაქა მოგცეს! ენახოთ, როგორი ხელი გაქვს! იპია: კარი აქეთ არის. მე გაგაცილებთ. (გადასვს). სუჰანდანი (ერთ ჭიქა სასმელს კიდევ სვამს): საქმე ჩინებულად მიდის. (კულისებისაკენ იხედება). ნევარე კიბეზე ჩამოდის. აჰა, პატარძალს შეეჩეხა. ნევარეს ხმა: ვინა ხართ? აქ რა გინდათ? ზილჰას ხმა: თვითონ ვინა ხართ? და მართლა რა გინდათ აქ? სუჰანდანი: მხოლოდ გარეგნობით კი არა ჰგვანან ერთმანეთს, სიტყვა-პასუხიც ერთნაირი აქვთ. ნევარეს ხმა: ეს ჩემი სახლია. ზილჰას ხმა: ეს ჩემი სახლია. ნევარეს ხმა: თუ შეიძლება, მოგვხედეთ! ეს ქალი ვინ არის? ზილჰას ხმა: ერთი, მოგვხედეთ. ეს ქალი ვინ არის? აჰსენის ხმა: ეს ქალი ნევარეა, ბულენთის მეუღლე. ზილჰას ხმა: ჰოო? (პაუზა) ყველაფერი გასაგებია... სადა გდია ის გამოჩერჩებულები პროფესორი? უნამუსო იპია ნობო მბეი სად არის? აჰსენის ხმა: სად არის? ზილჰას ხმა: არ გავყვები იმ უბედურს. მასხარად ამიგდეს, განა? ფეხქვეშ გათელეს ჩემი ქალობა (ტირის). მილიონიც

რომ მომცენ, აქ გამჩერებელი არა ვარ.

სცენაზე შემოვარდება, ტანსაცმელს შემოიხევეს და ფანჯრისაკენ გარბის.

სუჰანდანი: შეჩერდით, რას სჩადით!

ნევარეც შემოვარდება. გაკვირვებულია. ზილჰა ფანჯრიდან ხტება.

სუჰანდანი და ნევარე ერთმანეთს შესჩერებიან.

ნევარე: ის ქალი ვინ იყო, სადღეოფლო კაბა რომ ეცვა?

სუჰანდანი: ქოხმახების მზეთუნახავია. (მაგიდიდან ერთ ჭიქას სასმელს იღებს და სვამს). თქვენის ნებართვით, რედაქციაში უნდა წავიდე. (გადის)

ნევარე ხელებში თავჩარგული ზის.

აჰსენი (ეზოდან შემოდის): რა მოგივიდა? რა მოხდა?

ნევარე: ამ სახლში უცნაური ამბები ხდება!
ქარზე აბრახუნებენ.

აჰსენი (დამაღვას დააპირებს, მაგრამ გადაიფიქრებს): ვინ არის?

ნური (აქოშინებული შემოვარდება): მე ვარ, ნური. (კლასიკური ტრაგედიის მაცნესავით სულმოუთქმელად ლაპარაკობს): შენ, ეი, ყველა წესისა და რიგისაგან გადამდგარო, ვერაგო, გზასაცდენილო დედაკაცო, გაიქეცი რითაც გინდა – გემით, თვითმფრინავით, მანქანით – გაიქეცი! ზილჰა, გაიქეცი!

ნევარე: რა მოხდა? რატომ უნდა გავიქეცე?

ნური: როცა მეწვრილმანე რაზიმე შენი ქორწილის ამბავი მოიტანა, აღისთან ვიყავი. აღი ჯაყვით ფრჩხილებს იქნიდა. აყვია რეზიმე ყბა მოალო და დაყაჭა და დაყაჭა ამბები. აღის ფერი წაუვიდა, თვალები გაუელამდა. ჯერ ვითომ კიდევაც გაიცინა, მაგრამ რა გაცინება?! ტირილი უფრო ეთქმოდა. გადაიხარხარა, მაგრამ ქვითინისნაირი ხმა ამოუშვა. ხელი იარაღზე იტაცა. გვეგონა, თავს მოიკლავდა. დერვიში, ნიაზი, თემელი მისცვივნენ: "შენი წყენა ჩვენი წყენააო, – უთხრეს – ჰასიბე მკითხავის სახელოვანო შვილო, პატივი დაგვდე,

ნება მოგვეცი და ჩვენ ამოვიყრიოთ შენ ჯავრსაო". როგორია?

ალიმ ხელით მოიშორა: "ქეშანელი ალი ნუ ვყოფილვარ, თუ იმათ ზილჰა მოსამსახურედ გავუხადლო!" - იყვირა. შერეფ აბლამ ნახა, საქმეს ცუდი სუნი უდიოდა და შენთან მაფრინა: "წადი, ზილჰას უთხარი, გაიქცესო". ჰოდა, მეც გადავახტი შერეფ აბლას მილს. აი, ფეხსალაგს რომ რეცხავს, იმას, მოკლეზე, ბილიკ-ბილიკ შერბეთ დერემდე ვირბინე, აქეთ გამოვფრინდი. ალის ხელში რევოლვერი უჭირავს და მოდის. დაო ზილჰა, გაიქეცი! გემით, ტაქსით, თვითმფრინავით, ნაგვის მანქანით, რითაც გინდა, ოლონდ გაიქეცი! (დაეცემა, როგორც მარათონის მაცნე).

ნევარე (აჰსენს): რამე გაიგე?

აჰსენი: ეს კაცი, ანტიკურ ტრაგედიაში რომ მაცნეა, იმის ჩვენებური ვარიანტი უნდა იყოს! (უცებ ეჭვით) მართლა. ვინ არის ეს ალი?

ნური (თავს წამოსწევს): სინექლის ყოჩია. ცნობილი ქეშანელი ალი.

აჰსენი: Tiens, tiens, tiens¹, არ ვიცოდი, თუ perversite²-ები გქონდა.

ნევარე: აჰსენ, მე ამ კაცს პირველად ვხედავ!

ნური: სირცხვილი შენი! ოინებს შეეშვი და თავს უშველე! (ფეხის ხმა) გესმის? მოდის, დავილუპეთ... (გარბის).

ალი გრიგალივით შემოვარდება და გაჩერდება.

ალი: არ გაინძრეთ, გესვრით!

აჰსენი (ხელებს მაღლა სწევს): გნებდებით!

ალი (იატაკზე დაფენილ ნოხს დასჩერებია): ნოხი აფსუსია, სისხლით ვერ დავსვრი! წამო, ანგარიში სინექლიში ვავასწოროთ.

1. მოიცა, მოიცა, მოიცა (ფრ.).

2. გადახრები (ფრ.).

აჰსენი (ხელები დაუშვა): სინეკლი სად არის?

ალი: შენ ხმა! სელის თესლო!

ალი ნევარეს ხელს დასტაცებს და ზურგზე მოიგდებს. ნევარე ფეხებს იქნევს.

აჰსენი: მოიცათ, თუ გნებავთ, მოგეხმარებით!

ალი: ჩვენს საქმეში ნუ ერევი-მეთქი, კაცო!

აჰსენი: კარგი, ბატონო (ისევ ასწია ხელები).

ალის ნევარე ზურგზე მოკიდებული მიჰყავს. ნევარეს, ეტყობა, ეს ყველაფერი საინტერესოდ ეჩვენება. პირზე ხელს მიიფარებს. იცინის. მაყურებელს:

ნევარე: ნეტავ სად მივყავარ?

აჰსენი (ხელები ისევ აწეული აქვს. კულისებისაკენ მიდის. იხელება. დარწმუნდება ალი უკვე წასულიაო, და ყვირილს ატეხს): არიქა! მიშველეთ!

იპია, ბულენთი, ოლგა, სტუმრები შემოცვივდებიან. აჰსენი ხელებაწეულია.

იპია: რა მოხდა? რა ამბავია?

აჰსენი: ვილაც კაცმა ნევარე მოიტაცა. არიქა! დაწიეთ! აქეთ! აქეთ!

ამთორგეტე სურათი

პროექცია: ესეც მოახლოებული ბედნიერება.

დეკორაცია: ღამეა. ალის ყავახანის ეზო. ეზოში სახლების ჩრდილები წევს. სიჩუმეს ჭრიჭინები არღვევენ. ფანჯრებში სინათლე ბუუტავს. დაძაბული მუსიკის პაროდია. გამოჩნდებიან: წინ პოლიციელები, უკან იპია, ბულენთი, ოლგა, პროფესორი, დაუსტვინე, ჯაფერი, ფილიზი. პოლიციელებს თავზე გაფოთლილი ტოტები ადევთ – ინიღბებიან, თითქო სანგრის ასალებად იერიშზე გადადიანო. "პოზიციას დაეუფლებიან", მერე მიწაზე გაწვებიან და ხოხვით მიდიან ალის ყავახანისაკენ. სინექლიელები: ჰიდაიეთი, თემელი, ჰაფიზე, ნიაზი ზურგზე ხელებდაწყობილები უკან მიჰყვებიან. "ესენი რას სჩადიანო" – უკვიროთ. ამ დროს მსუქანი პოლიციელი თავისი "სანგრიდან" ბრძანებას იძლევა.

მსუქანი პოლიციელი: რიზა, შენ მარჯვნიდან მოუარე! ზია, შენ ქვემოდან უყელე! ყურადღება!

უსტვენს. რიზა მარჯვნივ გადახტება, ზია – მარცხნივ. თავთავიანთ პოზიციებს იკავებენ და წვებიან. მათი სასტვენების ხმა ისე ენაცვლება ერთმანეთს, თითქო დუელი გაუმართათო.

ფილიზი (შემოდის): დედა, დედიკო!

ყველანი ერთხმად (ფილიზს): სუ! (ფეხაკრეფით გამოდიან ავანსცენაზე და მაყურებელს): სუ!

შერეფი (გამოდის და თავისი ქოხის წინ დგება): რა ამბავია? რა ხდება? ამერიკულ ფილმს იღებენ?

მსუქანი პოლიციელი (წამოდგება. ხელკეტი უჭირავს): ეს რაღა თამაშია? წესები დაირღვა. ნევარე ხანუმი მოუტაციათ! ასეთი თავხედობა გაგონილა?

შერეფი: ნუ წუხარ, მსუქანო! ზილჰა მოვიდა. შეცდომით მოტაცებულმა ქალბატონმაც წუხანდელი ღამე ჩემთან გაატარა.

შერეფ ხანუმის ქოხიდან ისმის სიმღერა "თუ სიყვარული

გინდა".

ფილიზი: დედა! დედიკო!

ბულენთი: ნევარეს ხმაა!

ოლგა: სწორედ ის არის!

შერეფი (იპიასა და ბულენტის): თითი არავის დაუკარებია! როგორც ალი. წამოვიყვანეთ, ისე გიბრუნებთ თქვენს ლამაზსა და ქორფას. მხოლოდ მშვიდობაში მოგახმაროთ!

ბულენთი: მადლობა ღმერთს! რა არ ვიფიქრე!

აპსენი: ძლივს თავისუფლად ამოვისუნთქე!

ფილიზი: დედა! დედიკო! დედა მინდაა! (გაგორდება).

მძლოლი: აი, კიდევ გაგორდა! ძალიან ნერვიულია. ნუ გაუწყრებით, იმს მადამ!

ნევარე ქოხიდან გამოდის. ფილიზი და იპია შეეგებებიან. ფილიზი კალთაზე ეხვევა.

ბულენთი: სიხმარია თუ ცხადი? (გულწასული დაეცემა).

იპია: ახლავე შინ წავიდეთ!

აპსენი: არ მეგონა, თუ ყველაფერი ასე იოლად დასრულდებოდა.

მსუქანი პოლიციელი: ზავი გაფორმდა, ომი დამთავრდა. წადით, დაიშალენით! გზას ნუ კეტავთ! თავშეყრა, დემონსტრაცია, მიტინგი აკრძალულია! ახლავე აქტს შეგიდგენთ! არ გეყურებათ?!

ზალხი იშლება. ალის ყავახანა განათებულია.

ალი: როგორც იქნა, მარტონი დავრჩით!

ზილჰა (იპრანჭება): ჰო, მარტონი ვართ!

ალი: ცოტა გულისხმეთქვა როდი გადამატანინე!

ზილჰა (ცხვირს შეისრუტავს): არც შენ დამაკელი. ოციხეში მართლა ტიროდი ჩემი გულისთვის? (ალი თავს დაუქნევს) ეგრე მოგიხდება! ნათქვამია: "მოზვერმა პალო მოგლიჯა და ერთი თუ სხვასა ჰკრა, ათი თავს იკრაო". ჭკუის სასწავლად გამოგადგება. მეც რა დღეში ჩამაგდე, შე მხეცო, შენა!

ალი: შენც ჭკუას ისწავლი!

ალი გახდას იწყებს. იარაღსა და ქამარს რაფაზე დებს
ფეხებს ზილჰას გაუშვერს. ზილჰა ჩაცუცქდება და ფეხსაცმელს
ხდის. დაუსტვინე ფანჯარასთან არის ჩასაფრებული. მხელს
შემოკყოფს და ალის იარაღს იპარავს.

ზილჰა: მაინც როგორ გაიგე, რომ ის მოტაცებული ქალი მე არ
ვიყავი?

ალი: სუნით. ფრანგული ლოსიონის სუნი ასდიოდა. ნეტყობა,
საკუთარ სუნს არა სჯერდება.

ზილჰა: მე?

ალი: შენ შენი სუნი გდის.

ზილჰა: როგორი?

ალი: რა ვიცი, შენი სუნი გდის და ეგ არი! ჯორის ჩლიქის სუნი.
კარზე აკაკუნებენ. შემოდის ლუთფიე.

ლუთფიე: მოსალოცად მოვედი. ნეტა იცოდეთ, როგორ მიზარია
თქვენი შეერთება!

ალი (მოლუშული): მადლობელი ვარ, ლუთფიე ბებო. დილით
ვილაპარაკოთ.

ლუთფიე: მაინც ვერ დავჯდები. კარგად იყავით! (გადის.
გასვლისას ზილჰას თითს დაუქნევს): აი, შე ეშმაკო —

ანიშნებს.

ალი: ბარემ დააგე ლოგინი!

ზილჰა: რა გეჩქარება? უნახავივით იქცევი! თანაც ჯერ
დანიშნულებიც კი არა ვართ.

ალი: ნიშნობაც იქნება და ქორწილაც.

ზილჰა: სული მითიქვი. რამე დავლიოთ!

ალი: გოგო, იცი თუ არა, რომ, როცა გვერდითა მყავხარ, ისე ვარ,
თითქო ყელში ეკალი გამჩხეროდეს.

კარზე აკაკუნებენ. შემოდის ჰაფიზე.

ჰაფიზე: ღმერთმა დავლოცოთ! როგორ უხდებით ერთმანეთს!
ღმერთი უშველის, ვინც ერთად შეგყარათ. მოსალოცად
მოვედი.

ალი (გაჯავრებულია): მადლობელი ვარ, ჰაფიზე ბაჯი.

მეცამეტე სურათი

პროექცია: წარმოდგენა დამწვრისა უნდა იყოს, თანაც მაღალი მორალისა! ხალხს გაკვეთილად უნდა გამოადგეს! პოლიციელის აზრით, ამბავი აქ უნდა დამთავრდეს.

მსუქანი პოლიციელი (შემოდის, კულისების მისამართით):
ბარემ, აქ გათავდეს!

დერვიში: ჭირი იქა, ლხინი აქა... თუ გნებავთ, პატივი დაგვდეთ, მობრძანდით და, ღვთის შეწევნით, მომავალ პარასკევს ეს მოქმედება ქორწილით დავასრულოთ. ტყუილი და მართალი მოვისმინოთ და ასე გავიყვანოთ დრო. თუ რამ შეგვეშალა, ან რამე წამოგვცდა, უმორჩილესად გთხოვთ, გვაპატიოთ! ფარდა ნელ-ნელა ეშვება. პოლიციელი დარბაზს გადაჭრის და გადის.

ჯაფერი (დარბაზის უკანა კარიდან შემოდის, გაივლის მაყურებლებში): დადექ, ძმაო, ეს თამაში ასე ტკბილად არ დასრულდება.

დერვიში: ვაა! რეტიანი ჯაფერი!

მეთოთხმეტე სურათი

ბედნიერი დასასრულის ხელის შემშლელი ნარეკალი რეტიანი ჯაფერი სცენაზე. ანუ გადმოცემა, რომელიც ტყუილი იყო, სიმართლედ იქცა.

ჯაფერი: მაშ რა გეგონა? ყველამ ილაპარაკა, ახლა ნარეკლის რიგია. (მაყურებელს) ალისთან პატარა ანგარიში მაქვს... (ხეებისაკენ მიდის).

შერეფი: დერვიშ ეფენდი. არ გაუშვა, არ დაანებო!

დერვიში (დაინახა, რომ ჯაფერმა იარაღისაკენ წაიღო ხელი): შენ, ეი, გალეშილო, ვერა მხედავ?!

ნური: მთვრალია, გალეშილია!

ჯაფერი: ჰაიბ! მე რეტიან ჯაფერს მეძახიან! სად არის ის თავაწყვეტილი ალი?..

ალი გაიწევს. ზილჰა აკაკებს.

ჯაფერი: შენ, ეი, ისპანახო! აქეთ მოიხედე! გავიგე, ამაღამ სანთიობოში შესვლას აპირებსო. ბულენტ ბეიმ გემოზე იხმარა. ახლა შენ გერგო?

დაუსტვინე სიბნელეში გამოჩნდება. ჯაფერთან მიირბენს.

ალი: შენა გლანძღავს.

ზილჰა: მოეშვი, გენაცვალე!

ჯაფერი: შენ, ეი, ბოზო, კახპავ! მე რა მენადვლება! ზილჰა, დაო, ერთხელ მოდი. ყველას სწყალობ და ჩემთვისა ხარ წმინდანი? გამოდი, შე ჯორის ჯიშისავ! შენი დედა... კუდში დავდევ, კაცად არა მთვლის. კიდევ პირველი ღამის ძილში ხარ, ძაღლის შვილო?

ზილჰა (მედიდურად, ზიზღით): აქედან დაიკარგე, შე ბინძურო ლოთო. ვინ არის შენი ტოლი?

ჯაფერი: შენი პირი ვჭამე! თქვენში კაცები იმალებიან და ქალები ჩხუბობენ? გამო, შენი დედა! აქაოდა,

მკვლელობაზე ვიჯექიო. ქვეყანა გაგიჩუმებია! მოდი
ერთი, გამოდი და ყველამ გაიგოს, ვინ მოკლა ტლაპო
იქსანი!

მთელი უბანი შეიყარა.

ჯაფერი: დედა შევაგინე, არ გამოვიდა. დანიშნული
გავულანძღე — არ გამოვიდა. ვენაცვალე ასეთ
ვაჟკაცს! ჰეი, ნამუსგარეცხილო! (ჰაერში ისვრის)
გამოდი, თუ ვაჟკაცი ხარ!

*ბოთლს მოიყუდებს. მიწაზე დაგდებულ მწვარს აიღებს.
არაყს დაასხამს. ცეცხლს მოუკიდებს და ერთ-ერთ ქოხს
ესვრის. დაუსტვინეც ასევე იქცევა.*

ჯაფერი: აი, ქოხმახებს გიწვავ. არც ახლა გამოხვალ?
თუ ვაჟკაცი ხარ. აიღე იარაღი!
ქოხს ცეცხლი მოედება.

ლუთფიე: მართლა გვწვავს! ალი, სადა ხარ?!

თემელი: ალი! ალი! ძმაო!

ჰაფიზე: ამ დაწყევლილ კაცს ენას ვერ ამოაცლი?
ალი: ზილჰა, ვენაცვალე, ჩემი ხალხი მელოდება, უნდა
გავიდე!

ზილჰა: მოეშვი ხალხს. არ გეშინია?

ალი: როგორ არ მეშინია, მაგრამ რას იზამ? საქმეში
დესთანია გარეული. დესთანს არ ელალატება.

ზილჰა: ევამ ადამს რა პირობა დაუდო? ან მე, ან
სამოთხეო-უთხრა. მეც პირობას გიდებ — ან მე, ან დესთანი!

ალი: სამწუხაროდ, ეგ შეუძლებელია, ზილჰა. ჩემი
ბედისწერა მიხმობს. (მედიდურად წამოღგება) "კაცი კვდება,
დესთანი რჩება". მივდივარ.

ზილჰა: არ წახვიდე!

ალი: (კარწინ დადგება): ჩემი ისიცოცხლე

სინექლისათვის შემიწირავს. რას იზამ, ალბათ, ეს მეწერა!

ქორო: ღომი ალი, ყოჩი ალი, გმირი ალი!

ალი (შებრუნდება და ზილჰას): გაუმარჯოს სინექლის მთას! მისი ბოლო სიტყვები ეს იყო, თქვან. ისტორიაშიც ასე შევიდეს!

ცეცხლის ფონზე ალის სილუეტი ჯაფერისაკენ მიემართება. ჯაფერის ყოველ გასროლაზე კანკალებს, მაგრამ კვლავ წინ მიდის. ხალხი გაცოცხლებულია, ჯაფერი – დაბნეული. ორივე ხელში დამბახები უჭირავს და უმისამართოდ ისვრის.

ჯაფერი: პირუტყვო, ანდერძი დაწერე, ჯოჯოხეთში ნოტარიუსს ვერა ნახავ!

პიდაიეთი: შე სულელო, მაგას რა ტყვია მიეკარება? ცოტათი დაბნეულია, თორემ...

დერვიში: ეს უბედური სასიკვდილოდ არის ატეხილი.

თემელი: გიჟო, ილოცე, თორემ ჯოჯოხეთში წახვალ!

ალი წინ მიდის. ამ დროს ერთი ტყვია ფეხში ხვდება. ხელს წაივლებს.

ლუთფიე: დაიჭრა!

დაუსტვინე: აკი შერბეთიანიაო?

ნური: ის უშერბეთო ფეხია, სულელო!

დერვიში: აი, ისევ მისკენ მიდის...

ალი ჯაფერს მიუახლოვდება და ზედ დაეცემა. იარაღიან ხელს გაუკავენს. იბრძვიან. ხალხი შემოესევათ. ერთხელ კიდევ გაისმის სროლის ყრუ ხმა. ჯაფერი დაეცემა. ალი წამოდგება და ტანსაცმელს გაიბერტყავს. ისმის პოლიციელის სასტვენის ხმა. ამას სახანძრო მანქანების სირენის ხმა მოჰყვება. მსუქანი პოლიციელი ალის ხელბორკილს დაადებს.

შერეფი (ავანსცენაზე გამოდის): პატივცემულო

სარჩევი

ჰალდუნ თანერი წინათქმა	5
ღია ჩლაიძე ჰალდუნ თანერი	7

ქართული ენის
რეპული ნოველები
კატეგორია: ლიტერატურა

აწვიმდა შიშპანე	13
თორმეტს აკლია ერთი წუთი	33
სანოს გასეირნება	46
იზნიქელი ყარყატი	57
ორი მეზობელი	64
ბანქოს დასტაში	69
ოთხნი ერთ კატერზე	74
აუქციონი	78
Allegro Ma Non Troppo	95
სიამოვნებით	106
ჩვენი უბნის აფთიაქში	125
ქანდაკება	131
ფეხი	141
დურბინდი	163
Maide in USA	173
გაუმარჯოს დემოკრატიას	183

პიესა

ქეშანელი აღის დესტანი	191
---------------------------------	-----

ბატონებო, ქალბატონებო, აქ გათავდა ჩვენი ამბავი
 თქვენ შოგმართავთ, მეუობრებო,
 თავს დაგიკრავთ მდაბლად, მძიმედ,
 სულ ეს არის ჩვენი დასაწყისი
 რაც ნახეთ და მოისმინეთ.

ინტროდუქცია

2 ჰალუხ თახჩიანი იბრძება მუფთან
 (ფარდა) იბრძება მუფთან ცხილში აიღ

ანტიმთა სტამბოლს

რეპული ნოველარი და პიხა

13
 33
 44
 72
 44
 66
 47
 78
 29
 101
 121
 131
 141
 161
 171
 181

. ემანინ აფიცი
 თრე აიღე პტენბოლო
 ანტროპიკე პოლიპ
 იტეპე ილექიპი
 ილენოპენ იბო
 ინტეპე პოქმარ
 ეპტეპე თრე იბოლო
 იბოიექე
 Alleno Man Non Tiro
 თინტეპე
 ინტეპე პიბე
 ანტეპე
 იბე
 იფინტეპე
 A2U ni ebiM
 პეიტეპე

თეპეპეპე თეპეპე ლია ჩლამეპე

"სამსახურის სისტემა"
 თეპეპეპე
 2004

6106

191 იბოპეპე

76.

02/1102

